REIZE

NAAR DEN

STILLEN OCEAAN.

REISE

NACH DEN

STILLEN OCEAN.

REIZEN
RONDOM DE
WAEREL D,
DOOR
JAMES COOK,
VERTAALD DOOR
J. D. PASTEUR.
MET KAARTEN EN PLAATEN
TIENDE DEEL.

TE LEYDEN, AMSTERDAM, EN 'S HAAGE, bij
HONKOOP, ALLART EN VAN CLEEF,
MDCCCIII.

INHOUD

VAN HET

TIENDE DEEL.

DERDE BOEK.

VERRIGTINGEN OP OTAHITI EN DE SOCIETEIT-EILANDEN, EN VOORTZETTING VAN DE REIS NAAR DE KUST VAN NOORD-AMERIKA.

EERSTE HOOFDSTUK.

Bladz.

Eene Maan-Eclips waargenoomen. Het Eiland Toobouai *ontdekt. Deszelfs ligging, uitgeſtrektheid en voorkoomen. Onderhandelingen met de inwooneren. Derzelver perſoonen, kleeding en vaartuigen beſchreven. Aankomst in de* Ohaitepeha-Baai *aan* Otahiti. *Onthaal dat* OMAI *ontvangt*

Bladz.

vangt en zijn onvoorzigtig gedrag. Berichten van twee bezoeken van Spaanſche ſchepen aan het eiland. Bijeenkomst met het Opperhoofd van dit diſtrict. De Olla of *God van* Bolabola. *Een zinneloozе propheet. Aankomst in* Matavai-Baai. . 1

TWEEDE HOOFDSTUK.

Bezoek aan OTOO, *Koning van het Eiland. Onvoorzigtig gedrag van* OMAI. *Verrigtingen aan land. De Europaſche dieren worden aan land gebragt. Bijzonderheden omtrent eenen inboorling, die te* Lima *geweest was. Bijzonderheden omtrent* OEDIDEE. *Eene muiterij op* Eimeo. *Daar wordt tot den oorlog tegens dat eiland in eenen krijsraad van Opperhoofden beſloten. Menschlijke offerhande bij die gelegenheid. Plechtigheden in de groote* Morai, *daar de offerhande geofferd wierd. Andere barbaarſche gewoonten van dit volk. . . 32*

DERDE HOOFDSTUK.

Geſprek met TOWHA. *Beſchrijving van* Heevas. OMAI *en* OEDIDEE *geeven maal-*

tij-

Bladz.

tijden. Vuurwerken afgeſtooken. Een aanmerklijk geſchenk van doek. Wijze van het lijk van eenen Bevelhebber te bewaaren. Eene tweede menschlijke offerhande. Te paerd rijden. OTOOS *zorgvuldigheid in het leveren van voorraad en in het voorkoomen van dieverijen. Dieren, die hem geſchonken wierden.* ETARY *en de afgevaerdigden van een Opperhoofd krijgen gehoor. Een ſpiegelgevegt van twee oorlogs-vaartuigen. Zeemacht van deeze eilanden. Hoe zij den oorlog voeren. . . . 70*

VIERDE HOOFDSTUK.

De zeil-dag bepaald. Vrede met Eimeo *geſloten. Twistredenen over denzelven en* OTOOS *gedrag gelaakt. Plechtigheid aan de* morai *bij die gelegenheid, door den Heer* KING *beſchreven. Aanmerkingen over dezelve. Voorbeeld van* OTOOS *listigheid.* OMAIS *oorlogs-kano en aanmerkingen over zijn gedrag.* OTOOS *geſchenk en boodſchap voor den Koning van Groot Brittannie. Aanmerkingen over onze wijze van handeldrijven en over*

Bladz.

het goed onthaal, dat wij op Otahiti *genoten. Bericht van den togt der Spanjaarden. Hunne leugenen om de Engelſchen te benadeelen. Wenſchen dat men zig aldaar niet moge ter neder zetten.* OMAIS *jaloezij tegens eenen anderen reiziger.* 92

VIJFDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Eimeo. *Beſchrijving van de twee havenen aldaar. Bezoek van* MAHEINE, *Opperhoofd van het eiland. Zijn perſoon beſchreven. Eene geit geſtoolen en met den dief teruggezonden. Eene tweede geit geſtoolen. Maatregelen daaromtrent genoomen. Togt door het eiland. Huizen en kanos verbrand. De geit word teruggegeeven en de vrede herſteld. Beſchrijving van het eiland.* . . 119

ZESDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Huaheine. *Raadsvergadering der Bevelhebberen.* OMAIS *offerhanden en aanſpraak aan de Bevelhebberen. Zij-*

ne

Bladz.

ne nederzetting op dit eiland beſloten. Daar wordt voor hem een huis gebouwd en een tuin geplant. Zonderlingheid van zijn toeſtand. Maatregelen om zijne veiligheid te verzeekeren. Schade, door kakkerlakken aan boord der ſchepen gedaan. Een dief ontdekt en geſtraft. Vuurwerken afgeſtooken. Dieren aan OMAI *gelaaten. Zijn gezin. Zijne wapenen. Opſchrift op zijn huis. Zijn gedrag toen de ſchepen het eiland verlieten. Overzigt van zijn gedrag en karakter. Bericht omtrent de twee Nieuw-Zeelandſche jongens.* . . 138

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Ulietea. *Sterrekundige waarneemingen. Een ſoldaat loopt weg en wordt weder uitgeleverd. Tijding van* OMAI. *Inſtructiën aan Kapitein* CLERKE *gegeeven. Een zee-kadet en matroos loopen weg. Drie van de voornaamſten van het eiland daarover aan boord vastgezet. Eene zaamenſpanning om de Kapiteinen* COOK *en* CLERKE *te vatten ontdekt. De twee wegloopers worden uitgeleverd en de*

Bladz.

gevangenen los gelaaten. De ſchepen gaan onder zeil. Ververſchingen op Ulietea *ontvangen. Tegenswoordige en voormalige ſtaat van dat eiland. Bericht omtrent deszelfs ontroonden Koning en van den voormaligen Regent van* Huaheine. . 172

AGTSTE HOOFDSTUK.

Aankomst te Bolabola. *Geſprek met* OPOONY. *Redenen om* DE BOUGAINVILLES *anker te koopen. Vertrek van de* Societeit-Eilanden. *Bijzonderheden omtrent* Bolabola. *Historie van de verovering van* Otaha *en* Ulietea. *Groote naam, dien de Bolabolaars hebben. Dieren, aldaar en op* Ulietea *gelaaten. Overvloedige toevoer van levensmiddelen en het inzouten van ſpek aan boord. Aanmerkingen over* Otahiti *en de* Societeit-Eilanden. *Sterrekundige en ſcheepvaartkundige waarneemingen aldaar gedaan.* . . 195

NEGENDE HOOFDSTUK.

De berichten omtrent Otahiti *zijn nog onvolkoomen. Heerſchende winden aldaar.*

Schoon-

Bladz.

Schoonheid van het land. Deszelfs bebouwing. Natuurlijke merkwaerdigheden. De perſoonen der inboorlingen. Hunne ziekten. Hun algemeen karakter. Hunne zugt tot vermaak. Hunne Taal. Hunne Genees- en Heelkunde. Hunne ſpijzen. De uitwerkingen van het ava *drinken. Tijd en wijze van eeten. Hunne verbindtenisſen met de vrouwen. Beſnijdenis. Hun godsdienst-ſtelzel. Hunne denkbeelden omtrent de ziel en een toekoomend leven. Verſchillende bijgeloovigheden. Overleveringen omtrent de ſchepping. Eene hiſtoriſche legende. Eerbewijzingen aan den Koning. Onderſcheid van rangen. Straffen voor misdaaden. Bijzonderheden van de nabuurige eilanden. Naamen van hunne Goden. Naamen van de eilanden, die zij bezoeken. Uitgeſtrektheid van hunne ſcheepvaart.* 217

TIENDE HOOFDSTUK.

Voortzetting van de reis na het verlaaten van de Societeit-Eilanden. Kersmis-Eiland *ontdekt, en ligging van de ſchepen aldaar. De ſloepen vaaren naar land. Veele ſchildpadden gevangen. Eene*

zon-

Bladz.

zon-eclips waargenoomen. Verlegenheid van twee matroozen, die verdwaald geraakten. Opſchrift in eene fleſch gelaaten. Beſchrijving van het eiland. Deszelfs grond. Boomen en planten. Vogelen. Deszelfs grootte, gedaante en ligging. Anker-plaats. . . . 280

ELFDE HOOFDSTUK.

Enige eilanden ontdekt. Beſchrijving van de inboorlingen van Atooi, *die naar de ſchepen koomen, en derzelver gedrag aan boord. Een hunner wordt dood geſchoten. Voorzorgen om het volk te beletten gemeenſchap met de vrouwen te hebben. Eene waterplaats gevonden. Onthaal bij de landing. Wandeling door het eiland. Eene* Morai *bezogt en beſchreven. Grafſteden van de Opperhoofden en van de menſchlijke ſlagtoffers, aldaar begraaven. Het eiland* Oneeheow *bezogt. Plechtigheden, die de inboorlingen verrigteden, als zij naar de ſchepen kwamen. Redenen om te denken dat zij menſchen-eeters zijn. Enig volk aan land gezonden, dat twee nachten uitblijft. Bericht van het-*

geen

Bladz.

geen 'er bij de landing voorviel. De ſchepen verlaaten deeze eilanden en ſtevenen noord-waarts. . . . 297

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Ligging van deeze nieuw ontdekte Eilanden. Derzelver naamen. Zij worden de Sandwich-Eilanden *genoemd. Beſchrijving van* Atooi. *Deszelfs grond, luchtſtreek, gewaſſen, vogelen, viſchen en huisdieren. De inwooners; hunne aart, kleeding, opſchik, wooningen, voedzel, kookerij, tijdkortingen, hand-arbeid en gereedſchap. Van waar zij het ijzer kennen. Hunne vaartuigen en hun landbouw. Een van hunne Opperhoofden beſchreven, hunne wapenen. Gewoonten met die van* Tongataboo *en* Otahiti *overeenkoomende. Hunne taal is dezelfde. Uitgeſtrektheid van deeze natie door de Stille Zee. Aanmerkingen over de nuttige ligging van de* Sandwich-Eilanden. . . 344

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Waarneemingen op de Sandwich-Eilanden *gedaan omtrent de Lengte, de afwijking*

Bladz.

van de Kompas-naald en de Getijen. Voortzetting van de reis. Aanmerkingen over de zagtheid van het weder tot 44° *Noorder Breedte. Schaarschheid van zeevogelen in het Noorder Halfrond. Kleine zee-dieren beſchreven. Aankomst op de kust van* Amerika. *Voorkoomen van het land. Tegenwinden en ſtormachtig weder. Aanmerkingen over* MARTIN DE AGUILARS *rivier en* JUAN DE FUCAS *gewaande ſtraat. Een inloopend kanaal ontdekt, waarin de ſchepen het anker laaten vallen. Gedrag der inboorlingen.* 393

REIZE
NAAR DEN
STILLEN OCEAAN.

DERDE BOEK.

VERRIGTINGEN OP OTAHITI EN DE SOCIETEIT-EILANDEN, EN VOORTZETTING VAN DE REIS NAAR DE KUST VAN NOORD-AMERIKA.

EERSTE HOOFDSTUK.

Eene Maan-Eclips waargenoomen. Het Eiland Toobouai *ontdekt. Deszelfs ligging, uitgeſtrektheid en voorkoomen. Onderhandelingen met de inwooneren. Derzelver perſoonen, kleeding en vaartuigen beſchreven. Aankomst in de* Ohaitepeha-Baai *aan* Otahiti. *Onthaal dat* OMAI *ontvangt en zijn onvoorzigtig gedrag. Berichten van twee bezoeken van Spaanſche ſchepen aan het eiland. Bijeenkomst met het Opperhoofd van dit diſtrict. De* Olla of *God van* Bolabola. *Een zinneloze propheet. Aankomst in* Matavai-Baai.

De *Vrienden-Eilanden*, gelijk verhaald is, verlaaten hebbende, zal ik mijn verhaal van onzen togt weder opvatten. In den avond van den

zeventienden July 1777, ten agt uuren, lag het midden van *Eaoo* drie of vier mijlen N. O. ten N. van ons. De wind was Oostlijk en woei eene friſe koelte. Ik ſtuurde Zuidwaarts tot des anderen daags 's morgens ten half zeven uuren, wanneer een eensklaps opkoomende ruk-wind uit die ſtreek de zeilen deed tegen vallen, en voor wij dezelve over den anderen boeg konden omhaalen, ons groot zeil en bram-zeilen zeer ſterk ſcheurde.

Den negentienden en twintigſten bleef de wind tuſſchen het Z. W. en Z. O., waarna hij naar het O., N. O. en N. liep. In den nacht tuſſchen den twintigſten en een en twintigſten namen wij eene maan-eclips waar, terwijl wij op 22° 57½′ Zuider Breedte waren.

Het begin werd waargenoomen door den Heer KING te	°	m.	ſ.	ſchijnb. tijd. V. M.
	0	32	50	
door den Heer BLIGH te .	0	33	25	
door mij te	0	33	35	
maakt de gemiddelde Lengte	186°	57½′		
Het eind werd waargenoomen door den Heer KING te	°	m.	ſ.	ſchijnb. tijd. V. M.
	1	44	56	
door den Heer BLIGH te .	1	44	6	
door mij te	1	44	56	
maakende de gemiddelde Lengte	186°	28½′		

ter-

terwijl die volgens het uurwerk was . . . . . 186° 58′

De Lengte en Breedte zijn die van het ſchip voormiddags ten agt uuren zes en vijftig minuuten, zijnde den tijd toen de zonne-hoogte genoomen wierd, om den ſchijnbaaren tijd te vinden. In het begin van de eclips was de maan in het Zenith, zoo dat het gemaklijkst gevonden wierd van de Sextanten gebruik te maaken, en de waarneemingen te doen door het terug gekaatst beeld, dat tot op eene voeglijke hoogte wierd nedergelaaten. Hetzelfde geſchiedde bij het eindigen van de eclips, behalven door den Heer KING, die met eenen nacht-teleskoop waarnam. Schoon het grootſte verſchil tuſſchen onze waarneemingen niet meer dan van vijftig ſeconden is, ſcheen het mij toe dat twee waarneemers meer dan dubbel zoo veel zouden kunnen verſchillen, zoo bij het begin als bij het eind. En ſchoon de tijden tot ſeconden toe ſtaan aangetekend, willen wij evenwel niet zeggen dat wij zulk eene naauwkeurigheid betragt hebben. De ſeconden, die hier boven zijn opgegeeven, ontſprooten door den tijd, zoo als die door het uurwerk wierd aangewezen, tot ſchijnbaaren tijd te brengen.

Ik bleef O. Z. O. ſtuuren met den wind N. O. en N. zonder iets merkwaerdigs te ontmoeten tot den negen en twintigſten des avonds ten zeven

uuren, wanneer wij eensklaps eene zeer zwaare wind-vlaag uit het Noorden kreegen. Wij waren op dien tijd onder enkel gereefde top-zeilen, onder-zeilen en ſtag-zeilen. Twee van de laatſte wierden aan ſtarden geſcheurd, en het was met moeite dat wij de andere zeilen nog reddeden. Na deeze bui zagen wij op *de Ontdekking* verſcheiden lichten heen en weder gaan, waaruit wij beſlooten dat 'er het een of ander gebrooken ware, en den volgenden morgen zagen wij ook dat zij haare groote ſteng verloren had. De wind en het weder bleeven zeer ongeſtadig tot op den middag, wanneer het weder opklaarde en de wind zig in het Noord-Westen plaatſte; wij waren thans op 28° 6′ Zuider Breedte, en onze Lengte was 198° 23′ Oost. Wij zagen hier enige pintados, zijnde de eerſte zedert wij het land uit het gezigt verloren hadden.

Den een en dertigſten op den middag deed de Heer CLARKE ſein dat hij mij ſpreeken wilde. Hij liet mij met de ſloep, die ik aan boord van zijn ſchip gezonden had, weeten dat men zoo even ontdekt had dat de kop van de groote maſt geberſten was, en wel op zulk eene wijze, dat het zeer gevaarlijk was 'er eene andere ſteng op te zetten, en dat hij daarom iets ligter in de plaats moest opzetten. Hij liet mij ook weeten dat hij zijne groote bram-raa verloren had en dat hij geene andere had, noch ſpar om 'er eene van te maa-

maaken. Ik zond hem de bovenſte blinde-raa van *de Reſolutie*, waarmede hij geholpen was. Den volgenden dag zettede hij een' nood-ſteng op en ſloeg 'er een bezaams-bram-zeil aan, dat hem in ſtaat ſtelde *de Reſolutie* bij te blijven.

De wind bleef in de Westlijke ſtreeken, dat is, van het N. rond door het W. naar het Z., en ik ſtuurde O. N. O. en N. O. zonder iets aanmerklijks te ontmoeten tot elf uuren in den morgen van den agtſten Augustus, wanneer 'er in het N. N. O. negen of tien mijlen van ons land wierd ontwaard. In het eerst vertoonde het zig in afgezonderde heuvelen als zoo veele afzonderlijke eilanden; maar, nader koomende, bevonden wij dat zij alle aan malkanderen vast waren en tot een en hetzelfde eiland behoorden. Ik ſtuurde 'er terſtond naar toe met eene fraaie koelte uit het Z. O. ten Z. en, des namiddags ten half zeven uuren, ſtrekte het van N. ten O. tot N. N. O. ½ O. op den afſtand van drie of vier mijlen.

De nacht wierd doorgebragt met af en aan te houden, en den volgenden morgen, met het aanbreeken van den dag, ſtuurde ik naar de Noord-West of lij-zijde van het eiland; terwijl wij deszelfs Zuid of Zuid-Westlijk gedeelte omzeilden, zagen wij het overal beſchut door een rif van koraal-klippen, zig, op ſommige plaatſen, eene volle mijl van land uitſtrekkende, terwijl

'er eene zwaare branding op ſtond. Sommige dagen ten Zuiden van dit eiland land te zien, doch alzoo dit te loefwaard was, bleef het onbeſlist. Toen wij nader kwamen, zagen wij volk op verſchillende plaatſen van de kust, wandelende en langs het ſtrand loopende, en kort na dat wij aan de lij-zijde van het eiland gekoomen waren, zagen wij hen twee kanos in het water doen loopen, in welke zig meer dan een dozijn mannen plaatſten en naar ons ſchip roeiden.

Ik minderde zeil, zoo om deeze kanos tijd te geeven van bij ons te koomen als om te peilen om eenen anker-grond te vinden. Op den afſtand van omtrent eene halve mijl van het rif vonden wij van veertig tot vijf en dertig vademen water op eenen grond van fijn zand. Meer naar land was de grond bezaaid met koraal-klippen. Toen de kanos tot omtrent eene piſtool-ſchoot van de ſchepen genaderd waren, hielden zij ſtil. OMAI wierd gelijk gewoonlijk gebruikt, om alle zijne welſpreekendheid aantewenden ten einde het volk overtehaalen om nader bij te koomen, maar geene goede woorden konden hen beweegen om zig binnen ons bereik te waagen. Zij bleeven met hunne roei-ſpaanen ijverig op het land wijzen, en ons toeroepen dat wij derwaarts zouden koomen, terwijl verſcheiden van hunne landslieden, die op het ſtrand ſtonden, iets wits in de hoogte hielden, dat wij ook beſchouwden als eene uit-

no-

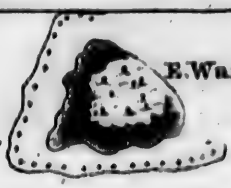

P. Wanoea Ette.

P. MANCERA.
Z. B. 21° 37'
O. L. 201° 53'

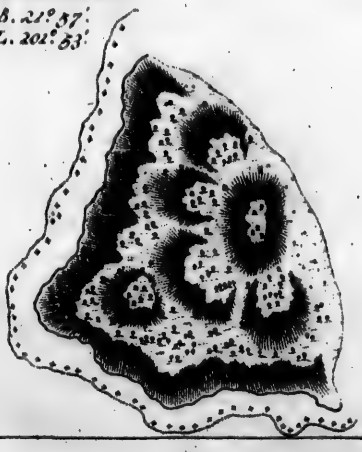

Schaal van Zee-mylen voor

te.

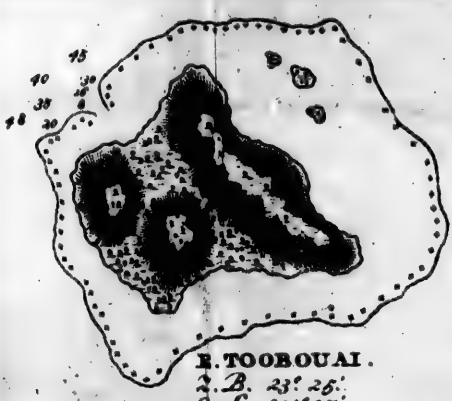

van Zee-mylen voor de drie Kaarten.

5 10 15

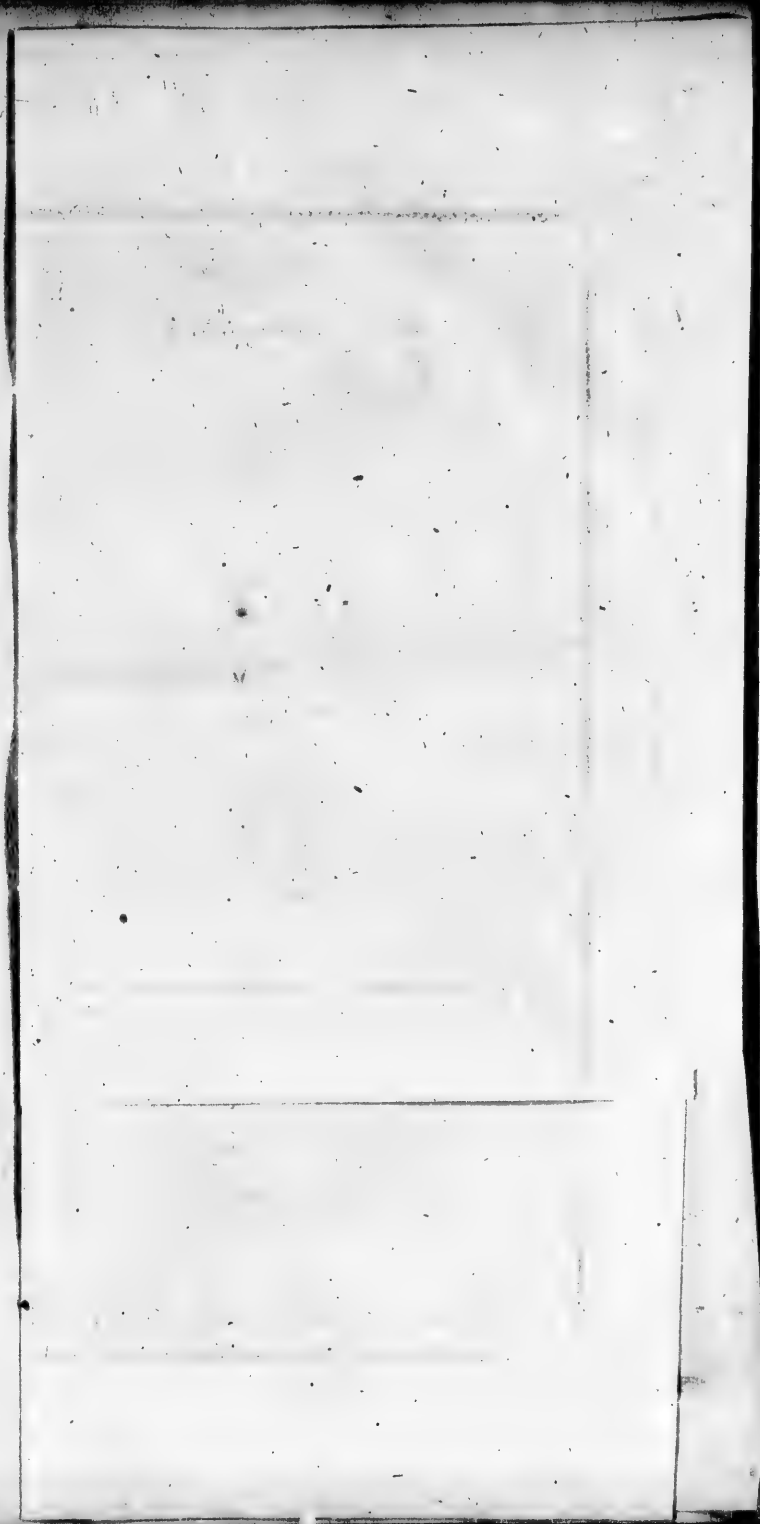

nodiging om te landen. Wij konden dit zeer wel gedaan hebben, alzoo 'er buiten het rif zeer goede anker-grond was, en eene breuk of opening in hetzelve, waardoor de kanoes uitgekomen waren, daar geene branding was, en daar, zoo 'er geen water genoeg voor de ſchepen was, meer dan genoeg was voor de ſloepen. Maar ik vond niet goed het voordeel van eenen goeden wind te waagen om een eiland optenemen, dat van weinig aanbelang ſcheen te zijn. Wij hadden geene ververſchingen nodig, al ware ik zeeker geweest die aldaar te zullen vinden, en alreeds zoo onverwagt vertraagd zijnde in mijne reis naar de *Societeit-Eilanden*, wilde ik liefer alle mogelijkheid van eene verdere vertraaging vermijden. Na dan te vergeefsch alle moeite aangewend te hebben om dit volk aan het ſchip te doen koomen, haalde ik de zeilen bij, ſtuurde Noordwaarts en verliet hen, egter niet zonder van hun, geduurende den tijd dat zij nabij ons ſchip waren, den naam van hun eiland te verneemen, dat zij *Toabouai* noemden.

Het ligt op 23° 25′ Zuider Breedte, en op 210° 37′ Ooſter Lengte. Deszelfs grootſte uitgeſtrektheid, die het in enige rigting heeft, is, behalven het rif, niet boven vijf of zes Engelſche mijlen. Aan de Noord-West-zijde vertoont zig het rif in afgezonderde ſtukken, tusſchen welke de zee op het ſtrand ſchijnt te breeken. Hoe

klein het eiland ook zij, zijn 'er egter bergen in van eene aanmerklijke hoogte. Aan den voet der bergen is een ſmalle zoom vlak land, die 'er geheel rondom loopt en die door een wit zandig ſtrand bezoomd wordt. De bergen zijn met gras of andere kruiden bedekt, behalven enige weinige ſteile rotsachtige kliften aan de eene zijde, die tot hunne kruinen hier en daar met vakken van boomen bezet zijn. Maar de plantſoenen zijn talrijker in enige der valeien, en de platte zoom is geheel bedekt met hooge zwaare boomen, welker verſchillende ſoorten wij niet konden onderſcheiden, uitgezonderd enige kokos-palmen, en enige *etoa*-boomen of knodſen-hout (*caſuarina*). Volgens het zeggen van het volk in de kanos heeft het eiland varkens en hoenderen, en brengt de verſchillende vrugten en wortelen voort, die op de andere eilanden in dit gedeelte van den Stillen Oceaan gevonden worden.

Wij hadden gelegenheid uit het geſprek met degeene, die naar ons toe kwamen, te vernemen, dat de bewooners van *Toobouai* de Tahitiſche taal ſpreeken, eene omſtandigheid, die ontwijfelbaar bewijst dat zij van dezelfde natie zijn. Die, welke wij in de kanos zagen, waren kloeke koperkleurige menſchen (*), met zwart ſluik haia,

(*) Koperkleurige, waarbij men egter niet aan den glans van gepolijst metaal moet denken, kan men met recht die

hair, dat ſommige op de kruin in eene bos opgebonden, en andere over de ſchouderen hangende droegen. Hunne aangezigten waren enigzints rond en vol, maar de trekken, over het geheel, wat plat, en hun gelaat ſcheen enige natuurlijke woestheid uittedrukken. Zij hadden geene kleeding dan een ſmal ſtuk doek, om den middel gewonden, en door de dijen doorgehaald, om de nabuurige deelen te bedekken; maar ſommige van die, welke wij op het ſtrand zagen, daar omtrent honderd menſchen verzameld waren, waren geheel gekleed met eene ſoort van witte kleeding. Wij konden onderſcheiden dat ſommige van die, welke ons in de kano bezogten, paerlemoer-ſchelpen tot ſieraad om den hals droegen. Een hunner blies geſtadig op een grooten kinkhoorn, aan welken een riet van omtrent twee voeten lengte was vastgemaakt, eerst met eenen doorgaanden zelfden toon, maar naderhand veranderde hij dien in eene ſoort van muzijk-inſtrument, en herhaalde geſtadig twee of drie nooten met dezelfde ſterkte. Wat het blaazen op den kink-hoorn beduidde kan ik niet zeggen; maar nooit is het mij als een vrede-bazuin voorgekoomen.

Hun-

die menſchen noemen, welker huid eene heldere roodbruine kleur, zonder het minst inmengzel van zwart, heeft. Deeze kleur bepaalt zig geenzints tot de Amerikaanen. G. FORSTER.

Hunne kanos ſcheenen omtrent dertig voeten lang te zijn, en zij kwamen, als zij vlot waren, twee voeten uit het water. De voorſteven ſtak een weinig voor uit en had eene dwarſche keep als of men den bek van een dier hadde willen verbeelden. De agterſteven rees met eene zagte kromte tot de hoogte van twee of drie voeten, trapswijze kleiner wordende, en was zoo wel als het bovenſte gedeelte van de boorden, geheel beſneden. Het overige van de boorden, die loodlijnig ſtonden, was fraai met platte witte ſchulpen ingelegd, ten naaſten bij in halve cirkels, die om hetzelfde middenpunt liepen, met de kromte naar boven. De eene kano voerde zeven, en de andere agt mannen, en zij wierden beſtierd met kleine roeiſpaanen, welker bladen ten naaſten bij rond waren. Elke derzelve had eenen vrij langen uitlegger, en ſomtijds roeiden zij met de boorden zoo na bij elkanderen, dat zij het voorkoomen hadden van een enkel vaartuig met twee uitleggers; terwijl de roeijers als het nodig was, met hun aangezigt naar den agterſteven gongen zitten en dien weg roeiden, zonder de kanos om te keeren. Toen zij zagen dat wij voorneemens waren hen te verlaaten, ſtonden zij op in hunne kanos en ſpraken gezamenlijk iets zeer luid, maar wij wisten niet of wij dit als een blijk van vriendſchap, of van vijandſchap moeſten opneemen; het is egter zeeker dat zij geene wapenen bij zig hadden,

den, en wij konden ook met onze verrekijkers niet bemerken dat die, welke aan wal waren, wapenen voerden.

Dit eiland, uit welks ontdekking toekoomende zeevaarers misschien enig voordeel zullen trekken, verlaatende, stuurde ik Noordwaarts, met eene frisse koelte uit het O. ten Z., en den twaalfden 's morgens bij het aanbreeken van den dag zagen wij het eiland *Maitea*. Kort daarop kreegen wij *Otahiti* in het gezigt, en op den middag strekte het van Z. W. ten W. tot W. N. W., liggende de punt van *Oheitapeha*-baai W. op den afstand van omtrent vier mijlen. Ik stuurde naar deeze baai, met voorneemen om daar te ankeren, ten einde zoo veele verversschingen als ik konde van het Zuid-Oostlijk gedeelte van het eiland te haalen voor ik naar *Matavai* voer, uit welker nabuurschap ik mijnen voornaamsten voorraad verwagtede. Wij hadden eene frisse Oostlijke koelte tot twee uuren na den middag, wanneer wij omtrent eene mijl van de baai waren, en de wind eensklaps gong leggen, en gevolgd wierd van bedrieglijke ligte zugtjens uit alle streeken van het kompas, en dan weder kalmte. Dit duurde omtrent twee uuren, wanneer wij rukwinden met regen uit het Ooſten kreegen. Deeze bragten ons voor de baai, daar wij een koeltjen van land kreegen, en te vergeefsch beproef-

den

den naar binnen te laveeren, om de anker-plaats te bereiken, zoo dat wij, eindelijk, omtrent negen uuren verpligt waren weder het ruime ſop te kiezen en den nacht in zee doortebrengen.

Toen wij het eiland eerst naderden, kwamen 'er verſcheiden kanos af naar het ſchip, elke door twee of drie mannen gevoerd wordende. Dan alzoo zij ſlegts gemeene waren, ſloeg OMAI geen bijzonder acht op hen, noch zij op hem. Zij ſcheenen zelfs niet eens te bemerken dat hij een van hunne landslieden was, ſchoon zij enigen tijd met hem praateden. Eindelijk kwamen een Opperhoofd, dat ik te vooren gekend had, OOTEE genaamd, en OMAIS ſchoonbroeder, die thans bij geval aan deezen hoek van het eiland was, en nog drie of vier perſoonen, die alle OMAI kenden, voor hij met Kapitein FURNEAUX was medegevaaren, bij ons aan boord. Daar was niets teders of treffends in hunne wederzijdſche ontmoeting. Daar ſcheen integendeel eene volmaakte onverſchilligheid aan beiden zijden plaats te hebben, tot dat OMAI, zijnen broeder met zig naar beneden in de kajuit genoomen hebbende, de lade, waarin hij zijne roode vederen bewaarde, opende, en hem enige ſchonk. Zoo dra dit onder de overige inboorlingen op het dek bekend wierd, namen de zaaken terſtond eenen anderen keer, en OOTEE, die te vooren naauw-

lijks

lijks tegens OMAI wilde ſpreeken, verzogt nu dat zij *tayos* of vrienden mogten zijn en hunne naamen verwisſelen. OMAI nam deeze eer aan en bevestigde het met een geſchenk van roode vederen, en OOTEE zond, als een tegengeſchenk, naar land om een varken. Maar het was voor ons allen blijkbaar dat het niet de man, maar zijne goederen waren, voor welke zij vriendſchap hadden. Hadd' hij hun zijnen ſchat van roode vederen, die de hoogst gewaardeerde waaren op dit eiland zijn, niet laaten zien, zoo twijfel ik zeer of zij hem zelfs wel eene kokos-noot zouden geſchonken hebben. Zoodanig was OMAIS eerſte onthaal onder zijne landslieden. Ik beken dat ik nimmer anders verwagt had; doch ik had hoop dat de kostbaare voorraad van geſchenken, met welke de mildheid van zijne vrienden in Engeland hem begiftigd had, het middel zoude zijn om hem in aanzien te brengen, en hem door de eerſte perſoonaadjen in de gantſche uitgeſtrektheid van de *Societeit-Eilanden* zoude doen eerbiedigen en dat zij zelfs hun hof bij hem zouden maaken. Dit zou ook noodwendig gebeurd zijn, als hij zig ſlechts een weinig voorzigtig gedraagen hadde. Maar, in plaatſe daarvan, ſpijt het mij te moeten zeggen dat hij maar al te weinig acht ſloeg op de herhaalde waarſchuuwingen van degeene, die het wel met hem voor had-

hadden, en dat hij zig door elken listigen schobbejak liet bedotten (*).

Wij vernamen van de inboorlingen, die deezen dag naar ons af kwamen, dat 'er twee schepen twee maalen in *Oheitepeha*-baai geweest waren zedert mijn laatste bezoek aan dit eiland in het jaar 1774, en dat zij 'er dieren gelaaten hadden gelijk die, welke wij aan boord hadden. Maar bij nader onderzoek bevonden wij dat het slechts varkens, honden, geiten, een stier en het mannetjen van een ander dier, dat wij naar de on-

(*) OMAI was dus hier ook weder niet meer dan een volwassen goedhartig kind, dat men zijn speelgoed met mooie praatjens kan af speeuwen. Zijne opvoeding was in Engeland al te zeer verwaarloosd, men had het 'er te weinig op toegelegd om eenen denkenden kop van hem te vormen dan dit naderhand een paar zedenlijke herinneringen indruk op hem zouden hebben kunnen maaken en invloed op zijn gedrag hebben. In den grond lagen hem de heerlijke dingen, die hij mede bragt, tog minder aan het hart dan de ledele eer, die men hem daarvoor bewees. Waare eergierigheid zou hem geleerd hebben zig bij zijne landslieden door nieuw vertoonene en bruikbaare kundigheden onmisbaarlijk te maaken, en daar door groot te worden. Deezen weg tot eene staatkundige hoogte leert men best in Engeland kennen en bewandelen, maar niet bij die gidsen, welke deezen armen natuur-mensch ten deel gevallen waren.

G. FORSTER.

onvolmaakte beſchrijving, die zij 'er ons van gaven, niet raaden konden, geweest waren. Zij zeiden ons dat deeze ſchepen gekoomen waren van eene plaats, *Reema* genaamd, met welken naam wij gisten dat *Lima*, de hoofdſtad van *Peru*, gemeend wierd, en dat deeze voorige bezoekers Spanjaards geweest waren. Men verhaalde ons dat zij de eerſte reis dat zij hier gekoomen waren een huis gebouwd, en vier mannen agter gelaaten hadden, namelijk twee prieſters, een jongen of knegt, en eenen vierden, MATEEMA genoemd, van welken op deezen tijd veel geſprooken wierd, en dat zij bij hunne afreize vier van de inboorlingen mede genoomen hadden, dat, na omtrent tien maanden, dezelfde twee ſchepen weder gekoomen waren, twee van de eilanders mede brengende, zijnde twee andere te *Lima* geſtorven, en dat zij, na een kort verblijf, hun eigen volk hadden mede genoomen, maar dat het huis, dat zij gebouwd hadden, was ſtaande gebleven.

De gewigtige tijding dat 'er roode vederen aan boord waren, door OMAIS vrienden naar land gebragt zijnde, was de dageraat des anderen daags 's morgens naauwlijks aan den hemel of wij wierden door eene menigte kanos omringd, vol gepropt van volk, dat varkens en vrugten te koop bragt. In het eerst konden wij voor een weinigjen vederen, niet meer dan men uit eene mees zoude kunnen plukken, een varken van veertig

of

of vijftig ponden zwaarte koopen. Dan, naardien bijna alle man in de beiden ſchepen enige van deeze kostbaare koopwaaren bezat, daalden zij voor den avond meer dan vijfhonderd ten honderd in waarde. De balans was egter daarmede nog ſterk in ons voordeel en de roode vederen bleeven hunne grootere waarde boven alle andere waaren behouden. Sommige inboorlingen wilden geen varken verkoopen tenzij zij 'er eene bijl voor kreegen; maar ſpijkers, glazen koralen en andere ſnuiſterijen, die op onze voorige reis op deeze eilanden zoo gangbaar waren, waren thans zoo ſterk in verachting, dat weinige zig verwaerdigden die aantezien.

Naardien 'er den geheelen voormiddag zoo weinig wind was, was het negen uuren voor wij in de baai ten anker konden koomen, daar wij ons met de twee boeg-ankers vertuiden. Zoo dra wij ten anker lagen, kwam OMAIS zuster aan boord, om hem te bezoeken. Het gaf mij veel genoegen te zien dat hunne ontmoeting van de uitdrukkingen der tederſte genegenheid, die gemaklijker te bevatten dan te beſchrijven zijn, verzeld ging, hetgeen beider harten eer aandeed.

Toen dit aandoenlijk tooneel ten einde was, en het ſchip wel vertuid lag, begaf ik mij naar land, van OMAI verzeld. Het eerst dat ik deed was een bezoek afleggen bij eenen man, dien mijn vriend

vriend mij als een waarlijk buitengemeen perſoonaadjen voorſtelde, want hij zeide dat hij de God van *Bolabola* was (*). Wij vonden hem zittenden onder een van die kleine zonne-dakken, die zij gewoonlijk op hunne groote kanos voeren. Hij was een man van jaaren en had het gebruik van zijne ledenmaaten verloren, zoo dat hij op eene berrie van de eene plaats naar de andere wierd gedraagen. Sommige noemden hem *Olla* of *Orra*, zijnde de naam van den God van *Bolabola*, maar zijn eigen naam was ETARY. Volgens OMAIS bericht van deezen man, verwagtede ik hem enige godsdienſtige eerbewijzingen te zien betoonen, doch, behalven enige jonge plataanen-boomen, die voor hem en op het zonne-dak, waaronder hij zat, lagen, kon ik niets merken dat hem van de andere Opperhoofden onderſcheidde. OMAI bood hem een bosjen roode vederen aan, aan het eind van een ſtokjen gebonden; doch, na een kort geſprek met deezen

(*) Misſchien moet men dit ſlechts opvatten dat hij een door de Godheid *Olla* ingeblazene was, en dan kon zeer ligt de inwoonende God met den mensch, die hem tot wooning diende, verwisſeld worden. Voor het overige blijft deeze overeenkomst van godsdienſtige begrippen bij de Otahitiers en andere volkeren altijd merkwaerdig.

G. FORSTER.

den Bolaboläer over onverſchillige zaaken, wierd zijne aandacht afgetrokken naar eene oude vrouw, zijner moeder zuster. Zij lag reeds aan zijne voeten en beſproeide die met haare traanen.

Ik liet hem bij de oude dame in het midden van een troep volks, die rondom hem was zaamengeſchoold en gong het huis bezigtigen, dat men zeide door de vreemdelingen gebouwd te zijn, die laatst hier geweest waren. Ik vond het digt bij het ſtrand ſtaan. De houten ſtukken, waarvan het was opgeſlaagen, ſcheenen gereed gemaakt herwaarts gebragt te zijn, om bij gelegenheid opgezet te worden, want alle de planken waren genommerd. Het was in twee kleine kamertjens verdeeld, en in het agterſte waren eene bed-ſtede, eene tafel, een bank, enige oude hoeden en andere beuzelingen, welke de inboorlingen zeer zorgvuldig ſcheenen te bewaaren, gelijk ook het huis zelf, dat geen nadeel geleden had van het weder, alzoo 'er een dak over gebouwd was. Daar waren gaten in de rondte, die tot lucht-gaten dienden, en misſchien waren zij ook beſtemd om met ſnaphaanen door te ſchieten, zoo het nodig mogt geworden zijn. Op enigen afſtand van den voorgevel ſtond een houten kruis, op welks dwarsch-balk het volgend opſchrift geſneden was:

CHRIS-

CHRISTUS VINCIT.

En op den voet

CAROLUS III IMPERAT. 1774.

hetgeen ons vermoeden dat de twee ſchepen Spaanſche waren bevestigde.

Op de andere zijde van den voet ſchreef ik ter gedachtenis van de vroegere bezoeken der Engelſchen:

GEORGIUS III REX,
ANNIS 1767
1769, 1773, 1774, en 1777.

De inboorlingen weezen ons aan den voet van het kruis het graf van den Kommandeur van de twee ſchepen, die hier geſtorven was terwijl zij de eerſte reis in de baai lagen. Zijn naam was naar hunne uitſpraak OREEDE. Welke ook de oogmerken der Spanjaarden met hun bezoek aan dit eiland mogen geweest zijn, zij ſcheenen hun best gedaan te hebben om zig bij de inwooneren aangenaam te maaken, die bij alle gelegenheden met de ſterkſte uitdrukkingen van achting en eerbied van hun ſpraken.

Ik ontmoetede bij deeze gelegenheid geen een Opperhoofd van groot aanzien dan de buitenge-

woone perſoonaadjen, hier boven beſchreven. WAHEIADOOA de Koning van *Tiaraboo* (gelijk dit gedeelte van het eiland genoemd wordt) was nu afwezig, en naderhand bevond ik dat hij niet dezelfde man was, ſchoon van denzelfden naam, met het Opperhoofd, dat ik hier op mijne laatſte reis gezien had, maar zijn broeder, een jongen van omtrent tien jaaren, die na den dood van den oudſten WAHEIADOOA, hem omtrent twintig maanden voor onze aankomst was opgevolgd. Wij vernamen ook dat de beroemde OBEREA dood was, maar dat OTOO en alle onze andere vrienden nog leefden.

Toen ik van het huis van de Spanjaarden terug kwam, vond ik OMAI ſpreekenden tot eene groote ſchaare, en het was met moeite dat ik hem weg kreeg om met mij naar boord te gaan, daar ik eene gewigtige zaak had te regelen.

Alzoo ik wist dat *Otahiti* en de nabuurige eilanden ons eenen overvloedigen voorraad van kokos-nooten konden opleveren, welker ſap zeer wel in plaats van gebrouwen dranken kan dienen, wenschte ik mijn volk overtehaalen om hunne toeſtemming te geeven tot het inhouden van hun rantſoen ſterken drank, dat zij kreegen om met water te mengen, zoo lang wij hier lagen. Dan alzoo het inhouden van iets, waarop zij zoo zeer gezet zijn, zonder 'er reden van te geeven, een algemeen gemor zoude hebben kunnen veroorzaaken,

kwam

kwam het mij voorzigtigst voor het volk boven te roepen en hetzelve het ontwerp van de reis en de uitgeſtrektheid van onze toekoomende verrigtingen bekend te maaken. Om hen overtehaalen om dezelve welgemoed en ſtandvastig te onderneemen, ſprak ik het van de belooningen, door het Parlement uitgeloofd aan degeenen van zijner Majeſteit onderdaanen, die de eerſte eene gemeenſchap tuſſchen den Atlantiſchen en Stillen Oceaan, in welke rigting het zij, in het Noorder halfrond zouden ontdekken, gelijk ook aan degeenen, die de eerſte tot boven den negen en tagtigſten graad Noorder Breedte zouden doordringen. Ik twijfelde niet, zeide ik, of ik zoude hen bereid vinden om met mij medetewerken en zoo veel als mogelijk was te doen om eene van deeze belooningen te winnen; doch dat het, om ons den besten kans te geeven van wel te ſlaagen, nodig zou zijn de grootſte ſpaarzaamheid in acht te neemen in het gebruiken van onze ſcheeps-behoeften en proviand, voornamelijk van het laatſte, alzoo 'er geene gelegenheid was om ergens nieuwen voorraad te verkrijgen, na dat wij deeze eilanden zouden verlaaten hebben. Ik verſterkte mijne redenen met hen te herinneren dat onze reis ten minſten een jaar langer moest duuren dan men in het eerst gedagt had, doordien het ons mislukt was in deezen zomer naar het Noorden te ſtevenen. Ik verzogt hen de verſchillende moei-

jelijkheden en hindernisſen, die wij nog zouden kunnen ontmoeten, in overweeging te neemen en de zwaarere ongemakken, die zij zouden te ondergaan hebben, zoo het nodig wierde gevonden hen in een koud klimaat op half rantſoen van enige behoeften te zetten. Om deeze gewigtige redenen gaf ik hun in overdenking of het niet beter zoude zijn bij tijds te zorgen, en, liever dan geen drank meer te hebben, als die hartſterking meest nodig zoude zijn, toeteſtemmen nu zonder *grog* te wezen, nu wij zulk een goeden drank als de melk van kokos-nooten in de plaats hadden; maar dat ik het in alle gval aan hunne eigen keuze overliet.

Ik had het genoegen te zien dat dit voorſtel geen' oogenblik in overweeging bleef, maar dat het onmiddelijk, zonder enige tegenwerping, eenpaarig wierd goed gekeurd. Ik beval Kapitein CLERKE zijn volk hetzelfde voor te houden, en het ſtemde 'er insgelijks in toe. Wij hielden dan op met *grog* uitetedeelen, behalven des ſaturdags avonds, wanneer het volk van beiden de ſchepen hun vol rantſoen ontvong om op de gezondheid van hunne vrouwen en vrijſters in Engeland te drinken, opdat zij onder de mooie meisjens van *Otahiti* niet geheel mogten vergeeten worden.

Den volgenden dag begonnen wij enige noodzaaklijke dingen te verrigten, namelijk al het pro-

proviand naezien, de vaten met vleesch en ſpek en de kolen voor den dag te haalen en enige ballast in derzelver plaats te leggen. De kalfateraars wierden aan het werk gezet om het ſchip te kalfaaten, dat het zeer nodig had, zijnde bij tijden zeer lek geweest op onzen overtogt van de *Vriendaen-Eilanden*. Ik bragt ook den stier, de koeien, de paerden en ſchaapen aan wal en benoemde twee mannen om op dezelve te paſſen terwijl zij graasden; want ik was niet voornemens een van deeze dieren in dit gedeelte van het eiland te laaten.

Geduurende de twee volgende dagen hield het naauwlijks op met regenen; desniettegenſtaande kwamen de inboorlingen van alle kanten naar ons toe, alzoo de tijding van onze aankomst zig zeer ſnel verſpreid had. WAHEIADOOA, ſchoon zig zeer verre van hier ophoudende, was 'er van onderrigt en den zestienden in den namiddag bragt een Opperhoofd, ETOREA genaamd, onder wiens voogdijſchap hij ſtond, mij twee varkens als een geſchenk van hem en zeide mij dat hij des anderen dags zelf bij mij zoude koomen. En zoo deed hij ook; want ik ontvong den volgenden morgen eene boodſchap van hem, waarbij hij mij zijne komst liet weeten, en liet verzoeken dat ik aan land zoude koomen om hem te ontmoeten. Ik maakte mij dan gereed met OMAI om hem een ſtatig bezoek te geeven. Bij deeze gelegenheid

kleedde OMAI, met hulp van ſommige zijner vrienden, zig, niet naar de Engelſche wijze, ook niet naar de Tahitiſche, noch naar die van *Tongataboo*, noch in de kledij van enig land op aarde, maar in een vreemd mengelmoes van alles wat wij hadden.

Dus uitgerust kwamen wij aan land en gongen eerst ETARY bezoeken, die, op eene handberrie gedraagen wordende, ons naar een groot huis verzelde, daar hij wierd nedergezet, en wij plaatſten ons ter wederzijde van hem. Ik liet een ſtuk Tongataboosch doek voor ons uitſpreiden, waarop ik de geſchenken legde, welke ik voorneemens was te doen. Kort daarop kwam het jong Opperhoofd, verzeld van zijne moeder en verſcheiden aanzienlijken, die zig alle aan het ander eind van het doek, regt over ons, nederzetteden. Toen deed een man, die naast mij zat, eene aanſpraak, beſtaande uit korte afzonderlijke ſpreuken, die gedeeltelijk door degeene, die rondom hem waren, wierden opgegeeven. Hij wierd beantwoord door iemand van de andere zijde bij het Opperhoofd zittenden. Hierop ſprak ETARY, toen OMAI, en beiden wierden van denzelfden kant beantwoord. Deeze aanſpraaken liepen geheel over mijne aankomst en mijne gemeenſchap met hun. Hij die de laatſte ſprak zeide mij onder andere dat de mannen van *Reema*, dat is, de Spanjaards, hem verzogt hadden niet

toe-

toetelaaten dat ik in *Oheitepeha-badi* kwame, zoo ik wederom aan het eiland mogt koomen, want dat zij hun toebehoorde; doch dat het 'er zoo verre van daan was dat zij enige acht op dit verzoek zouden ſlaan, dat hij in laſt had thans het geheel gewest van *Tiaraboo* met al wat 'er in was plechtig aan mij optedraagen, hetgeen zeer duidlijk bewijst dat dit volk de ſtaatkunde bezit van zig naar de omſtandigheden te ſchikken. Eindelijk wierd het jong Opperhoofd door zijn gevolg gezegd dat hij mij zoude koomen omhelzen, en, om dit tractaat van vriendſchap te bevestigen, verwisſelden wij van naamen. De plechtigheid ten einde zijnde, verzelden hij en zijne vrienden mij naar boord om het middagmaal te houden.

OMAI had een *maro* gereed gemaakt, beſtaande uit roode en geele vederen, die hij voor OTOO, Koning van het geheel eiland, beſtemd had, en, als men aanmerkte waar wij waren, was het een geſchenk van zeer groote waerde. Ik zeide alles wat ik kon om hem overtehaalen het niet op dit tijdſtip voor den dag te brengen, maar raadde hem het aan boord te houden tot 'er gelegenheid zoude koomen om het OTOO met zijne eigen hand aantebieden; maar hij had een te goed denkbeeld van de eetlijkheid en getrouwheid van zijne landslieden om mijnen raad te volgen. Hij was niet te vreden of hij moest het nu

naar land brengen om het WAHEIADOOA te overhandigen, ten einde deeze het aan OTOO zoude brengen, opdat het bij het koninglijk *maro* zoude gevoegd worden. Hij dagt met dit overleg beiden de Opperhoofden te verplichten, terwijl hij het een grootlijks verſtoorde, welks gunst hem van het grootst belang was, zonder van het ander enige belooning te erlangen. Dat ik voorzien had gebeurde; want WAHEIADOOA hield het geſchenk voor zigzelf en zond OTOO niet dan een klein bosjen vederen, dat niet het twintigſte gedeelte van het kostlijk geſchenk uitmaakte (*).

Den negentienden zond het jong Opperhoofd mij een geſchenk van tien of twaalf varkens, enige vrugten en wat doek. In den avond ſtaken wij enige vuurwerken af, welke door de talrijke aanſchouweren met verbaasdheid en vermaak beſchouwd wierden.

Deezen dag vonden enige van onze heeren op hunne wandelingen hetgeen zij eene Roomsch Katholijke kapel geliefden te noemen. En volgens

(*) Mij dunkt dat COOK zig met alle recht ernſtiger tegens de dwaasheid van den armen OMAI zoude hebben kunnen verzetten, daar een voorval van deezen aart genoeg zou kunnen zijn om eenen oorlog tuſchen de twee Opperhoofden te veroorzaaken.

G. FORSTER.

gens hun bericht was 'er ook niet aan te twijfelen; want zij beſchreeven het altaar en alle andere deelen van zulk eene plaats van godsdienſtoefening. Dan naardien zij ook zeiden dat twee mannen, die 'er de wagt bij hadden, hen 'er niet in hadden willen laaten gaan, dagt ik dat zij het mis konden hebben en had de nieuwsgierigheid van haar zelf te gaan zien. De onderſtelde kapel was een *toopapaoo*, in welke de overblijfzels van wijlen WAHRIADOOA, als het ware, in ſtatie lagen. Het was in een vrij groot huis, dat door een laag hek van paalwerk omringd was. De *toopapaoo* was ongemeen net en geleek naar een van die kleine huisjens of afdakken, die zij voor hunne groote kanos maaken. Misſchien had het eerst tot dat gebruik gediend. Het was bedekt en rondom behangen met doek en matten van verſchillende kleuren, dat vrij aardig ſtond. Onder de andere opſieringen muntte een ſtuk rood laken uit, vier of vijf ellen lang, dat ongetwijfeld een geſchenk van de Spanjaarden was. Dit laken en enige boſſen vederen, die onze officiers voor zijde aangezien hadden, hadden hun het denkbeeld van eene kapel gegeeven; want dat 'er nog aan ontbrak om de gelijkenis volledig te maaken, voegde hunne verbeelding 'er bij, en zoo zij niet van te vooren geweeten hadden dat hier omlangs Spanjaards geweest waren, zouden zij 'er zig niet in hebben kunnen bedriegen. Daar ſchienen dage-

lijks

lijks kleine offerhanden van vrugten en wortelen op dit altaar geofferd te worden, alzoo ſommige ſtukken nog geheel versch waren; deeze waren op een *whatta* of altaar nedergelegd, die buiten het paalwerk ſtond, binnen welk men ons niet toeliet te koomen. Twee mannen hielden 'er aanhoudend nacht en dag de wagt, niet alleen om de plaats te bewaaken, maar ook om de *toopapaoo* te dekken, en te ontdekken; want toen ik dezelve de eerſte reis gong opneemen, was het doek met deszelfs aanhang opgerold; doch op mijn verzoek hongen het de twee wagters in orde uit, doch zij kleedden zig eerst in ſchoone witte tabbaarden. Zij zeiden mij dat het Opperhoofd twintig maanden geleden was geſtorven.

Na dat ik eenen verſchen voorraad van water ingenoomen en andere nodige zaaken verrigt had, nam ik den twee en twintigſten het vee en de ſchaapen, die hier aan wal gebragt waren om te graazen, aan boord en maakte mij zeilvaerdig.

Den drie en twintigſten in den morgen, terwijl men de touwen los maakte, landden OMAI en ik, om ons afſcheid van het jong Opperhoofd te neemen. Terwijl wij bij hem waren, kwam 'er een van die menſchen, die zij *Eatooas* noemen, omdat zij meenen dat zij door den geest der godheid gedreven worden, en gong voor ons ſtaan. Hij had allen den ſchijn van een' man, die niet

wel

wel bij zijne zinnen is, en zijne eenigſte kledij was eene groote menigte plataanen-bladeren rondom zijnen middel gewonden. Hij ſprak met eene zwakke maar ſchelle ſtem, zoo dat men hem ter naauwer nood verſtaan kon, ten minſten ik; maar OMAI zeide dat hij hem volkoomen begreep, en dat hij WAHEIADOOA raadde niet met mij naar *Matavai* te gaan, een togt, welken ik nooit gehoord had dat hij voorneemens was te onderneemen, en waarvan ik hem den voorſlag nooit gedaan had. De *Eatooa* voorzeide ook dat de ſchepen dien dag niet t' *Matavai* zouden koomen; doch hierin bedroog hij zig, ſchoon het weder zijne voorſpelling gunſtig was, want daar was geen zugtjen wind uit eene enige ſtreek. Terwijl hij bezig was te prophetiſeeren, viel 'er eene hevige regen-bui, die elk eenen deed loopen om onder dak te koomen, behalven hem, die zig des niet ſcheen te bekreunen. Hij bleef omtrent een half uur bij ons kwaaken en gong toen henen. Niemand ſloeg enige acht op hetgeen hij zeide, ſchoon ſommige hem uitlachten (*). Ik vroeg het Opperhoofd of hij een

Earee

(*) Deeze eigenſchappen gelijken te veel naar die, welke zinneloozen vertoonen, dan dat zij niet alleen aan deeze ziekte zouden worden toegeſchreven. Daar bij de Aſiatiſche volkeren de gekken zoo algemeen voor ingeblazene gehouden worden, zou men ligt op het vermoe-

Eareé of een *Toutou* (een van de aanzienlijke of van het gemeen) ware? en ik ontvong tot antwoord dat hij *taata ino*, een slegt mensch was. En desniettegenstaande, en ondanks de weinige acht, welk de inboorlingen op den gekken propheet scheenen te slaan, had egter de bijgeloovigheid zoo verre hunne redenen verbijsterd, dat zij vast gelooven dat zulke menschen door den geest van den *Eatooa* bezeten zijn. OMAI scheen zeer wel omtrent hen onderrigt te zijn. Hij zeide dat zij, gedurende de vlaagen, die hen overvallen, niemand kennen, zelfs niet hunne gemeenzaamste vrienden, en dat, als zoo een somtijds een man van middelen is, hij zeer dikwijls alles wat hij heeft zal weggeeven, als zijne vrienden 'er geene zorg voor draagen, en dat hij dan, als hij weder tot zigzelven koomt, zal vraagen wat

moeden koomen dat de toveraars, bezweerers en priesters van allerhanden slag, welker belang medebrengt zig voor ingeblazene te doen gelden, door dit vooroordeel de kneep geleerd hebben om zig als zinneloozen aantestellen, en door wringingen en stuiptrekkingen hunne godlijke zending te bevestigen. Voor het overige is het het goedaartigst oordeel van de waereld, dat het ongeoefend en onervaren verstand des menschen op den trap der kindsheid hier velt, als het besluit: Een gek is ingeblazen. Het bedreven manlijk geworden verstand moet voorwaar, door schade wijs geworden, de stelling leeren omkeeren: Een ingeblazene is een gek.

G. FORSTER.

wat 'er van die dingen geworden zij, die hij even te vooren heeft uitgedeeld, terwijl hij zig het minſte niet ſchijnt te herinneren van hetgeen hij gedaan heeft, wanneer hij in die vlaag verkeerde.

Zoo dra ik aan boord was, kwam 'er een ligt koeltjen op uit het Ooſten, waar mede wij onder zeil gongen en naar *Matavai-Baai* ſtuurden, daar *de Reſolutie* denzelfden avond het anker wierp, maar *de Ontdekking* kwam 'er niet in voor den volgenden morgen, zoo dat 's mans voorſpelling ten halven vervuld wierd.

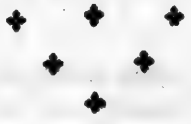

TWEE-

TWEEDE HOOFDSTUK.

Bezoek aan OTOO, *Koning van het Eiland. Onvoorzigtig gedrag van* OMAI. *Verrigtingen aan land. De Europaſche dieren worden aan land gebragt. Bijzonderheden omtrent eenen inboorling, die te* Lima *geweest was. Bijzonderheden omtrent* OEDIDEE. *Eene muiterij op* Eimeo. *Daar wordt tot den oorlog tegens dat eiland in eenen krijsraad van Opperhoofden beſloten. Menschlijke offerhande bij die gelegenheid. Plechtigheden in de groote* Morai, *daar de offerhande geofferd wierd. Andere barbaarſche gewoonten van dit volk.*

Omtrent ten negen uuren voor den middag kwam OTOO, Koning van het geheel eiland, verzeld van een groot getal kanos vol volk, van *Oparre*, zijne gewoone verblijf-plaats, en, op *Matavai-punt* geland zijnde, zond hij eene boodſchap naar boord, verzoekende mij aldaar te mogen zien. Ik voer dan naar land, van OMAI en enige officieren verzeld. Wij vonden een ontzagchelijk aantal volks verzameld en in het midden van hetzelve den Koning, verzeld van zijn' vader, zijne twee broeders en drie zusters. Ik

trad

trad de eerſte toe en groetede hem, van OMAI gevolgd wordende, die nederknielde en zijne knieën omhelsde. Hij had zig tot deeze plechtigheid voorbereid, en zig in zijn allerbeste pak klederen uitgedoscht, en gedroeg zig zeer eerbiedig en zedig. Men ſloeg ondertusſchen zeer weinig acht op hem. Misſchien had de nijd enig deel aan dit koel onthaal. Hij deed het Opperhoofd een geſchenk van een groot ſtuk roode vederen en omtrent twee of drie ellen goud-laken; ik ſchonk hem een pak van fijn linnen, eenen met goud geboorden hoed, enig gereedſchap, en, dat van meer waardij was dan al het andere, eene groote bos roode vederen, en eene van de mutſen, die op de *Vrienden-Eilanden* in gebruik zijn.

Toen de plichtpleegingen van dit bezoek geëindigd waren, voer de Koning en de geheele koninglijke familie, met mij naar boord, gevolgd van verſcheiden kanos, met allerhanden levensmiddelen gelaaden, en wel in zulk eene hoeveelheid, dat 'er genoeg was om het volk van beiden de ſchepen voor eene week te ſpijzigen. Elk van die familie had 'er een deel van gegeeven, of wendde zulks voor, zoo dat ik van elk een geſchenk ontvong, en elk kreeg ook een afzonderlijk tegengeſchenk van mij, dat eigenlijk het groot oogmerk was. Kort daarop kwam 's Konings moeder, die bij het eerſte bezoek niet was

tegenswoordig geweest, aan boord, en bragt ook levensmiddelen en doek mede, die zij tusschen mij en OMAI verdeelde; want schoon zijne landslieden in het eerst weinig acht op hem sloegen, hadden zij zoo dra niet in den neus welke schatten hij bezat, of zij begonnen zijne vriendschap te zoeken. Ik moedigde dit zoo sterk aan als ik kon, want ik wenschte hem bij OTOO te doen blijven. Alzoo ik voorneemens was alle mijne Europische dieren op dit eiland te laaten, dagt ik dat hij in staat zoude zijn enige onderrigtingen te geeven omtrent derzelver behandeling en gebruik. Ik wist en zag ook daarenboven dat, hoe verder hij van zijn geboorte-land was, hoe meer hij geëerbiedigd zoude worden; doch ongelukkiglijk verfmaadde de arme OMAI mijnen raad en gedroeg zig zoo onvoorzigtig, dat hij weldra de vriendschap van OTOO en van alle andere aanzienlijke perfoonen op *Otahiti* verloor. Hij hield zig niet dan met vreemdelingen en landloopers op, welker eenigste inzigten waren hem te plunderen; en, als ik niet tusschen beiden gekoomen ware, zouden zij hem geen stuk gelaaten hebben, dat waerdig ware om van het eiland mede genoomen te worden. Dit haalde hem noodwendig het ongenoegen van de voornaamste Opperhoofden op den hals, die bevonden dat zij van niemand in de schepen zulke kostbaare geschenken konden krijgen als OMAI den laagsten van het ge-

gemeen, met welk hij zig ophield, kon ſchenken.

Zoo dra wij gegeeten hadden, verzelden enige van ons OTOO naar *Oparre*, het pluimgedierte medeneemende, met welk wij het eiland meenden te bevolken. Zij beſtonden in eenen paauw en eene paauwin (welke Lord BESBOROUGH de vriendlijkheid gehad had mij tot dat einde weinige dagen voor ik Londen verliet, te zenden) een kalkoenſchen haan en hen, een mannetjen en drie wijfjens-ganzen, een waard en vier eenden. Deeze alle liet ik te *Oparre* in bezit van OTOO en de ganzen en eenden begonnen nog voor ons vertrek te broeden. Wij vonden aldaar een mannetjens-gans, welken de inboorlingen ons zeiden denzelfden te zijn, dien Kapitein WALLIS aan OBEREA tien jaaren geleden geſchonken had, verſcheiden geiten, en den ſpaanſchen ſtier, dien zij aan eenen boom gebonden hielden, digt bij OTOOS huis. Nooit zag ik ſchooner dier van zijn geſlacht. Hij behoorde thans ETARY toe, en was van *Oheitepeha* herwaarts gebragt, om naar *Bolabola* ingeſcheept te worden; maar hoe zij hem in hunne kanos vervoeren kunnen gaat mijn verſtand te boven. Zoo wij niet gekoomen waren, zou het van weinig belang geweest zijn in wiens bezit hij ware, alzoo hij zonder koe van geen' dienst kon wezen, en 'er geene bij hem was gelaaten. Schoon de inboorlingen ons zei-

den dat 'er koeijen aan boord van de Spaanſche ſchepen waren en dat zij dezelve weder mede genoomen hadden, kan ik zulks egter niet gelooven en zou liever onderſtellen dat zij in den overtogt van *Lima* geſtorven waren. Den volgenden dag zond ik de drie koeijen, die ik aan boord had, aan deezen ſtier, en den ſtier, dien ik had medegebragt, den hengst en de merrie, en de ſchaapen zettede ik te *Matavai* aan land.

Dus over deeze pasſagiers beſchikt hebbende, vond ik mijzelven van eenen zeer zwaaren last bevrijd. Men kan naauwlijks begrijpen welke moeite en zorg het in hebbe om deeze leevende laading zoo verre te brengen; doch het genoegen, dat ik gevoelde van zoo gelukkig geweest te zijn Zijner Majeſteit menschlievende oogmerken met het zenden van deeze onwaardeerbaare dieren, om in de behoeften van twee waerdige natieën te voorzien, te vervullen, beloonde mij rijklijk voor de veele zorglijke uuren, die ik had doorgeſtaan, alvorens dit ondergeſchikt voorwerp van mijne reis ter uitvoer konde gebragt worden (*).

Al-

(*) COX vond in het jaar 1789 op *Eimeo* eenen ſtier en vijf koeijen, van welke twee of drie op het eiland gefokt waren; het waren ſchoone beeſten, zegt hij, maar zeer wild; doch hij voegt 'er bij dat de inboorlingen weinig acht op dezelve gaven en 'er niet veel waarde aan hechteden. De ſchaapen en het gevogelte kon hij op *Otahiti* noch te zien, noch voldoende bericht van dezelve krij-

Alzoo ik voorneemens was alhier enigen tijd te blijven, zetteden wij de twee ſtellen ſterrekundige werktuigen op *Matavai-punt* op. Digt daarbij wierden ook twee tenten opgezet, voor eene wagt, en voor het volk, dat ik zoude nodig vinden in hunne verſchillende functieën aan land te laaten. Over deeze post gaf ik het bevel aan den Heere KING, die tegelijk op de waarneemingen paste, om den gang van den tijd-wijzer na te gaan en voor andere bedoelingen. Geduurende ons verblijf alhier hielden verſcheiden noodzaaklijke verrigtingen het volk van beiden de ſchepen onledig. De groote maſt van *de Ontdekking* wierd aan gebragt en zoo goed als ooit gemaakt. Onze zeilen wierden verſteld, onze water-vaten gekuipt, de ſchepen wierden gekalefaat en het want overal nagezien en verbeterd; wij keeken ook al het brood na, dat wij in vaten aan boord hadden, en hadden het genoegen te bevinden dat 'er maar weinig van beſchadigd was.

Den zes en twintigſten liet ik een ſtuk grond opruimen tot een' tuin, en beplantte het met verſcheiden gewaſſen, ſchoon ik geloof dat de inboorlingen naar de meeſte niet meer zien zullen. Eni-

krijgen; doch hij zag 'er geiten en katten, die zij ſomtijds aten. Ziet Waarneemingen en Aanmerkingen, aangetekend geduurende eene reis naar de eilanden *Teneriffe* enz. VERTAALER.

Enige meloenen, aardappelen, en twee ananas-planten beloofden wel te zullen flaagen, voor wij deeze plaats verlieten. Ik had verſcheiden pompelmoezen boomen van de *Vrienden-Eilanden* medegebragt; deeze plantede ik hier ook en zij kunnen niet wel misſen te ſlaagen, tenzij derzelver groei worde belet door dezelfde voorbaarige nieuwsgierigheid, waardoor een wijngaard, door de Spanjaarden te *Oheitepeha* geplant, vernield wierd. Daar verzamelden zig enige van de inboorlingen om de eerſte vrugt, die hij droeg, te proeven; dan alzoo de druiven nog zuur waren, beſchouwden zij die als weinig beter dan vergift, en daar wierd eenpaarig beſloten dien te vertrappen. In dien ſtaat wierd hij toevallig door OMAI gevonden, die ten hoogſten met deeze ontdekking in zijn ſchik was; want hij was in het goed vertrouwen dat hij, als hij ſlechts druiven had, gemaklijk wijn zoude kunnen maaken. Hij liet dan verſcheiden ſtekken van den wijngaard ſnijden om mede te neemen, en wij ſnoeiden het overſchot en maakte het in orde. Misſchien zullen zij, door OMAIs onderrigting wijs geworden, de vrugt tot volkoomenheid laaten groeien en 'er niet meer zulk een voorbaarig vonnis over vellen.

Wij hadden nog geene agt en veertig uuren in *Matavai-baai* ten anker gelegen of wij hadden reeds bezoeken ontvangen van alle onze oude vrien-

vrienden, welker naamen in het verhaal van mijne voorige reis zijn te boek gesteld. Niemand hunner kwam met ledige handen, zoo dat wij meer levensmiddelen hadden dan wij gebruiken konden, en, dat meer was, wij hadden geene vrees van het eiland te zullen uitputten, dat alle tekenen van den weelderigsten overvloed in alle soorten van ververschingen aan ons gezigt vertoonde.

Kort na onze aankomst kwam een van de inboorlingen, welken de Spanjaards mede naar *Lima* hadden genoomen, ons bezoeken, maar hij was in zijn uiterlijk voorkoomen niet te onderscheiden van de overige zijner landslieden. Hij had egter enige Spaansche woorden, die hij geleerd had, nog niet vergeeten, schoon hij dezelve slegt uitsprak. Die hij meest gebruikte waren *si signor*, en, als een vreemdeling tot hem wierd ingeleid, liet hij niet na opteestaan en hem, zoo goed hij kon, aan te spreeken.

Wij vonden hier ook den jongman, dien wij OEDIDEE genoemd hebben, doch wiens waare naam HEETE HEETE is Ik had hem in 1773 van *Ulietea* medegenoomen en in 1774 terug gebragt, na dat hij de *V[illegible]den-Eilanden*, *Nieuw-Zeeland*, *Paasch-Eiland* en de *Marquisen-Eilanden* bezogt had, en in die uitgestrekte vaart, omtrent zeven maanden bij mij aan boord was geweest. Hij toonde ten minsten zoo wel

zijne goede opvoeding als de man die te *Lima* geweest was, en *yes*, *sir*, en *if you pleafe*, *sir* waren zoo dikwerf in zijn' mond als *si signor* in dien van den anderen; HEETE-HEETE, die een inboorling van *Bolabola* is, was omtrent drie maanden te vooren op *Otahiti* aangekoomen, met geen ander voorneemen, zoo verre wij verneemen konden, dan om zijne nieuwsgierigheid of misschien eene andere geliefde neiging, die zeer dikwijls de eenigste voorwerpen van najaaging van andere reizende heeren zijn, te voldoen. Het was egter baarblijklijk dat hij de manieren en zelfs de kledij van zijne landslieden boven de onze verkoos, want, schoon ik hem enige klederen schonk, welke de Admiraliteit mij wel voor hem had gelieven mede te geeven, (waarbij ik nog een' kist met gereedschap, en enige andere artijkelen als een geschenk van mijzelven voegde) wilde hij die egter enige dagen daarna niet meer draagen. Dit voorbeeld en dat van den man, die te *Lima* geweest is, kan tot een bewijs dienen van de sterke neiging, die den mensch eigen is om wedertekeeren tot de hebbelijkheden, die hij in zijne vroege jeugd heeft aangenoomen, en die slechts toevallig zijn afgebrooken geworden. En misschien kan men 'er ook uit besluiten dat OMAI, die bijna alle de Engelsche manieren had ingezogen, als wij hem eens zullen verlaaten hebben, binnen korten tijd, ge-

gelijk OEDIDEE en de man die te *Lima* geweest was, tot zijne eigen aangeboren kledij zal terugkeeren (*).

In den morgen van den zeven en twintigsten kwam 'er een man van *Oheite-peha*, die vertelde dat 'er den avond te voren twee Spaansche schepen in die baai [illegible] gekoomen waren, en, tot bevestiging van die tijding, toonde hij een stuk blaauw laken, dat hij, naar zijn zeggen, uit een van de schepen gekregen had, en dat ook bijna geheel nieuw scheen. Hij voegde 'er bij dat MATEEMA in een van de schepen was en dat zij binnen een dag of twee naar *Matavai* zouden koomen. Enige andere omstandigheden, die hij opgaf, bij de voorgaande gevoegd, gaven de historie zoo zeer het voorkoomen van waar te zijn, dat ik den Luitenant WILLIAMSON met eene sloep afzond om in *Oheitepeha-Baai* te gaan zien, en ondertusschen bragt ik de schepen in eenen goeden staat van verdediging; want, schoon Engeland en Spanje in vrede waren toen ik Europa verliet, kon ik egter niet weeten of de zaaken zedert niet verkeerd waren. Wij hadden egter, bij nader onderzoek, reden om te den-

(*) Dit is niet te verwonderen wijl die kleeding in eene heete luchtstreek veel geschikter is dan de onze.

G. FORSTER.

denken dat de kaerel, die de tijding gebragt had, gelogen had; en dit wierd buiten allen twijfel geſteld toen de Heer WILLIAMSON des anderendaags terug kwam en mij berichtede dat hij te *Oheitepeha* geweest was, en bevonden had dat 'er thans geene ſchepen lagen, en dat 'er ook geene geweest waren zedert wij die baai verlaaten hadden. Ook had het volk van dit gedeelte van het eiland, daar wij nu waren, ons van het begin af aan gezegd dat het eene onwaarheid was, door die van *Tiaraboo* verzonnen; maar met welk inzigt konden wij met geene mogelijkheid begrijpen, tenzij zij onderſtelden dat de tijding enigen invloed op ons zoude hebben, om ons het eiland te doen verlaaten, en daardoor het volk van *Otaheite-nooe* van de voordeelen zoude berooven, die het uit het langer verblijf van onze ſchepen aldaar zoude kunnen trekken, naardien de bewooners van de twee deelen van dat eiland eene ingewortelde vijandſchap tegens elkanderen hebben.

Zedert onze aankomst in *Matavai-Baai* was het weder zeer ongeſtadig geweest, met min of meer regen elken dag tot den negen en twintigſten, voor welken dag wij niet in ſtaat waren om gelijke hoogten van de zon te neemen, om den gang van den tijd-wijzer te vergelijken. Diezelfde oorzaaken vertraagden ook het kalefateren en ander noodzaaklijk werk aan de ſchepen.

In

In den avond van deezen dag weeken de inboorlingen eensklaps van boord de ſchepen en van onze legerplaats aan land. Om welke reden konden wij in het eerst niet te weeten koomen, ſchoon wij, over het algemeen, gisten dat het kwame omdat zij wisten dat 'er een dieftal begaan was en 'er de ſtraf voor vreesden. Eindelijk vernam ik wat 'er gebeurd was. Een van de Chirurgijns-maats was het land in geweest om merkwaerdigheden te koopen en had daartoe vier bijltens mede genoomen. Eenen van de inboorlingen gebruikt hebbende om die voor hem te dragen, nam deeze kaerel de gelegenheid waar om met dien kostbaaren buit door te gaan. Deeze was de oorzaak van hunne overhaaste vlugt, waarin OTOO zelf met zijn gantſche huisgezin gedeeld had, en het was met moeite dat ik hen ſtaande hield, na hen twee of drie Engelſche mijlen verre gevolgd te hebben. Alzoo ik beſloten had niets te doen om de bijltjens weder te krijgen, om mijn volk in het vervolg tegens zulke achtloosheden op hunne hoede te doen zijn, vond ik het niet moeijelijk de inboorlingen terug en alles weder in zijne gewoone plooi te brengen.

Tot hier toe was de aandacht van OTOO en zijn volk enkel tot ons bepaald geweest; maar des anderendaags 's morgens opende zig een nieuw tooneel van merkwaerdigheden door de aankomst van

van enige boodſchappers van *Eimeo*, of, gelijk het meer door de inboorlingen genoemd wordt, *Morea* (*), met de tijding dat het volk op dat eiland in de wapenen was, en dat OTOOS aanhangelingen aldaar de nederlaag hadden gekregen en genoodzaakt waren geweest in het gebergte te wijken. De twist tuſſchen de twee eilanden, die in het jaar 1774 begonnen was, gelijk in mijne voorgaande reis verhaald is, was, naar het ſchijnt, zedert gedeeltelijk levendig gebleven. De zwaare uitrusting, die ik toen zag, en die ik aldaar beſchreven heb (†) was kort na dat ik *Otahiti* verlaaten had afgezeild; maar de misnoegden van *Eimeo* hadden eenen zoo ſterken wederſtand geboden, dat de vloot was terug gekeerd, zonder veel uitgevoerd te hebben, en nu wierd het nodig eenen tweeden togt te onderneemen.

Zoo dra deeze boodſchappers aangekoomen waren, vergaderde alle de Opperhoofden, die toen te *Matavai* waren, in OTOOS huis, daar ik mij op dien tijd bevond en daar ik de eer had in hunnen krijgsraad te worden toegelaaten. Een van de boodſchappers gaf de vergadering opening van de zaak in eene aanſpraak van eene aanmerklijke lengte. Maar ik verſtond 'er weinig van

(*) *Morea* is, volgens het bericht van Doctor FORSTER, een diſtrict in *Eimeo*. Ziet zijne Aanmerkingen.

(†) VI Deel, bladz. 57.

van dan derzelver algemeenen inhoud, die diende om den ſtaat der zaaken op *Eimeo* voorteſtellen, en om de vergaderde Opperhoofden van *Otahiti* optewekken om zig te wapenen. Dit gevoelen wierd door andere wederſprooken, die tegens het aanvangen van vijandlijkheden waren; de raadpleegingen wierden met groote orde gehouden, en daar ſprak maar een van hun tegelijk. Eindelijk wierden zij zeer luidrugtig en ik verwagtte dat onze zaamenkomst als een Poolſche rijksdag zoude eindigen; maar de twistende groote mannen bekoelden even ſchielijk als zij warm wierden en de orde was weldra herſteld. Eindelijk behield de partij die voor oorlog was, de overhand, en daar wierd beſloten dat 'er eene ſterke macht zoude gezonden worden om hunne vrienden in *Eimeo* bij te ſtaan; dit beſluit was egter veire van eenſtemmig. OTOO zweeg geduurende de geheele zitting ſtil, behalven dat hij den ſpreekers nu en dan een woord of twee toeſprak. Die van den raad, welke waren om den oorlog voorttezetten, vroegen mij om mijnen bijſtand, en alle wilden weeten welke partij ik kiezen zoude. Men zond om OMAI om mijn tolk te wezen; dan, alzoo hij niet te vinden was, was ik genoodzaakt voor mijzelven te ſpreeken, en zeide hun zoo goed ik kon, dat alzoo ik niet geheel bekend was met het geſchil, en alzoo het volk van *Eimeo* mij nimmer beledigd had, ik mijzelven niet bevoegd achte-

de

de om vijandlijkheden tegens hetzelve te pleegen. Met deeze verklaaring waren of ſcheenen zij voldaan. Toen ſcheidde de vergadering; maar, voor ik hen verliet, verzogt OTOO mij in den agtermiddag bij hem te koomen, en OMAI mede te brengen.

In gevolge van dit verzoek gongen enige van ons hem op den bepaalden tijd opwagten, en wij wierden door hem bij zijnen vader gebragt, in wiens tegenswoordigheid het geſchil met *Eimeo* wederom bepraat wierd. Zeer begeerig zijnde om enig middel te verzinnen om eene bevrediging te bewerken, toetſte ik het oud Opperhoofd daar omtrent; maar wij vonden hem doof voor alle voorſtellen van dien aart en vast voorneemens den oorlog voort te zetten. Hij herhaalde de aanzoeken, die ik reeds had afgeſlagen, van hun mijnen bijſtand te verleenen. Naar de oorzaak van den oorlog verneemende, zeide men ons dat, enige jaaren geleden, een broeder van WAHEIADOO van *Tiaraboo* naar *Eimeo* gezonden was op het verzoek van MAHEINE, een Opperhoofd van dat eiland, die in gunst bij het volk ſtond, om Koning te wezen; maar dat hij 'er nog geen' week geweest was, wanneer MAHEINE, hem hebbende laaten vermoorden, de koninglijke waerdigheid aan zig nam, tegens TIARATABOONOOE, zijn zusters zoon, die de wettige erfgenaam van de kroon wierd, of die door het volk

volk van *Otahiti* verkoren was om bij den dood van den anderen in de regeering optevolgen.

TOWHA, die van de namaagſchap van OTOO is, en Opperhoofd van het diſtrict van *Tettaha*, een man van veel gezag op het eiland, en die opperbevelhebber geweest was van de uitrusting, in 1774 tegens *Eimeo* gezonden, was juist toen niet te *Matavai*, en was dan ook bij deeze raadpleegingen niet tegenswoordig. Het bleek egter dat hij niet onkundig was van hetgeen 'er omging, en dat hij met nog meer drift dan enig ander Opperhoofd de zaak voorſtond; want den eerſten September, des morgens vroeg, kwam 'er een boodſchapper van hem om OTOO te berichten dat hij eenen man gedood had om den *Eatooa* geofferd te worden, om de hulp van den God tegens *Eimeo* afteſmeeken. Deeze godsdienſtige plechtigheid moest verrigt worden in de groote *Morai* te *Attahooroo*, en naar het ſcheen, was OTOOS tegenswoordigheid bij deeze plechtige gelegenheid volſtrekt noodzaaklijk.

Dat het offeren van menschlijke offerhanden een deel van de godsdienſtige inſtellingen van dit eiland uitmaakt is door den Heer DE BOUGAINVILLE gezegd op gezag van dien inboorling, dien hij met hem naar Frankryk medenam. Bij mijn laatſte bezoek op *Otahiti*, en toen ik gelegenheid had om met OMAI daarover te ſpreeken, was ik overtuigd geworden dat 'er maar al te veel re-

reden was om te gelooven dat zulk eene gewoonte, hoe onbeſtaanbaar dan ook met de algemeene menschlievendheid van het volk, alhier in zwang was. Dan alzoo dit een van die buitengewoone feiten was, omtrent welke veele nog ligtlijk twijfelingen koeſteren, tenzij de verhaaler zelf ooggetuige geweest is van hetgeen hij van andere gehoord heeft, kwam het mij voor dat hier nu eene goede gelegenheid ware om het grootſte bewijs van deszelfs zeekerheid te bekoomen, door zelf bij de plechtigheid tegenswoordig te zijn, en ik ſtelde dan OTOO voor dat het mij vergund mogt worden hem te verzellen. Hierin ſtemde hij gereedlijk toe, en wij vertrokken terſtond in mijne ſloep met mijnen ouden vriend POTATOU, den Heer ANDERSON en den Heer WEBBER, terwijl OMAI ons in eene kano volgde.

Onder weg landden wij op een klein eilandjen, dat omtrent *Tettaha* ligt, daar wij TOWHA en zijn gevolg vonden. Na enige woordenwisſeling tusſchen de twee bevelhebbers over den oorlog, ſprak TOWHA mij aan en vroeg mijnen bijſtand. Toen ik mij daarvan verſchoonde, ſcheen hij verſtoord, en het kwam hem vreemd voor dat ik, die altoos mijzelven den vriend van hun eiland verklaard had, nu niet tegens deszelfs vijanden wilde gaan vegten. Voor wij ſcheidden, gaf hij OTOO twee of drie roode vederen, tot een bosjen gebonden, en daar wierd een magere half uitge-

gehongerde hond in eene kano gebragt, die ons verzellen moest. Toen gongen wij weder t'ſcheep, eenen prieſter medeneemende, die de plechtigheid moest helpen verrigten.

Zoo dra wij te *Attahvoroo* aan land ſtapten, dat omtrent ten twee uuren in den agtermiddag was, gaf OTOO zijn verlangen te kennen dat ik den matroozen bevel zoude geeven in de ſloep te blijven, en dat de Heer ANDERSON, de Heer WEBBERS en ik onze hoeden zouden afneemen, zoo dra wij aan de *morai* zouden koomen, naar welke wij onmiddelijk gongen, verzeld van zeer veele mannen en enige jongens, maar zonder vrouwen. Wij vonden 'er vier prieſters en hunne bedienden of helpers op ons wagtende. Het dood lighaam of de offerhande lag in eene kleine kano, die op het ſtrand gehaald was, en die gedeeltelijk door de zee beſpoeld wierd, regt over de *morai*. Bij de kano zaten twee van de prieſters met enige van hunne bedienden, de andere waren in de *morai*. Ons gezelſchap ſtond omtrent twintig of dertig ſchreden van de prieſters ſtil. Hier plaatſte zig OTOO, terwijl wij en enige andere bij hem ſtonden, en het gros van het volk op een 'grooter' afſtand vertoefde.

Nu begonnen de plechtigheden. Een van de bedienden der prieſters bragt eenen jongen platanen-boom, en legde dien voor OTOO neder. Daarop naderde een ander met een bosjen roode

veederen, aan enige vezelen van den baast van de kokos-noot gevlogten, met welk hij een van 's Konings voeten aanraakte en met welk hij zig vervolgens weder naar zijne medgezellen begaf. Nu begon een van de prieſters, in de *morai*, regt over die, welke op het ſtrand waren, gezeten, een lang gebed, en zond, op zekere oogenblikken, jonge plataanen-boomen af, die op de offerhande gelegd wierden. Geduurende dit gebed hield een man, die bij den dienſtdoenden prieſter ſtond, twee bondels, naar allen ſchijn van doek, in zijne handen. In den eenen was, gelijk wij naderhand gewaar wierden, de koninglijke *maro*, en de ander was, zoo men mij die uitdrukking wil veroorlooven, de arke van den *Eatooa*. Zoo dra het gebed geëindigd was, gongen de prieſters van de *morai* met hunne medehelpers bij die op het ſtrand zitten, de twee bondels met zig neemende. Hier vernieuwden zij hunne gebeden, onder welke de plataan-boomen van tijd tot tijd, een voor een, van het ſlagtoffer wierden genoomen, dat gedeeltelijk in kokos-boomen-bladeren en kleine takken gewonden was. Nu wierd het uit de kano genoomen en op het ſtrand gelegd, met de voeten naar de zee gekeerd. De prieſters plaatſten zig 'er rondom, ſommige zittende, andere ſtaande, en een of meer hunner zegden omtrent tien minuuten ſpreuken op. Nu wierd het lijk ontdekt, door het wegneemen van de bladeren en takken,

en

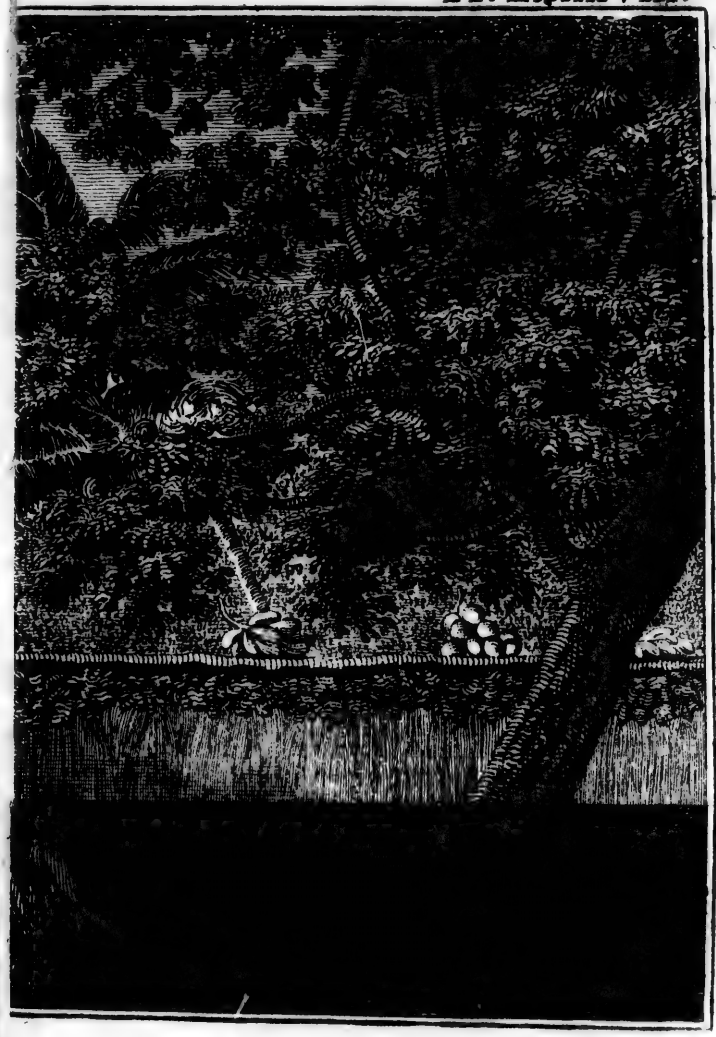

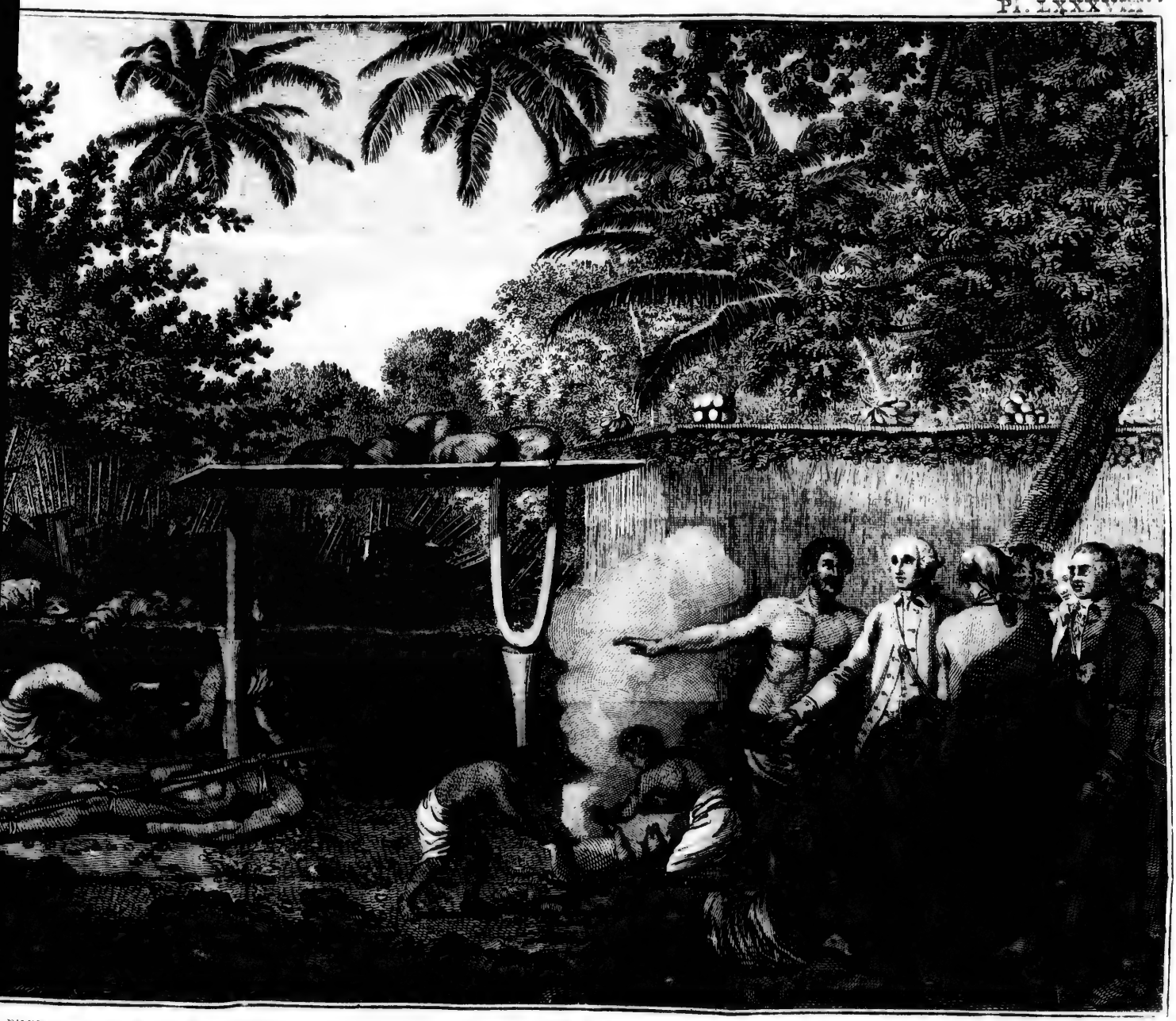

en in eene evenwijdige rigting met het zee-ſtrand gelegd, wanneer een van de prieſters, aan deszelfs voeten ſtaande, een lang gebed uitſprak, waarin hij van tijd tot tijd door de andere verzeld wierd, terwijl elk eene bos roode vederen in zijne hand hield. Onder dit gebed wierd 'er enig hair uit het hoofd van het ſlagtoffer geplukt en zijn ſlinker oog wierd uitgeſtooken, welke beiden in een groen blad gewonden aan OTOO wierden aangeboden. Hij raakte het egter niet aan, maar gaf den man, die het hem aanbood, de bos vederen, die hij van TOWHA ontvangen had. Deeze wierd met het hair en het oog naar de prieſters terug gebragt. Kort daarop zond hun OTOO een ander ſtuk vederen, dat hij mij 's morgens gegeeven had, om het in mijn zak te bewaaren. Geduurende deeze laatſte plechtigheid maakte een ijsvogel enig gedruis in de boomen, wanneer OTOO zig tot mij keerde en zeide. *Dat is de Eatooa*, terwijl hij het als een goed voorteken ſcheen te beſchouwen.

Toen wierd het lijk een klein eind wegs voortgedraagen, met het hoofd naar de *morai*, en vervolgens onder een' boom geplaatst, bij welke drie breede dunne ſtukken hout, verſchillend, maar ruuw, beſneden, in den grond geſtooken waren. De bondels doek wierden in de *morai* gelegd, en de bosſen roode vederen aan de voeten van het ſlagtoffer, om welk de prieſters zig

ſten, en nu vergunde men ons zoo nabij te koomen als wij wilden. Die, welke de opper-prieſter ſcheen te zijn, zat op een' kleinen afſtand en ſprak een vierde uurs, maar met verſchillende toonen en gebaerden, zoo dat hij dikwijls den dooden man verſchooning ſcheen te verzoeken, tot wien hij doorgaande zijne reden rigtede, en ſomtijds deed hij hem verſcheiden vraagen, naar het ſcheen, over de noodzaaklijkheid dat hij gedood was. Dan deed hij hem verſcheiden verzoeken, als of de doode thans het vermogen hadd', of genoeg op de Godheid vermogte om zulke verzoeken te doen inwilligen, onder welke wij verſtonden dat hij hem vroeg *Eimeo*, deszelfs Opperhoofd MAHEINE, de varkens, vrouwen, en andere dingen van het eiland in hunne handen te leveren, dat ook indedaad het opzetlijk doel van de offerhande was. Toen zong hij een gebed, dat omtrent een half uur duurde, op eenen huilenden droevigen toon, verzeld wordende van twee andere prieſters, waarbij zig POTATOU en enige andere ook voegden. Onder dit gebed wied 'er door een prieſter nog enig hair uit het hoofd van het lijk geplukt en op eenen van de bundels gelegd. Daarna bad de opper-prieſter alleen, de vederen, die van TOWHA gekoomen waren, in zijne hand houdende. Toen hij geëindigd had, gaf hij die aan eenen anderen over, die op dezelfde wijze bad. Toen wierden alle

de

de bosſen vederen op de bundels doek gelegd, waarmede de plechtigheid op deeze plaats beſloten wierd.

Het lijk wierd vervolgens naar de voornaamſte plaats van de *morai* gedraagen met de vederen, de twee bundels doek en de trommelen, op welke laatſte langzaam getrommeld wierd. De veders en bundels wierden tegens den hoop ſteenen gelegd en het lijk aan den voet van denzelven. De prieſters zig wederom om hetzelve nedergezet hebbende, herhaalden hunne gebeden, terwijl enige van hunne bedienden een gat groeven van omtrent twee voeten diepte, waarin zij het ongelukkig ſlagtoffer wierpen, dat zij met aarde en ſteenen bedekten. Terwijl zij hem in het graf legden, gilde een jongen overluid, en OMAI zeide mij dat het de *Eatooa* was (*). Onderwij-

(*) Geesten, die met ſchrikbeelden en wonderbaare verwagtingen vervuld zijn, zien en hooren den *Eatooa* in alles wat hunne plechtigheden en de ſtilte, die daarbij waargenoomen wordt, vreemd ſchijnt. Het geritſel eens ijsvogels, het gillen van eenen kleinen jongen, in het kort, alles wat hunne aandacht ſtoort is dan een teken van de nabijzijnde Godheid, daar men egter anders wel weet dat ijsvogels ritſelen, als het hun goed dunkt, en dat jongens op de minſte aanleiding gillen, zonder dat 'er een *Eatooa* in hun is. Doch dit is de gang van 's menſchen ziel in het algemeen, niet van de Tahitiſche alleen. Zoo dra men zig inbeeldt dat de Godheid zoo veel belang in iemand neeme

wijlen wierd 'er een vuur gemaakt, en de hond, van welken hier voor geſprooken is, wierd gedood, door hem den nek omtedraaien en te ſtikken. Het hair wierd hem afgezengd en de ingewanden uitgenoomen en in het vuur geworpen, daar men dezelve liet verbranden; maar ſlechts het hart, de lever, en de nieren wierden enige minuuten op heete ſteenen gebraaden, en het lighaam van den hond wierd, na met het bloed dat in eene kokos-nooten dop opgevangen was, beſmeerd, en over het vuur gedroogd te zijn, met de lever en het overige naar de prieſters gebragt, en voor hun nedergelegd, terwijl zij om het graf zaten te bidden. Zij bleeven enigen tijd met hunne uitboezemingen over den hond aanhouden, terwijl twee mannen, bij tuſſchenpoozen, zeer luid op twee trommelen ſloegen, en een jongen, gelijk te vooren, drie maalen met eene luide ſchelle ſtem gilde. Dit geſchiedde, naar men ons zeide, om den *Eatooa* te nodigen zig op het feest, dat voor hem bereid was, te vergasten.

Zoo

dat zij hem tekenen van haare tegenswoordigheid wil geeven, is het kraaken van een beſchot, of van een deur, in kort allerhanden gedruis een teken, eene aankondiging van het onzigtbaar wezen of zijne dienstbaare geeſten. En overal is de ſtille zin des gehoors die, welke het eerst de inbeelding-kracht overheerscht, en zijne duiſtere indrukken haar als ongehoorde wonderen opdringt.

G. FORSTER.

Zoo dra de prieſters hunne gebeden geëindigd hadden, wierd het lighaam van den hond met hetgeen 'er toe behoorde op een *Whatta* of ſtellaadjen gelegd, omtrent zes voeten hoog, dat daar digt bij ſtond, en waarop de overblijfzels van twee andere honden en twee biggen lagen, die kort geleden geofferd waren en thans eenen ondraaglijken ſtank van zig gaven, hetwelk ons op grooter' afſtand hield dan men anderzints van ons gevergd zoude hebben; want na dat het ſlagtoffer van den zee-kant naar de *morai* gebragt was, mogten wij zoo nabij koomen als wij wilden; ook wierd 'er na dien tijd niet veel meer ernst of aandacht onder de aanſchouwers waargenoomen. Toen de hond op de *whatta* gelegd wierd, lieten de prieſters en hunne helpers eene ſoort van vreugde-ſchreeuw hooren, waarmede de plechtigheden voor het tegenswoordige beſloten wierden. Naardien de dag nu ook ten einde was, wierden wij naar een huis gebragt, dat POTATOU toebehoorde, daar wij onthaald en dien nacht gehuisvest wierden. Men had ons gezegd dat de godsdienſtige plechtigheden in den morgen weder zouden hernieuwd worden, en ik wilde de plaats niet verlaaten, zoo lang 'er nog iets te zien was.

Niet gaerne iets van de plechtigheid willende verliezen, begaven zig ſommige van ons reeds vroeg naar het tooneel van dezelve, maar vonden

dat 'er nog niets te doen was. Daar wierd egter kort daarna eene bigge geofferd, en bij de andere op dezelfde *whatta* gelegd. Omtrent agt uuren nam OTOO ons wederom mede naar de *morai*, daar de prieſters en een groot aantal volks verzameld waren. De twee bundels lagen nog daar wij dezelve den voorigen avond hadden zien plaatſen, de twee trommels ſtonden regt voor de *morai*, maar wat digter bij dezelve dan te vooren, en de prieſters agter dezelve. OTOO plaatſte zig tuſſchen de twee trommelen en verzogt mij bij hem te koomen ſtaan.

De plechtigheid begon, als gewoonlijk, met het brengen van eenen jongen plataanen-boom en denzelven aan 's Konings voeten nedertelegen; hierop wierd 'er door de prieſters een gebed uitgeſprooken, die verſcheiden bosſen roode vederen in hunne handen hielden, gelijk ook eene pluim van ſtruis-vederen, die ik bij mijne eerſte aankomst alhier aan OTOO gegeeven had, en die tot dit gebruik beſtemd was geworden. Toen de prieſters hun gebed geëindigd hadden, veranderden zij van plaats, en ſtelden zig tuſſchen ons en de *morai*, en een hunner, dezelfde die den dag te vooren de voornaamſte rol geſpeeld had, begon een ander gebed, dat omtrent een half uur duurde. Terwijl dit geſchiedde, wierden de bosſen vederen eene voor eene weggedraagen en op de arke van den *Eatooa* gelegd.

Eni-

Enigen tijd daarna wierden 'er vier biggen te voorſchijn gebragt, een van welke onmiddelijk geſlagt wierd, en de andere wierden naar een ſchot, daar digt bij, gebragt, waarſchijnlijk om in het vervolg tot eene offerhande te dienen. Nu wierd een van de bundels los gemaakt, en bevattede, gelijk ik reeds gezegd heb, de *maro*, met welke dit volk zijne Koningen bekleedt, en die enigermaate ſchijnt overeentekoomen met de Europiſche tekenen van de koninglijke waerdigheid. Hij wierd zorgvuldig uit het doek genoomen, waarin hij was opgerold geweest, en in zijne volle lengte door de prieſters op den grond uitgeſpreid. Het is een gordel, omtrent vijf ellen lang en vijftien duimen breed, en ſchijnt, naar zijn' naam te oordeelen, op dezelfde wijze aangedaan te worden als de gemeene *maro* of het ſtuk doek, dat dit volk gebruikt om het om den middel te winden. Hij was met roode en geele vederen verſierd, maar meest met de laatſte, die van eene duif koomen, die op het eiland gevonden wordt. Het een eind was bezet met agt ſtukken, elk van de grootte en gedaante van een hoefijzer, en de randen waren bezoomd met franjen van zwarte vederen. Het ander eind was gevorkt en de punten waren van verſchillende lengte. De vederen waren in vierkante vakken en twee reien, en anders zoo geſchikt dat zij eene aangenaame uitwerking deeden. Zij waren eerst op hun ei-

gen inlandsch doek geplakt of vastgehecht, en dan aan het bovenst eind van den wimpel genaaid, welken Kapitein WALLIS aan wal had laaten waaien de eerſte reis dat hij op *Matavai* geland was. Dit zeiden zij ons, en wij hadden geene reden om 'er aan te twijfelen, alzoo wij 'er nog duidlijk het overſchot van eenen Engelſchen wimpel aan zagen. Omtrent zes of agt duimen vierkant van de *maro* was zonder verſierzelen, zijnde op die ruimte geene vederen dan enige weinige, die door WAHEIADOOA, gelijk reeds gezegd is, gezonden waren. De prieſters deeden een lang gebed betreklijk dit gedeelte van de plechtigheid, en, als ik mij niet bedroog, noemden zij dat het gebed van de *maro*. Toen het geëindigd was wierd het teken van de koninglijke waerdigheid zorgvuldig opgerold, in het doek gewonden, en weder op de *morai* gelegd.

Nu wierd de andere bundel, dien ik bij den naam van de *arke* onderſcheiden heb, aan een eind geopend; maar men ſtond ons niet toe na genoeg te koomen om deszelfs geheimzinnigen inhoud te bezien. Het bericht, dat wij ontvongen, was dat de *Eatooa*, wien zij geofferd hadden, en wiens naam *Oroo* is, 'er in verborgen was, of liever hetgeen onderſteld wordt hem te verbeelden. Dit heilig verblijf is gemaakt van de vezelen van den bast van de kokos-noot, en omtrent van gedaante als een groot ſuiker-brood,

dat

dat is rondachtig met het een eind veel dikker dan het ander. Wij hadden zeer dikwijls diergelijke kleine van verſchillende inboorlingen gekregen, maar wisten toen niet waartoe zij dienden.

Nu wierd de bigge, die geſlagt was, ſchoon gemaakt en haar de ingewanden uitgenoomen. Zij hadden gevallig veel van die trekkingen, die zig dikwijls op verſchillende plaatſen vertoonen, als een dier geſlagt is, en dit wierd door de toekijkers beſchouwd als een zeer gunſtig voorteken voor den togt, voor welken de offerhande geſchied was. Na dat de ingewanden enigen tijd ten toon hadden gelegen, opdat elk, die zulks verkoos, derzelver toeſtand konde waarneemen, wierden zij naar de prieſters gebragt en voor hun nedergelegd. Terwijl een hunner bad, bekeek een ander de ingewanden naauwkeuriger en roerde dezelve zagtjens om met een' ſtok. Toen zij genoeg bekeken waren, wierden zij in het vuur geworpen, om te verbranden. Nu wierd de geofferde bigge met de lever enz. op de *whatta* gelegd, daar de hond daags te vooren geplaatst was en toen wierden alle de vederen, behalven de ſtruis-veder, met de *Eatooa* in de arke opgeſloten, en de plechtigheid nam een einde.

Daar lagen den geheelen morgen vier dubbele kanos op het ſtrand voor de plaats der offerhande. Op het voorſte gedeelte van elke derzelve was een plat dek gemaakt, met palm-bladeren bedekt,

dekt, in geheimzinnige knoopen opgebonden, en dit wordt ook een *morai* genaamd. Op elke van deeze ſcheeps-*morais* lagen enige kokos-nooten, plataanen, ſtukken van brood-vrugt, viſſchen, en andere dingen. Men zeide ons dat deeze den *Eatooa* toebehoorden en dat zij de vloot moeſten verzellen, die beſtemd was om tegens *Eimeo* gezonden te worden.

Het ongelukkig ſlagtoffer, bij deeze gelegenheid aan het voorwerp van hunnen eerdienst opgeofferd, ſcheen een man van middelbaare jaaren, en was, naar ons gezegd wierd, een *toutou*, dat is van de laagſte klaſſe des volks. Doch, daarna vernoomen hebbende, kon ik niet te weeten koomen dat men hem daartoe verkoren had om enige bijzondere misdaad, door hem begaan, die den dood verdiend had. Het is egter zeeker dat zij gemeenlijk zulke misdadigers tot hunne offerhanden verkiezen, of anders gemeene ſlegte knaapen, die van plaats tot plaats, en van eiland tot eiland omzwerven, zonder enige vaste woonplaats of enige zigtbaare middelen van een eerlijk beſtaan te hebben, van welke ſoort van volk 'er genoeg op deeze eilanden gevonden worden. Gelegenheid gehad hebbende om het lijk van den armen man, die thans geofferd wierd, te bezien, nam ik waar dat het aan het hoofd en het aangezigt bloedig was en grootlijks aan den regter ſlaap gekneusd, waaruit bleek op welke wijze hij ge-

gedood was. Men zeide ons dat hem in het geheim met een ſteen de kop was ingeſlagen.

Die, welke men tot ſterven doemt om deeze bloedige godsdienſtige plechtigheid te verrigten, zijn onkundig van hun lot tot de ſlag gegeeven wordt, die een einde aan hun leven maakt. Wanneer een van de groote Opperhoofden bij eene bijzondere gelegenheid eene menschlijke offerhande nodig oordeelt, kiest hij het ſlagtoffer uit. Hij zendt enige van zijne vertrouwde bedienden af, die hem eensklaps overvallen, en met eene knods of ſteen dood ſlaan. Vervolgens geeft men daarvan bericht aan den Koning, wiens tegenswoordigheid bij de plechtigheden, die 'er op volgen, naar men mij zeide, volſtrekt noodzaaklijk is, ook konden wij bij de tegenswoordige waarneemen dat OTOO 'er eene voornaame rol in ſpeelde. De plechtigheid zelve wordt *Poore Eree* of het Opperhoofds gebed genaamd en het ſlagtoffer, dat opgeoffert wordt, *Taata-taboo* of gewijde man. Dit is het eenigſt voorbeeld, in hetwelk wij op dit eiland het woord *taboo* hebben hooren gebruiken, daar het dezelfde geheimzinnige betekenis ſchijnt te hebben als op *Tonga*, ſchoon het aldaar op alle gevallen wordt toegepast, waarin dingen niet mogen aangeraakt worden. Maar op *Otahiti* dient het woord *raa* tot hetzelfde einde en is even uitgeſtrekt in zijne betekenis.

De

De *morai* (die ongetwijfeld eene plaats van godsdienst, en offerhande en tegelijk eene begraafplaats is) daar de offerhande nu geofferd wierd, was die, daar de opperſte bevelhebber des geheelen eilands altoos begraven ligt en voor zijne familie en enige van de voornaamſte beſtemd is. Zij verſchilt weinig van de gemeene dan in grootte. Derzelver voornaamst gedeelte is een groote langwerpige hoop ſteenen, los op malkanderen liggende, omtrent twaalf of veertien voeten hoog, ſmal naar den top, met een vierkant vak ter wederzijde, los met kei-ſteentjens bevloerd, onder welke het gebeente van de Opperhoofden begraven ligt. Op een' kleinen afſtand van het eind, dat naast aan de zee is, is de plaats, daar de offerhanden geofferd worden, die tot eene aanmerklijke uitgeſtrektheid ook los bevloerd is. Daar is hier een zeer groot ſtellaadjen of *whatta*, waarop de offerhanden van vrugten en andere gewasſen gelegd worden. Maar de dieren worden op een kleiner ſtellaadjen gelegd, van welk ik reeds geſprooken heb, en de menschlijke offerhanden worden op verſchillende plaatſen onder de vloeren begraaven. Daar zijn verſcheiden andere overblijfſelen, welke de domme bijgeloovigheid omtrent deeze plaats heeft opgerigt, als kleine ſteenen, hier en daar op de vloeren opgerigt, ſommige met ſtukjens doek 'er om gewonden, andere 'er mede bedekt, en op de zijde van de groo-

groote hoop, die over het open vak ligt, ſtaan verſcheiden ſtukken beſneden hout, die onderſteld worden ſomtijds het verblijf van hunne godheden te zijn en die daarom voor heilig gehouden worden. Maar eene plaats, die meer bijzondere opmerking verdient dan de andere, is een hoop ſteenen, aan het een eind van de groote *whatta*, voor welke de offerhande geofferd wierd, met eene ſoort van plat aan eene zijde. Hierop leggen de doodshoofden van alle de menschlijke ſlagtoffers, die, na dat zij enige maanden onder den grond gelegen hebben, weder opgenoomen worden. Boven dezelve liggen veele ſtukken hout en hier wierd ook de *maro* en de andere bundel, waarin men onderſtelde dat de God *Ooro* was, (dien ik de arke noem) geduurende de plechtigheid gelegd, eene omſtandigheid, die derzelver overeenkomst met het altaar van andere natiën aantoont.

Het is te bejammeren dat 'er nog zulk eene gewoonte, zoo afgrijslijk in zigzelve en zoo ſtrijdig met dat onſchendbaar recht van zelf-behoud, dat iedereen is aangeboren, beſtaat; en (zoo groot is het vermogen van het bijgeloof om de eerſte beginzelen der menschlijkheid te verdooven) het beſtaat zelfs onder een volk, dat reeds in andere opzigten de ruuwe zeden van den wilden ſtaat ontworſteld is, en, dat nog ſlimmer is, het

het is waarſchijnlijk dat deeze bloedige godsdienst-plechtigheden door alle de uitgeſtrekte eilanden van den Stillen Oceaan heerſchen. De gelijkheid van taal en gewoonten, welke onze laatſte togten ons in ſtaat geſteld hebben tuſſchen de verst verwijderde van deeze eilanden waarteneemen, maaken het niet onwaarſchijnlijk dat enige van de gewigtigſte artijkelen van hunne godsdienſtige inſtellingen zullen overeenkoomen. En wij hadden ook de echtſte narichten dat men nog menschlijke offerhanden offert op de *Vrienden-Eilanden*. Toen ik de *Natche* van *Tongataboo* beſchreef, heb ik gezegd dat 'er op den volgenden dag van dat feest, tien menſchen ſtonden geofferd te worden. Dit kan ons ook een denkbeeld geeven van de uitgeſtrektheid van deeze geestlijke ſlagting op dat eiland. En ſchoon men al onderſtelde dat 'er op *Otahiti* bij elke gelegenheid niet meer dan eene enkele offerhande geſlagt wierd, is het meer dan waarſchijnlijk dat deeze gelegenheden zoo dikwijls voorkoomen, dat zij eene ſchriklijke verwoeſting onder de menſchen aanregten, want ik telde niet minder dan negen en veertig doodshoofden van voorige ſlagtoffers, voor de *morai* liggende, daar wij 'er nu nog een zagen bijvoegen. En alzoo geene van deeze doodshoofden nog merklijk door het weder beſchadigd was, kan men daaruit afneemen dat

'er

'er ten minſten niet veel tijds verlopen was zedert dit aanmerklijk getal ongelukkige op dit altaar des bloeds was geofferd.

Deeze gewoonte, ſchoon niets haar kan doen ophouden verfoeilijk te zijn, zou ten minſten in enige opzigten minder verderflijk kunnen geoordeeld worden, zoo zij diende om den geest der menigte meerder ontzag voor de godheid of eerbied voor den godsdienst inteprenten. Maar dit is 'er zoo verre van daan dat, ſchoon 'er, bij deeze gelegenheid, een groot aantal volks op de *morai* verzameld was, zij egter geenen betaamlijken eerbied ſcheenen te betoonen voor hetgeen 'er gedaan of gezegd wierd, geduurende de viering van de plechtigheden. En toen OMAI bij geval aldaar kwam, na dat wij reeds begonnen waren, ſchoolden veele van de aanſchouweren rondom hem te zaamen, en hielden zig den overigen tijd bezig met hem enige van zijne gevallen te doen verhaalen, waarnaar zij met groote aandacht luiſterden, zonder te letten op den plechtigen eerdienst, die door hunne prieſters verrigt wierd. Ja de prieſters zelve, behalven die, welke voornamelijk de gebeden uitſprak, hetzij zij met die voorwerpen gemeenzaam geworden waren, hetzij uit gebrek aan vertrouwen op de kracht van hunne inſtellingen, namen zeer weinig van die plechtigheid in acht, die nodig is om

godsdienſtige verrigtingen achtbaar te maaken. Hunne kleeding was ſlechts eene gemeene kleeding; zij praateden onbedwongen met elkanderen, en de eenigſte pooging, die zij deeden, om eenen ſchijn van betaamlijkheid in acht te neemen, was dat zij hun gezag deeden gelden om het volk te beletten op de plaats te koomen, daar de plechtigheden verrigt wierden, en dat zij ons, als vreemdelingen, wat meer lieten naderen. Zij waren egter zeer opregt in hunne antwoorden op alle de vraagen, die hun omtrent deeze inſtelling gedaan wierden, en bijzonderlijk toen men hun vroeg welk het oogmerk van dezelve ware? Zij zeiden dat het eene oude gewoonte was, en dat het hunnen God aangenaam was, die een behagen had in, of, in andere woorden, kwam aazen op de offerhanden, waarvoor hij hun verzoek inwilligde. Toen men hun tegenwierp dat hij op dezelve niet konde aazen, alzoo men hem zulks niet zag doen, en de lighaamen der dieren ook niet ſchielijk verteerd wierden, en dat zij hem beletteden op de menschlijke offerhanden te aazen door dezelve te begraaven, antwoordden zij op dit alles dat hij in den nacht kwam en onzigtbaar, en alleen op de ziel, of op het onſtoflijk deel aasde, dat, volgens hunne leer, omtrent de plaats der offerhande blijft, tot het

lijk

lijk van het slagtoffer geheel door rotting verteerd is (*).

Het ware zeer wenschlijk dat dit misleide volk mogt leeren hetzelfde afgrijzen te hebben van het vermoorden van hunne evenmenschen om hunnen god zulk een onzigtbaar feest te bereiden, als zij thans hebben van het eeten van menschenvleesch. En egter hebben wij veel reden om te gelooven dat 'er een tijd geweest is dat zij menschen-eeters waren. Men zeide ons (en wij zagen het ook gedeeltelijk) dat het eene noodzaaklijke plechtigheid is, wanneer 'er een arme ellendeling wordt opgeofferd, dat de prieſter hem het ſlinker oog uitſteeke. Hij biedt het den Koning aan, hem hetzelve voor den mond houdende, dien hij hem verzoekt te openen; maar, in plaats van het 'er in te ſteeken, trekt hij het onmiddelijk terug. Dit noemen zij *den man eeten*, of *voedzel voor het opperhoofd*, en misſchien zien wij hier enige ſpooren van voorige tijden, toen het dood lighaam werklijk wierd opgegeeten.

Maar ik wil hier niet op aandringen; het is ondertusſchen zeeker dat het offeren van menſchen niet

(*) *Tantumne religio potuit ſuadere malorum!* Is dat al het voordeel, dat deeze arme eilanders van de verheven leer der onſterflijkheid hunner zielen hebben, dat zij weeten dat zij tot aas voor hunnen gulzigen *Eatooa* zullen verſtrekken. G. FORSTER.

niet de eenigſte barbaarſche gewoonte is, die onder dit goedaartig en menschlievend volk heerscht; want, behalven het uitſnijden van de onder-kaakbeenderen van hunne in den oorlog geſneuvelde vijanden, die zij als zege-tekenen omdraagen, offeren zij enigermaate derzelver lighaamen op als offerhanden aan den *Eatooa*. Na een gevegt, waarin zij overwinnaars geweest zijn, verzamelen zij alle de geſneuvelden, die hun in de handen gevallen zijn, en brengen dezelve naar de *morai*, daar zij met veele plechtigheden eenen kuil graaven, waarin zij hen alle, als zoo veele offerhanden aan de goden, begraaven; maar hunne doodshoofden worden nooit weder opgegraaven.

Met hunne eigen groote bevelhebbers, die in den oorlog ſneuvelen, wordt geheel anders gehandeld. Men verhaalde ons dat hun voorige Koning TOOTAHA, TUBOURAI TAMAIDE, en nog een ander bevelhebber, die met hun in den ſlag tegens de Taraboöers ſneuvelde, naar deeze *morai* op *Attahooroo* gebragt zijn. Daar wierden hun door de prieſters voor het groot altaar de ingewanden uitgehaald, en de lighaamen daarna op drie verſchillende plaatſen begraaven, die ons wierden aangewezen in den grooten hoop ſteenen, die het voornaamst gedeelte van deeze *morai* uitmaaken. En hunne gemeene, die in deezen ſlag geſneuveld waren, lagen alle in eenen zelfden kuil, aan den voet van dien ſteen-hoop, begraaven. Dit ge-

geſchiedde, gelijk OMAI mij verhaalde, daags na den ſlag met veel pracht en plechtigheid, en midden onder eenen grooten toeloop van volk, als een dank-offer aan den *Eatooa*, voor de overwinning, die zij behaald hadden, terwijl de overwonnene in de bergen gevlugt waren. Zij bleeven daar een dag of tien, tot de woede van de overwinnaars bedaard, en 'er een tractaat geſloten was, in hetwelk men overeenkwam dat OTOO tot Koning van het geheel eiland zoude verklaard worden, en de plechtigheid van hem met den *maro* te bekleeden was in dezelfde *morai* met groote ſtatie, in tegenswoordigheid van alle de voornaamſte des lands verrigt.

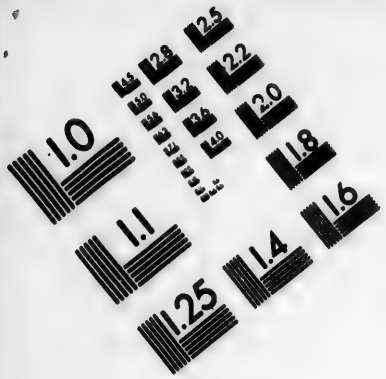

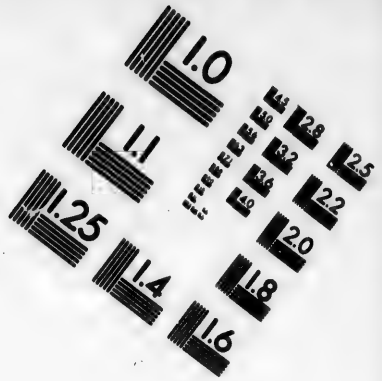

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

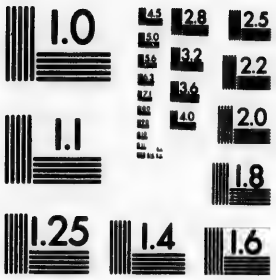

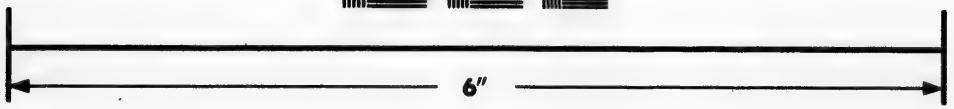

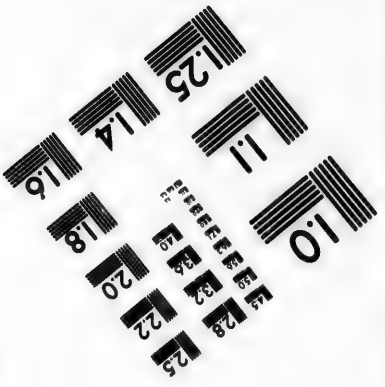

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

DERDE HOOFDSTUK.

Geſprek met TOWHA. *Beſchrijving van* Heevas. OMAI *en* OEDIDEE *geeven maaltijden. Vuurwerken afgeſtooken. Een aanmerklijk geſchenk van doek. Wijze van het lijk van eenen Bevelhebber te bewaaren. Eene tweede menschlijke offerhande. Te paerd rijden.* OTOOS *zorgvuldigheid in het leveren van voorraad en in het voorkoomen van dieverijen. Dieren, die hem geſchonken wierden.* ETARY *en de afgevaerdigden van een Opperhoofd krijgen gehoor. Een ſpiegel-gevegt van twee oorlogs-vaartuigen. Zee-macht van deeze eilanden. Hoe zij den oorlog voeren.*

Naardien het eindigen van het zeer zondersling tooneel, in de *morai* vertoond, dat ik in het voorgaand hoofdſtuk naauwkeurig beſchreven heb, ons nu niets te *Attahooroo* te verrigten liet, ſcheepten wij ons omtrent den middag in om naar *Matavai* te keeren en bezogten onder weg TOWHA, die op het eilandjen gebleeven was, daar wij hem daags te vooren ontmoet hadden. OTOO en hij ſpraken te zaamen over den tegenswoordigen toeſtand van 's lands zaaken, en de laatſte

deed

deed andermaal aanzoek bij mij om mij in den oorlog tegens *Eimeo* bij hen te voegen. Mijne volſtrekte weigering van dat verzoek deed mij de gunst van dit Opperhoofd t'eenemaal verliezen.

Voor wij vertrokken vroeg hij mij of de plechtigheid, die wij bijgewoond hadden, aan onze verwachting hadd' beandwoord, welke gedagten wij van derzelver uitwerking voedden, en of wij in ons land ook zulke godsdienst-plechtigheden verrigteden? Wij hadden onder de viering van deeze afgrijslijke plechtigheid een diep ſtilzwijgen bewaard; maar, zoo dra zij geëindigd was, hadden wij geene zwarigheid gemaakt om onze gedagten over dezelve zeer vrijelijk te uiten aan OTOO en die hem verzelden; ik verborg dan ook mijne verfoeijing niet voor TOWHA. Ik drong, behalven op de wreedheid van deeze bloedige gewoonte, ook ſterk aan op derzelver onredenlijkheid, en zeide het Opperhoofd dat zulk eene offerhande, verre van den *Eatoca* zijn volk gunſtig te maaken, gelijk zij dom geloofden, het middel zou zijn om zig zijne wraak op den hals te haalen, en dat ik, uit deeze omſtandigheid zelve wel durfde waagen te voorſpellen dat hun voorgenoomen togt tegens MAHEINE ongelukkig uit zou vallen. Ik waagde hier eene vrij ſterke gisſing; maar ik meende dat 'er weinig gevaar was dat ik mij bedriegen zoude; want ik bevond dat

'er drie partijen op het eiland waren met opzigt tot deezen oorlog; de eene was 'er zeer sterk voor; eene andere was 'er volmaakt onverschillig over, en de derde verklaarde zig openlijk voor MAHRINE en deszelfs zaak. Onder zulke omstandigheden, daar hun krijgsraad door oneenigheden verdeeld wierd, was het niet waarschijnlijk dat men tot een plan van krijgsverrigtingen zoude koomen, dat slechts waarschijnlijkheid zoude hebben van te zullen slaagen. Toen wij onze gedagten over de offerhande aan TOWHA te kennen gaven, gebruikten wij OMAI tot tolk, en hij bragt onze redenen met zoo veel drift over, dat het Opperhoofd sterk vertoornd scheen, bijzonderlijk toen hem gezegd wierd dat, zoo hij in Engeland eenen mensch vermoord had, gelijk hij hier gedaan had, zijn rang hem niet zoude verschoond hebben van 'er voor gehangen te worden. Dit verneemende riep hij *maena! maena!* schandelijk! schandelijk! en wilde geen woord meer hooren. Bij dit gesprek waren veele inboorlingen tegenswoordig, voornamelijk het gevolg en de bedienden van TOWHA zelven, en toen OMAI begon te verhaalen welke straf in Engeland den grootsten zoude aangedaan worden, als hij den geringsten bediende doodde, scheenen zij met groote aandacht te luisteren, en waren waarschijnlijk van een ander gevoelen dan hun heer omtrent dit onderwerp.

Tow-

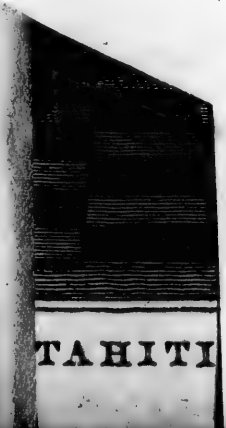
TAHITI

DANS OF O-TAHI

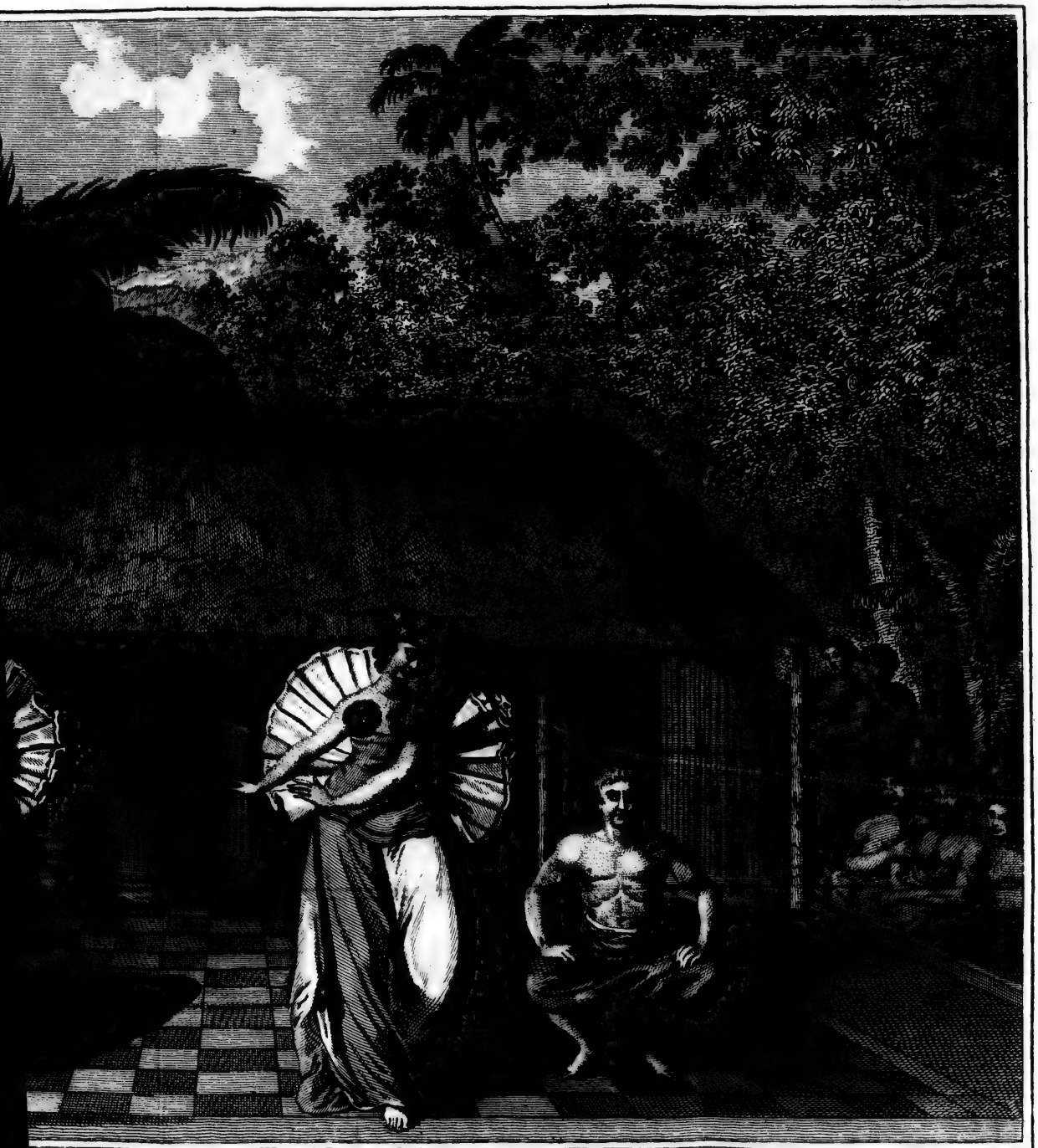

OF O-TAHITI.

Towha verlaatende, vertrokken wij naar *Oparre*, daar otoo ons drong den nacht doortebrengen. Wij landden in den avond, en hadden, op weg naar zijn huis, gelegenheid om te zien op welke wijze dit volk zig in zijne bijzondere *heevas* vermaakt. Wij vonden omtrent honderd van dezelve in een huis zitten, en in het midden van hun waren twee vrouwen, met eenen ouden man agter elke van haar, zeer zagt op eenen trommel slaande, en de vrouwen bij tusschenpoozen op eenen zagter toon zingende, dan ik ooit bij hunne andere vermaaklijkheden hoorde. Het gezelschap luisterde met groote aandacht en was, naar het scheen, als opgetogen door het vermaak van de muzijk; want weinige sloegen enige acht op ons, en de speelers hielden niet op. Het was bijna donker toen wij otoos huis bereikten, daar wij onderhouden wierden met eene van hunne openbaare *heevas* of spelen, in welke zijne drie zusters als de voornaamste persoonen deer operaden. Dit was dat zij een *heeva reä* noemen, die van dien aart is, dat niemand in het huis of binnen het vak, daar zij vertoond wordt, mag komen. Als 's Konings zusters spelen is dit altijd het geval. Haare kleeding was bij deze gelegenheid inderdaad sierlijk en schilderachtig, en zij kweeten zig uitmuntend van haare rollen, schoon enige klugten, die door vier mannen tusschen beiden gespeeld wierden, de toekijkers, die talrijk waren, grooter

vermaak ſcheenen te geeven. Den volgenden morgen vertrokken wij naar *Matavai*, OTOO te *Oparre* agterlaatende; maar zijne moeder, zusters en verſcheiden andere vrouwen verzelden mij naar boord, terwijl OTOO zelf kort daarop volgde.

Terwijl OTOO en ik van boord waren, waren de ſchepen, ſlechts kariglijk van vrugten voorzien en hadden weinige bezoekers gehad. Na onze terugkomst wierden wij weder overkropt van bezoekers en levensmiddelen.

Den vierden gongen enige van ons aan land bij OMAI eeten, die eenen zeer goeden maaltijd gaf, beſtaanden uit visch, hoenderen, ſpek en poddings. Na het eeten verzelde ik OTOO, die mede in het gezelſchap geweest was, naar zijn huis, daar ik alle zijne bedienden zeer druk aan het werk vond om eene menigte levensmiddelen voor mij gereed te maaken. Onder andere was 'er een groot varken, dat zij in mijne tegenswoordigheid ſlagteden. De ingewanden wierden in elf deelen verdeeld, op zulk eene wijze, dat elke portie een ſtukjen van alles bevattede. Deeze portien wierden onder de bedienden uitgedeeld, en ſommige maakten de hunne in denzelfden oven met het varken klaar, terwijl andere hun aandeel ontoebereid wegdroegen. Daar was ook een groote podding, die ik van het begin tot het eind zag toebereiden. Zij beſtond uit brood-vrugt, rijpe pla-

plataanen, taro en palm of pandang-nooten, alle geraspt, geſchrapt of fijn geſtoten en op zigzelve gebakken. Men goot eene zekere hoeveelheid vogt, uit kokos-pitten gedrukt, in eene groote trog of houten bak; de andere dingen wierden 'er, zoo heet als zij uit den oven kwamen, bij gedaan, en daar wierden ook enige heete ſteenen bij gelegd om het zagt te doen kooken; twee of drie mannen roerden het onderwijlen met ſtokken om, tot dat alles wel met malkander vereenigd en het kokos-ſap tot olie verkeerd was, zoo dat de geheele klomp eindelijk van de vastheid van eene meel-podding wierd. Sommige van deze poddings zijn zeer goed, en daar zijn weinige Engelſche poddings die dezelve evenaaren. Het gebeurde zelden of nooit dat ik geene op tafel had, als ik die krijgen konde, dat niet altijd het geval was. Toen OTOOS varken gebraden, en de podding, die ik beſchreven heb, gemaakt was, wierden zij met twee leevende varkens en eene menigte brood-vrugt en kokos-nooten in eene kano gebragt en naar mijn ſchip gezonden, gevolgd van mij en de geheele koninglijke familie.

Den volgenden avond wierd een jonge ram van het Kaapsch ras, dat geworpen en met groote zorg aan boord opgekweekt was, door eenen hond dood gebeten. De voorvallen zijn min of meer gewigtig naar de omſtandigheden. In onzen tegenswoordigen toeſtand, daar ik verlangende

was

was de zorg me van dieren op deze eilanden voort te planten, was het verlies van den ram een ongeluk van belang, alzoo hij de eenigste was, dien ik van dat ras had, en er had ik nog maar eenen van Engelsch ras over.

In den avond van den zeventien staken wij enige vuurwerken af, voor eenen grooten toevloed van menschen. Sommige schepen zeer veel vermaak in deeze vertooning; maar verre de meeste toekijkers waren verschrikkelijk bevreesd, zoo dat wij hen met moeite konden overhalen om bij elkanderen te blijven, om de vertooning tot het einde te zien. Een zwermer was het laatste stuk. Hij vloog van de tafel en joeg de gansche menigte in eenen oogenblik op de vlugt; zelfs de kloekmoedigste liepen zoo hard zij konden.

Den volgenden dag wierden enige van ons bij onzen vorigen reisgenoot OEDIDEE op visch en spek ter maaltijd onthaald. Het varken woog omtrent dertig ponden, en het zal niet onwaardig zijn te melden, dat het levend, gebraden en op de tafel gezet was binnen het uur. Wij hadden even gegeten, toenmaar OEDIDEE kwam en mij vroeg of ik den buik vol had? Toen ik ja geantwoord had, zeide hij: *Ga dan met mij mede.* Ik ging dan met hem naar zijnes vaders huis, daar ik enig volk bezig vond met twee meisjens met eene ontzagchelijke menigte fraai doek op eene zeer zonderlinge wijze te bekleeden. Het een

eind

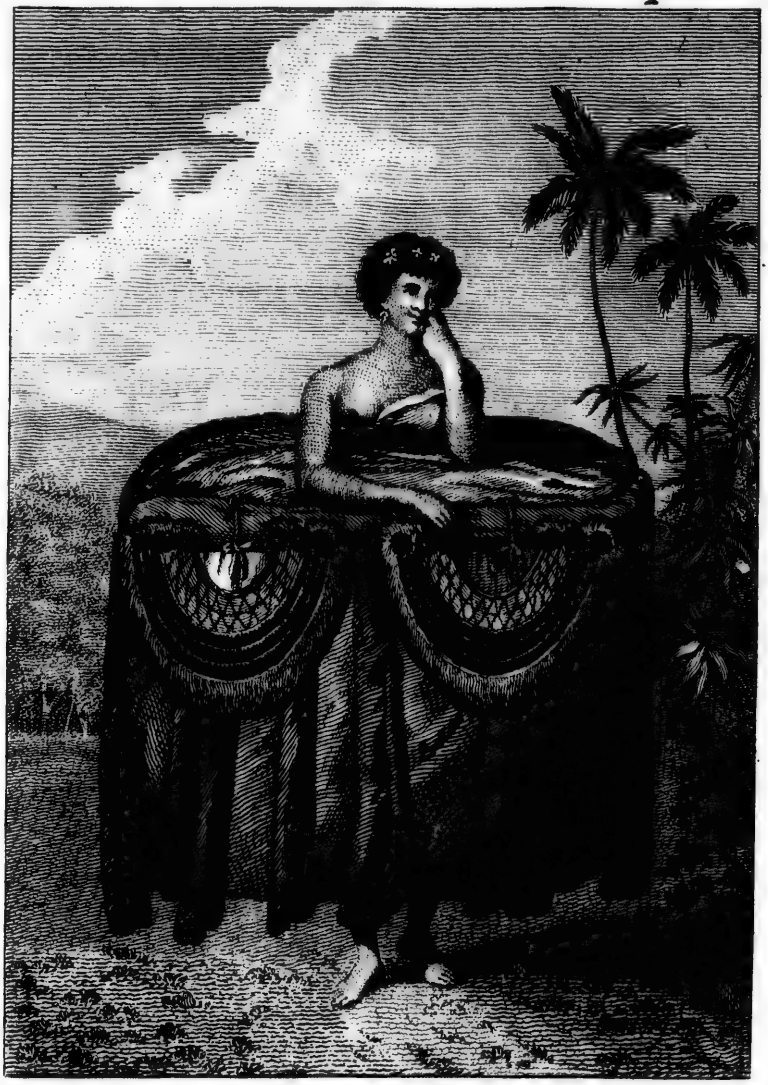

EEN MEISJEN VAN OTAHITI GESCHENKEN BRENGENDE.

eind van elk ſtuk doek, van hetwelk eene groote menigte was, wierd boven het hoofd van de meisjens opgehouden, terwijl het overige onder de oxelen om haar lijf gewonden wierd. Toen liet men de boven-einden vallen, en zij hongen over elkanderen in plooien tot den grond, zoo dat zij enige gelijkenis met eenen ronden hoepelrok hadden. Daarna wierden om de buiken-zijde van alles verſcheiden ſtukken van verſchillend gekleurd doek gewonden, die de dikte nog aanmerklijk vermeerderden, zoo dat deeze zonderlinge toeſtel niet minder dan vijf of zes ellen in den omtrek had, en zoo zwaar was dat de arme meisjens het naauwlijks konden draagen. Aan elk wierden twee *taames* of borst-plaaten gehangen, om het te verſieren en het een ſchilderachtig aanzien te geeven. Dus uitgedost, wierden zij aan boord gebragt met verſcheiden varkens en eene menigte vrugten, die met het doek een geſchenk van OTOOS vader voor mij uitmaakten. Perſoonen van beiden kunnen, die op deeze wijze uitgedost zijn, worden *ates* genaamd; maar zij wordt, geloof ik, nooit gebruikt dan wanneer 'er groote geſchenken van doek te doen zijn. Ik zag het ten minſten nooit bij eene andere gelegenheid, en ik ontveng ook nooit te vooren zulk een geſchenk; maar Kapitein CLERKE en ik kreegen naderhand doek, aldus om de draagſters gewonden. Den volgenden dag kreeg ik een geſchenk van vijf varkens

en

en enige vrugten van OTOO, en een varken en enige vrugten van elke van zijne zusters. En wij hadden ook geen gebrek aan andere levensmiddelen; de inboorlingen hadden twee of drie dagen lang binnen het rif met hunne zegens veel makreelen gevangen, van welke zij enige aan de ſchepen en tenten te koop bragten.

OTOO was even zoo ijverig om ons door geduurige vermaaklijkheden den tijd aangenaam te doen doorbrengen, als om door geduurige geſchenken onze behoeften te vervullen. Enige van ons den tienden naar *Oparre* gegaan zijnde, onthaalde hij ons op hetgeen men een tooneel-ſtuk zoude kunnen noemen. Zijne drie zusters ſpeelden hetzelve, en de kleeding, waarin zij verſcheenen, was nieuw en fierlijk, dat is fierlijker dan wij op een van deeze eilanden nog gezien hadden. Maar mijn voornaamst oogmerk met naar *Oparre* te gaan was een gebalzemd lijk te bezigtigen, dat enige van onze heeren aldaar gevallig gevonden hadden, bij de wooning van OTOO. Bij onderzoek bevond ik dat het het overblijfzel van TEE was, een Opperhoofd, bij mij wel bekend geweest toen ik op mijnen laatſten togt op dit eiland was. Het lag in een *toopapaoo*, fierlijker gebouwd dan die gemeenlijk zijn, en niet in alle opzigten gelijk met die, welke wij laatst te *Oheitepeha* gezien hadden, waarin de overblijfzelen van WAHEIADOOA op dezelfde wij-

EEN MEISJEN VAN OTAHITI DANSSENDE.

PL. XCII.

DANIG ALS MEN ZIDE.

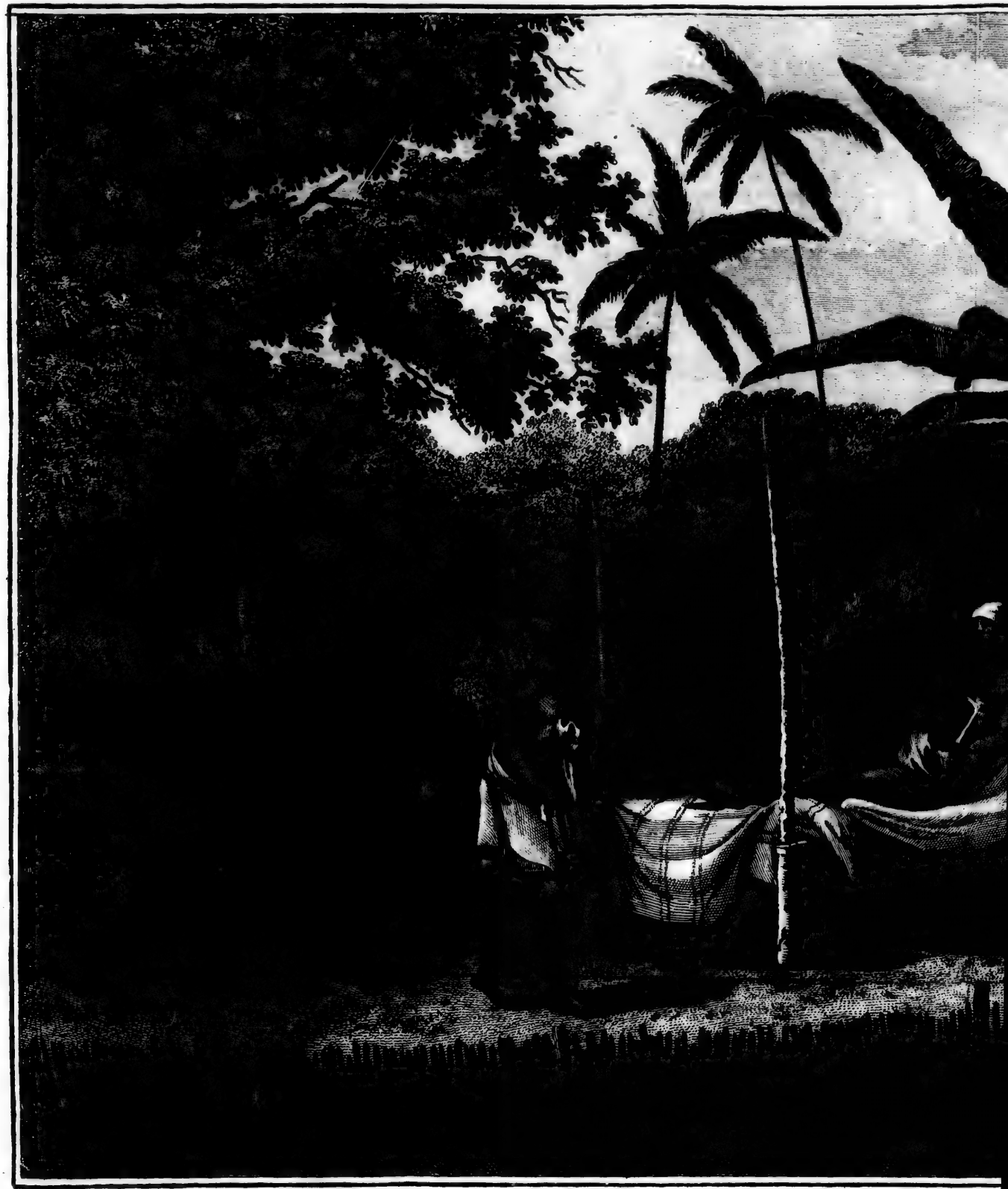

HET LIJK VAN THEE, OPPERSTE VAN O-TÄITI, ZOODA

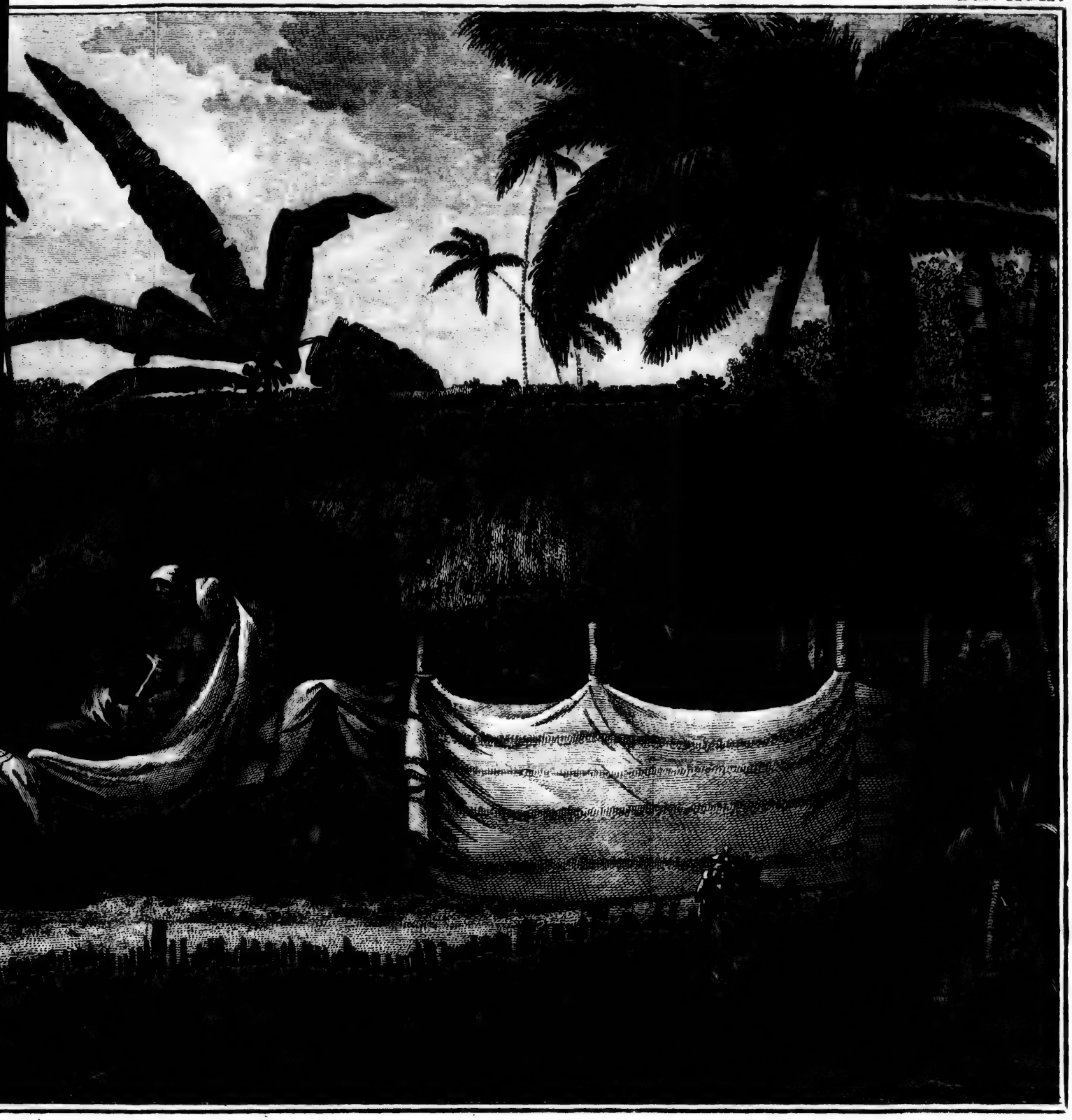

TÄITI, ZOODANIG ALS MEN ZULKS NA ZIJNEN DOOD BEWAARDE.

ZOO

wijze gebalsemd liggen. Toen wij op de plaats kwamen, was het lijk bedekt en in doek gewonden binnen de *toopapaoo*; maar op mijn verzoek haalde de man, die 'er het opzigt over had, het 'er uit en legde het op eene soort van baar, op zoodanige wijze dat wij het zoo goed konden bezien als wij wenschten, maar wij mogten niet binnen de paalen van het afschutsel van de *toopapaoo* koomen. Na dat hij het lijk dus vertoond had, behong hij de plaats met matten en doek, die zoo geschikt wierden, dat zij eene sierlijke uitwerking deeden. Wij vonden het lighaam niet alleen volkoomen in zijn geheel, maar, dat ons nog veel meer verwonderde, was dat de rotting naauwlijks scheen aangevangen, en het gaf geen' de minste onaangename reuk van zig, schoon de luchtstreek van de heetste is, en TEE reeds meer dan vier maanden was dood geweest. De eenigste aanmerklijke verandering, die in hetzelve gekoomen was, was het invallen van de spierachtige deelen en de oogen; maar het hair en de nagelen waren in hunnen oorspronglijken staat en zaten nog zeer vast, en de ledenmaaten waren geheel buigzaam of in dien slappen staat, waarin menschen zijn, die eensklaps in zwijm vallen. Zoodanig waren de aanmerkingen, die de Heer ANDERSON mij opgaf, die mij ook zeide dat hij, gevraagd hebbende hoe zij hunne doode lighaamen aldus konden bewaaren, vernoomen had dat men

hun,

hun, zoo dra zij gestorven zijn, de ingewanden uitneemt, door dezelve door den aars uittehaalen, en dat de holligheid dan door denzelfden weg met doek wordt vol gepropt, dat, als 'er zig enige vogtigheid op de huid vertoonde, dezelve zorgvuldig wierd afgeveegd, en het ligbaam daarop rijklijk met welriekende kokos-olie wierd gewreven, dat, dikwijls herhaald wordende, dezelve veele maanden lang bewaarde, maar dat zij eindelijk langzaamerhand tot stof vergingen. Zoodanig was het naricht dat de Heer ANDERSON ontvong; wat mij belangt, ik kon niets meer van hunne bewerking vernemen, dan hetgeen OMAI mij zeide, dat zij, namelijk, gebruik maaken van het sap van eene plant, die in de bergen groeit, van kokos-olie en van het dikwijls wasschen met zee-water. Men zeide mij ook dat de lijken van alle hunne groote mannen, die eenen natuurlijken dood sterven, op deeze wijze bewaard worden, en dat zij dezelve nog zeer langen tijd na den dood voor het algemeen ten toon stellen. In het eerst worden zij dagelijks, als het niet regent, buiten gebragt, naderhand steeds bij grooter tusschenpoozen, en eindelijk zijn zij zelden te zien.

In den avond keerden wij van *Oparre* terug, daar wij OTOO en de Koninglijke familie lieten, en ik zag niemand van haar weder tot den twaalfden, wanneer alle, behalven het Opperhoofd zelf, mij een bezoek kwamen geeven. Hetzelve was,

naar

naar men mij zeide, naar *Attahooroo* gereisd, om heden eene andere menschlijke offerhande bijtewoonen, die het Opperhoofd van *Tiaraboo* derwaarts gezonden had om aan de *morai* geofferd te worden. Dit tweede voorbeeld binnen den tijd van zoo weinige dagen was een maar al te treurig bewijs hoe menigvuldig de slagtoffers van deeze bloedige bijgeloovigheid onder dit menschlievend volk zijn. Ik zou deeze offerhande ook gaerne bijgewoond hebben, als ik 'er bij tijds van verwittigd geweest ware, want nu was het te laat. Om dezelve oorzaak miste ik eene andere openbaare plechtigheid, die den voorigen dag te *Oparre* had plaats gehad, wanneer OTOO met alle de bij die gelegenheden gebruiklijke plechtigheden, den vrienden en aanhanglingen van wijlen Koning TOOTAHA de landen en bezittingen, die hun zedert zijn dood onthouden waren, terug gaf. Waarschijnlijk was de nieuwe offerhande de besluitende plechtigheid van deeze kwijtschelding.

Den volgenden avond kwam OTOO terug van het volbrengen van den onaangenaamsten van alle zijne plichten als Opperheer, en den volgenden dag met zijn gezelschap vereerd zijnde, steegen Kapitein CLERKE en ik te paerd, en reeden de vlakte van *Matavai* rond, tot verbaazing van eene groote schaare, te die gelegenheid te zaamen gevloeid, die met zoo veel verwondering op ons staroogden als of wij Centaurussen geweest waren.

OMAI had wel reeds eens of tweemaalen te vooren getragt op het paerd te koomen, maar hij was 'er geduurig weder afgeſmeten voor hij zig had kunnen zetten, zoo dat deeze de eerſte reize was dat zij iemand een paerd zagen berijden. Dat Kapitein CLERKE en ik begonnen hadden wierd naderhand dagelijks, zoo lang wij aldaar verbleeven, door den eenen of anderen van ons volk herhaald; en egter bleef de nieuwsgierigheid van de inboorlingen ſteeds even groot. Zij waren uitneemend in hunnen ſchik met deeze dieren, toen zij gezien hadden, welk gebruik men van hun maakte, en, voor zoo verre ik kon oordeelen, gaven dezelve hun een beter denkbeeld van de grootheid van andere natieën dan alle de andere nieuwigheden, welke hunne Europiſche bezoekers bij hen ingevoerd hadden. Beiden de hengst en de merrie waren in een zeer goeden ſtaat en zagen 'er uitneemend wel uit.

Den volgenden dag vertrok ETARY of OLLA, de God van *Bolabola*, die nu enige dagen in de nabuurſchap van *Matavai* geweest was, naar *Opuree*, met verſcheiden zeilende kanos verzeld. Men zeide ons dat OTOO niet goedkeurde dat hij zoo nabij ons verblijf ware, daar zijn volk onzen eigendom gemaklijker konde ontvreemden. Ik moet OTOO het recht doen van te zeggen, dat hij alle middelen gebruikte welke de voorzigtigheid hem aan de hand kon geeven om dieverijen voorte-

koo-

koomen, en het was meer aan zijne maatregelen daaraan onze eigen omzigtigheid toetefchrijven dat 'er zoo weinige begaan wierden. Hij had zorg gedraagen een hutjen of twee aan de andere zijde van de rivier, agter onzen post, te laaten oprigten, en nog twee andere bij onze tenten, op den oever tuschen de rivier en de zee. In alle deeze hielden enige van zijn volk aanhoudende de wagt, en zijn vader hield gemeenlijk zijn verblijf op *Matavai-punt*, zoo dat wij, om zoo te fpreeken, van hun omringd waren. Aldus bewaarden zij ons niet alleen in den nacht voor dieven, maar konden alles wat 'er over dag omging gewaar worden, en zij waren gereed om de meisjens, die met ons volk geheime zaamenkomften hielden, wat te doen afgeeven, dat gemeenlijk alle morgens gefchiedde, zoo dat de maatregelen, die hij genoomen had om onze veiligheid te befchermen, met een tot het voor hem gewigtiger oogmerk diende van zijne eigen voordeelen te vermeerderen.

Otoo zeide mij dat zijne tegenswoordigheid te *Oparre* vereischt wierd, daar hij den grooten perfoonaadje van *Bolabola* gehoor ftond te geeven, en vroeg mij of ik hem derwaarts wilde vertellen, waarin ik gereedlijk toeftemde, in hoop van iets te zien dat onze opmerking waardig ware. Ik gong dan met hem mede in den morgen van den zestienden, vergezeld van den Heer ANDERSON.

Daar kwam ons egter niets voor dat belangrijk of merkwaerdig was. Wij zagen ETARY en zijn gevolg enig grof doek en varkens aan OTOO aanbieden, terwijl elk ſtuk met eene zekere plechtigheid en eene opzetlijke aanſpraak overhandigd wierd, waarna zij met enige andere hoofden eene raadpleeging over den togt naar *Eimeo* hielden. ETARY ſcheen denzelven in het eerst aftekeuren, maar eindelijk wierden zijne tegenwerpingen wederlegd; en het bleek ook indedaad dat het te laat was om over deeze maatregel te raadpleegen, en dat TOWHA, POTATOU en een ander Opperhoofd reeds met de vloot van *Attahooroo* vertrokken waren; want in den avond kwam 'er een bode met tijding dat zij *Eimeo* bereikt hadden, en dat 'er enige ſchermutzelingen hadden plaats gehad, zonder veel verlies of voordeel voor den eenen of den anderen.

In den morgen van den agttienden gong ik met den Heer ANDERSON en OMAI weder met OTOO naar *Oparre*, en wij namen de ſchaapen mede, die ik voorneemens was op het eiland te laaten, beſtaande in eenen Engelſchen ram en ooi en drie Kaapſche ooien, welke ik alle OTOO ſchonk. Alzoo alle drie de koeijen den ſtier ontvangen hadden, meende ik het te kunnen waagen dezelve te verdeelen en enige naar *Ulietea* te brengen. Met dit oogmerk liet ik haar brengen en ſtelde ETARY voor dat, zoo hij zijnen ſtier aan

OTOO

OTOO wilde laaten, hij den mijnen zoude hebben, met eene van de drie koeijen, 'er bij voegende dat ik dezelve voor hem naar *Ulietea* zoude brengen, want ik durfde den Spaanſchen ſtier niet vervoeren, uit vrees dat hij een ongeluk mogt krijgen, alzoo het een zwaar en moedig beest was. Tegens dit mijn voorſtel had ETARY in het eerst veel intebrengen, maar eindelijk ſtemde hij 'er in toe, gedeeltelijk op aandrang van OMAI. Doch zoo als men bezig was het vee in de ſloep te brengen, verzettede zig een van ETARYS gevolg dapperlijk tegens alle ruiling hoegenaamd. Dit zoo bevindende, en vermoedende dat ETARY ſlechts voor dien oogenblik in de voorgeſtelde ſchikking bewilligd hadd' om mij genoegen te geeven, en dat hij, als ik weg ware, misſchien zijnen ſtier terug zoude neemen, en dat OTOO 'er dan geenen hebben zoude, vond ik best alle denkbeeld van ruiling te laaten vaaren, alzoo die niet geſchieden konde met de onderlinge bewilliging van de twee partijen, en beſloot eindelijk die alle aan OTOO te laaten, hem op het ernſtigſte aanbeveelende nooit te dulden dat zij van *Oparre* vervoerd wierden, zelf niet de Spaanſche ſtier, noch enige van de ſchaapen, tot hij eene kudde jongen zoude overgewonnen hebben, van welke hij dan aan zijne vrienden konden ſchenken en naar de nabuurige eilanden zenden.

Dit zoo geregeld zijnde, lieten wij ETARY en zijn gezelschap aan de overdenking van hunne dwaasheid over, en verzelde OTOO naar eene andere plaats daar digt bij, daar wij de bedienden van een Opperhoofd vonden, welks naam ik vergat te vraagen, hem met een varken, eene big en een' hond opwagtende, als geschenken van hunnen meester aan den Vorst. Zij wierden met de gewoone plechtigheden overgeleverd, en met eene plechtige aanspraak, waarin de spreeker, uit naam van zijn' meester, naar OTOOS gezondheid en naar die van alle de grooten, die bij hem waren, vernam. Deeze plichtpleeging wierd, uit naam van OTOO, op eene diergelijke wijze door eenen van zijne staatsdienaaren beantwoord, en toen wierd het geschil met *Eimeo* behandeld met veele redenen voor en tegens. De afgevaardigden van dit Opperhoofd waren voor het kragtdadig voortzetten van den oorlog, en raadden OTOO eene menschlijke offerhande te offeren.

Aan de andere zijde verzettede 'er zig een Opperhoofd, dat OTOO gestadig verzelde, tegens, en, naar het scheen, met groote kragt van redenen. Dit bevestigde mij in de gedagten dat OTOO zelf nooit hartlijk in dien oorlog gestemd hadde. Hij ontvong nu bode op bode van TOWHA, die hem sterk aandrong om zig tot zijne hulp te spoeden. Wij wierden onderrigt dat zijne vloot, als 't ware, door die van MAHEINE om-

sin-

ſingeld was; maar dat noch de eene noch de andere een ſlag durfde waagen.

Na dat wij bij OTOO het middagmaal genuttigd hadden, keerden wij naar *Matavai* en lieten hem te *Oparre* agter. Wij wierden deezen dag en den volgenden zeer ſoberlijk van vrugten voorzien. OTOO dit verneemende, kwam met zijnen broeder, die vriendſchap voor Kapitein CLERKE had opgevat, van *Oparre* tusſchen negen en tien uuren in den avond met eenen grooten voorraad voor beiden de ſchepen. Dit bewees zijne menschlievende zorg voor ons ſterker dan al wat hij tot nog toe voor ons gedaan had. Den volgenden dag kwam de geheele koninglijke familie met geſchenken, zoo dat onze behoeften niet alleen vervuld wierden, maar wij ook meer levensmiddelen hadden dan wij gebruiken konden.

Al ons water nu aan boord hebbende, en de ſchepen gekalefaat, het wand herſteld en alles in orde gebragt zijnde, begon ik te denken om het eiland te verlaaten, opdat ik nog tijds genoeg overig mogt hebben om de andere in deeze nabuurſchap te bezoeken. Met dit inzigt haalden wij onze werktuigen en verderen toeſtel tot het doen der waarneemingen van land, en ſloegen de zeilen aan. Des anderen daags 's morgens vroeg kwam OTOO aan boord om mij te berichten, dat alle oorlogs-kanos van *Matavai* en van drie andere aangrenzende diſtricten naar *Oparre* gongen,

om zig bij die van dat gedeelte van het eiland te voegen, en dat aldaar eene algemeene ſchouwing zoude plaats hebben. Kort daarna was het geheele ſmaldeel van *Matavai* in beweeging, en verzamelde zig, na eene wijl door de baai gekruist te hebben, omtrent in het midden van dezelve tegens den wal. Ik gong nu met mijne ſloep om dezelve te bezigtigen.

Van die met ſtellaadjen, waarop zij vegten, of die zij oorlogs kanos noemen, waren 'er omtrent zestig, met omtrent zoo veele van eene mindere grootte. Ik was gereed om hen naar *Oparre* te verzellen, maar kort daarop wierd 'er bij de bevelhebbers beſloten, dat zij niet vertrekken zouden voor den volgenden dag. Ik zag dit aan als een gelukkig uitſtel, alzoo het mij eene goede gelegenheid verſchafte om enig inzigt in hunne wijze van vegten te verkrijgen. Met dit oogmerk gaf ik OTOO mijnen wensch te kennen, dat hij enige zoude beveelen de nodige krijgsoefeningen te verrigten. Twee derzelve kreegen dan bevel in de baai te loopen, in eene van welke OTOO, de Heer KING en ik ons inſcheepten, terwijl OMAI aan boord van de andere gong. Toen wij genoegzaam ruime zee hadden, wendden wij, naderden elkanderen, en weeken dan weder terug, beurtelings, zoo ſnel onze roeijers konden roeijen. Ondertusſchen zwaaiden de krijgslieden op de ſtellaadjen hunne wapenen en maak-

maakten honderderlei belagchelijke beweegingen, die, naar mijn oordeel, niets konden uitwerken dan hunne driften opwekken en hen tot het vegten voorbereiden. OTOO ſtond naast ons ſtellaadjen en gaf de nodige bevelen wanneer men voorwaarts moest gaan, of wanneer men agterwaarts moest wijken. Hierin ſcheenen een groot oordeel en een ſnel gezigt te zaamen vereischt te worden, om elk voordeel, dat zig opdeed, waarteneemen, en te vermijden zijnen vijand enig voordeel te geeven. Eindelijk na ten minſten twaalf maalen op elkanderen afgekoomen en terug geweken te zijn, klampten de twee kanos elkanderen aan, ſteven aan ſteven, of ſtellaadjen aan ſtellaadjen, en, na een kort gevegt, wierd het volk op ons ſtellaadjen onderſteld gedood te zijn, en wij wierden door OMAI en zijne medgezellen aangeklampt. Op dit tijdſtip ſprongen OTOO en alle onze roeijers over boord, als of zij genoodzaakt waren hun leven met zwemmen te redden.

Als men op OMAIS bericht mag ſtaat maaken, worden hunne zee-gevegten niet altijd op deeze wijze beſtierd. Hij zeide mij dat zij ſomtijds beginnen met de twee vaartuigen met de voorſtevens aan malkanderen te binden, en dan vegt men zoo lang tot alle de krijgslieden aan de eene of de andere zijde geſneuveld zijn. Maar dit gevegt wordt, denklijk, nooit gehouden dan

wanneer zij besloten hebben te overwinnen of te sterven; en het een of het ander moet geschieden; want alle koomen overeen dat zij nooit kwartier geeven dan om hunne gevangenen voor eenen wreeder dood den volgenden dag te bewaaren.

De macht en sterkte van deeze eilanden bestaan geheel in hunne zee-macht. Ik heb nooit van eenen algemeenen slag te land gehoord, en alle hunne beslissende gevegten worden altoos op het water gehouden. Zoo de tijd en plaats van het gevegt door beiden partijen bepaald zijn, worden de voorige dag en nacht in vrolijkheid en maaltijden doorgebragt. Tegens den morgen maaken zij de kanos vlot, brengen alles in orde, en beginnen het gevegt met het aanbreeken van den dag, welks uitslag gemeenlijk het geschil beslegt. De overwonnene redden zig door eene overhaaste vlugt, en die het strand bereiken vlieden met hunne vrienden naar het gebergte, want de overwinnaars spaaren, zoo lang hunne woede duurt, noch oude lieden, noch vrouwen, noch kinderen. Den volgenden dag vergaderen zij aan den *morai* om den *Eatooa* voor de overwinning te danken, en de verslagene als offerhanden te offeren, gelijk ook de gevangene, zoo zij 'er hebben. Hierop gaat men aan het onderhandelen, en de overwinnaars verkrijgen meestentijds de voorwaarden, die zij bedingen, bij welke bij-

zon-

zondere land-ſtreeken, en ſomtijds geheele eilanden van eigenaars veranderen. OMAI zeide ons dat hij eens door die van *Bolabola* gevangen genoomen en naar dat eiland gevoerd was, daar hij, benevens enige andere, den volgenden dag ter dood zoude gebragt zijn, zoo zij geen middel hadden gevonden om in den nacht te ontkoomen.

Zoo dra dit ſpiegel-gevegt geëindigd was, deed OMAI zijne wapenrusting aan, klom op een ſtellaadjen in eene van de kanos, en wierd langs het ſtrand van de baai gevoerd, zoo dat alle menſchen hem volkoomen zien konden. Zijn maliekolder trok de aandacht van zijne landslieden niet zoo ſterk als men zoude verwagt hebben; trouwens ſommige hadden dien te vooren reeds gedeeltelijk gezien, en daar waren andere, die zulk eenen weêrzin tegens OMAI opgevat hadden om zijn onvoorzigtig gedrag alhier, dat zij naauwlijks iets wilden aanzien, hoe vreemd het ware, dat door hem vertoond wierd.

✣ ✣ ✣
✣ ✣
✣

VIER-

VIERDE HOOFDSTUK.

De zeil-dag bepaald. Vrede met Eimeo geſloten. Twistredenen over denzelven en OTOOS *gedrag gelaakt. Plechtigheid aan de* moral *bij die gelegenheid, door den Heer* KING *beſchreven. Aanmerkingen over dezelve. Voorbeeld van* OTOOS *listigheid.* OMAIS *oorlogskano en aanmerkingen over zijn gedrag.* OTOOS *geſchenk en boodſchap voor den Koning van Groot Brittannie. Aanmerkingen over onze wijze van handeldrijven en over het goed onthaal, dat wij op* Otahiti *genooten. Bericht van den togt der Spanjaarden. Hunne leugenen om de Engelſchen te benadeelen. Wenſchen dat men zig aldaar niet moge ter neder zetten.* OMAIS *jaloezij tegens eenen anderen reiziger.*

Den twee en twintigſten, des morgens vroeg, kwamen OTOO en zijn vader aan boord om te hooren wanneer ik voorneemens ware in zee te loopen; want vernoomen hebbende dat 'er eene goede haven te *Eimeo* was, had ik hun gezegd dat ik dit eiland op mijnen weg naar *Huaheine* zoude aandoen, en zij wilden gaerne met mij mede vaaren, en hunne vloot tegelijk laaten af-

afzeilen om TOWHA te verſterken. Alzoo ik gereed was om onder zeil te gaan, liet ik het aan hun over den dag te bepaalen, en men ſtelde dien op den volgenden woensdag, wanneer ik OTOO, zijn' vader, zijne moeder, en, in het kort, de geheele familie zoude medeneemen. Dit alzoo bepaald zijnde, nam ik voor onmiddelijk naar *Oparre* te zeilen, daar de geheele vloot, tot den togt uitgeruſt, dien dag ſtond te verzamelen en de ſchouwing te ondergaan.

Ik was even in mijne ſloep wanneer 'er tijding kwam dat TOWHA met MAHEINE een verdrag had geſloten, en met zijne vloot te *Attahooroo* was teruggekeerd. Deze onverwagte gebeurtenis maakte alle verdere krijgs-togten onnodig, en de oorlogs-kanos, in plaats van te *Oparre* bijeen te koomen, kreegen bevel om naar haare diſtricten terug te keeren. Deeze verandering verhinderde mij egter niet OTOO naar *Oparre* te volgen, van den Heer KING en OMAI verzeld. Kort na onze aankomst, terwijl het middagmaal wierd klaar gezet, kwam 'er een bode van *Eimeo*, die de artijkelen van het vrede-verdrag opgaf, of liever van den wapenſtilſtand, alzoo hij ſlechts voor eenen bepaalden tijd was. De voorwaarden waren nadeelig voor *Otahiti*, en men laakte OTOO zeer ſterk, wiens vertraging in het zenden van verſterkingen TOWHA genoodzaakt hadden zig aan een ſchandelijk verdrag te onderwer-

werpen. Daar liep zelfs een gerugt dat TOWHA, gevolglijk dat hij niet ondersteund was, verklaard had dat hij, zoo dra ik het eiland zoude verlaaten hebben, zijne macht bij die van *Tiaraboo* zoude voegen, en OTOO te *Matavai* of *Oparre* zoude aantasten. Dit verplichtte mij op de openlijkste wijze te verklaaren, dat ik vast besloten had mijnen vriend tegens zulk eene zaamenspanning met alle mijne macht te ondersteunen, en dat alle die de stoutheid hadden hem aantetasten, het gewigt van mijn zwaar mismoegen zoude ondervinden, als ik weder aan hun eiland zoude koomen. Mijne verklaaring had waarschijnlijk de verlangde uitwerking, en, zoo TOWHA in het eerst al zulke vijandelijke voorneemens hadde, hoorden wij 'er weldra niets meer van. WHAPPAI, OTOOS vader, heurde den vrede ten hoogsten af, en laakte TOWHA zeer dat hij dien gesloten had. Deeze verstandige grijzaard oordeelde wijslijk, dat, wanneer ik met hun naar *Eimeo* gegaan ware, zulks van sonderlingen dienst voor hunne zaak zoude geweest zijn, schoon ik al geene andere partij in het geschil kiezen zoude. Hierop steunden alle zijne redenen, en hierop beweerde hij dat OTOO zeer wel gehandeld had met mij te wagen, schoon dit hem beter had TOWHA zoo schielijk te hulp te koomen als hij verwagt had.

Naauwlijks waren onze redenneeringen over dit on-

onderwerp te *Oparre* geëindigd of daar kwam een bode van TOWHA, verzoekende OTOOS tegenswoordigheid den volgenden dag aan de *morai* in *Attahooroo*, om de Goden te danken voor den vrede, dien hij geſloten had; zoodanig was ten minſten het bericht, dat OMAI mij van deeze plechtigheid gaf. Ik wierd verzogt dezelve mede bijtewoonen, maar niet wel zijnde, was ik verplicht zulks afteſlaan. Egter verlangende te weeten welke plechtigheden 'er bij eene zoo gedenkwaerdige gelegenheid zouden plaats hebben, zond ik den Heer KING en OMAI derwaarts en keerde naar mijn ſchip, verzeld van OTOOS moeder, zijne drie zusters en nog agt andere vrouwen. In het eerst dagt ik dat deeze talrijke vrouwen-ſtoet alleen in mijne ſloep kwam, met oogmerk om naar *Matuvai* overgezet te worden. Maar toen zij aan mijn ſchip kwamen, zeiden zij mij dat zij voorneemens waren den nacht aan boord door te brengen, enkel en alleen om de geneezing van de ongeſteldheid, waarover ik klaagde, te onderneemen, die in eene rhumatieke pijn van de heup tot den voet beſtond. Ik nam haare vriendlijke aanbieding aan, liet een bed voor haar op den vloer van de kajuit ſpreiden, en gaf mij aan haare behandeling over. Zij verzogten mij tuſſchen haar te gaan liggen. Toen begonnen zoo veele als zig rondom mij konden plaatſen, mij met beiden handen te knijpen van het hoofd tot de voeten,

ten, maar meest op de deelen daar de pijn zat, tot zij mijne beenderen deeden kraaken, en mijn vleesch als dat van eene mummie wierd. In kort, na deeze behandeling omtrent een vierde uur ondergaan te hebben, was ik blijde uit haare handen te koomen. De bewerking gaf mij onmiddelijk verligting, dat mij aanspoorde om mij aan eene tweede te onderwerpen voor ik te bed ging, en zij deed mij zoo veel goed dat ik mij den geheelen volgenden nacht vrij wel bevond. Mijne doctoressen herhaalden haar voorschrift des anderen daags 's morgens voor zij naar land gingen, en nog eens in den avond, toen zij weder aan boord kwamen, waarna de pijn geheel verdwenen was, en de geneezing volbragt zijnde, namen zij den volgenden morgen haar affcheid. Dit noemen zij *romee*, eene bewerking, die, naar mijne gedagten, veel beter is dan de vleesch-borstel, of al wat wij uitwendig daartoe gebruiken. Zij is algemeen onder deeze eilanders in gebruik, wordende somtijds door de mannen, maar meest door de vrouwen in het werk gesteld. Als men vermoeid en afgemat schijnt en bij eene van haar gaat nederzitten, beginnen zij aanstonds de *romee* aan uwe beenen, en ik heb het altoos van zeer goede uitwerking bevonden (*).

In

(*) Men deed dezelfde bewerking aan Kapitein WALLIS en zijnen eersten Luitenant.

In den morgen van den vijf en twintigſten kwamen OTOO, de Heer KING en OMAI van *Attahooroo* terug; de Heer KING gaf mij het volgend bericht van hetgeen hij gezien had.

„Kort na dat gij mij verlaaten hadt, kwam 'er een tweede boodſchapper van TOWHA aan OTOO met eenen plataan-boom. De zon ging onder toen wij in eene kano ſtapten en *Oparre* verlieten. Omtrent ten negen uuren landden wij te *Tettaha* aan dat eind, hetwelk aan *Attahooroo* grenst. Voor wij landden, riep het volk ons van wal, waarſchijnlijk om ons te zeggen dat TOWHA daar was. Ik verwagtede dat de ontmoeting van OTOO en dit Opperhoofd iets opmerkingswaerdigs zoude opleveren. OTOO en zijn gevolg gingen henen en zetteden zig neder op het ſtrand digt bij de kano, waarin TOWHA was. Hij lag toen te ſlaapen; maar zijne bedienden wekten hem en noemden OTOOS naam, wanneer onmiddelijk een plataan-boom en een hond aan OTOOS voeten gelegd wierden, en verſcheiden van TOWHAS volk kwamen en ſpraken met hem, naar ik begreep, over hunnen togt naar *Eimeo*. Na dat ik enigen tijd digt bij OTOO had gezeten, terwijl TOWHA noch uit zijne kano kwam, noch enig geſprek met ons hield, ging ik tot hem. Hij vroeg mij of *Toote* (COOK) boos op hem ware? Ik antwoordde neen, dat hij zijn *taio* (vriend) was, en dat hij mij gelast had naar *Attahooroo*

te gaan om hem dit te zeggen. OMAI hield nu een lang geſprek met dit Opperhoofd, waarvan ik niets verneemen kon. Weder bij OTOO koomende, ſcheen hij te verlangen dat ik zoude gaan eeten en dan gaan ſlaapen. OMAI en ik verlieten hem dan. Toen ik OMAI ondervroeg, zeide hij dat de reden waarom TOWHA niet uit zijne kano kwam, was, dat hij kreupel was, maar dat OTOO en hij aanſtonds afzonderlijk met elkanderen zouden ſpreeken. Dit ſcheen waar te zijn, want in korten tijd kwamen degeene, die wij bij OTOO gelaaten hadden, tot ons, en omtrent tien minuuten daarna kwam OTOO zelf, en wij gongen alle in zijne kano ſlaapen.

Den volgenden morgen was 'er groote overvloed van *ava*. Een man dronk 'er zoo veel van dat hij buiten zijne zinnen geraakte. Ik zou gedagt hebben dat hij een overval hadde, naar de ſtuiptrekkingen, die hij had. Hij wierd door twee mannen vastgehouden, die hem het hair met de wortels uitplukten. Ik verliet hem om een ander ſchouwſpel te zien, dat aandoenlijker was, namelijk de ontmoeting van TOWHA en zijne vrouw, en een jong meisjen, dat ik vernam zijne dochter te zijn. Na de plechtigheid van haare hoofden op te ſnijden, en na het plengen van eene groote hoeveelheid bloed en traanen, waschten zij zich, omhelsden den Bevelhebber en

ſchee-

ſcheenen gerust. Maar het lijden van het jong meisjen was nog niet ten einde. TERRIDIRI (de zoon van OBEREA) kwam, en zij gong zeer bedaard dezelfde plechtigheid bij hem herhaalen, welke zij zoo even, bij het ontmoeten van zijnen vader, verrigt had. TOWHA had eene groote oorlogs-kano van *Eimeo* medegebragt. Ik vroeg of hij het volk van dezelve gedood hadde, maar verſtond dat 'er niemand in was geweest toen zij genoomen wierd.

Wij verlieten *Tettaha* omtrent tien of elf uuren, en landden digt bij de *morai* van *Attahooroo*, een weinig na den middag. Daar lagen drie kanos op het ſtrand gehaald, over de *morai*, en in elke waren drie varkens; onder de zonne-dekken lag iets, dat ik niet onderſcheiden kon. Wij verwagteden dat de plechtigheid in dien agtermiddag plaats zoude hebben; dan alzoo noch TOWHA noch POTATOU bij ons gekoomen waren, wierd 'er niets verrigt.

Daar kwam een Opperhoofd van *Eimeo* met eene kleine bigge en eenen plantaan-boom, welken hij aan OTOO's voeten plaatſte. Zij ſpraken enigen tijd te zaamen, en, alzoo de Bevelhebber van *Eimeo* dikwijls de woorden *warry*, *warry* (valsch) herhaalde, onderſtelde ik dat OTOO hem vertelde wat hij gehoord had, en dat de ander zulks ontkende.

Den volgenden dag kwamen TOWHA en PO-

TATOU met omtrent agt groote kanos aan, en landden aan de *morai*. Daar wierden veele plataan-boomen aan OTOO gebragt van wegens verſchillende Bevelhebberen. TOWHA kwam niet uit zijne kano. De plechtigheid begon: de voornaamſte priester bragt de *maro* opgepakt, en een bondel van gedaante als een groot ſuiker-brood. Deeze wierden geplaatst aan het hoofd van hetgeen ik voor een graf aanzag. Toen kwamen 'er drie priesters en zaten daar regt tegens over, dat is aan de andere zijde van het graf neder, eenen plataan-boom, eenen tak van eenen anderen boom en de ſchede van de bloem van den kokosnootenboom medebrengende.

De priesters zegden, deeze dingen in de handen houdende, ſpreuken op, terwijl nu en dan, twee, en ſomtijds alle drie, een treurig lied zongen, waar naar het volk egter weinig luisterde. Dit bidden en zingen duurde een uur lang. Toen ontblootte de voornaamſte priester, na een kort gebed, de *maro*, en OTOO rees op en wond die om zijn lijf, te gelijken tijd eene muts van de roode vederen van den ſtaert van den keerkringvogel, met andere vederen van eene donkere kleur vermengd, in zijne hand houdende. Hij ſtond in het midden over de drie priesters, die omtrent tien minuuren met hunne gebeden aanhielden, wanneer een man, uit de menigte te voorſchijn koomende, iets zeide dat met het

woord

woord *heiva!* eindigde, hetgeen het volk hem drie maalen met het woord *earee!* beantwoordde, Dit was, gelijk men mij te vooren gezegd had, het voornaamſte gedeelte van de plechtigheid.

Nu gong het gezelſchap naar de overzijde van den grooten hoop ſteenen, daar 's Konings *morai* is, die niet kwalijk naar eene groote begraafplaats gelijkt. Hier wierd dezelfde plechtigheid weder herhaald, en zij eindigde met een drievoudig hoezee. Nu wierd de *maro* ingepakt en in luister vermeerderd door het bijvoegen van een klein ſtuk roode vederen, dat een van de prieſters aan OTOO gaf, toen hij dezelve aan had, en dat hij in dezelve had geſtooken.

Van deeze plaats gong het volk naar eene groote hut, digt bij de *morai*, daar zij zig nederzetteden in grooter orde dan onder hen gewoon is. Toen deed een man van *Tiaraboo* eene redenvoering, die omtrent tien minuuten duurde. Hij wierd opgevolgd door eenen van *Attahooroo*; daarna ſprak POTATOU veel vloeiender en met meer ſierlijkheid dan een van hun; want zij ſpraken, over het algemeen, in korte afgebrooken ſpreuken, met eene beweeging van de hand, die wat plomp ſcheen. Hierop ſprak TOOTEO, OTOOS ſpreeker, en na hem een man van *Eimeo*. Daar wierden nog twee of drie aanſpraaken gedaan; maar daar wierd niet veel naar geluisterd. OMAI zeide mij dat de aanſpraaken behelsden

dat zij niet zouden vegten, maar alle vrienden zijn. Alzoo veele der ſpreekers met drift ſpraken, waren 'er misſchien ook enige verwijtingen en betuigingen van hunne goede voorneemens in. In het midden van hunne redenvoeringen ſtond een man van *Attahooroo* op, met eenen ſlinger aan zijnen middel vastgemaakt, en een grooten ſteen op zijn' ſchouder. Na omtrent een vierde uurs in de open ruimte te hebben rondgewandeld, terwijl hij iets op eenen zingenden toon herhaalde, ſmeet hij zijnen ſteen neder. Deeze ſteen, en een plataan-boom, die aan OTOOS voeten lag, wierden, na de redenvoeringen geeindigd waren, naar de *morai* gebragt, wanneer een van de priesters, en OTOO met hem, nog iets zeiden.

Bij onze terugkomst naar *Oparre*, waren wij, vermits het zee-koeltjen opkwam, genoodzaakt te landen, en deeden eene aangenaame wandeling door bijna de geheele uitgeſtrektheid van *Tettaha* tot *Oparre*. Een boom met twee bundels verdorde bladeren 'er aan opgehangen, tekende de grensſcheiding tuſſchen de twee diſtricten. De man, die de plechtigheid met den ſteen en ſlinger verrigt had, kwam bij ons. OTOOS vader hield een lang geſprek met hem. Hij ſcheen zeer verſtoord. Ik verſtond dat hij woedend was over de rol, die TOWHA in de zaak van *Eimeo* geſpeeld had."

Uit

Uit hetgeen ik over deeze plechtigheid, gelijk zij alhier door den Heer KING beſchreven is, kan oordeelen, was zij niet wel eene dankzegging, gelijk OMAI ons gezegd had, maar eer eene bevestiging van het verdrag, of misſchien beiden. De begraafplaats, van welke de Heer KING ſpreekt, ſchijnt de eigen plek gronds te zijn, daar de viering der plechtigheden begonnen was toen de menschlijke offerhande, bij welke ik tegenswoordig was, verrigt wierd, en voor welke het ſlagtoffer gelegd wierd, na dat het van den zee-kant gedraagen was. Het is ook op deeze plaats van de *morai* dat zij hunne Koningen eerst met den *maro* bekleeden. OMAI, die 'er bij geweest was toen OTOO Koning wierd, verhaalde mij de geheele plechtigheid toen wij daar waren, en ik bevond dat zij omtrent dezelfde was als deeze, welke de Heer KING nu beſchreven had, ſchoon wij verſtonden dat zij bij eene geheel andere gelegenheid verrigt wierd. De plataan-boom, waarvan zoo dikwijls geſprooken is, is altoos het eerst dat aangebragt wordt, niet alleen bij alle hunne godsdienſtige plechtigheden, maar ook in alle hunne beraadſlagingen, hetzij van eenen algemeenen, hetzij van eenen bijzonderen aart. Hij wordt ook bij andere gelegenheden gebruikt, en misſchien veel meer dan wij weeten. Terwijl TOWHA te *Eimeo* was, kwam 'er dagelijks een of meer boodſchappers

van hem aan OTOO. De boodſchapper kwam altoos met eenen jongen plataan-boom in zijne hand, dien hij aan OTOOS voeten nederlegde, voor hij een woord ſprak; dan gong hij voor hem nederzitten en zeide zijne boodſchap. Ik heb twee mannen in zulke hooge woorden gezien, dat ik verwagtte dat zij tot ſlagen zouden koomen; doch zoo dra een hunner eenen plataan-boom voor den anderen had nedergelegd, wierden zij beiden bedaard, en bleeven hun geſchil zonder verdere driftigheid voortzetten. In kort, hij is, bij alle gelegenheden, de olijf-tak van dit volk.

Den oorlog met *Eimeo*, en de plechtigheden, die 'er de gevolgen van waren, dus geheel geëindigd zijnde, gaven alle onze vrienden ons op den zes en twintigſten een bezoek, en bragten, naardien zij wisten dat wij op het punt waren van afteezeilen, meer varkens mede dan wij van hun konden aanneemen, want, geen zout hebbende om dezelve te bewaaren, konden wij 'er geene meer aanneemen dan wij onmiddelijk konden verteeren.

Den volgenden dag verzelde ik OTOO naar *Oparre*, en, voor ik die plaats verliet, keek ik naar het gevogelte en het vee, die ik aldaar onder de bezorging van mijnen vriend gelaaten had. Alles was in eenen voorſpoedigen ſtaat, en zij wierden wel opgepast. Twee van de ganzen en

twee

twee van de eenden zaten te broeijen, maar de paauw en de kalkoenen waren nog niet begonnen te leggen. Ik bekwam van OTOO vier geiten, van welke ik voorneemen was twee op *Ulietea* te laaten, daar 'er voor als nog geene ingevoerd waren, en de andere twee meende ik te bewaaren voor eenig ander eiland, dat ik op mijnen togt noordwaarts zoude ontmoeten.

Ik zal hier eene omſtandigheid verhaalen, waaruit blijkt dat dit volk in ſtaat is groote behendigheid en list te gebruiken om tot zijn eind te geraaken. Onder andere dingen, welke ik op verſchillende tijden OTOO geſchonken had, was ook een verrekijker. Na dat hij dien twee of drie dagen gehad had, en het nieuwe 'er dus af was, en hij waarſchijnlijk bevond dat hij voor hem van geen nut was, bragt hij denzelven in ſtilte aan Kapitein CLERKE, en zeide hem dat, naardien hij altoos zijn goede vriend geweest was, hij een geſchenk voor hem had, dat hij wist hem aangenaam te zullen zijn. „Maar," zeide OTOO, „gij moet het TOOTE niet zeggen, „want hij wilde hem gaerne hebben, en ik heb „hem dien niet willen geeven." Hierop reikte hij den verrekijker aan Kapitein CLERKE over, hem tegelijk verzeekerende dat hij 'er eerlijk aan kwam. Kapitein CLERKE weigerde denzelven in het eerst aanteneemen, maar OTOO ſtond 'er op en liet hem denzelven. Enige dagen daarna

herinnerde hij Kapitein CLERKE aan den kijker, die, ſchoon hij denzelven niet nodig had, egter OTOO wel wilde verplichten, en, denkende dat enige bijlen op dit eiland meer van gebruik zouden zijn, bragt hij 'er vier te voorſchijn, om hem 'er die voor te geeven. OTOO zag dit niet zoo haast of hij zeide: „TOOTE heeft 'er mij „vijf voor geboden." Wel," zeide Kapitein CLERKE, „als dit zoo is, zal uwe vriendſchap „voor mij u daar bij niet doen verliezen, en gij „zult zes bijlen hebben." Deeze nam hij aan; maar verzogt andermaal dat hij mij niet zoude zeggen wat hij gedaan had.

Onze vriend OMAI bekwam een goed ding aan dit eiland voor de veele goede dingen, die hij weggegeeven had, namelijk eene zeer fraaie dubbele zeil-kano, volkoomen uitgerust, en in ſtaat om in zee te loopen. Ik had enigen tijd te vooren een ſtel Engelſche vlaggen voor hem gereed gemaakt; maar deeze waren hem te goed om die nu te gebruiken, en hij liet eene geheele partij vlaggen en wimpels waaien, tot tien of twaalf in getal, van verſchillende deelen van zijn vaartuig, alle te gelijk, hetgeen zoo veel volk deed verzamelen om hetzelve te bekijken, als een volkomen uitgerust oorlogſchip in eene Europiſche haven doen zoude. Deeze wimpels van OMAI waren een mengzel van Engelſche, Franſche, Spaanſche en Hollandſche, die alle de Europiſche vlag-

vlaggen waren, die hij gezien had. Toen ik laatst aan dit eiland was geweest, had ik OTOO eene Engelſche geus en wimpel, en TOWHA een wimpel geſchonken, die ik nu bevond dat zij met de grootſte zorgvuldigheid bewaard hadden.

OMAI had zig ook voorzien van eenen goeden voorraad van doek en kokosnooten-olie, die niet alleen in grooter overvloed, maar ook veel beter op *Otahiti* zijn dan op enig ander van de *Societeit Eilanden*, zoo dat zij zelfs artijkelen van koophandel zijn. OMAI zou zoo onbeſtaanbaar met zigzelven niet gehandeld hebben, als hij in veele opzigten deed, ware het niet geweest om zijne zuster en ſchoonbroeder, die, met nog enige weinige andere van zijne kennisſen, hem alkoos bij zig hielden, met geen ander inzigt dan om hem alles wat hij had te ontfutſelen, en het zou hun ongetwijfeld gelukt zijn, zoo ik het niet bij tijds geſtuit hadde door de nuttigſte dingen van zijnen eigendom onder mij te neemen. Doch zelfs dit zou OMAI voor zijn bederf niet behoed hebben, zoo ik geduld hadde dat deeze zijne naastbeſtaanden met ons gingen, of ons volgden naar de plaats daar hij zig wilde nederzetten, namelijk te *Huaheine*. Dit meenden zij te doen, maar ik ſtelde hen te leur in hunne verdere voorneemens van hem te plunderen, door hen te verbieden zig op dat eiland te vertoonen, zoo lang ik in de nabuurſchap

ſchap was, en zij kenden mij te wel om 'er niet aan te gehoorzaamen.

Den agt en twintigſten kwam OTOO aan boord en berichtte mij dat hij eene kano bekoomen had, die hij verlangde dat ik met mij naar huis zoude neemen als een geſchenk van hem aan den *Earee rahie no Pretane*, als zijnde het eenigſte, zoo hij zeide, dat hij zenden konde dat waerdig ware van zijne Majeſteit aangenoomen te worden. Deeze blijk van OTOOS dankbaarheid was mij niet weinig aangenaam. Het was iets dat hij geheel uit zigzelven deed, hebbende niemand van ons hem het geringſte daarvan te kennen gegeeven, en het bewees dat hij zeer wel wist aan wien hij de kostbaare geſchenken, die hij ontvangen had, verſchuldigd was. In het eerst dagt ik dat deeze kano een model zoude zijn van een van hunne oorlogs-vaartuigen; maar ik bevond dat het eene kleine *Evaa* was, omtrent zestien voeten lang. Zij was dubbel, en ſcheen tot dat einde opzetlijk gebouwd, zijnde verſierd met al dat ſnijwerk, dat zij gemeenlijk aan hunne kanos vastmaaken. Alzoo zij te groot was om haar op mijn ſchip te neemen, kon ik hem ſlechts bedanken voor zijn goed oogmerk; maar ik zou hem veel meer genoegen gegeeven hebben, als ik zijn geſchenk hadde kunnen aanneemen.

Wij

Wij wierden hier enige dagen langer opgehouden dan ik verwagt had, door ligte zugtjens uit het Westen, en kalmte beurtelings, zoo dat wij niet uit de baai konden koomen. Geduurende deezen tijd waren de ſchepen opgepropt met onze vrienden en van eene menigte kanos omringd, want geen hunner wilde de plaats verlaaten voor wij vertrokken waren. Eindelijk den negen en twintigſten, ten drie uuren na den middag, liep de wind Oost, en wij ligteden het anker.

Zoo dra de ſchepen onder zeil waren, liet ik, op verzoek van OTOO en om de nieuwsgierigheid van zijn volk te voldoen, zeven ſtukken, met ſcherp gelaaden, afſchieten, waarna alle onze vrienden, behalven hij en twee of drie andere, ons verlieten, met blijken van aandoening en droefheid, die genoeg toonden hoe zeer zij ons vertrek betreurden. Naardien OTOO verlangende was het ſchip te zien zeilen, deed ik een' gang naar zee en toen weder eenen naar binnen, waarop hij ons ook vaarwel zeide en met zijne kano naar land voer.

De herhaalde bezoeken, die wij zedert enigen tijd aan deeze eilanden gedaan hadden, ſcheenen hen vast te doen denken dat onze gemeenſchap met hun niet zoude afgebrooken worden. OTOO beval mij met veel ernst aan den *Earee rahie no Pretane* uit zijnen naam te ver-

zoe-

zoeken hem met de volgende ſchepen roode vederen, en de vogelen, die dezelve voortbrengen, te zenden, gelijk ook bijlen, en een half dozijn ſnaphaanen met kruid en hagel, en vooral paerden niet te vergeeten.

Ik heb hier en daar gewag gemaakt van aanzienlijke geſchenken, die ik van OTOO en de overige perſoonen van zijne familie ontvong, zonder te melden welke tegengeſchenken ik hem daar voor deed. Het is bij dit volk de gewoonte, als zij een geſchenk doen, te doen weeten wat zij daartegen verwagten, en dan is het nodig hen daarin te voldoen, zoo dat hetgeen men als een geſchenk krijgt meer kost dan hetgeen men bij ruiling koopt. Dan alzoo wij ſomtijds door ſchaarschheid gekweld wierden, konden wij onze toevlugt bij onze vrienden neemen met een geſchenk om toevoer, als wij onze behoeften niet op eene andere wijze konden vervuld krijgen, en daarom was over het geheel deeze wijze van handelen ons even zoo voordeelig als voor de inboorlingen. Meeſtentijds betaalde ik elk afzonderlijk artijkel als ik het ontvong, uitgezonderd in mijne onderhandeling met OTOO. Zijne geſchenken kwamen gemeenlijk in zulk eenen overvloed, dat 'er tuſschen ons geene rekening van gehouden wierd. Dat hij vroeg kreeg hij, als ik het ſlechts konde miſſen, en ik vond hem altijd gemaatigd in zijne verzoeken.

Zoo

Zoo ik OMAI hadde kunnen overhaalen om zig op *Otahiti* ter neder te zetten, zou ik dat eiland niet zoo vroeg verlaaten hebben als ik nu deed; want het was niet waarſchijnlijk dat wij op enige andere plaats, beter of beter koop, van ververſchingen zouden voorzien worden dan hier, zelfs ten tijde toen wij dit eiland verlieten. Ook was 'er zulke hartlijke vriendſchap en vertrouwen tusſchen ons en de inwooneren als wij naauwlijks konden verwagten ergens elders te zullen vinden; het was ook vrij buitengemeen dat deeze vriendlijke omgang niet eenmaal ware geſtoord geworden door enig verdrietig voorval; daar was ook geen diefſtal bedreven, die verdient genoemd te worden. Niet dat ik geloofde dat hun zedenlijk karakter in dit opzigt veel verbeterd was; maar ik ben eer van gedagten dat hun regelmaatig gedrag ware toeteſchrijven aan de vrees, welke de Opperhoofden bezielde van eenen handel te zullen ſtooren, welken zij misſchien beſchouwden als het beste middel om een grooter aantal van onze waaren voor zigzelven te bekoomen, dan zij door plunderen of beſchaaren zouden hebben kunnen krijgen. Ook had ik dit ſtuk bij de eerſte bijeenkomst met hunne Opperhoofden na mijne aankomst afgedaan; want ziende welk eenen grooten overvloed 'er in dat eiland was, en hoe gretig de inboorlingen naar onze koopgoederen waren, beſloot ik mijn voordeel met deeze gunſtige om-

ſtan-

ſtandigheden te doen, en verklaarde in de ſtelligſte bewoordingen, dat ik niet zoude dulden dat zij ons beſtalen, gelijk zij bij voorige gelegenheden gedaan hadden. Hierin was OMAI mij van groot nut, alzoo ik hem onderrigtte hoe hij hun de goede uitwerkzelen van een eerlijk gedrag, en het kwaad, dat zij moesten verwagten, als zij daarvan afweeken, zoude voor oogen ſtellen.

Het is niet altijd in de macht van de Opperhoofden dieſtallen voortekoomen; zij worden dikwerf zelve beſtoolen, en klaagen daarover als een groot kwaad. OTOO liet de kostbaarſte dingen, die hij van mij had, onder mij, tot daags voor wij afzeilden, en de reden die hij 'er van gaf, was, dat zij nergens zoo veilig waren. Zedert het invoeren van nieuwe rijkdommen moeten de aanlokzelen tot ſteelen vermeerderd zijn. De Opperhoofden, die dit wel weeten, zijn nu zeer op kisten gezet. Zij ſcheenen veel waerde te hechten aan enige weinige kisten, welke de Spanjaards agtergelaaten hadden, en zij vroegen ons aanhoudend om enige. Ik liet eene voor OTOO maaken, die, volgens zijne eigen opgaaf, agt voeten lang, vijf breed en omtrent drie diep was. Bouten en ſlooten waren nog niet veilig genoeg; maar zij moest zoo groot zijn dat 'er twee mannen op konden ſlaapen, om haar bij nacht te bewaaren.

Het

Het zal enigzins bevreemden dat wij, die enige kennis van hunne taal, en daarenboven OMAI tot tolk hadden, nooit een juist bericht konden krijgen van den tijd wanneer de Spanjaards waren aangekoomen, hoe lang zij gebleven, en wanneer zij vertrokken waren. Hoe meer wij naar deeze zaak onderzogten, hoe meer wij overtuigd wierden van de onbekwaamheid van de meeste van dit volk om den tijd, wanneer voorleden gebeurtenisſen waren voorgevallen, te herinneren of aantetekenen, bijzonderlijk als het langer dan tien of twintig maanden geleden was. Het bleek evenwel uit de dagtekening van het opſchrift op het kruis, en uit de berichten, die wij van de verſtandigſte onder de inboorlingen bekwamen, dat 'er twee ſchepen te *Oheitepeha* gekoomen waren in het jaar 1774, kort na dat ik *Matavai* verlaaten had, dat in Meij van datzelfde jaar geweest was. Zij hadden het kruis en het vee, waarvan geſprooken is, medegebragt. Sommige zeiden dat zij, na deeze dingen en enige manſchappen aan land gebragt te hebben, afgezeild waren om mij op te zoeken, en dat zij in omtrent tien dagen wedergekoomen waren. Maar ik twijfel enigzins aan de waarheid hiervan, alzoo zij noch te *Ulietea*, noch te *Huaheine* gezien zijn (*).

Het

(*) Egter had zig reeds toen, namelijk terwijl wij in de haven *Hamaneno* aan *Ulietea* ten anker lagen, het ge-

Het leevend vee, dat zij hier lieten, beſtond in eenen ſtier, enige geiten, varkens en honden, en het mannetjen van een ander dier, dat wij naderhand bevonden een ram geweest te zijn, die thans op *Bolabola* was, werwaards de ſtier ook zoude zijn gebragt geworden.

De varkens zijn van eene groote foort, hebben het ras, dat wij oorſpronglijk op het eiland vonden, grootlijks verbeterd, en zij waren, bij onze laatſte aankomst alhier, zeer talrijk. Geiten zijn ook in eenen tamelijken overvloed, zijnde 'er bijna geen Opperhoofd van enig aanzien of hij heeft 'er enige. Wat de honden belangt, welke de Spanjaards aan wal gezet hadden, die van twee of drie foorten zijn, ik denk dat zij het eiland nog veel meer dienst gedaan hadden, als zij die alle gedood hadden, in plaats van hen te laaten loopen. Het was een van deeze die mijnen ram dood beet.

Toen deeze ſchepen het eiland verlieten, bleeven 'er vier Spanjaards agter, twee waren prieſters en een bediende, en de vierde maakte zig zeer bemind bij de inboorlingen, die hem bij den naam

rugt verſpreid dat 'er ſchepen aan *Huaheine* waren aangekoomen. Waarſchijnlijk had dit bericht ten minſten zoo veel grond, dat men op de *Societeit-Eilanden* reeds hadde kunnen verneemen dat 'er Spaanſche ſchepen te *Otahiti* aangekoomen waren.

G. FORSTER.

naam van *Mateema* onderſcheidden. Hij ſchijnt iemand geweest te zijn die zig in hunne taal geoefend had, of dezelve ten minſten zoo ſprak dat hij zig kon doen verſtaan; en hij ſchijnt ongemeen veel moeite gedaan te hebben om de geesten der eilanders voorinteneemen met het verhevenst denkbeeld van de grootheid van de Spaanſche natie, en hen laag van de Engelſchen te doen denken. Hij gong zelfs zoo verre van hun te verzeekeren dat wij niet langer als eene onafhanglijke natie beſtonden, dat *Pretane* ſlechts een klein eiland was, dat zij Spanjaarden geheel verwoest hadden, en, wat mij belangde, dat zij mij op zee ontmoet hadden, en dat zij met enige ſchooten mijn ſchip met al het volk naar den grond hadden doen gaan, zoo dat mijn bezoek op *Otahiti* te deezen tijd zeer onverwagt was. Dit alles en veele andere onwaarſchijnlijke valscheden deeden deeze Spanjaards dit volk gelooven. Zoo Spanje geen ander inzigt met deezen togt had dan de Engelſchen bij de inwooneren in eene kwaade reuk te brengen, zouden zij beter gedaan hebben hunne ſchepen t'huis te houden; want mijne terugkomst te *Otahiti* wierd als eene volkoomen wederlegging beſchouwd van alles wat MATEEMA gezegd had.

Met welk oogmerk de prieſters agterbleeven kunnen wij alleenlijk giſſen. Zoo het ware om de inboorlingen tot het Katholijk geloof te bekeeren,

is zulks hun bij geen' hunner gelukt. Maar het blijkt niet dat zij dit ooit ondernoomen hebben; want, zoo men de inboorlingen gelooven mag, hebben zij nooit met hun over dit of enig ander onderwerp gesprooken. De priesters woonden aanhoudend in het huis te *Oheitepeha*; maar MATEEMA zwerf rond en bezogt de meeste plaatsen op het eiland. Eindelijk, na dat hij en zijne medgezellen aldaar tien maanden geweest waren, kwamen 'er twee schepen te *Oheitepeha*, namen hen aan boord en vertrokken weder in vijf dagen. Dit haastig vertrek toont dat, welk oogmerk de Spanjaarden ook met dit eiland mogen gehad hebben, zij het thans hebben laaten vaaren. En egter wilden zij, gelijk mij door OTOO en veele andere bericht wierd, voor zij vertrokken, de inboorlingen doen gelooven dat zij nog meenden weder te koomen, en huizen, allerleie soorten van dieren, en mannen en vrouwen zouden medebrengen, die zig op het eiland zouden nederzetten, en aldaar leeven en sterven. OTOO voegde 'er, toen hij mij dit zeide, bij dat, zoo de Spanjaards weder kwamen, hij hen niet aan het fort te *Matavai* zoude laaten koomen, dat, zeide hij, het ons was. Het was gemaklijk te zien dat dit denkbeeld hem behaagde, weinig denkende dat deszelfs vervulling hem in eens van zijn koningrijk en het volk van zijne vrijheid zoude berooven. Dit toont hoe gemaklijk men

zig

zig op *Otahiti* zoude kunnen vestigen, hetwelk ik, uit dankbaarheid voor herhaalde goede dienſten, hoop dat nooit zal gebeuren. Onze bezoeken nu en dan mogen deszelfs inwooneren in ſommige opzigten bevoordeeld hebben; maar eene aanhoudende vastigheid bij hen, en zoo beſtierd als de meeste Europeaanſche volkplantingen onder Indiaanſche natieën ongelukkig beſtierd zijn, zoude hun, vrees ik, billijke reden geeven om zig te beklaagen dat onze ſchepen hen immer hadden uitgevonden. Maar het is zeer onwaarſchijnlijk dat men hier ooit ernſtig aan zal denken, alzoo het noch de eerzugt van de regeering van het rijk, noch de bijzondere hebzugt kan ſtreelen, en zonder zulke aanlokzelen zal het, denk ik, nooit ondernoomen worden.

Ik heb reeds geſprooken van het bezoek, dat ik van eenen van de twee inboorlingen, die door de Spanjaarden naar *Lima* gevoerd waren, ontvong. Ik zag hem naderhand niet weder, hetgeen mij enigzints verwonderde, alzoo ik hem met ongemeene beleefdheid had ontvangen. Ik geloof egter dat OMAI hem van mij afhield door hem ruuw te behandelen, uit naijver dat 'er een ander reiziger op het eiland was, die zijn mededinger kon wezen. Ons aandoen van *Teneriffe* was eene gelukkige omſtandigheid voor OMAI, alzoo hij zig beroemde dat hij zoo wel als die man eene

plaats bezogt had, die aan Spanje toebehoorde. Den anderen, die van *Lima* gekoomen was, heb ik niet ontmoet; maar Kapitein CLERKE, die hem gezien had, ſprak van hem als van eenen gemeenen kaerel, die een weinig buiten zijne zinnen was. Zijne eigen landslieden gaven ook dezelfde getuigenis van hem; in kort, deeze twee reizigers ſcheenen niet in achting te zijn. Zij hadden ook zoo gelukkig niet geweest van met zulke kostbaare ſchatten als met welke wij OMAI beſchonken hadden, t'huis te koomen, en met de voordeelen, die hij van zijne reis naar Engeland geraapt heeft, zal het zijne eigen ſchuld zijn, zoo hij in denzelfden niets betekenenden ſtaat mag zinken.

Schets van de HAVENEN aan de Noord zyde van EIMEO.

B. 17° 30'
L. 210° 0'

[illegible]loo Haven.

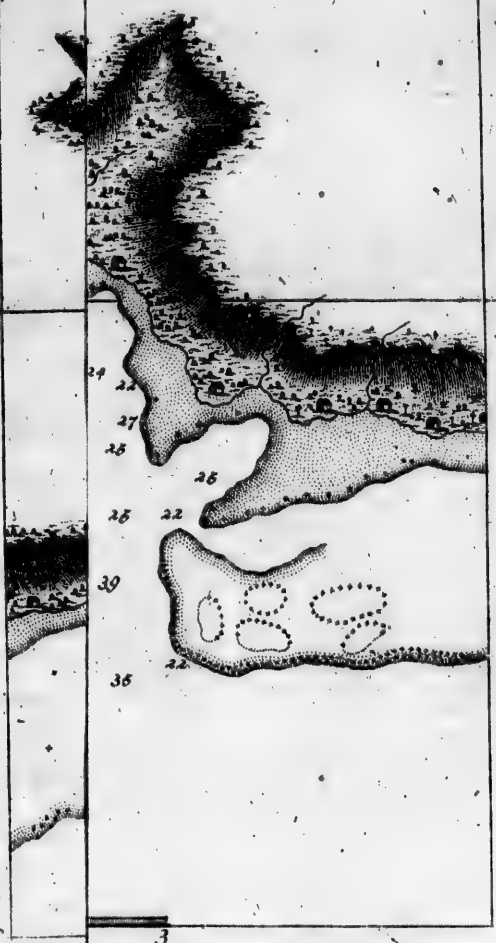

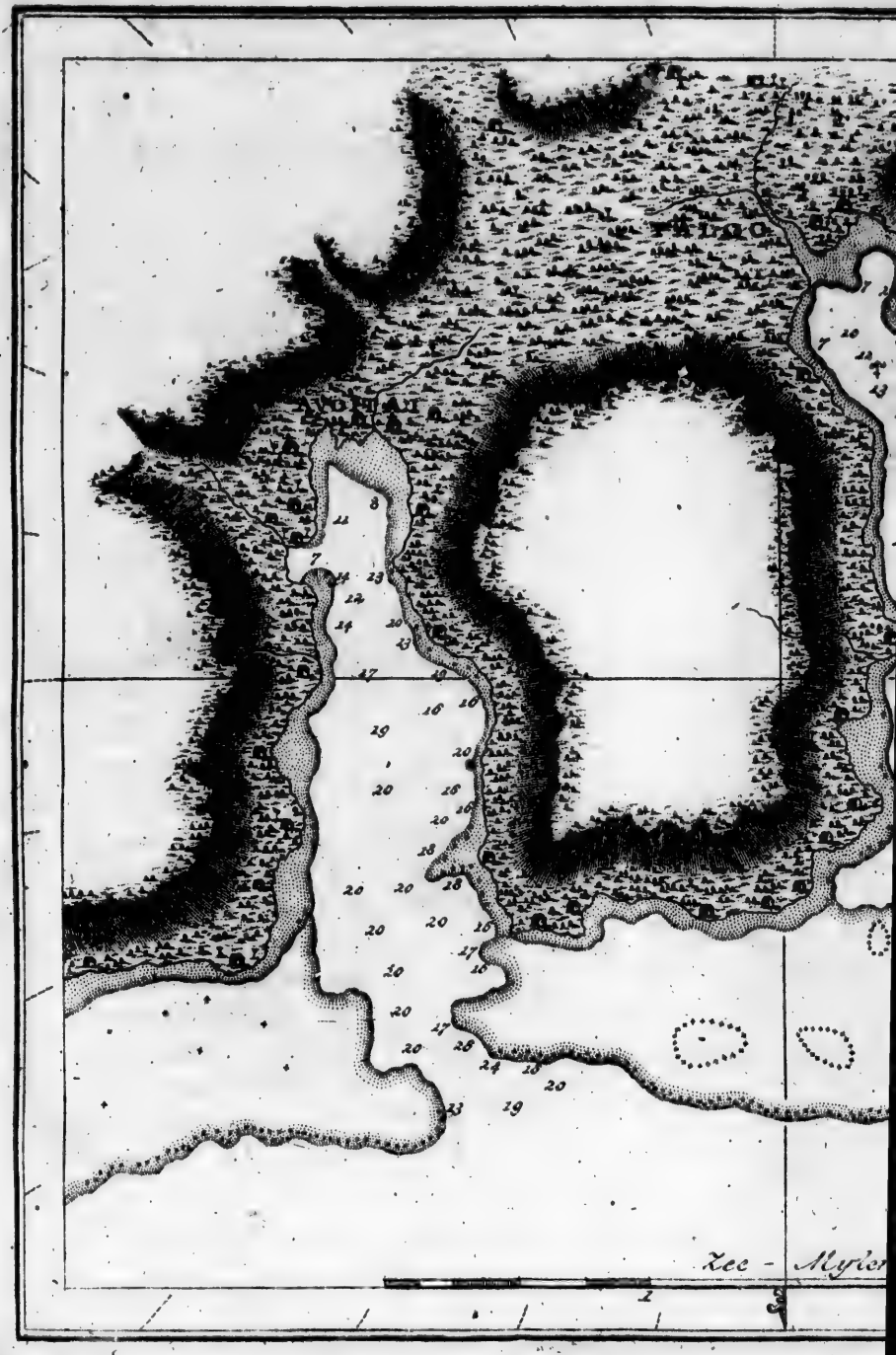
Zee - Myl
1

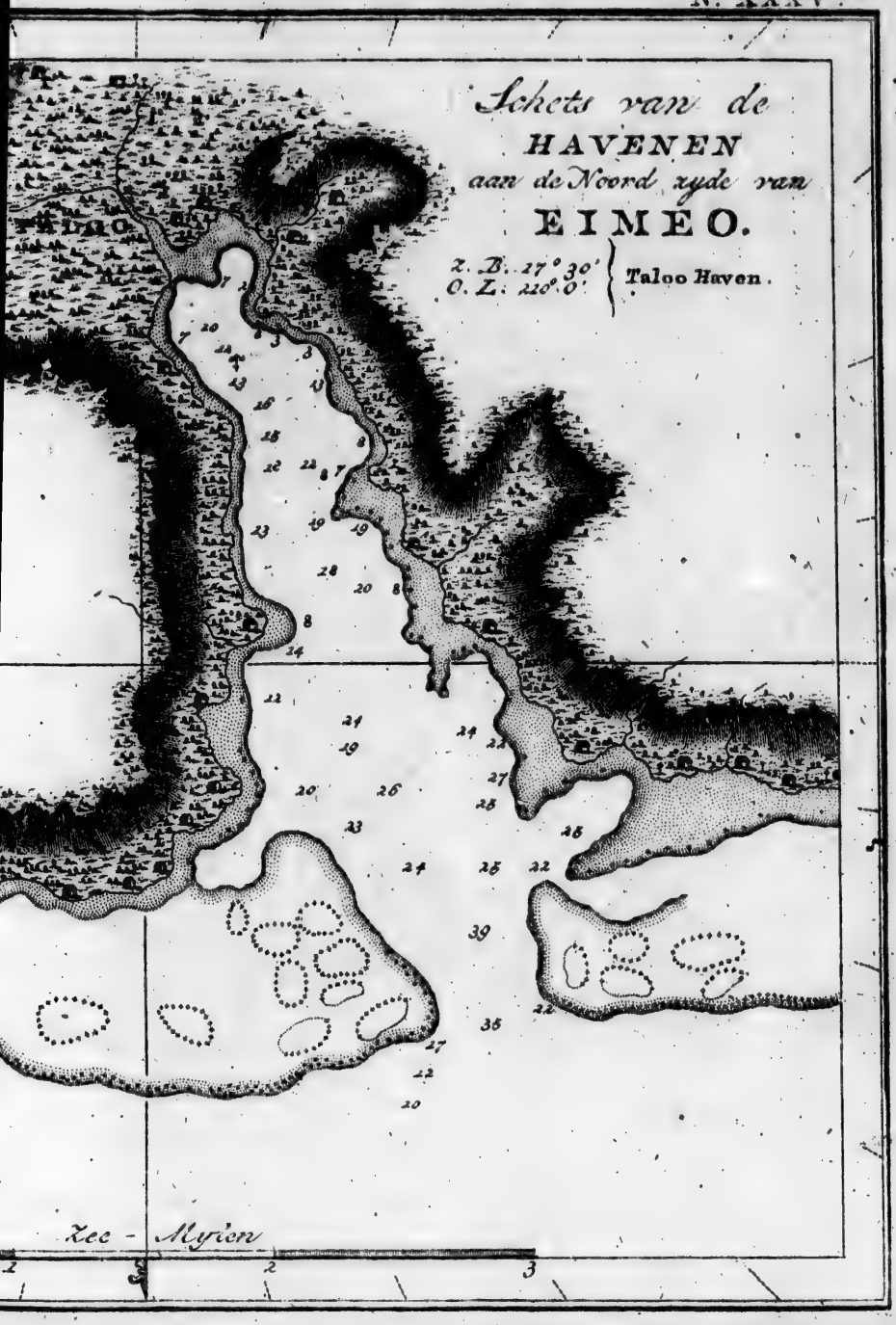
Schets van de
HAVENEN
aan de Noord zyde van
EIMEO.
z. B. 17° 30'
O. L. 210° 0'
Taloo Haven.
EIMEO.
Zee - Myten
2
2
3

VIJFDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Eimeo. *Beſchrijving van de twee havenen aldaar. Bezoek van* MAHEINE, *Opperhoofd van het eiland. Zijn perſoon beſchreven. Eene geit geſtoolen en met den dief teruggezonden. Eene tweede geit geſtoolen. Maatregelen daaromtrent genoomen. Togt door het eiland. Huizen en kanos verbrand. De geit word teruggegeeven en de vrede herſteld. Beſchrijving van het eiland.*

Alzoo ik mijn voorneemen van *Eimeo* aantedoen nog niet had laaten vaaren, ſtuurde ik des morgens van den dertigſten, met het aanbreeken van den dag, naar het noordlijk eind van het eiland, alzoo de haven, welke ik wilde opneemen, aan dat gedeelte van hetzelve lag. OMAI, die 'er lang voor ons met zijne kano was aangekoomen, had enige nodige maatregelen genoomen om ons de plaats te laaten zien. Wij waren egter niet zonder lootſen, alzoo wij verſcheiden inwooneren van *Otahiti* aan boord hadden en niet weinig vrouwen. Mij niet geheel op deeze gidſen durvende verlaaten, zond ik twee ſloepen af om de haven opteneemen, en, deeze ſein doende dat 'er goede anker-grond was, zeilden wij met de

ſchepen naar binnen, ankerden digt aan den bodem van den inham, op tien vademen water, in eenen grond van zagten modder, en meerden de ſchepen met eene paerden-lijn aan den wal vast.

Deeze haven, die *Taloo* genaamd wordt, ligt aan de noord-zijde van het eiland, in het diſtrict van *Obaonohoa* of *Poonohoa*. Zij loopt zuid of zuid ten oosten in, tuſſchen de bergen, ter diepte van meer dan twee Engelſche mijlen. In veiligheid en goeden grond behoeft zij voor geene van alle de havenen, die ik aan de eilanden in deezen oceaan gevonden heb, te wijken, en zij heeft dit voordeel boven de meeste, dat een ſchip 'er in en uit kan zeilen met den heerſchenden paſſaatwind, zoo dat het in- en uitkoomen even gemaklijk is. Daar vallen verſcheiden riviertjens in. Het een agter in is zoo aanmerklijk, dat de ſloepen het een vierde van eene Engelſche mijl kunnen opvaaren, daar wij het water volkoomen zoet vonden. Deszelfs oevers zijn met den *poorooboom* bezet, gelijk hij door de inboorlingen genoemd wordt, die goed brandhout geeft en dien zij niet achten, zoo dat men hier met groot gemak hout en water kan bekoomen.

Aan dezelfde zijde van het eiland, en meer dan twee Engelſche mijlen oostwaarts, is de haven van *Parowroak*, die van binnen veel breeder is dan die van *Taloo*, maar de mond of opening in het rif (want het eiland is geheel van een rif van ko-

koraal-klip omringd) is veel naauwer, en ligt aan lij van de haven. Deeze twee gebreken zijn zoo in het oog vallende, dat de haven van *Taloo* altoos eenen beſlisten voorrang moet hebben. Het is enigzints buitengemeen dat ik te vooren drie maalen te *Otahiti* geweest ben en eens eene ſloep naar *Eimeo* gezonden heb, en egter nog niet wist dat 'er eene haven was. Ik had integendeel altoos verſtaan dat 'er geene gevonden wierd, terwijl 'er niet alleen de twee bovengemelde, maar nog eene of twee aan de zuid-zijde van het eiland zijn. Maar deeze laatſte zijn zoo aanmerkelijk niet als de twee zo even beſchrevene, van welke eene ſchets wordt medegedeeld tot gebruik van degeene, die ons op zulk eene reis mogen volgen.

Naauwlijks waren wij ten anker gekoomen of de ſchepen waren opgepropt met inboorlingen, welke de nieuwsgierigheid alleen aan boord gelokt had, want zij hadden niets bij zig om te vermangelen. Maar den volgenden morgen wierd dit gebrek vergoed, alzoo 'er verſcheiden kanos van verder afgelegene ſtreeken kwamen, die overvloed van broodvrugten, kokos-nooten en enige varkens medebragten. Deeze verruilden zij voor bijltjens, ſpijkers en glazen koraalen, want de roode vederen waren hier niet zoo ſterk gezogt als op *Otahiti*. Naardien het ſchip zeer met rotten gekweld was, haalde ik het tot binnen negentig voeten van wal, zoo nabij als de diepte

van het water toeliet, en maakte een pad voor hun om aan land te loopen, door paerden-lijnen aan de boomen vast te maaken. Men zegt dat dit somtijds gelukt; maar ik geloof dat wij 'er weinige of geene kwijt geraakten van de talrijke bende, die ons schip bezettede.

In den morgen van den tweeden October kwam MAHEINE, Opperhoofd van het eiland, mij een bezoek geeven. Hij naderde het schip met groote omzigtigheid, en wij hadden veele redenen nodig om hem overtehaalen om aan boord te koomen. Waarschijnlijk was hij bevreesd voor enig kwaad van ons als vrienden van de Otahitiers, alzoo dit volk niet in staat is te bevatten hoe men met iemand vriend kan zijn zonder ook zijne partij tegens zijne vijanden te kiezen. MAHEINE was verzeld van zijne vrouw, die, naar men mij berichtte, eene zuster is van OAMO van *Otahiti*, van wiens dood wij de tijding kreegen, terwijl wij aan dit eiland lagen. Ik deed hun beiden geschenken van zulke dingen als zij het hoogst scheenen te waardeeren, en, na een verblijf van omtrent een half uur, gongen zij heen. Niet lang daarna keerden zij weder met een zwaar varken, als een tegengeschenk; maar ik gaf 'er hun wederom de waarde voor, waarna zij een bezoek bij Kapitein CLERKE gongen afleggen.

Dit Opperhoofd, dat zig, met enige weinige aanhangers, in enig opzigt onafhanglijk van

Ota-

Otahiti gemaakt heeft, is tusschen veertig en vijftig jaaren oud. Hij is kaal van hoofd, dat op dien ouderdom iets ongemeens is op deeze eilanden. Hij droeg eene soort van tulband, en scheen beschaamd te zijn om zijn hoofd te laaten zien. Doch of zij dit gebrek aan hair zelve als eene schande beschouwen, dan of zij dagten dat wij het daarvoor hielden, kan ik niet zeggen. Wij meenden dat de laatste onderstelling de regte ware, omdat zij ons een' van hun volk, dien wij op steelen betrapt hadden, het hoofd hadden kaal geschoren. Zij beslooten daaruit dat deeze de straf was, die wij gewoonlijk allen dieven aandeeden, en een of twee van onze heeren, welker hoofden niet te zeer van hair voorzien waren, lagen, naar wij konden merken, onder hevig vermoeden van *tetos* te zijn.

In den avond steegen OMAI en ik te paerd en deeden een togtjen oostwaarts langs het strand. Ons gevolg was niet zeer talrijk, alzoo OMAI de inboorlingen had verboden ons te volgen, waaraan veele gehoorzaamden, welker nieuwsgierigheid door de vrees van ons te verstooren wierd ingetoomd. TOWHA had zijne vloot in deeze haven gelegd, en schoon de oorlog slechts weinige dagen geduurd had, waren de tekenen van deszelfs verwoestingen overal zigtbaar. De boomen waren van hunne vrugten beroofd, en alle

de

de huizen in den omtrek waren verbrand of omverre geworpen.

Twee of drie dagen beſteed hebbende om alle onze brandewijn-vaten boven te hijsſen, om derzelver bodems te teeren, dat wij nodig vonden om die te behoeden voor een klein inſekt, dat dezelve vernielde, haalden wij het ſchip den zesden in den morgen op ſtroom, met voorneemen om des anderendaags in zee te loopen; maar daar gebeurde iets dat ons dit belettede, en mij een goed deel werks verſchafte. Wij hadden onze geiten over dag aan land gezonden om te graazen met twee mannen om op dezelve te paſſen, en desniettegenſtaande hadden de inboorlingen deezen avond eenen geſtoolen. Het verlies van deeze geit zou in zigzelf van weinig belang geweest zijn, zoo het mij niet te leur geſteld hadde in mijne inzigten van deeze dieren op andere eilanden te planten; maar dit mijn oogmerk zijnde wierd het noodzaaklijk haar, zoo mogelijk, terug te bekoomen. Den volgenden morgen kreegen wij bericht dat zij naar MAHEINE, het Opperhoofd, dat thans in de haven van *Parowroah* was, gebragt was. Twee oude mannen booden mij aan iemand van mijn volk, dien ik zoude goedvinden hem te zenden, den weg te wijzen om de geit terug te brengen. Ik zond hen dan in eene ſloep met eene dreigende boodſchap aan

MA-

MAHEINE, zoo de geit mij niet terſtond wierde overgegeeven, gelijk ook de dief.

Eerst daags te vooren had dit Opperhoofd mij verzogt hem twee geiten te geeven; dan, alzoo ik die niet kon miſſen dan ten kosten van andere eilanden, die miſſchien nooit weder gelegenheid zouden hebben om 'er te krijgen, en ook gehoord had dat 'er reeds twee op dit eiland waren, bewilligde ik niet in zijn verzoek. Om egter te toonen dat ik hem hierin wel wilde helpen, verzogt ik TIDOOA, eenen Otahitiſchen Bevelhebber, die 'er bij tegenswoordig was, OTOO uit mijn naam te verzoeken twee van deeze dieren aan MAHEINE te zenden, en, om den uitſlag van dit verzoek te zeekerer te maaken, zond ik OTOO met deezen Bevelhebber een groot ſtuk roode vederen, van de waarde van de twee geiten, die ik vroeg. Ik verwagtede dat deeze ſchikking MAHEINE en alle de andere Opperhoofden van het eiland zoude voldaan hebben, maar de uitkomst toonde dat ik mij bedroog.

Niet denkende dat iemand eene tweede zoude durven ſteelen, terwijl ik nog bezig was maatregelen te neemen om de eerſte terug te krijgen, wierden de geiten deezen morgen wederom aan land gebragt, en daar wierd in den avond eene ſloep afgezonden om haar aan boord te haalen. Terwijl ons volk haar in de ſloep bragt, wierd 'er eene ontvoerd zonder dat men het merkte.

Al-

Alzoo men haar terſtond miste, twijfelde ik niet of ik zou haar zonder veel moeite terug krijgen, naardien 'er geen' tijd geweest was haar verre weg te brengen. Kort daarop vertrokken 'er tien of twaalf inboorlingen langs verſchillende wegen om haar weder te haalen, of naar haar te zoeken; want geen hunner wilde bekennen dat zij geſtoolen was, maar alle zogten zij ons wijs te maaken dat zij in de bosſchen was afgedwaald, en ik dagt het waarlijk ook. Ik zag egter het tegendeel toen zij alle terugkwamen zonder de geit, zoo dat hun doel alleen was mij optehouden tot de buit buiten mijn bereik zoude zijn, en de nacht, die aankwam, deed alle verder nazoeken ſtaaken. Omtrent deezen tijd kwam de ſloep terug met de andere geit, en bragt ook eenen der geene mede, die haar geſtoolen hadden, het eerſte voorbeeld van dien aart, dat ik bij deeze eilanders gezien had.

Den volgenden morgen bevond ik dat de meeste inwooners uit den omtrek verhuisd waren, een lijk met zig neemende, dat op een *toopapoo* over het ſchip lag, en dat MAHEINE zelf naar het verst afgelegen gedeelte van het eiland geweken was. Het ſcheen nu niet meer twijfelachtig of daar was een aanſlag gemaakt om te ſteelen het-geen ik weigerde te geeven, en dat zij, ſchoon zij de eene terug gegeeven hadden, beſloten hadden de andere te houden, die eene geit was, wel-

welke met jongen was. Ik was insgelijks vast in mijn beſluit dat zij haar niet houden zouden. Ik ſprak dan de twee oude mannen aan, die mij de eerſte hadden helpen terug krijgen. Zij zeiden mij dat deeze naar *Watea* gebragt was, een diſtrict aan de zuid-zijde van het eiland, door HAMOA, het Opperhoofd dier plaats, maar dat, zoo ik 'er iemand om wilde zenden, men haar zoude overgeeven. Zij booden aan enige van mijn volk door het eiland te brengen; doch van hun verneemende dat eene ſloep de reis op eenen dag heen en weder konde doen, zond ik eene met twee Onderofficieren, den Heer ROBERTS en den Heer SHUTTLEWORTH, van welke de een bij de ſloep zou blijven, zoo zij niet tot die plaats konde koomen, terwijl de ander met de gidſen en eenen of twee van mijn volk zoude mede gaan.

De ſloep kwam laat in den avond terug, en het volk berichtte mij dat, na zij zoo verre met de ſloep gevaaren waren als de klippen en banken hun toelieten, de Heer SHUTTLEWORTH met twee zee-ſoldaaten en een van de gidſen geland, en naar *Watea*, naar het huis van HAMOA getrokken waren, daar het volk van de plaats hen enigen tijd had opgehouden met te zeggen dat de geit weldra zoude gebragt worden, voorgeevende om dezelve gezonden te hebben. Zij kwam egter niet, en het vallen van den avond nood-

noodzaakte den Heer SHUTTLEWORTH weder zonder dezelve naar de ſloep te koomen.

Het ſpeet mij nu dat ik zoo verre gegaan was, alzoo ik welſtaanshalve nu niet weder terug kon zonder het volk van de andere eilanden, die wij nog bezoeken moesten, aanmoediging te geeven om ons ongeſtraft te beſteelen. Ik vroeg OMAI en de twee oude mannen welke maatregelen ik nu neemen zoude, en zij raadden mij, zonder zig te bedenken, dat ik met eene bende volks het land in zoude trekken, en alle die ik ontmoeten zoude, dood ſchieten. Deezen bloeddorſtigen raad kon ik niet volgen; maar ik beſloot egter met eene bende volks het eiland door te trekken, en vertrok den volgenden morgen met het aanbreeken van den dag, met vijf en dertig mannen, verzeld van eenen der grijzaarts, OMAI en drie of vier van zijne bedienden. Ik beval te zelfden tijd dat de Luitenant WILLIAMSON met drie gewapende ſloepen het westlijk gedeelte van het eiland zoude omvaaren, om ons te ontmoeten.

Naauwlijks was ik met mijn volk aan land of de weinige inboorlingen, die nog in de nabuurſchap gebleven waren, vlugteden voor ons weg. De eerſte man, dien wij op onzen togt ontmoeteden, liep enig gevaar van zijn leven, want OMAI vroeg mij, zoo dra hij hem zag, of hij hem ſchieten zoude, zoo vast was hij overtuigd dat ik zijnen raad gong ter uitvoer brengen.

Ik

Ik beval onmiddelijk dat hij en onze leidsman bekend zouden maaken dat het mijn voorneemen niet was eenen enkelen inboorling te ſchaaden, veel minder te dooden. Deeze blijde maare vloog ons als een blikſem vooruit en ſtuitte de vlugt der inwooneren, zoo dat niemand meer zijn huis of zijne bezigheid verliet.

Terwijl wij de hoogten, over welke onze weg lag, begonnen opteklimmen, kreegen wij naricht dat de geit dien weg uit gebragt was, en dat zij, naar wij verſtonden, de bergen nog niet over konde zijn; zoo dat wij in groote ſtilte voorttrokken, in hoop van de bende te verraſchen, die met den buit doorging. Doch toen wij aan de bovenſte plantagie, op het hangen van de bergen, gekoomen waren, zeide ons het volk aldaar dat hetgeen wij zogten 'er wel den eerſten nacht was geweest, doch dat het den volgenden morgen door HAMOA naar *Wateá* gebragt was. Wij trokken de hoogte over, zonder verder onderzoek te doen, tot wij in het gezigt van *Wateá* kwamen, daar enig volk ons HAMOAS huis aanwees, en ons zeide dat de geit aldaar was, zoo dat ik niet twijfelde of ik zoude haar daadlijk na mijne aankomst weder krijgen; maar toen ik aan dat huis kwam, ontkenden, tot mijne groote verwondering, de weinige perſoonen, die ik 'er ontmoette, vol uit haar ooit gezien te hebben,

of 'er iets van te weeten; ja zelfs HAMOA kwam en bevestigde hetzelve.

Toen wij eerst aan deeze plaats kwamen, zag ik verſcheiden mannen heen en weder loopen in de boſchen, met knodſen en bondels werpſchichten in hunne handen, en OMAI, die hen volgde, wierd met ſteenen geworpen, zoo dat het ſcheen dat zij in het eerst voorneemens geweest waren geweld met geweld te keeren, maar dat zij, ziende dat mijn troep zoo ſterk was, dit voorneemen hadden laaten vaaren. Ik wierd in dit denkbeeld bevestigd doordien alle hunne huizen ledig waren. Enig volk van de plaats bij elkanderen geroepen hebbende, verzogt ik OMAI hun de ongerijmdheid van hun gedrag voor oogen te ſtellen, en hun te zeggen dat ik, volgens getuigenis van verſcheiden lieden, waarop ik ſtaat konde maaken, wel verzeekerd was dat zij de geit hadden, en dat ik derhalven eischte dat zij mij onmiddelijk wierde overgeleverd, zullende anders hunne huizen en kanos in brand ſteeken. Doch ondanks alles wat ik of OMAI mogten zeggen, bleeven zij hardnekkig ontkennen 'er iets van te weeten. Het gevolg was dat ik zes of agt huizen in brand ſtak, die terſtond verteerd wierden, met twee of drie oorlogs-vaartuigen, die 'er bij lagen. Dit gedaan zijnde, trok ik voort om bij de ſloepen te koomen, die omtrent zeven

of

of agt Engelſche mijlen van ons af waren, en w verbrandden onder weg nog zes oorlogs-vaartuigen, zonder dat iemand ons zulks tragtede te beletten; integendeel, veele hielpen 'er ons in, ſchoon waarſchijnlijk meer uit vrees dan goeden wil. Op eene zekere plaats kwam OMAI, die een weinig vooruit was getrokken, terug met bericht dat 'er zeer veel volks bijeen trok om ons aantetasten. Wij maakten ons gereed om hen te ontvangen; maar wij vonden, in plaats van vijanden, verzoekers met plataan-takken in de handen, die zij aan mijne voeten nederlegden, mij ſmeekende eene kano te ſpaaren, die daar digt bij lag, in welk verzoek ik gereedlijk bewilligde.

Eindelijk, omtrent vier uuren na den middag, kwamen wij aan de ſloepen, die te *Wharraraade*, het diſtrict TIARATABOONOVE toebehoorende, op ons wagteden; doch dit Opperhoofd was, zoo wel als alle de voornaamſte van de plaats, naar de bergen gevloden, ſchoon ik niets van hunnen eigendom aanraakte, alzoo zij vrienden van OTOO waren. Na hier omtrent een uur uitgerust te hebben, begaven wij ons naar de ſchepen, daar wij des avonds omtrent agt uuren aankwamen. Toen was 'er nog geen naricht van de geit ingekoomen, zoo dat de verrigtingen van deezen dag de verlangde uitwerking niet gehad hadden.

Den volgenden morgen vroeg zond ik eenen van OMAIS bedienden naar MAHEINE, met deeze ſtellige boodſchap, dat, zoo hij in zijne weigering volhardde, ik hem geene enkele kano op het eiland zoude overlaaten, en dat hij kon ſtaat maaken op de voortduuring van vijandlijkheden zoo lang hij het geſtoolen dier in bezit hield. En opdat de boodſchapper zien mogt dat het mijn ernst was, zond ik, voor hij mij verliet, den timmerman om drie of vier kanos aftebreeken, die in het diepst van de haven op den wal lagen. De planken wierden aan boord gebragt, om te dienen tot het bouwen van een huis voor OMAI ter plaatſe daar hij zig meende ter neder te zetten. Ik gong vervolgens met eene genoegzaame bedekking naar de naaste haven, daar wij nog drie of vier kanos afbraken en even zoo veele verbrandden, en toen keerden wij des avonds omtrent zeven uuren weder naar boord. Bij mijne aankomst bevond ik dat de geit omtrent een half uur te vooren terug gebragt was, en bij onderzoek bleek het dat zij van dezelfde plaats gekoomen was daar de inwooners mij daags te vooren gezegd hadden dat zij 'er niets van wisten. Doch ingevolge van de boodſchap, door mij in den morgen aan het Opperhoofd gezonden, wierd het voorzigtigst geacht niet langer met mij den ſpot te drijven (*). Dus

(*) Deeze geit had de wakkere COOK met het vernielen

van

Dus eindigde deeze laſtige en ongelukkige zaak, die de inboorlingen niet meer konden bejammeren dan

van een dozijn huizen en vaartuigen indedaad wat duur gekogt. Doch, voor zoo veel ik 'er over kan oordeelen, valt hetgeen in zijn gedrag te berispen mogt ſchijnen niet zoo zeer tot zijnen laste als tot dien van de Europeaanen, welke door hebzugt of ſtaatkunde, of door edele weetgierigheid tot ontdekking-reizen worden aangeſpoord. Voorvallen van deezen aart zijn, als men de zaaken koelbloedig beoordeeld, van zulke reizen onaffcheidbaar, en COOKS oogmerken waren in het tegenswoordig geval voorzeeker zoo redenlijk gemeend, dat men hem zelfs beklaagen moet dat hij het nodig vond ernst en geſtrengheid te gebruiken. De overige *Societeits Eilanden*, werwaarts de reis gong, moesten met dit vee bevolkt worden, en buiten dat was het van het grootſte belang dat onze reizigers zig niet ongeſtraft lieten beſteelen, opdat niet, door al te groote toegeevendheid, eens een gewigtiger voorval van deezen aart gebeuren mogt en nog veel geſtrengere maatregelen noodzaaklijk maaken. Daarenboven was men op de eilanden *Huaheine* en *o Raietea* (of *Ulietea*, gelijk men verkeerdlijk ſchrijft) niet zoo duidlijk van de macht der Europeaanen overtuigd geworden als op *Otahiti*, en diesvolgens waren 'er verſcheiden reizen verdrietige gebeurtenisſen voorgevallen, die weinig van openbaare vijandlijkheden verſchilden. Gevolglijk was een voorbeeld, dat bewees dat de vreemdelingen zig recht wisten te verſchaffen, in *Eimeo* niet zoo geheel kwalijk geplaatst, alzoo de inwooners, door de nabijheid van *Otahiti*, beter dan de bewooners van andere eilanden wisten hoe machtig de Europeaanen waren, en dus ook geen' wederſtand waagden. Men kan het niemand kwalijk neemen, dat hij,

dan ik deed. En het ſmerrte mij te bedenken dat ik, na de dringende verzoeken van mijne Otahitiſche vrienden om hunnen aanval op dit eiland te ondersteunen, afgeſlagen te hebben, mij zoo haast tot de noodzaaklijkheid gebragt zag van vijandlijkheden te pleegen tegens deszelfs bewoo-

ne-

onder welke omſtandigheden het ook zij, zijn' eigendom verdedigt zoo lang hij kan, bijzonder als hij door nalaatigheid gevaar zoude loopen alles inteboeten. Het is eene andere vraag of de nieuwsgierigheid der Europeanen om buitens lands te reizen en ongeroepen vreemde volkeren te bezoeken, te rechtvaerdigen zij of niet? Kan men bewijzen dat het voordeel van de ontdekking-reizen alle bedenklijkheid ten aanzien van hunne bevoegdheid moet doen zwijgen, of ſlechts dat men des menſchen werkzaamheid, die ook in dit geval voor eene zoo bewonderenswaerdige ontwikkeling vatbaar is, niet moet beperken, moet men zig ook boven die kleine ongelegenheden verheffen, die van zulke onderneemingen onaſſcheidbaar zijn, en wel verwagten dat het noodlot hier geene uitzondering in den loop der dingen zal gemaakt, maar, gelijk overal, winst en verlies, voordeel en ſchade, aanwas en vernieling aan elkanderen zal geknoopt hebben. Kan men den braven Kapitein niet van alle overijling en verkeerde maatregelen vrijſpreeken, zoo ziet men egter wel in dat hetgeen hier menschlijks onder mag loopen zijne rechtſchapenheid, zijne grootheid van geest, zijn in een ruuw uiterlijke gekleed, maar onbedorven, door zelf denken geleid en van ontelbaare vooroordeelen gezuiverd gevoel geene afbreuk doet.

G. FORSTER.

neren, die hun misschien meer nadeel deeden dan zij van TOWHAS togt geleden hadden.

Den volgenden morgen wierd onze gemeenschap met de inboorlingen vernieuwd, en verscheiden kanos bragten broodvrugten en kokosnooten aan het schip te vermangelen, waaruit ik natuurlijk dit gevolg afleidde, dat zij wel bewust waren het hunne eigen schuld te zijn dat ik hen met gestrengheid behandeld had, en dat zij, nu de oorzaak van mijn ongenoegen was weggenoomen, volkoomen vertrouwden dat 'er geen verder kwaad zoude volgen. Omtrent negen uuren ligteden wij het anker met een koeltjen, dat de haven uit woei; maar het wierd zoo zwak en veranderlijk, dat het middag was voor wij in zee kwamen, wanneer ik naar *Huaheine* stuurde, verzeld van OMAI in zijne kano. Hij had zig niet geheel op zijne eigen kundigheden verlaaten, maar een' loots aan boord genoomen. Ik merkte op dat zij zoo regtstreeks naar het eiland stuurden als ik doen konde.

Wij hadden te *Eimeo* de beiden schepen overvloedig van brandhout voorzien. Te *Otahiti* hadden wij geen brandhout ingenoomen, daar het zeer ongemaklijk te bekoomen zoude geweest zijn, alzoo 'er te *Matavai* geen boom is die niet nuttig is voor de inwooneren. Wij kreegen hier ook eenen goeden voorraad van verversschingen, zoo in varkens als groenten, dat is broodvrugt en

kokos-nooten, terwijl het jaargetijde weinig anders opleverde. Ik weet niet dat 'er enig verſchil zij tusſchen de voortbrenzelen van dit eiland en van *Otahiti;* maar daar is een zeer treffend onderſcheid in derzelver vrouwen, waarvan ik geene reden kan geeven. Die van *Eimeo* zijn kort van geſtalte en donker van kleur, en hebben in het algemeen onbehaaglijke trekken. Als wij 'er eene fraaie vrouw ontmoeteden, konden wij verzeekerd zijn bij onderzoek te zullen bevinden dat zij van enig ander eiland gekoomen was.

Het algemeen voorkoomen van *Eimeo* is zeer verſchillend van dat van *Otahiti.* Het laatſte eiland rijst tot eenen ſteilen bergachtigen klomp, heeft weinig laag land, uitgezonderd enige diepe valeien, en den platten zoom, die het, voor het grootst gedeelte, naar den zee-kant omringt. *Eimeo* daarentegens heeft bergen, die in verſchillende rigtingen loopen, die zeer ſteil en ongelijk zijn, in de tusſchen-wijdten zeer groote valeien en zagt oploopende gronden op derzelver zijden overlaatende. Deeze bergen, ſchoon van eenen rotsachtigen aart, zijn in het algemeen bijna tot aan hunne toppen met boomen bedekt; maar de laage gedeelten op het hangen van dezelve dikwijls alleen met varen. In het diepst van de haven, daar wij lagen, loopt de grond zagtjens op tot aan den voet der heuvelen, die omtrent in het midden van het eiland dwarsch over hetzelve loopen;

pen; maar de platte zoom ter wederzijde, op eenen zeer kleinen afstand van de zee, wordt zeer steil. Dit geeft hetzelve een romanesk voorkoomen en levert een fraaier gezigt op dan op geheel *Otahiti* te vinden is. De grond is in de laagten geelachtige en vrij vaste aarde, maar op de laage heuvelen is hij zwarter en losser, en de steen, waaruit de berg bestaat, is, als hij gebrooken is, blaauwachtig van kleur, maar van geen zeer vast zaamenstel, met enige deeltjens van glimmer tusschen beiden (*). Deeze bijzonderheden schijnen waerdig om vermeld te worden. Misschien zal de leezer anders denken, als ik 'er bij voeg dat 'er, bij de plaats, daar onze schepen lagen, twee groote steenen, of liever rotsen waren, omtrent welke de inboorlingen enige bijgeloovige denkbeelden hebben. Zij beschouwen dezelve als *Eatooas* of Godheden, zeggende dat zij broeder en zuster zijn, en dat zij, door bovennatuurlijke middelen van *Ulietea* zijn gekoomen.

(*) Uit deeze beschrijving is niets zeekers optemaaken.
G. FORSTER.

ZESDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Huaheine. *Raadsvergadering der Bevelhebberen.* OMAI *offerhanden en aanspraak aan de Bevelhebberen. Zijne nederzetting op dit eiland beſloten. Daar wordt voor hem een huis gebouwd en een tuin geplant. Zonderlingheid van zijn toeſtand. Maatregelen om zijne veiligheid te verzeekeren. Schade, door kakkerlakken aan boord der ſchepen gedaan. Een dief ontdekt en geſtraft. Vuurwerken afgeſtooken. Dieren aan* OMAI *gelaaten. Zijn gezin. Zijne wapenen. Opſchrift op zijn huis. Zijn gedrag toen de ſchepen het eiland verlieten. Overzigt van zijn gedrag en karakter. Bericht omtrent de twee Nieuw-Zeelandſche jongens.*

Met eene labber koelte en mooi weder *Eimeo* verlaaten hebbende, zagen wij, den volgenden morgen met den dageraat, *Huaheine* zig uitſtrekkende van Z. W. ten W. ½ W. tot W. ten N. Wij ankerden op den middag in den noordlijken mond van *Owharre-haven*, die aan de west-zijde van het eiland is. Den gebeelen agtermiddag bragt men door met het ſchip naar eene goede legplaats te winden en vast te meeren. OMAI liep even

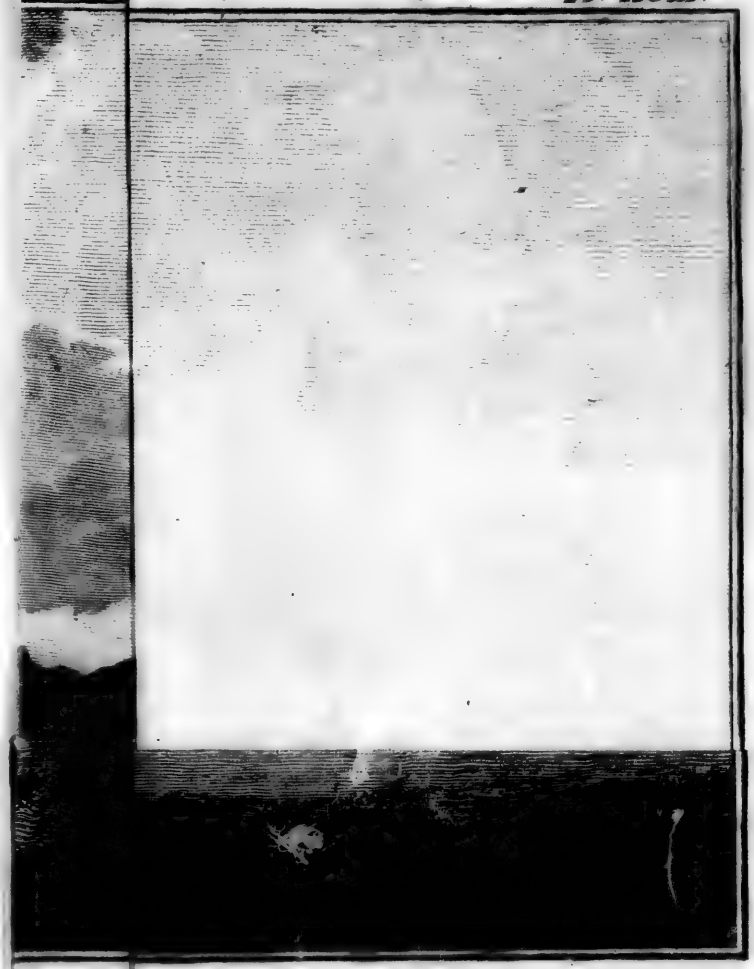

EZI

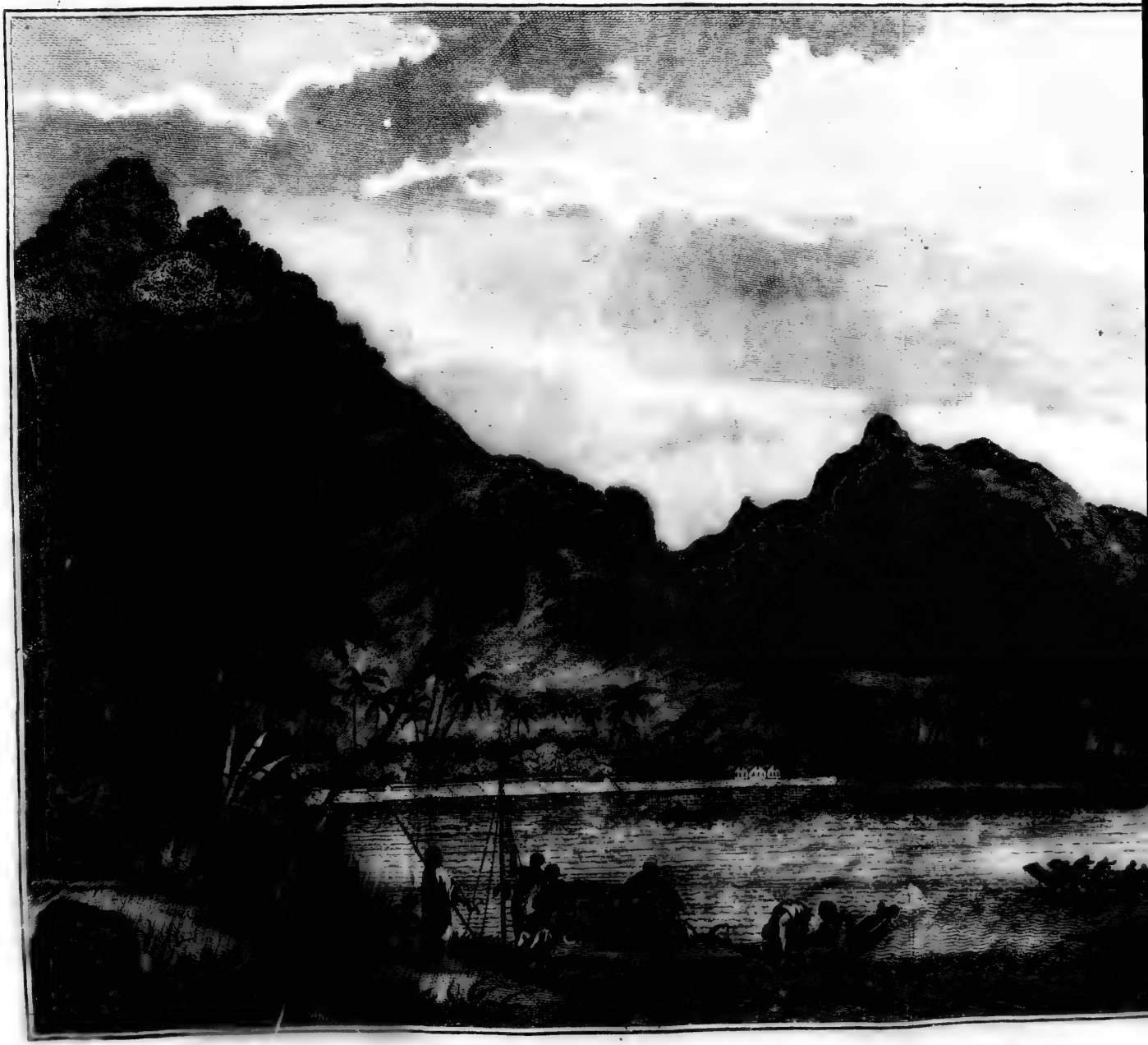

even voor ons met zijne kano de haven in, maar gong niet aan land; hij floeg ook niet veel acht op zijne landslieden, fchoon 'er veele te zaamen fchoolden om hem te zien; doch een veel grooter aantal kwam af naar de fchepen, zoo dat wij naauwlijks ons werk konden doen door hun gedrang. De vreemdelingen, die wij aan boord hadden, vertelden hun aanftonds wat wij te *Eimeo* verrigt hadden, en vergrooteden het aantal huizen en kanos, dat wij vernield hadden, ten minften tienvoud. Het was mij niet onaangenaam dat zij de zaak nog erger maakten dan zij was, alzoo ik zag dat zulks eenen grooten indruk op de toehoorers maakte, zoo dat ik hoop had dat het de inwooneren van dit eiland zonde aanzetten om zig beter jegens ons te gedraagen dan zij bij mijne voorige bezoeken gedaan hadden.

Terwijl ik op *Otahiti* was, had ik vernoomen dat mijn oude vriend OREE niet langer Opperhoofd van *Huaheine* was, en dat hij thans op *Ulietea* woonde. Hij was ook nooit meer dan Regent geweest geduurende de minderjaarigheid van TAIREETAREEA, den tegenswoordigen *Earee Rahie*; maar hij had het roer van regeering niet willen overgeeven voor hij 'er toe gedwongen geweest was. Zijne twee zoonen, OPOONY en TOWHA waren de eerfte die mij een bezoek gaven; zij kwamen reeds aan boord voor

het

het ſchip tedeeg in de haven was en bragten een geſchenk mede.

Den volgenden morgen kwamen alle de voornaamſten van het eiland aan boord van de ſchepen. Dit was juist hetgeen ik wenschte, alzoo het hoog tijd was om OMAI ter neder te zetten, en ik hoopte dat de tegenswoordigheid van deeze Opperhoofden mij in ſtaat zoude ſtellen om zulks op de beste wijze werkſtellig te maaken. Hij ſcheen nu genegen te zijn zig op *Ulietea* te vestigen, en zoo ik het met hem eens hadde kunnen worden over de wijze om dat ontwerp ter uitvoer te brengen, zoude ik 'er niets tegens gehad hebden. Zijn vader was door het volk van *Bolabola*, toen zij het eiland *Ulietea* overmeesterden, van enige landen op dat eiland ontzet, en ik twijfelde niet of ik zoude dezelve aan den zoon op eene minlijke wijze doen terug geeven, hiertoe was het nodig dat hij met degeene, die nu meesters van het eiland waren, op eenen goeden voet ſtonde; maar hij was een te groot patriot om naar zoo iets te luisteren, en hij was ijdel genoeg om te denken dat ik hem met geweld in het bezit van zijne verloren landen zoude herſtellen. Dit maakte het mij onmogelijk hem te *Ulietea* neder te zetten, en deed mij *Huaheine* als de beste plaats verkiezen. Ik beſloot dan de tegenswoordigheid van de voornaamſten des eilands waarteneemen en hun de zaak voor te ſtellen.

Na

Na dat de opſchudding van den morgen over was, maakten wij ons gereed om een ſtatig bezoek aan TAIRETAREEA te geeven, meenende als dan de zaak op het tapijt te brengen. OMAI kleedde zig voor deeze gelegenheid zeer ordentelijk, en maakte een fraai geſchenk voor het Opperhoofd zelf en een ander voor zijn' *Eatooa* gereed. Hij gedroeg zig, na dat hij van het ſlegt gezelſchap, dat hem op *Otahiti* omringde, af was, met zoo veel voorzigtigheid, dat hij elks achting won. Onze landing deed de meeste van onze bezoekers de ſchepen verlaaten, en zij verzamelden zig met die, welke aan land waren, in een groot huis. De toeloop van volk bij deeze gelegenheid was zeer groot, en daar ſcheenen naar evenredigheid meer lieden van een goed voorkoomen, zoo mannen als vrouwen, onder hen te zijn dan wij ooit op een van deeze nieuw ontdekte eilanden in eene vergadering van menſchen gezien hadden. Niet alleen ſcheen het gros van het volk over het algemeen veel grooter en fraaier dan de Otahitiers, maar daar was ook een veel grooter aantal van lieden van rang naar de grootte van het eiland, van welke de meeste even zoo zwaarlijvig waren als de Opperhoofden van *Wateeoo*. Wij wagteden enigen tijd naar TAIREETAREEA, alzoo ik niets doen wilde tot de *Earee rahie* kwam, maar toen hij kwam, bevond ik dat wij zijne tegenswoordigheid wel hadden kun-

nen

den misſen, alzoo hij niet boven agt of tien jaaren oud was. OMAI, die op eenen kleinen afſtand van deezen kring van Grooten ſtond, begon met zijne offerhanden aan de Goden te doen, beſtaande uit roode vederen, doek en diergelijke. Toen volgde 'er eene andere offerhande, die door het Opperhoofd aan de Goden moest gegeeven worden, en daarop wierden 'er verſcheiden andere kleine ſtukken en bosjens roode vederen aangeboden. Elk artijkel wierd voor een van het gezelſchap gelegd, die, naar ik verſtond, een priester was, en wierd overhandigd met eene opzetlijke aanſpraak of gebed, dat door eenen van OMAIS vrienden wierd uitgeſprooken, die bij hem zat, maar dat voor het grootst gedeelte door hem wierd opgegeeven. In deeze gebeden vergat hij zijne vrienden in Engeland niet, noch degeene die hem veilig terug gebragt hadden. De *Earee rahie no Pretane*, *Lord* SANDWICH, *Toote* (COOK) *Tatee* (CLERKE) wierden in elk derzelve genoemd. Toen OMAIS offerhanden en gebeden geëindigd waren, nam de priester elk artijkel in dezelfde orde als het hem voorgelegd was, zegde een gebed op, en zond het naar de *morai*, die, naar OMAI ons zeide, zeer verre daar van daan was, anders zouden de offerhanden aan dezelve zijn verrigt geworden.

Deeze godsdienſtige plechtigheden geëindigd zijnde, zettede zig OMAI bij mij neder, en wij be-

begonnen ons werk met het jong Opperhoofd mijn geſchenk te geeven en het zijn daar tegens terug te ontvangen, en, alles in aanmerking genoomen, waren zij aan beiden zijden mild genoeg. Daarop wierden 'er eenige ſchikkingen beraamd, omtrent de wijze van de gemeenſchap tuſſchen ons beiden vast te zetten, terwijl ik hun de nadeelige gevolgen voor oogen ſtelde, zoo zij ons trageden te beſteelen, gelijk zij geduurende mijne voorige bezoeken gedaan hadden. Vervolgens wierd den verzamelden Bevelhebberen voorgeſteld dat OMAI zig onder hen zoude ter neder zetten.

Hij zeide hun dat hij door ons naar ons land was gebragt, daar hij wel ontvangen was geworden door den grooten Koning en zijne *Earees*, en met alle blijken van achting en liefde was behandeld, zoo lang hij bij ons geweest was; dat hij nu wederom terug was gebragt, verrijkt door onze milddadigheid met eene menigte van dingen, die zijnen landslieden van veel nut zouden zijn, en dat 'er, behalven de twee paerden, die bij hem zouden blijven, verſcheiden andere nieuwe en onſchatbaare dieren op *Otahiti* gelaaten waren, die in kort zouden vermenigvuldigen en een genoegzaam aantal opleveren voor de behoeften van alle de eilanden in de nabuurſchap. Hij zeide eindelijk dat mijn ernſtig verzoek was dat zij hem, tot vergelding van alle mijne vriendelijke dien-

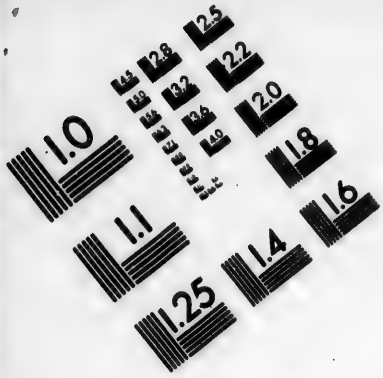

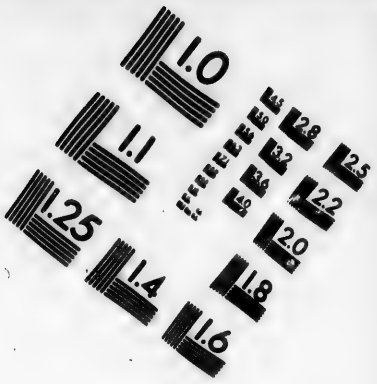

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

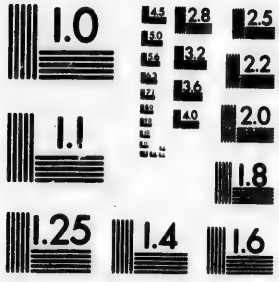

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

dienſten, een ſtukjen lands zouden geeven om 'er een huis op te bouwen, en levensmiddelen voor hem en zijne bedienden te teelen, 'er bijvoegende dat, zoo hij dit op *Huaheine* niet konde verkrijgen, hetzij door gifte of door aankoop, ik hem naar *Ulietea* zoude brengen en hem aldaar ter neder zetten.

Misſchien heb ik mijn' vriend alhier eene betere aanſpraak laaten doen dan hij indedaad uitſprak, maar deeze waren de hoofdzaaken, die ik hem opgaf. Ik merkte op dat het einde van zijne redenvoering, dat ik hem naar *Ulietea* zoude voeren, de goedkeuring van alle de Bevelhebberen ſcheen wegtedraagen, en ik beſpeurde aanſtonds de reden. OMAI had zig, gelijk ik reeds gezegd heb, ijdel gevleid dat ik geweld zoude gebruiken om hem in het bezit van zijns vaders landen op *Ulietea* te herſtellen, en hij had, zonder daartoe enig gezag van mij te hebben, uit zigzelven met enige van deeze vergadering over deeze zaak geſprooken, die nu van niets minder droomden dan van eenen gewapenden inval in *Ulietea*, en meenden dat ik hen zoude helpen de Bolabolaars uit het eiland te jaagen. Het was dan dienſtig dat ik hen daaromtrent anders onderrigtede, en hierom gaf ik hun met de grootſte verzeekering te kennen, dat ik hen in zulk eene onderneeming niet alleen niet zoude bijſtaan, maar zelfs niet zoude dulden dat zij ter uitvoer gebragt

wier-

wierde, zoo lang ik in hunne zeeën was, en dat, zoo omai zig op *Uietea* ter nedersettede, hij aldaar moest koomen als vriend, en den Bolabolaars niet als een overwinnaar moest opgedrongen worden.

Deeze verklaaring deed de gevoelens van de vergadering eene andere keer neemen. Een van de Bevelhebbers zeide terstond hoofdzaaklijk, dat het geheel eiland *Huaheine* met alles wat 'er op was mijne was, en dat ik dat gedeelte daar van dat mij goed dagt aan mijn vriend konde schenken. Omai, die, gelijk zijne landslieden, zelden verder ziet dan het tegenswoordig tijdstip, was zeer verheugd dit te hooren; ongetwijfeld denkende dat ik zeer mild zoude zijn en hem genoeg geeven. Maar eene aanbieding, die onvoegzaam zoude geweest zijn aanteneemen, zag ik aan als niet gedaan, en verzogt daarom dat zij niet alleen de plaats zouden aanwijzen, maar ook de hoegrootheid van grond, dien zij hem wilden geeven om zig ter neder te zetten. Hierop wierd 'er om enige Opperhoofden, die de vergadering reeds verlaaten hadden, gezonden, en na eene korte raadpleeging onder hen wierd mijn verzoek met algemeene toestemming ingewilligd, en de grond onmiddelijk uitgekozen, zijnde kort bij het huis, daar onze zaamenkomst gehouden wierd. De uitgestrektheid langs het strand van de haven was omtrent vijftig roeden, en deszelfs diepte tot

den voet van den berg wat grooter, maar dan wierd een evenredig gedeelte van den berg onder gerekend.

Deeze zaak tot genoegen van alle de belanghebbende geschikt zijnde, sloeg ik eene tent aan wal op, zettede eene post uit, en stelde de sterrekundige werktuigen. De timmerlieden van beiden de schepen wierden ook aan het werk gezet om een klein huis voor OMAI te bouwen, waarin hij de Europische goederen, die hem in eigendom toebehoorden, konde bergen. Daar wierden tegelijk ook enige handen gebruikt om een tuin voor hem te maaken, pompelmoezen, wijngaarden, ananassen, meloenen en de zaaden van verscheiden andere gewassen te planten, welke ik het genoegen had alle in eenen bloeienden staat te zien voor ik het eiland verliet.

OMAI begon nu ernstig op zijne eigen zaaken te denken, en had hartlijk berouw over zijne kwalijk begrepen mildheid op *Otahiti*. Hij vond op *Huaheine* eenen broeder, eene zuster en een' schoonbroeder; de zuster was getrouwd, maar deeze plunderden hem niet, gelijk zijne andere nabestaanden gedaan hadden. Spoedt mij egter te ontdekken dat, schoon zij ... graaf waren om hem nadeel toe te brengen, zij egter van te weinig aanzien op het eiland waren om hem enig goed te doen. Zij hadden noch gezach noch invloed genoeg om zijnen persoon of eigendom te beschermen,

men, en in deezen hulploozen toeſtand had ik weder te vreezen dat hij groot gevaar liep van alles; wat hij van ons gekregen had, beroofd te worden zoo dra hij ons niet meer bij de hand zoude hebben, om zijne landslieden tot een goed gedrag te dwingen door een onmiddelijk beroep op onze onwederſtaanbaare macht.

Een mensch, die rijker dan zijne gebuuren is, zal voorzeeker benijd worden door veele, die hem gaerne tot eene gelijkheid met hun gebragt zagen. Maar in landen, daar de beſchaaving, de wet en de godsdienst de menſchen in bedwang houden, hebben de rijken eenen redenlijken grond van gerust te zijn. Naardien 'er ook in alle zulke maatſchappijen eene verſpreiding van eigendom is, behoeft geen enkel perſoon te vreezen dat de poogingen van alle de armere ingezetenen zig ooit konnen vereenigen om hem boven andere, die ook de voorwerpen van nijd zijn, te benadeelen. Met OMAI was het geheel anders geſteld. Hij moest leeven onder dezulke, welken enig ander beginzel van handelen dan de onmiddelijke aandrift van hunne natuurlijke hartstochten grootendeels vreemd is. Doch, dat zijn voornaamst gevaar uitmaakte, hij ſtond geplaatst te worden in den zeer zonderlingen toeſtand van de eenigſte rijke te zijn in de maatſchappij, tot welke hij zoude behooren. En, naardien hij, door eene gelukkige gemeenſchap met ons, eene

groote hoeveelheid in bezit gekregen had van eene ſoort van ſchatten, welke geen van zijne landslieden door enige kunst of nijverheid zig konde aanſchaffen, was het natuurlijk te vreezen dat, daar alle op een deel van deezen benijden rijkdom loerden, alle ook gereed zouden zijn om medetewerken om derzelver eenigen eigenaar 'er van te berooven.

Om dit, zoo mogelijk, voortekoomen, raadde ik hem dat hij enige van zijne goederen onder twee of drie van de voornaamſte Opperhoofden gelijklijk zoude uitdeelen, die, dus voor hunzelven voldaan zijnde, hem daardoor misſchien onder hunne beſcherming zouden neemen en hem tegens het nadeel, dat andere hem mogten willen toebrengen, zouden beveiligen. Hij beloofde mijnen raad te zullen volgen, en ik vernam met genoegen, voor ik afzeilde, dat hij deezen voorzigtigen ſtap gedaan had. Egter niet volkomen op de uitwerking van dankbaarheid vertrouwende, nam ik mijne toevlugt tot het kragtiger middel van dreigen. Met dit inzigt nam ik alle gelegenheden waar om de inwooneren te doen begrijpen dát mijn voorneemen was weder naar hun eiland te keeren, na den gewoonen tijd afwezig geweest te zijn, en dat, zoo ik OMAI niet in denzelfden ſtaat van veiligheid vond, in welken ik hem nu ſtond te verlaaten, alle, welke ik alsdan ontdekken zoude zijne vijanden geweest te zijn, kon-

konden verwagten het gewigt van mijne gevoeligheid te zullen ondervinden. Deeze dreigende verklaaring zal waarſchijnlijk van geene geringe uitwerking zijn, want onze elkanderen opvolgende bezoeken zedert enige jaaren hebben dit volk doen gelooven dat onze ſchepen op gezette tijden zullen weder koomen, en zoo lang zij in die gedagten verkeeren, welke ik nodig vond te bevestigen, zal OMAI het vooruitzigt hebben van gerust op zijne nieuwe landen te kunnen bloeijen.

Terwijl wij in deeze haven lagen, bragten wij het brood, dat nog in de brood-kamer was, aan land om het van inſekten te zuiveren. Het aantal kakkerlakken, die thans in het ſchip waren, is ongelooflijk. De ſchade, die zij ons deeden, was aanmerklijk, en alles wat wij konden verzinnen om hen te vernielen was vergeefsch. Deeze dieren, die eerst lastig waren gelijk alle andere inſekten, waren nu eene wezenlijke peſt geworden, en zoo vernielende, dat weinige dingen van hunne verwoestingen vrij waren. Als 'er enig voedzel, wat het ook ware, ſlechts enige weinige minuuten bleef ſtaan, was het 'er mede bedekt, en zij doorboorden het in kort overal met gaten, zoo dat het eene honig-raat geleek. Zij vernielden in het bijzonder de vogelen, die als merkwaerdigheden opgeſtopt en bewaard waren, en, dat nog erger was, zij waren ongemeen gezet op inkt, zoo dat het ſchrift op de briefjens,

die aan de verſchillende artijkelen hongen, geheel was uitgevreeten, en het eenigſte dat de boeken voor hun behoedde was, de vastheid van de banden, die deeze verſlinders belettede tusſchen de bladeren te koomen. Volgens de waarneeming van den Heer ANDERSON waren zij van twee ſoorten, de *Blatta Orientalis* en de *Blatta Germanica*. De eerſte was in het ſchip op haare voorige reis t'huis gebragt, daar zij de koude van den geſtrengen winter van 1776 wederſtond, ſchoon het gedurende al dien tijd in het dok lag. De andere was eerst verſchenen zedert wij *Nieuw-Zeeland* verlaaten hadden, maar was zoo ſterk vermenigvuldigd dat zij nu niet alleen alle die ſchade deed, maar zelfs in het wand gekoomen was, zoo dat, als 'er een zeil wierd losgemaakt, duizenden op het verdek nedervielen. De Oost-Indiſche, ſchoon in oneindig aantal, kwamen zelden te voorſchijn dan in den nacht, wanneer zij al wat in de kajuiten was als in beweeging deeden ſchijnen, door hun bijzonder gedruis, dat zij in het kruipen maakten. Behalven het onaangenaam gezigt, deeden zij veel ſchade aan ons brood, dat zoo zeer met hunne uitwerpzelen beſmet was, dat iemand die kiesch op het eeten ware, het niet zoude gelust hebben.

De handel en vriendſchaplijke dienſten gongen tusſchen ons en de inboorlingen voort zonder door enig toeval geſtremd te worden tot den

avond

avond van den tweeën twintigſten, wanneer een man middel vond om in des Heeren BAYLYS tent, daar de ſterrekundige werktuigen ſtonden te kruipen, en, zonder bemerkt te worden, een ſextant wegteneemen. Zoo dra ik den dieſtal vernam, gong ik naar land, en liet OMAI denzelven van de Opperhoofden terug eiſchen. Hij deed zulks, doch zij gebruikten geene maatregelen om dien te ontdekken, zijnde aandachtiger op eene *heeva*, die juist op dien tijd geſpeeld wierd, tot dat ik de ſpeelers beval op te houden. Nu waren zij overtuigd dat het mij ernst was, en begonnen enig onderzoek naar den dief te doen, die in het midden van hun zat, geheel onverſchillig, zoo dat ik grootlijks twijfelde of hij wel de misdadiger ware, te meer omdat hij zulks ontkende. Naardien OMAI mij egter verzeekerde dat hij de man was, zond ik hem naar boord en liet hem in hechtenis zetten. Dit veroorzaakte eene algemeene gisting onder de vergaderde menigte, en alles vlugtte, ondanks alle mijne poogingen om hen te wederhouden. Den gevangenen door OMAI hebbende laaten ondervraagen, wierd hij met enige moeite tot bekentenis gebragt waar hij den ſextant gelaaten had, doch alzoo het nu reeds donker was, konden wij dien niet vinden dan des anderendaags 's morgens toen het licht wierd, wanneer hij ongeſchonden terug gebragt wierd. Hierop bekwamen de inboorlingen

van hunnen ſchrik, en begonnen zig, als gewoonlijk, rondom ons te verzamelen. Wat den dief belangt, alzoo hij een verharde ſchobbejak bleek te zijn, ſtrafte ik hem geſtrengen dan ik ooit te vooren eenen misdadiger gedaan had. Ik liet hem het hoofd en den baard kaal ſcheeren, en hem de beiden ooren afſnijden, waarna ik hem liet loopen (*).

Dit

(*) Het koomt een Engelschman niet hard of onbillijk voor dat een dief, die wat meer dan een halven gulden aan waerde geſtoolen heeft, gehangen wordt, en men vindt het billijk dat een ſchelm de ooren verliest, gebrandmerkt wordt en jaaren, of zijn leven lang, in de kruiwagen loopt. Doch wanneer een ander dan zijne eigen landslieden hem veroordeelt, vinden wij de zaak treffend, wreed, onmenſchlijk. Ongetwijfeld ligt de grond van de afkuring van zulk een gedrag in het begrip van eenen wel ingerigten beſchaafden Staat. Daar, waar wetten zijn en daar men dezelve onpartijdig handhaaft, daar het gemeenebest voor ieders veiligheid zorgt, ieders reohten en eigendom zorgvuldig verdedigt en beſchermt, daar is het een beledigende inbreuk op de rechten der maatſchappij, als de vreemde, de uitlander niet alleen het zijne met geweld weder afdwingt, maar ook dengeenen, die zig aan hem en aan de burger-maatſchappij vergrepen heeft, naar verdienſten ſtraft. Dit is ondertuſſchen op die eilanden niet zoo geheel het geval; want oogenſchijnlijk is men aldaar bijna nog op den onderſten trap van beſchaaving, daar elk lid der maatſchappij zijn eigendom naar eigen goeddunken verdedigen moet, daar noch ſtellige wetten beſtaan, noch enige overigheid dezelve nadruk geeft, daar men zig ook niet

Dit ſchrikte hem egter nog niet af; want in den nacht tuſſchen den vier en twintigſten en vijf

niet ontziet den vreemdeling te plunderen, zoo dra hét ongeſtraft geſchieden kan, daar, eindelijk, diegeene, welke nog macht in handen hebben, en recht kunnen doen, met den dief onder een dek ſteeken of zelfs helpen ſtelen. Hier is het natuurlijk dat de eilander zich recht verſchaft, zijn eigendom beſchermt, en zich voor den dieven vreeslijk toont, om hen van diergelijke ondernecmingen afteſchrikken. Cook kon dan met zijne twee ſchepen jegens deeze eilanders van natie tot natie handelen, want zijne macht was tegens de hunne opgewaſſen of gong die zelfs te boven, en dit is hiertoe wel het wezenlijk vereischte. Daar het gevoel van billijkheid, daar vastgezette grondſtellingen ontbreeken, die groote en kleine maatſchappijen of enkele menſchen tot het pleegen van gerechtigheid aandrijven, daar begint het regt des ſterkſten. En is de ſterker tegelijk een wijs en rechtvaerdig man, dan ſticht hij onder een volk van kinderen veel goeds, als hij hunne misgreepen behoorlijk ſtraft, en hun toont wat eigenlijk tot inſtandhouding der goede orde, en tot het inrigten van een door veiligheid des eigendoms bloeienden Staat behoort. Het koomt dan zeer veel op het gezichtpunt aan, dat wij ons verkiezen, als 'er beſlist moet worden of cooks gedrag jegens dien dief geoorloofd of te laaken ware, en in dat geval zou misſchien, gelijk op *Eimeo*, het geſchil wederom uitkoomen op de vraag, of de Europeanen bevoegd zijn ontdekking-reizen te doen of niet? De inwooners, en zelfs de regeerers van die eilanden, vinden het in het geheel niet zonderling dat cook ſtraft daar hij beledigd is; zij billijken veel meer een gedrag dat, geheel in den geest van hunne eigen gewoonten, den ſchuldigen

vijf en twintigſten ontſtond 'er eene algemeene opſchudding, doordien 'er, naar gezegd wierd, door deezen zelfden man eene van onze geiten geſtoolen was; doch bij onderzoek bevonden wij dat aldaar alles wel was. Waarſchijnlijk waren de geiten zoo wel bewaard, dat hij zijn voorneemen niet kon ter uitvoer brengen. Maar zijne vijandlijkheden waren hem tegens een ander voorwerp

met een ſlag van het geweldig vuist-recht nederwerpt, en hem voor zijne misdaad doet boeten. Dit, en niet enkel hun zagt karakter, is de grond, waarom zij aanſtonds in zulk eene ſtraf terug koomen, en, in volkoomen vertrouwen dat nu alles afgedaan is, de verkeering met de vreemdelingen hervatten. Maar waarom gevoelen wij zulk een hartlijk medelijden bij dit voorval? Waarom gaat ons gevoel in den eerſten oogenblik zoo ligt in afgrijzen van de uitgeoefende ſtraf over? Mij dunkt dit laat zig ook ligt en bondig verklaaren. Onze belangneeming aan de veiligheid van eigendom ligt ons over het algemeen niet zoo na aan het hart als onze gevoeligheid tegens ligchaamlijke ſmarten, die de waare ſtem der natuur, zuiver inſtinct is. In alle gevallen dat daar ons eigen eigendom niet benadeeld wordt, daar wij onverſchillig in zijn, ſpreekt eerſt het inſtinct, en dan eerſt het verſtand. Zoo dra het onze beurt is om zelf te handelen, zwijgt het inſtinct, in zoo verre het door medelijden opgewekt wierd, en gehoorzaamt de krachtiger ſtem van het zelfgevoel zoo lang tot dit bevredigd is. Alleen groote menſchen hooren, ook in het eerſte opwellen der hartstocht, die ſtiller ſtem van het medelijden, en meeten met onkreukbaar verſtand af hoe veel zij deeze reis mag gelden.

G. FORSTER.

werp gelukt, en het bleek dat hij verscheiden wijngaarden en kool-planten in OMAI's tuin had vernield en medegenoomen, en hij dreigde openlijk dat hij hem zoude vermoorden en zijn huis in brand steeken, zoo dra wij het eiland zouden verlaaten hebben. Om te beletten dat deeze kaarel mij en OMAI nog meer kwaads brouwde, liet ik hem vatten en aan boord in hechtenis zetten, met oogmerk om hem van het eiland te vervoeren, en het scheen dat dit mijn voorneemen algemeen naar genoegen van de Opperhoofden ware. Hij was van *Bolabola*; maar daar waren maar al te veele van de inboorlingen alhier gereed om hem in zijne oogmerken bijteestaan, als hij die zoude hebben willen ter uitvoer brengen. Ik had alhoor meer onrustig volk te *Huaheine* ontmoet dan op enige andere van de naburige eilanden, en het was alleen uit vrees en uit gebrek aan gelegenheden dat zij zig thans beschiedener gedroegen; daar scheen eene waare regeeringloosheid onder hen te heerschen. Die de naam van Oppervorst over hen droeg was nog maar een kind, en ik kon niet merken dat iemand alleen of verscheiden gemeenschaplijk de regeering voor hem bestierden, zoo dat, wanneer 'er misverstand tusschen hem en ons ontstond, ik nooit met genoegzaame juistheid wist waar mij te vervoegen om bijlegging van het geschil of herstel van mijne grieven te erlangen. Somtijds deed

deed de moeder van den jongen Prins wel haar best, maar ik kon niet bemerken dat zij grooter gezag had dan veele andere.

Omais huis thans ten naastenbij voltooid zijnde, wierden op den zes en twintigsten verscheiden van zijne goederen aan land gebragt. Onder eene menigte van andere onnutte voorwerpen was eene kist met speelgoed, dat, openlijk ten toon gesteld zijnde, de gaapende menigte grootlijks scheen te behaagen; maar wat zijne potten, ketels, schotels, borden, bekers, glazen en het geheele stel van ons huisraad belangt, naauwlijks wilde iemand van zijne landslieden die zelfs maar aanzien. Omai begon nu zelf ook te denken dat zij hem van geen nut waren, dat een gebraaden varken een sappiger voedzel was dan gekookt spek, dat een plataan-blad een zoo goede schotel of bord was als tin, en dat eene kokosnootendop een zoo gemaklijke beker was als een blikke verlakte kroes. En daarom verkogt hij zoo veele van deeze artijkelen van Engelsch keuken-gereedschap als hij 'er onder het scheepsvolk koopers voor kon vinden, en nam 'er van hun bijltjens en ander ijzer gereedschap voor, die in dat gedeelte van de waereld eene grooter inwendige waerde hadden, en zijne meerderheid boven degsene, met welke hij zijne overige dagen moest doorbrengen, vergrootede.

Op de lange lijst van geschenken, waarmede men

men hem in Engeland beſchonken had, waren vuur-werken ook niet vergeeten. Wij ſtaken enige af in den avond van den agt en twintigſten voor eenen grooten toeloop van volk, dat dezelve met een vermengd gevoel van vermaak en vrees beſchouwde. Dat 'er overbleef wierd in orde gebragt en aan OMAI gelaaten, volgens deszelfs oorſpronglijke beſtemming. Misſchien behoeven wij het niet als een ernſtig ongeluk te bejammeren dat verre het grootst gedeelte van deeze fraaijigheden reeds in vertooningen op andere eilanden verſpild, of door zoo lang bewaard te zijn nutloos geworden was.

Den dertigſten, tusſchen middernacht en vier uuren in den morgen, vond de Bolabolaar, dien ik in hechtenis had, middel om uit het ſchip te ontſnappen. Hij nam een ſtuk van de ketting van de boeien, die aan zijn been vast was, mede, die hem afgenoomen wierd zoo dra hij aan wal kwam, door een van de Opperhoofden, dat hem aan OMAI gaf, die reeds zeer vroeg in den morgen aan boord kwam, om mij te berichten dat zijn doodlijke vijand weder op hem losgelaaten was. Bij onderzoek bleek dat niet alleen de ſchildwagt, bij den gevangenen geplaatst, maar de geheele wagt op het half-dek, daar hij zat, zig hadden te ſlaapen gelegd. Hij nam die gelegenheid waar om den ſleutel van de boeijen uit de lade van het kompas-huis, waarin hij den-

zel-

zelven had zien leggen, te krijgen, en ſtelde zigzelven in vrijheid. Deeze ontſnapping overtuigde mij dat mijn volk zeer nalaatig in hunne nacht-wagt geweest was, hetwelk het nodig maakte die, welke hunnen plicht verzuimd hadden, te ſtraffen, en enige nieuwe reglementen te maaken om in het toekoomende zulk eene achtloosheid voortekoomen. Het gaf mij niet weinig genoegen naderhand te verneemen dat de kaerel, die ontſnapt was, zig naar *Ulietea* had begeeven, waarin hij mijn oogmerk, met hem voor de tweede reis in de boeijen te zetten, uit zigzelven vervulde.

Zoo dra OMAI in zijne nieuwe wooning gezeten was, begon ik aan mijn vertrek van dit eiland te denken, en liet deezen avond alles van land haalen, uitgezonderd den hengst en de merrie, en eene geit die met jongen was, die in het bezit van onzen vriend gelaaten wierden, van wien wij nu voor goed moesten ſcheiden. Ik gaf hem ook een beer-varken en twee zeugen van Engelsch ras, en hij had eene zeug of twee van zigzelven. De hengst had de merrie gedekt terwijl wij op *Otahiti* waren, zoo dat ik de invoering van een ras van paerden op deeze eilanden beſchouw als door dit kostbaar geſchenk waarſchijnlijk gelukt zijnde (*).

De

(*) Onder de dieren, die van Engeland aan de eilanden in

De geſchiedenis van OMAI zal zeer veele lezeren meer deelneeming inboezemen dan de andere omſtandigheden van deeze reis, die, over het algemeen, niet veel onderhoud beloven; elke omſtandigheid, die dienen kan om een voldoend narichte te geeven van den toeſtand, waarin wij hem achter lieten, zal melding waerdig gerekend worden; ik zal 'er dan nog de volgende bijzonderheden bijvoegen, om de beſchrijving van zijne huishouding volledig te maaken. Hij had op *Otahiti* vier of vijf *Toutous* aangenoomen; de twee Nieuw-Zeelandſche jongens bleeven bij hem, en zijn broeder en enige andere voegden zig bij hem te *Huaheine*, zoo dat zijn huisgezin reeds uit agt of tien perſoonen beſtond, zoo men het een huishouden noemen kan, tot welk nog gee-

in de Zuid-zee geſchonken zijn, hadden de paerden wel weg kunnen blijven. Het is hoogst waarſchijnlijk dat men hen daar niet tot zwaaren arbeid zal gebruiken, en dus niet tot verligting van de arbeidende klaſſe van menſchen, maar enkel als een artijkel van weelde voor de Grooten; doch dat deeze vermeerdert zonder den laageren ſtanden een evenredig voordeel aantebrengen, maakt den affland tusſchen hen en de aanzienlijke ſteeds grooter, en heeft geene andere ſtrekking dan om de dwinglandij de handen te ſterken. De Grooten, welker voeten de aarde niet meer zullen raaken, moeten zig met den tijd voor gantsch andere ſchepzelen houden dan de voetgangers.

G. FORSTER.

geene vrouw behoorde, noch, twijfel ik, waarſchijnlijk behooren zal, tenzij het hoofd van hetzelve minder losbandig worde. Thans ſcheen OMAI nog in het geheel niet geneigd om zig eene vrouw te neemen.

Het huis, dat wij voor hem oprigteden, was vier en twintig voeten breed, agttien voeten diep, en tien voeten hoog. Het was gebouwd van planken, zijnde de buit van onze krijgsverrigtingen op *Eimeo*, en daar wierden, in het bouwen van hetzelve, zoo weinige ſpijkers gebruikt als mogelijk was, opdat men niet in verzoeking mogt koomen van het, om de wille van het ijzer, aftebreeken. Daar wierd bepaald dat hij, onmiddelijk na ons vertrek, een groot huis op de wijze van zijn land zoude beginnen te bouwen, welks een eind over dat, hetwelk wij gebouwd hadden, zoude overſteeken, zoo dat het, tot grooter veiligheid, geheel daarin beſloten zoude zijn. In dat werk beloofden enige van de Opperhoofden hem te zullen bijſtaan, en zoo het gebouw, dat hij voorneemens is te ſtigten, den grond bedekt, dien hij afbakende, zal het zoo groot zijn als de meeste op dat eiland.

Zijne Europiſche wapenen beſtonden in eenen ſnaphaan, eene bajonet en een patroon-tas, een jagt-geweer, twee paaren piſtoolen en twee of drie hartsvangers. Het bezit van deeze laatſte maakte hem zeer vergenoegd, dat mijn eenigst doel

doel was met hem zulke geſchenken te geeven; want ik was altijd van gedagten dat hij gelukkiger zoude geweest zijn zonder ſchiet-geweer en andere Europiſche wapenen dan met dezelve, alzoo zulk oorlogs-tuig in de handen van iemand, wiens voorzigtig gebruik van dezelve ik enigen grond had te mistrouwen, eer zijn gevaar moest vermeerderen dan zijne meerderheid doen gelden. Na dat hij alles dat hem toebehoorde aan land had, en in zijn huis was getrokken, verzogt hij de meeste Officieren van beiden de ſchepen twee of drie maalen ten eeten, en zijn tafel was altoos wel voorzien van de beste levensmiddelen, welke het eiland opleverde.

Voor ik onder zeil gong, liet ik het volgend opſchrift op den buiten-wand van zijn huis ſnijden:

GEORGIUS TERTIUS, REX, 2 NOVEMBRIS, 1777.

Naves { RESOLUTION, JAC. COOK PR. / DISCOVERY, CAR. CLERKE PR.

Den tweeden November, des namiddags ten vier uuren, nam ik een koeltjen, dat uit het Oosten opkwam, waar, en zeilde de haven uit. De meeste van onze vrienden bleeven aan boord tot de ſchepen onder zeil waren, wanneer ik, om hunne nieuwsgierigheid te voldoen, vijf ſtukken liet afſchieten. Toen namen zij alle afſcheid, behalven OMAI, die bij ons bleef tot wij in zee waren. Wij waren onder zeil gegaan met eene

paerden-lijn aan land vast. Toen wij het ſchip lieten afvallen, brak het, zijnde door de rotſen doorgeſneden, en het een eind wierd agtergelaaten, alzoo zij, welke het afwierpen, niet beſpeurden dat het gebrooken was, zoo dat het nodig was eene ſloep te zenden om het aan boord te brengen. In deeze ſloep voer OMAI naar land, na van alle de Officieren een teder afſcheid genoomen te hebben. Hij gedroeg zig met eene manlijke kloekmoedigheid tot hij tot mij kwam; maar toen bezweek hij in de uiterſte poogingen om zijne traanen te wederhouden, en de Heer KING, die met de ſloep mede voer, zeide mij dat hij den geheelen tijd, terwijl hij naar land voer, traanen ſtortte.

Het was geen gering genoegen voor ons dat wij hem behouden terug gebragt hadden op de plaats, van waar hij wierd medegenoomen. En egter (zoo is de zonderlinge aart der menschlijke zaaken) is het waarſchijnlijk dat wij hem in eenen minder wenschlijken toeſtand lieten dan waarin hij zig voor zijnen omgang met ons bevond. Ik meen hier door niet dat hij, omdat hij de zoetigheden van een beſchaafd leven geproefd heeft, ongelukkiger moet worden, omdat hij genoodzaakt is alle gedagten te laaten vaaren van dezelve langer te genieten. Maar ik zal mij ſlechts bepaalen tot deeze eene onaangenaame omſtandigheid dat de voordeelen, die hij van ons ontvong, hem in

ee-

eenen gevaarlijker toestand geplaatst hebben met opzigt tot zijne persoonlijke veiligheid. OMAI, in Engeland zoo geliefkoosd zijnde, had zijnen voorigen staat uit het oog verlooren, en begreep niet op wat wijze zijne aanwinningen, zoo in kennis als in rijkdom, bij zijne terugkomst, bij zijne landslieden zouden beschouwd worden, dat ondertusschen het eenigst was hetwelk hem nu bij hen meer aanzien konde verschaffen dan weleer, en op welke hij zijne toekomstige grootheid of geluk konde bouwen. Hij scheen zelfs hunne denkwijze in dit opzigt kwalijk te hebben begrepen, en enigermaate hunne gewoonten vergeeten te hebben, anders moest hij geweeten hebben welk eene groote moeijelijkheid 'er ware om zig als een persoon van rang te doen aannemen, daar 'er mogelijk geen voorbeeld is dat iemand zelfs door de grootste verdiensten uit eenen laagen rang is opgeklommen. Rang schijnt hier de grondslag van alle onderscheiding te zijn en van derzelver gezellinne macht, en men schijnt die zoo hardnekkig of liever blindling aan te kleeven, dat iemand, zoo hij niet eenen zekeren graad van dezelve bezit, voorzeeker veracht en gehaat zal worden, als hij den schijn aanneemt van enig gezag te willen uitoefenen. Dit was indedaad enigermate het geval met OMAI, schoon zijne landslieden zig vrij voorzigtig wagteden hunne gedagten te uiten, zoo lang wij bij

hen waren. Hadd' hij goed gebruik gemaakt van de geſchenken, die hij uit Engeland had medegebragt, zou dit, met de kennis, die hij verkregen had door zoo verre te reizen, hem in ſtaat geſteld hebben om de nuttigſte verbindtenisſen te maaken. Maar wij hebben reeds maar al te veele voorbeelden bijgebragt van zijne kinderachtige onoplettendheid op deeze baarblijklijke middelen van zijne belangen te bevorderen. Zijne plannen ſcheenen van eenen hoogeren, ſchoon belagchelijken aart te zijn; ja, ik mag zeggen laager, want het was eerder wraakzugt dan eerzugt die hem van het begin af aan ſcheen te bezielen. Dit is egter in hem te verontſchuldigen, als men in aanmerking neemt dat deeze hartstocht bij zijne landslieden algemeen ſterk is. Zijn vader was ongetwijfeld een man, die aanmerklijke goederen op *Ulietea* bezat, toen dat eiland door die van *Bolabola* overmeesterd wierd, en had, met veele andere, eene ſchuilplaats op *Huaheine* gezogt, daar hij ſtierf, en OMAI met enige andere kinderen agterliet, die op die wijze geheel afhanglijk wierden. In dien toeſtand zijnde, wierd hij door Kapitein FURNEAUX naar Engeland medegenoomen. Of hij uit de behandeling, die hij aldaar genoot, wezenlijk verwagtede dat hem enige hulp zoude gegeeven worden tegens de vijanden van zijn' vader en zijn land, dan of hij zig verbeeldde dat zijn eigen per-

perſoonlijke moed en meerderheid van kennis genoegzaam zouden zijn om de overweldigers van *Ulietea* te verdrijven, is onzeeker; maar dit was van den aanvang der reis aanhoudend zijn plan: hij wilde naar onze afraading van een zoo wild ontwerp niet luisteren, maar vloog op in toorn, als men hem bedaarder en redenlijker raad ten zijnen beste gaf. Ja, hij was zoo ingenoomen met zijn geliefkoosd doel, dat hij zig geliet als of hij geloofde dat dit volk het overwonnen eiland zeekerlijk zoude verlaaten zoo dra zij zijne aankomst op *Otahiti* zouden verneemen. Naarmaate wij op de reis vorderden, begon hij egter zijne dwaaling meer intezien, en, toen wij de *Vrienden-Eilanden* bereikten, was hij zelfs zoo beducht of hij t'huis wel zoude ontvangen worden, dat hij, gelijk ik gezegd heb, gaerne op *Tongataboo*, onder TERNOUS beſcherming, ware agtergebleven. Op deeze eilanden verſpilde hij onnodig veele van zijne Europiſche ſchatten, en hij was, gelijk ik ter zijner plaatſe ook heb aangemerkt, even onvoorzigtig te *Tiaraboo*, daar hij zulks niet konde doen met inzigt om vrienden te maaken, alzoo zijn voorneemen niet was al daar te blijven. Op *Matavai* hield hij hetzelfde onvoorzigtig gedrag, tot ik zijne verſpilling volſtrekt paalen ſtelde, en hij maakte daar zulke ſlegte kennisſen, dat OTOO, die in het eerst

zeer geneigd was om hem te begunſtigen, anderhand den tegenzin, dien hij, wegens zijn gedrag tegens hem gevoelde, openlijk toonde. Het was egter niet te laat om deszelfs gunst te herwinnen, en hij zou zig met groot voordeel op *Otahiti* hebben kunnen ter neder zetten, alzoo hij daar voorheen verſcheiden jaaren gewoond had, en vrij wel in gunst ſtond bij TOWHA, wiens hostbaar geſchenk van eene zeer groote dubbele kano wij boven gezien hebben. De zwaarigheid van hem tot enigen rang te verheffen zou ook veel verminderd zijn, zoo hij zig op *Otahiti* hadd' ter neder geset, alzoo een inboorling het altoos moeijelijken zal vinden tot zulk eene verwisſeling van ſtand onder zijne landslieden te koomen dan een vreemdeling, die natuurlijkerwijze aanſpraak op eerbied maakt. Maar OMAI bleef beſluiteloos tot het laatſte toe, en zou, geloof ik, mijn ontwerp van hem op *Huaheine* ter neder te zetten, ook niet aangenoomen hebben, zoo ik zijn verzoek van geweld te gebruiken om hem in het bezit van zijnes vaders goederen te herſtellen, niet zoo glad hadde afgeſlagen. Of het overſchot van zijnen Europiſchen rijkdom, dat, na alle zijne onvoorzigtige verſpillingen, nog aanmerkelijk was, door hem voorzigtiger zal beſtierd worden, en of de maatregelen, die ik nam om hem op *Huaheine* beſcherming te verzeekeren,

de

de gewenschte uitwerking zullen hebben, moet aan de beslisſing van toekoomende bevaarers van deezen Oceaan overgelaaten worden, bij welke het ongetwijfeld een voornaam voorwerp van nieuwsgierigheid zal zijn de toekoomende lotgevallen van onzen reiziger nategaan. Thans kan ik alleenlijk giſſen dat zijn grootſt gevaar ontſtaan zal van zijne zeer ontſtaatkundige verklaaring van zijn afkeer van de inwooneren van *Bolabola*; want dat volk zal hem, uit naijver, ongetwijfeld bij die van *Huaheine* zwart zoeken te maaken, alzoo zij voor het tegenswoordige met dit eiland in vrede zijn en dit doel gemaklijk kunnen bereiken, omdat veele hunner op hetzelve woonen. Dit is eene omſtandigheid, welke hij van alle andere gemaklijkſt zoude hebben kunnen vermijden; want zij waren niet alleen vrij van enigen afkeer van hem, maar zelfs bood de perſoon, van welken ik geſprooken heb, dien wij op *Tiaraboo* als een afgezant, prieſter, of God vonden, ronduit aan hem in het bezit van de goederen, die zijnen vader toebehoord hadden, te herſtellen; maar dit ſloeg hij glad af, en bleef tot het laatſt toe bij zijn beſluit van de eerſte gelegenheid, die zig aanbood, waarteneemen om zijne wraakzugt in den ſtrijd te voldoen. Hiertoe wierd hij, gis ik, niet weinig aangezet door den malie-kolder, dien hij uit Engeland had medegebragt, in welken hij, met

enige vuur-wapenen in zijn bezit, zig verbeelde onoverwinlijk te zullen wezen (*).

Welke ook de gebreken van OMAIS karakter waren, zij wierden meer dan vergoed door zijne groote goedaartigheid en handelbaarheid. Geduurende allen den tijd, dien hij bij mij heeft doorgebragt, had ik zelden reden om over zijn gedrag in het algemeen ernstig onvoldaan te zijn. Zijn dankbaar hart had altoos het grootste gevoel van de gunsten, die hij in Engeland genoten had; en nooit zal hij degeene, die hem, geduurende zijn verblijf aldaar, met hunne beschermíng en vriendschap vereerden, vergeeten. Hij had een tamelijk verstand, maar hij gebruikte geene naarstigheid en geduld om hetzelve oefening te geeven, zoo dat zijne kennis van zaaken vrij oppervlakkig, en in veele opzigten onvolkoomen was. Hij was geen man van veel oplettendheid. Daar waren veele nuttige konsten, zoo wel als fraaie tijdkortingen onder het volk van de *Vrienden-Eilanden*, die hij naar zijn eigen land zoude hebben kunnen overbrengen, daar zij waarschijnlijk gereedlijk zouden aangenoomen zijn, als zijn-

(*) J. H. COX kon, op zijne reis, niets meer van hem te weeten koomen dan dat hij, toen enigen tijd geleden (1789) op het eiland *Ulietea* eenen natuurlijken dood gestorven was.

VERTAALER.

zijnde zoo zeer naar hunne eigen ſmaak; maar ik bevond niet dat hij de minſte pooging deed om zig van eene derzelve meester te maaken. Deeze ſoort van onverſchilligheid is ook het natuurlijk zwak van zijne natie. Zij zijn nu deeze laatſte tien jaaren van tijd tot tijd door de Europeanen bezogt, en egter konden wij geen het minſte ſpoor ontdekken van enige pooging om hun voordeel met derzelver omgang te doen, en zij hebben tot hier toe niets van ons naargemaakt. Wij kunnen dan ook niet verwagten dat OMAI in ſtaat zal zijn om veele van onze konſten en gewoonten onder hen intevoeren, of dat hij die, aan welke zij lang gewoon geweest zijn, veel zal verbeteren. Ik vertrouw egter dat hij de verſchillende vrugten en groenten, die wij geplant hebben, zal tragten tot volmaaktheid te brengen, dat geen kleine aanwinst zal wezen. Maar het grootſte voordeel, dat deeze eilanden waarſchijnlijk van OMAIS reizen zullen plukken, zal beſtaan in de dieren, die 'er op zijn agtergelaaten, welke zij waarſchijnlijk nooit zouden gekregen hebben, ware hij niet naar Engeland gekoomen. Zoo deeze vermenigvuldigen, waaraan ik geloof dat weinig te twijfelen is, zullen *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden* alle plaatſen in de bekende waereld in het opleveren van levensmiddelen evenaaren, zoo niet overtreffen.

OMAIS terugkomst en de wezenlijke bewijzen, die hij medebragt van onze milddaadigheid moedigden veele aan om zig als vrijwilligers aantebieden om ons naar *Pretane* te verzellen. Ik nam alle gelegenheden waar om hun mijn beſluit te doen weeten van alle zulke verzoeken af te ſlaan. Doch desniettegenſtaande herinnerde OMAI, die zeer begeerig was om de eenigſte groote reiziger te blijven, en bevreesd dat ik mij zoude laaten overhaalen om andere in ſtaat te ſtellen van met hem naar die eer te dingen, mij telkens dat Lord SANDWICH hem gezegd had dat 'er geen andere van zijne landslieden naar Engeland zoude koomen.

Zoo 'er maar de minſte waarſchijnlijkheid ware geweest dat 'er wederom een ſchip naar *Nieuw-Zeeland* zoude gezonden worden, zou ik de twee jonge Nieuw-Zeelanders met mij naar Engeland genoomen hebben, alzoo zij beiden zeer gaerne bij ons wilden blijven. TIAROOA, de oudſte, was een zeer geſchikt jongman, met zeer veel natuurlijk verſtand, en in ſtaat om allerleie onderrigtingen te ontvangen. Hij ſcheen de minderheid van zijn eigen land beneden deeze eilanden volkoomen te gevoelen, en liet zig, ſchoon misſchien met wederzin, overhaalen om zijne dagen in gemak en overvloed op *Huaheine* te eindigen; maar de ander,

een

een geestige levendige jongen, en dieswegens ook aan boord zeer gezien, was zoo sterk aan ons verknogt dat hij met geweld uit het schip gedraagen en naar land gebragt moest worden.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Ulietea. *Sterrekundige waarneemingen. Een ſoldaat loopt weg en wordt weder uitgeleverd. Tijding van* OMAI. *Inſtructieën aan Kapitein* CLERKE *gegeeven. Een zee-kadet en matroos loopen weg. Drie van de voornaamſten van het eiland daarover aan boord vastgezet. Eene zaamenſpanning om de Kapiteinen* COOK *en* CLERKE *te vatten ontdekt. De twee wegloopers worden uitgeleverd en de gevangenen los gelaaten. De ſchepen gaan onder zeil. Ververſchingen op* Ulietea *ontvangen. Tegenswoordige en voormalige ſtaat van dat eiland. Bericht omtrent deszelfs ontroonden Koning en van den voormaligen Regent van* Huaheine.

De ſloep, die OMAI naar land had gebragt om ons voor altoos te verlaaten, wedergekeerd zijnde met het eind van de lijn, hijsten wij dezelve binnen boord, en ſtuurden onmiddelijk over naar *Ulietea*, dat ik voorneemens was nu eerst aan te doen. Des avonds ten tien uuren legden wij bij tot den volgenden morgen ten vier uuren, wanneer wij het zuidlijk eind van het eiland omzeilden naar de haven van *Ohamaneno*. Wij kreegen

gen beurteling ſtilten en ligte zugtjens uit verſchillende ſtreeken, zoo dat wij op den middag nog eene mijl van den mond van de haven waren. Terwijl wij dus opgehouden wierden, kwam mijn oude vriend OREO, Opperhoofd van het eiland, met zijnen zoon, en POOTOE, zijn ſchoonzoon, af om mij een bezoek te geeven.

Voorneemens zijnde mij naar de haven te ſpoeden, liet ik alle de ſloepen uitzetten en deed haar alle boegſeeren, terwijl ik de hulp had van een ligt koeltjen uit het Zuiden. Dit zugtjen gong al te ras leggen, en wierd gevolgd door een uit het Oosten, dat regt de haven uit woei, waardoor wij genoodzaakt waren, ten twee uuren in den mond van de haven ten anker te koomen, en ons op werp-ankers 'er in te winden, dat ons bezig hield tot de donker viel. Zoo dra wij binnen de haven waren, wierden de ſchepen omringd van kanos, vol met volk, dat ons varkens en vrugten voor onze goederen te vermangelen bragt, zoo dat wij, waar wij ons wendden, overvloed vonden.

Den volgenden morgen, zijnde den vierden, meerde ik het ſchip van vooren en van agteren, digt aan den Noorderwal, in het diepst van de haven, vast, haalde de kabels op het dek en opende eene van de ballast-poorten. Van deeze wierd 'er eene ligte brug tot op het land gelegd, dat omtrent twintig voeten verre was, met inzigt

om

om enige rotten, die ons nog veel ongemak veroorzaakten, kwijt te geraaken. De *Ontdekking* meerde zig langs den Zuidwal met hetzelfde oogmerk vast. Terwijl dit werk verrigt wierd, gaf ik OREO een tegenbezoek. Het geſchenk, dat ik hem bij die gelegenheid deed, beſtond in een linnen rok, een hemd, eene muts van roode vederen van *Tongataboo*, en andere dingen van minder waerde. Toen nam ik hem en enige van zijne vrienden met mij naar boord om te eeten.

Den zesden zetteden wij de tent voor de waarneemingen op, en bragten de nodige werktuigen naar land. De twee volgende dagen namen wij de zonne-azimuths met alle de kompasſen, zoo aan boord als aan land, waar, om de afwijking te vinden, en in den nacht van den laatſten namen wij eene bedekking van σ Capricorni door de donkere zijde van de maan waar. De Heer BAYLEY en ik kwamen in onze waarneeming overeen, en bepaalden den tijd van deszelfs verduistering op 6′ 54″ over tien uuren. De Heer KING bepaalde dien op eene halve ſeconde vroeger. De Heer BAYLEY deed de waarneeming met den achromatieken teleskoop aan den Raad van de Lengte toebehoorende; de Heer KING met den reflector, denzelfden Raad toebehoorende, en ik maakte gebruik van mijnen eigen reflector van agttien duimen. Daar was ook enigen tijd vroeger eene verduistering van π Capricorni

corni agter de donkere zijde van de maan; maar zij wierd door den Heer BAYLEY alleen waargenoomen. Ik tragtede dezelve waarteneemen met eenen kleinen achromatieken teleskoop; maar bevond dat hij niet genoeg vergrootede.

Daar gebeurde niets aanmerkenswaerdigs tot in den nacht tusschen den twaalfden en dertienden, wanneer JAN HARRISON, een zee-soldaat, die bij de waarneeming-tent op schildwagt stond, met geweer en wapenen wegliep. In den morgen bericht bekoomen hebbende welken weg hij genoomen had, wierd hem eene wagt nagezonden, maar zij kwam des avonds terug zonder hem gevonden te hebben. Den volgenden dag verzogt ik het Opperhoofd zig deeze zaak aantetrekken. Hij beloofde eene bende van zijn volk hem agter na te zenden, en gaf mij hoop dat hij nog denzelfden dag zoude terug gebragt worden; maar daar kwam niets van, en ik had reden om te denken dat hij 'er geene moeite toe gedaan had. Wij hadden op deezen tijd een groot aantal inboorlingen om de schepen, en daar wierden enige diefstallen begaan, van welke zij de gevolgen vreesden, zoo dat 'er den volgenden morgen zeer weinige bezoekers kwamen. Het Opperhoofd zelf liet 'er zig door afschrikken, en vlugtte met zijn gantsche huisgezin. Ik vond dit eene goede gelegenheid om hen te noodzaaken den weglooper overtegeeven, en, bericht bekoomen hebbende dat hij

hij op eene plaats was, *Hamoa* genoemd, aan de andere zijde van het eiland, begaf ik mij derwaarts met twee gewapende sloepen, van eenen van de inboorlingen verzeld, en wij vonden onder weg het Opperhoofd, dat zig ook met mij inscheepte. Ik landde omtrent anderhalve Engelsche mijl van die plaats met enige weinige van mijn volk, en trok 'er in haast naar toe, opdat het gezigt van de sloepen geen agterdogt mogt geeven en den man tijd vergunnen om in het gebergte te vlugten. Maar deeze voorzorg was onnodig; want de inboorlingen die aldaar waren, hadden reeds tijding dat ik kwam, en waren gereed om hem overteleveren.

Ik vond HARRISON, met zijn' snaphaan voor hem leggende, tusschen twee vrouwen zitten, die, zoo dra ik het huis inkwam, opreezen om voor hem te spreeken. Alzoo het ten hoogsten noodzaaklijk was zulk eene handelwijze tegens te gaan, keek ik haar gramstorig aan en zond haar weg; waarop zij in traanen uitbersteden en heen gongen. PAHA, het Opperhoofd van het district, kwam nu met een plataan-boom en een speen-varken, dat hij mij als een zoen-offer wilde aanbieden. Ik verwierp dezelve en zeide hem uit mijn gezigt te gaan, en met den weglooper in de eerste sloep, die aankwam, gestapt zijnde, keerde ik naar boord terug. Nu was de goede vriendschap weder hersteld. De kaerel had niets tot zijne ver-

de-

dediging in te brengen dan dat de inboorlingen hem verleid hadden, en dit kon gedeeltelijk waar zijn, alzoo het zeeker was dat PAHA en ook de twee bovengemelde vrouwen, daags voor hij wegliep, aan boord geweest waren. Naardien het bleek dat hij op zijne post gebleven was tot enige minuuten voor den tijd wanneer hij afgelost moest worden, was de ſtraf, die ik hem oplegde, niet zeer geſtreng.

Schoon wij van OMAI geſcheiden waren, was hij egter nog nabij genoeg om ons tijding te zenden van hetgeen hij deed, en ik had hem mijn verlangen te kennen gegeeven om iets van hem te verneemen. Hij zond dan ook, omtrent veertien dagen na onze aankomst te *Ulietea*, twee van zijn volk in eene kano, die mij het aangenaam bericht bragten dat hij niet verontrust wierd door het volk van het eiland, en dat alles bij hem wel gong, uitgezonderd dat zijne geit in het jongen geſtorven was. Hij deed dit bericht verzeld gaan van een verzoek dat ik hem eene andere geit en twee bijlen wilde zenden. Blijde zijnde nog deeze gelegenheid te hebben om hem dienst te doen, wierden de boodſchappers, op den agttienden naar *Huaheine* terug gezonden met de bijlen en twee geitjens, een mannetjen en een wijfjen, die van de *Ontdekking* voor hem geleverd wierden.

Daags daarnaa gaf ik den Heer CLERKE Inſtructieën hoe hij doen moest, ingevalle hij,

na het verlaaten van deeze eilanden, van mij af mogt geraaken, welke het niet ongepast zal zijn alhier eene plaats te vergunnen.

„ INSTRUCTIE aan Kapitein CH.
„ CLERKE, commandeerende 's Ko-
„ nings sloep-schip *de Ontdekking*,
„ overhandigd door Kapitein J. COOK,
„ commandeerende 's Konings sloep-
„ schip *de Resolutie*.

„ Aangezien de overtogt van de *Societeit-*
„ *Eilanden* naar de Noord-kust van Amerika van
„ eene aanmerklijke lengte is, zoo in afstand als
„ in tijd, en aangezien een gedeelte van denzelven
„ moet volbragt worden in het midden van den
„ winter, wanneer men storm-buien en slegt we-
„ der te wagten heeft, die misschien eene schei-
„ ding kunnen veroorzaaken, zult gij alle moge-
„ lijke zorg draagen om zulks voor te koomen.
„ Dan, zoo gij, ondanks alle onze poogingen
„ om bij elkanderen te blijven, van mij mogt
„ gescheiden worden, moet Gij eerst naar mij
„ zoeken daar gij mij laatst zaagt. Mij in vijf
„ dagen niet verneemende, zult gij (volgens de
„ Instructieën van den Raad, van welke gij reeds
„ een afschrift ontvangen hebt) naar de kust
„ van *Nieuw Albion* stevenen, dezelve tragtende
„ te naderen op de breedte van 45 graaden.
„ Op deeze breedte en op eenen voegzaamen
„ af-

„ afſtand van land zult gij tien dagen op mij blij-
„ ven kruiſen. Mij binnen dien tijd niet ziende,
„ zult gij de eerſte goede haven, op, of ten
„ Noorden van die Breedte, inloopen, om hout
„ en water inteneemen en ververſchingen te be-
„ koomen.

„ Zoo lang Gij in de haven zijt, zult gij aan-
„ houdend naar mij uit laaten kijken. Het zal
„ dan nodig zijn dat gij eene leg-plaats verkiest,
„ zoo nabij de zee-kust als mogelijk is, om U
„ te beter in ſtaat te ſtellen mij te zien, als ik op
„ die hoogte zal koomen.

„ Indien ik mij niet voor den eerſten April aan-
„ ſtaanden bij U voeg, zult gij in zee ſteeken en
„ Noordwaarts ſtevenen tot de breedte van 56°,
„ op welke Breedte en op eenen behoorlijken
„ afſtand van de kust, nooit meer dan vijftien
„ mijlen, gij op mij zult blijven kruiſen tot den
„ tienden Meij.

„ Mij in dien tijd niet ziende opdaagen, zult
„ Gij Noordwaarts ſtevenen en tragten eenen
„ doortogt in den Atlantiſchen oceaan te vinden
„ door de *Hudſons* of *Baffins Baai*, gelijk U
„ in de bovengemelde Inſtructieën wordt be-
„ voolen.

„ Zoo het U mislukt eenen doortogt door eene
„ van die baaien, of langs eenen anderen weg te
„ vinden, zult Gij, alzoo gij in dat jaargetijde
„ niet veilig op hooge breedten zult kunnen blij-

„ ven, naar de haven van St. Pieter en St. Paulus
„ in *Kamſchatka* ſtevenen, om uw volk te ver-
„ verſchen en den winter door te brengen.

„ Doch, zoo Gij egter mogt bevinden dat
„ Gij in de voorgemelde haven de nodige ver-
„ verſchingen niet kunt bekoomen, hebt gij vrij-
„ heid om te gaan daar het U goed dunkt, zorg
„ draagende voor uw vertrek den Gouverneur
„ een bericht te laaten van de koers, die gij
„ denkt te neemen, om aan mij, bij mijne aan-
„ komst, te overhandigen. En in de lente van
„ het volgend jaar 1779 zult gij U naar de boven-
„ gemelde haven terug begeeven, tragtende al-
„ daar omtrent den tienden Meij of vroeger te
„ wezen.

„ Bijaldien Gij bij uwe aankomst geene bevelen
„ of narichten van mij ontvangt, die U gerech-
„ tigen om andere maatregelen te neemen dan U
„ in de voorgemelde Inſtructieën worden aan-
„ gewezen, zal uwe volgende koers daarnaar
„ moeten geregeld worden.

„ Gij zult U ook gedraagen naar die artijkelen
„ van de voorgemelde Inſtructieën, welke nog
„ niet ter uitvoer gebragt zijn, en waaromtrent
„ geene verandering in deezen lastbrief gemaakt
„ is. En ingeval Gij, door ziekte of anderzints,
„ buiten ſtaat mogt zijn om deeze Inſtructieën of
„ die van den Raad ter uitvoer te brengen, zult
„ Gij zorg draagen dezelve aan den Officier te

„ laa-

„ laaten, die U in het commando opvolgt, die „ hier gelast wordt dezelve, zoo goed hem moge„ lijk is, ter uitvoer te brengen.

„ Gegeeven aan boord van *de Reſolutie* „ aan *Ulietea* den agttienden Novem„ ber 1777.

„ J. COOK."

Terwijl wij aan het land vastgemeerd lagen, haalde wij de ſchepen overzijde, en ſchrapten beiden de zijden van de bodems derzelve. Ook ſpijkerden wij enige tinne plaaten onder aan den bodem, eerst het oud bekleedzel 'er afneemende en een vak open laatende, over welk de tinne plaaten geſpijkerd wierden. Deeze plaaten had ik van den ſchranderen Heer PELHAM, Secretaris van de Commisſie van Victuallieering van 's Konings ſchepen, met inzigt om te beproeven of tin aan hetzelfde oogmerk zoude beantwoorden als koper, op de bodems van ſchepen.

Den vier en twintigſten kreeg ik bericht dat 'er een zee-kadet en een matroos, beiden tot de *Ontdekking* behoorende, gemist wierden. Kort daarop vernamen wij van de inboorlingen dat zij den voorigen avond in eene kano vertrokken, en thans aan het ander eind van het eiland waren. Alzoo men wist dat de kadet zig had uitgelaaten dat hij verlangde op deeze eilanden te blijven, ſcheen het vrij zeeker dat hij en zijn medgezel

met dit voorneemen gedrost waren; Kapitein CLERKE vertrok dan met twee gewapende ſloepen en eene wagt ſoldaaten om naar hen te zoeken. Zijn togt was vrugtloos, want hij keerde in den avond terug zonder enig zeeker naricht ontvangen te hebben waar zij waren. Uit het gedrag van de inboorlingen ſcheen Kapitein CLERKE te denken dat zij voorneemens waren de wegloopers te verſteeken, en, met dat inzigt, hem den geheelen dag met valſche berichten hadden opgehouden en hem naar dezelve hadden doen zoeken op plaatſen, daar zij niet te vinden waren. De Kapitein had gelijk, want den volgenden morgen vernamen wij dat onze wegloopers zig te *Otaha* ophielden. Alzoo zij niet de eenigſte in de ſchepen waren, die hunne dagen op deeze geliefde eilanden wenſchten te eindigen, was het te noodzaaklijker, om het verder wegloopen voortekoomen, hen, het koſtte wat het wilde, terug te bekoomen; en ten einde de inboorlingen overtuigd wierden dat het mij ernſt was, beſloot ik hen zelf te vervolgen, naardien ik uit herhaalde voorbeelden gezien had dat zij mij zelden met valſche berichten zogten te bedriegen.

Ik vertrok dan den volgenden morgen met twee gewapende ſloepen, verzeld van het Opperhoofd zelf. Ik nam den weg, dien hij mij aanwees, zonder mij ergens op te houden, tot wij aan het midden van de oost-zijde van *Otaha* kwamen.

Daar

Daar gongen wij aan land, en ORRO zond eenen man vooruit, met bevel om de wegloopers te vatten, en hen te houden tot wij met de sloepen zouden aankoomen. Maar toen wij ter plaatse kwamen daar wij verwagteden hen te zullen vinden, wierd ons gezegd dat zij dit eiland verlaaten hadden en daags te vooren naar *Bolabola* waren overgestooken. Ik vond niet goed hen derwaarts te volgen, maar keerde weder naar boord, egter met een vast voorneemen van mijne toevlugt te neemen tot eene maatregel, die, naar ik giste, de inboorlingen zoude noodzaaken hen terug te brengen.

In den nacht namen de Heer BAYLY, de Heer KING en ik eene verduistering van den derden wagter van Jupiter waar. Zij geschiedde volgens onze bijzondere waarneemingen op de volgende uuren in den morgen:

volgens de waarneeming van den Heer

BAYLEY te	2"	37′	54″
van den Heer KING te	2	37	24
van mij te	2	37	44

De Heeren BAYLY en KING namen waar met den acromatieken teleskoop van DOLLOND, van drie en eenen halven voeten, en met de sterkste vergrooting. Ik nam waar met eenen Gregoriaanschen reflector van twee voeten van BIRD.

Kort na het aanbreeken van den dagernat kwamen het Opperhoofd, zijn zoon, zijne dogter en

ſchoonzoon aan boord van *de Reſolutie*. De drie laatſte beſloot ik te houden tot de twee wegloopers terug zouden gebragt zijn. Met dit inzigt verzogt Kapitein CLERKE hen bij hem aan boord te koomen, en, ſloot hen, zoo dra zij in het ſchip waren, op in de kajuit. Het Opperhoofd was bij mij toen hij zulks vernam. Hij gaf 'er mij onmiddelijk kennis van, in onderſtelling dat deeze ſtap buiten mijn weeten, en, gevolglijk, zonder mijne goedkeuring geſchied ware. Ik onderrigtte hem terſtond anders, en toen begon hij voor zig zelven bedugt te worden en zijne oogen drukten den grootſten angst uit. Doch ik ſtelde hem weldra daaromtrent gerust met hem te zeggen dat hij vrijheid had het ſchip te verlaaten wanneer het hem goed dagt, en zoodanige maatregelen te neemen als hij best zoude vinden om onze twee mannen weder te krijgen; dat, zoo hem dit gelukte, zijne vrienden aan boord van *de Ontdekking* zouden overgegeeven worden, maar zoo niet, dat ik dan beſloten had hen met mij weg te voeren. Ik voegde 'er bij dat zijn gedrag, zoo wel als van veele van zijn volk, met niet alleen deeze mannen in hunne vlugt behulpzaam te zijn, maar zelfs nu nog op dit tijdſtip ijverig te zijn in het verleiden van andere om hen te volgen, alle ſtappen, die ik konde neemen om zulke dingen te ſtuiten, zoude rechtvaerdigen.

Deeze verklaaring van de beweeggronden, volgens

gens welke ik handelde, en die wij middel vonden OREO en zijn volk, dat tegenswoordig was, volkoomen begrijpelijk te maaken, ſcheen hen grootlijks te doen bekoomen van dien algemeenen ſchrik, waarin zij in het eerst geſtort wierden. Doch, zoo zij verlost waren van de vrees voor hunne eigen veiligheid, bleeven zij egter in den grootſten angst voor degeenen, die gevangen waren. Veele voeren met kanos tot onder de ſpiegel van *de Ontdekking* om derzelver gevangenſchap te bejammeren, dat zij met lange en luidrugtige uitroepingen deeden. POEDOOA! want zoo was des Opperhoofds dogter genaamd, klonk van alle kanten, en de vrouwen ſcheenen met elkanderen te wedijveren in het betreuren van haar lot, met duidlijker uitdrukkingen van droefheid dan traanen en jammerklagten, want daar was bij deeze gelegenheid menige bebloede kop te zien.

OREO zelf hield zig niet op met vergeeffche jammerklagten, maar begon onmiddelijk zijn best te doen om onze wegloopers terug te krijgen, door eene kano naar *Bolabola* te zenden, met eene boodſchap aan OPOONY, den Vorst van dat eiland, hem kennis geevende van hetgeen 'er gebeurd was, en hem verzoekende de twee wegloopers te vatten en terug te zenden. De boodſchapper, die geen minder perſoonaadjen was dan de vader van POOTOE, OREOOS ſchoonzoon, kwam, voor hij vertrok, om mijne bevelen te

verneemen. Ik beval hem zeer ernſtig niet terug te keeren zonder de wegloopers, en OPOONY van mijnentwege te zeggen dat, zoo zij *Bolabola* verlaaten hadden, hij kanos moest zenden om hen te haalen; want ik giste dat zij niet lang op eene zelfde plaats zouden blijven.

De gevangenen waren egter lieden van zoo veel belang dat de inboorlingen niet goed vonden naar de wederkomst van ons volk te wagten om hen te verlosſen; of ten minſten was hunne onverduldigheid zoo groot, dat zij hen aanzettede tot het beraamen van eene onderneeming, die hen in nog grooter ongeluk hadde kunnen brengen, zoo zij niet gelukkiglijk voorgekoomen ware. Des avonds tusſchen vijf en zes uuren beſpeurde ik dat alle hunne kanos in en omtrent de haven begonnen weg te vaaren, als of zij eensklaps door ſchrik getroffen waren. Ik was toen aan land, regt over het ſchip, en vroeg te vergeefsch naar de reden, tot ons volk ons van *de Ontdekking* toeriep dat eene bende inboorlingen Kapitein CLERKE en den Heer GORE, die zig een weinig van de ſchepen verwijderd hadden, gegrepen hadden. Getroffen door de ſtoutheid van dit ontwerp van wedervergelding, dat mij zoo kragtig op mijne eigen wijze tegenwerkte, had ik geen tijd om te overweegen. Ik liet onmiddelijk het volk in de wapenen koomen, en in minder dan vijf minuuten wierd 'er eene ſterke bende, onder bevel van den

Heer

Heer KING, afgezonden om onze twee heeren te verlosſen. Daar wierden te gelijk twee gewapende ſloepen en eene bende, onder den Heer WILLIAMSON, de vlugtende kanos agter na gezonden, om hen van het ſtrand af te ſnijden. Deeze afgezonden benden waren naauwlijks uit het gezigt of daar kwam een bericht, dat wij verkeerd onderrigt waren, waarop ik bevel zond dat zij alle terug zouden keeren.

Het was egter klaar uit verſcheiden elkanderen verſterkende omſtandigheden dat het voorneemen van Kapitein CLERKE gevangen te neemen onder de inboorlingen in overweeging geweest was; ja zij maakten 'er den volgenden dag zelfs geen geheim meer van; doch hun eerst en groot ontwerp van wedervergelding was geweest mij vast te houden. Het was mijne gewoonte mij alle avonden in zoet water te baaden. Dikwijls gong ik alleen en altijd zonder wapenen. Verwagtende dat ik deezen avond als naar gewoonte derwaarts gaan zoude, hadden zij beſloten mij en ook Kapitein CLERKE, zoo hij mij verzelde, te grijpen. Maar ik had het, na dat ik OREOS nabeſtaanden had gevangen gezet, voorzigtigst geoordeeld mij niet in hunne macht te begeeven, en ik had Kapitein CLERKE en de Officieren gewaarſchuuwd zig niet verre van de ſchepen te verwijderen. Het Opperhoofd vroeg mij in den loop van den agtermiddag, tot drie verſcheiden reizen toe, of ik niet naar de bad-

bad-plaats zoude gaan, en toen hij eindelijk vond dat ik daartoe niet te krijgen was, gong hij met zijn volk heen, ondanks al wat ik konde doen of zeggen om hem te wederhouden. Dan alzoo ik op dien tijd geen vermoeden van hun voorneemen had, verbeeldde ik mij dat zij eensklaps door een ſchrik bevangen waren, die, als naar gewoonte, weldra over zoude zijn. Zig omtrent mij te leur geſteld vindende, bepaalden zij zig tot degeene, die meer in hunne macht waren. Het was voor alle partijen gelukkig dat zij niet ſlaagden, en niet minder gelukkig dat 'er bij deeze gelegenheid niemand letſel kreeg; want daar wierd geene ſnaphaan afgeſchoten, dan twee of drie om de kanos te ſtuiten. Aan dat ſchieten waren de Heeren CLERKE en GORE misſchien hun behoud verſchuldigd (*); want op datzelfde tijdſtip trok 'er eene bende van de inboorlingen, met knodſen gewapend, op hen aan, maar toen zij den ſlag van de geweeren hoorden, liepen zij uit een.

Deeze zaamenzweering, gelijk zij genoemd mag worden, wierd eerst ontdekt door een meis-

jen,

(*) Misſchien waren zij hun behoud voornamelijk daaraan verſchuldigd dat Kapitein CLERKE met een piſtool in zijne hand wandelde, dat hij eens afſchoot. Deeze omſtandigheid is en in het Dagverhaal van Kapitein COOK en in dat van ANDERSON overgeſlagen, maar ik vermeld dezelve hier op gezag van den Heer KING.

jen, dat een van de Officieren mede van *Huaheine* gebragt had. Zij had enige van de Ulieteaars beluisterd en hen hooren zeggen dat zij de Heeren CLERKE en GORE zouden vatten, en was geloopen om den eerſten van ons volk, dien zij ontmoetede, te waarſchuuwen. Degeene, die met de uitvoering van het complot belast waren, dreigden haar te zullen dooden zoo dra wij het eiland zouden verlaaten hebben. Dit gewaar wordende, bragten wij te weeg dat haare vrienden enige dagen daarna haar uit het ſchip zouden koomen haalen, om haar naar eene veilige plaats te brengen, daar zij zig verborgen konde houden tot zij gelegenheid zoude hebben om haar naar *Huaheine* terug te zenden.

Den zeven en twintigſten wierden onze tenten en werktuigen, tot de waarneemingen geſchikt, geſtreken, en alles wat wij aan land hadden aan boord gebragt; de touwen wierden losgeworpen en wij zakten een weinig de haven af, daar wij weder ten anker kwamen. In den agtermiddag begonnen de inboorlingen hunne vrees enigzints te laaten vaaren, en ſchoolden, als gewoonlijk, om en op de ſchepen te zaamen, en de verdrietige zaak van den voorigen dag ſcheen aan beiden zijden vergeeten te wezen.

Den volgenden dag woei de wind met ſterke buien uit het Zuiden tot het Oosten, van zwaare regenbuien verzeld. In eene van deeze buien brak

de

de kabel, waaraan de *Reſolutie* reed, even buiten de kluis. Wij hadden een ander anker gereed om te laaten vallen, zoo dat het ſchip aanſtonds weder opdraaide. In den agtermiddag bedaarde de wind, en wij ligteden het eind van het best klein boeg-anker weder, en kreegen het weder in het kluis-gat.

OREO, het Opperhoofd, zoo wel als ik, ongerust zijnde dat 'er nog geene tijding van *Bolabola* gekoomen was, vertrok deezen avond naar dat eiland, en verzogt mij den volgenden dag met de ſchepen derwaarts te volgen. Dit was ook mijn voorneemen; maar de wind liet ons niet toe in zee te loopen; doch dezelfde wind, die ons in de haven ophield, bragt OREO van *Bolabola* terug met de twee wegloopers. Zij hadden denzelfden nacht toen zij weggeloopen waren *Otaha* bereikt; doch het onmogelijk vindende naar een van de eilanden oostwaarts te koomen (gelijk hun voorneemen was) door gebrek aan wind, waren zij naar *Bolabola* gevaaren, en van daar naar het eilandjen *Toobaee*, daar zij door den vader van POOTOE, ingevolge van de eerſte boodſchap aan OPOONY gezonden, waren opgeligt. Zoo dra zij aan boord waren, wierden de drie gevangenen losgelaaten. Dus eindigde deeze zaak, die mij veel moeite en verdriet veroorzaakt had. Ik zou 'er mij ook zoo ſterk niet aan hebben laaten gelegen leggen, ware het niet om de boven-

ge-

gemelde reden geweest, en om den zoon van eenen broeder-officier voor mijn vaderland te behouden (*).

De wind bleef aanhoudend tusschen het Noorden en het Westen, en hield ons in de haven tot den zevenden December des morgens ten agt den

(*) De drift van het Engelsch zee-volk om zig op die eilanden in de Zuid-zee neder te zetten is geen zoo groot bewijs voor de Otahitische levenswijze als tegens het oordeel dergeene, die een zoo dwaas besluit konden neemen. Het lui lekker leven zou eer een eind gehad hebben als zij zig verbeeldden, en zoo het hun aan bekwaamheid en kundigheden ombrak om zig onder hunne nieuwe vrienden te doen gelden, dan zouden zij hoogst waarschijnlijk in verachting gezonken en niet gelukkiger geweest zijn dan t'huis. Luiheid en wellust dreeven hen aan land, maar uitputting, verveeling en slavernij zou bij hen ras den wensch opgewekt hebben van terug te keeren. Het was niet genoeg onverschillig te zijn omtrent de meerderheid van eenen Brit, zij moesten ook den kinderachtigen aart dier eilanders hebben; dan zouden zij zig misschien in hunnen stand hebben kunnen schikken. Maar een volk, die eens den trap van deeze kinderachtigheid te boven gestegen is, kan bezwaarlijk eer daar toe terug keeren dan wanneer het den hoogsten trap bereikt heeft. De wijze kan onder kinderen weder een kind worden; maar bezwaarlijk de zwelgende jonge knaap, wien niets te doen te hebben godlijk dunkt. Hoe zouden zij zig bedrogen hebben zoo ras zij zouden gezien hebben dat ook op *Otahiti* arbeid en werkzaamheid tot vrolijkheid en vergenoegen behooren!

G. FORSTER.

uuren, wanneer wij een ligt koeltjen, dat uit het N. O. opkwam, waarnamen, en, met behulp van alle de ſloepen, in gezelſchap van *de Ontdekking* in zee liepen.

Geduurende de laatſte week hadden wij bezoek gehad van volk van alle gedeelten van het eiland, dat ons van eenen grooten voorraad van varkens en groene plataanen voorzag, zoo dat de tijd, geduurende welken wij door tegenwind in de haven gehouden wierden, niet geheel verloren was, alzoo de groene plataanen zeer goed in plaats van brood kunnen gebruikt worden, terwijl zij wel twee of drie weeken goed blijven. Behalven deezen voorraad van levensmiddelen deeden wij ook hout en water op.

De inwooners van *Ulietea* kwamen ons, over het algemeen, kleiner en bruiner voor dan die van de andere nabuurige eilanden, en ſcheenen ook minder geregeld, dat misſchien kan beſchouwd worden als een gevolg van hunne onderwerping aan de inboorlingen van *Bolabola*. OREO, hun Opperhoofd, is ſlechts eene ſoort van afgevaerdigde van den Oppervorst van het eiland, en de verovering ſchijnt het getal van onderhoorige Opperhoofden onder hen verminderd te hebben, zoo dat zij minder onmiddelijk onder het opzigt van diegeene ſtaan, welker belang het is eene behoorlijke gehoorzaamheid aan het gezag te handhaven. *Ulietea*, ſchoon thans

tot

tot dien vernederden ſtaat gebragt, was weleer, naar men ons zeide, het aanzienlijkst van deeze geheele groep eilanden; en waarſchijnlijk de voornaamſte zetel der regeering; want zij zeggen dat het tegenswoordig koninglijk geſlacht van *Otahiti* afſtamt van dat, hetwelk voor de laatſte omwenteling alhier regeerde. OOROO, de ontroonde Koning van *Ulietea*, was nog in leven; toen wij te *Huaheine* waren, daar hij als een uitgeweken Vorst woont, in zijnen perſoon een voorbeeld van de onbeſtendigheid van macht opleverende, maar ook, dat aanmerkenswaerdiger is, van den eerbied, dien dit volk aan bijzondere geſlachten en aan de gewoonten, die eenmaal de opperheerſchappij hebben gegeeven, betoont; want zij laaten OTOO alle de tekenen, welke zij der majeſteit toeëigenen, behouden, ſchoon hij zijne landen heeft verloren.

Wij zagen hier nog een voorbeeld van terwijl wij op *Ulietea* waren. Een van degeene die mij nu kwamen bezoeken was mijn oude vriend OREE, het gewezen Opperhoofd van *Huaheine*. Hij behield nog zijn aanzien, kwam altoos aan het hoofd van eenen grooten trein van bedienden, en was altijd voorzien van zulke geſchenken als ons de aangenaamſte waren. Dit Opperhoofd zag 'er nu veel beter uit dan ik hem voorheen op mijne twee voorige reizen gezien

had. De eenige reden die ik kon vinden dat zijne gezondheid met zijn' ouderdom toenam, was dat hij minder *arva* dronk, in zijnen tegenswoordigen staat van bijzonder persoon dan hij gewoon was geweest te doen toen hij de hoedanigheid van Regent bekleedde.

AGT-

AGTSTE HOOFDSTUK.

Aankomst te Bolabola. *Geſprek met* OPOONY. *Redenen om* DE BOUGAINVILLES *anker te koopen. Vertrek van de* Societeit-Eilanden. *Bijzonderheden omtrent* Bolabola. *Historie van de verovering van* Otaha *en* Ulietea. *Groote naam, dien de Bolabolaars hebben. Dieren, aldaar en op* Ulietea *gelaaten. Overvloedige toevoer van levensmiddelen en het inzouten van ſpek aan boord. Aanmerkingen over* Otahiti *en de* Societeit-Eilanden. *Sterrekundige en ſcheepvaartkundige waarneemingen aldaar gedaan.*

Zoo dra wij de haven uit waren, namen wij affcheid van *Ulietea* en ſtuurden naar *Bolabola*. Het voornaamſt, zoo niet eenigſt, doel dat ik in het oog had met dat eiland aantedoen, was van deszelfs Koning OPOONY een van de ankers te koopen, die de Heer DE BOUGAINVILLE te *Otahiti* verloren had. Dit anker was naderhand door de inboorlingen aldaar opgevischt, en, zoo als zij mij berichteden, door hen aan het Opperhoofd ten geſchenke gezonden. Mijn verlangen om het te bezitten ſproot niet uit een gebrek aan ankers; maar alle de bijltjens en het ander ijzer ge-

reedſchap, dat wij uit Engeland mede gebragt hadden, beſteed hebbende tot het koopen van ververſchingen, waren wij thans tot de noodzaaklijkheid gebragt van eenen nieuwen voorraad van koopwaaren uit het ruuw ijzer, dat wij aan boord hadden, te ſmeeden, waarvan egter reeds een groot gedeelte tot diergelijke einden en tot dienst van de ſchepen verbruikt was. Ik meende dan dat het anker van den Heer DE BOUGAINVILLE ons gebrek aan dit nuttig metaal vergoeden zoude, en ik twijfelde niet of ik zoude OPOONY wel overreeden om het mij afteſtaan.

OREO en zes of agt mannen van *Ulietea* voeren met ons over naar *Bolabola*; en waarlijk de meeste van de inboorlingen in het algemeen, uitgezonderd het Opperhoofd zelf, zouden gaerne met ons mede naar Engeland zijn gevaaren. Met het ondergaan van de zon op de hoogte van de zuidlijke punt van *Bolabola* zijnde, minderden wij zeil, en beſteedden den nacht met korte gangen te doen. Met het aanbreeken van den dag ſtuurden wij naar de haven, die aan de west-zijde van het eiland ligt. De wind was ſchraal, zoo dat wij moesten laveeren, en het was negen uuren voor wij nabij genoeg kwamen om eene ſloep aftezenden om den mond van de haven te peilen; want ik was voorneemens om de haven in te zeilen en 'er een dag of twee ten anker te blijven liggen.

Toen

Toen de ſloep terug kwam, berichtte de Stuurman dat, ſchoon de grond en de mond van de haven ſteenachtig was, 'er egter binnen de haven goede anker-grond gevonden wierd, dat de diepte zeven en twintig en vijf en twintig vademen was, en dat 'er ruimte genoeg was om 'er met de ſchepen in te draaien, alzoo het kanaal een derde van eene Engelſche mijl breed was. Ingevolge van dit verſlag beproefden wij om 'er met de ſchepen in te koomen; doch het getij zoo wel als den wind tegens ons zijnde, bevond ik, na twee of drie gangen gedaan te hebben, dat het niet geſchieden konde tot het getij gekenterd zoude weezen. Ik gaf dan mijn voorneemen van de ſchepen in de haven te brengen op, liet de ſloepen klaar maaken, ſtapte met ORZO en zijne reisgenooten in eene van dezelve en liet mij naar het eiland roeijen.

Wij landden ter plaatſe, die ons door de inboorlingen wierd aangewezen, en kort daarop wierd ik bij OPOONY ingeleid, onder eenen grooten toeloop van volk. Geen' tijd te verliezen hebbende, vroeg ik het Opperhoofd, zoo dra de noodzaaklijke pligtpleegingen voorbij waren, om het anker, en bragt het geſchenk, dat ik voor hem gereed gemaakt had, te voorſchijn, beſtaande in eene linnen nacht-japon, een hemd, enige gaazen doeken, een ſpiegel, enige glazen koraalen en ander ſpeelgoed, en zes bijlen. Op het

gezigt van de laatſte gong 'er een algemeene ſchreeuw op. Ik kon de oorzaak alleen daar door raaden, dat OPOONY volſtrekt weigerde mijn geſchenk aan te neemen tot ik het anker zoude ontvangen hebben. Hij beval drie mannen heen te gaan en mij hetzelve over te leveren, en, naar ik verſtond, moest ik met hun daar voor medegeeven wat mij goed dagt. Met deeze boodſchappers vertrokken wij in onze ſloepen naar een eiland, liggende aan de noord-zijde van den mond der haven, daar het anker was nedergelegd. Ik bevond dat het niet zoo groot of zoo volledig was als ik verwagt had. Het was zeven honderd ponden zwaar geweest, volgens het teken, dat 'er op ſtond; maar thans ontbraken 'er de ring, een gedeelte van de ſchaft en de twee klaauwen aan; nu was ik niet meer verlegen om de reden te raaden waarom OPOONY geweigerd had mijne geſchenken aan te neemen. Hij had, namelijk, ongetwijfeld gedagt dat zij de waarde van het anker, zoo als het thans was, zoo verre te boven gingen, dat ik te onvreden zoude zijn als ik het zag. Dit zij zoo het wil, ik nam het anker zoo als ik het vond, en zond hem alle de geſchenken, die ik 'er eerst voor beſtemd had. Mijne onderhandeling dus geëindigd hebbende, keerde ik naar boord, en, de ſloepen ingehijst hebbende, maakte ik zeil noordwaarts.

Terwijl de ſloepen binnen boord gehijst wierden,

den, kwamen 'er enige inboorlingen in drie of vier kanos af, om, gelijk zij zeiden, de ſchepen te zien. Zij bragten enige kokos-nooten mede en eene bigge, de eenigſte, die wij aan dit eiland bekwamen. Ik twijfel egter niet of wij zouden, zoo wij tot den volgenden dag aldaar vertoefd hadden, overvloedig van voorraad zijn voorzien geworden, en ik geloof dat de inboorlingen zeer ſpijtig zullen geweest zijn, toen zij vernamen dat wij weg waren. Doch, alzoo wij reeds eenen zeer goeden voorraad van varkens en vrugten aan boord hadden, en zeer weinig hadden om 'er meer te koopen, kon ik geene reden hebben om de voortzetting van onze reis langer uitteſtellen.

De haven van *Bolabola*, *Oteavanooa* genaamd, aan de west-zijde van het eiland gelegen, is eene van de ruimſte, die ik immer ontmoet heb, en, ſchoon wij niet naar binnen zeilden, was ik evenwel blijde gelegenheid te hebben om dezelve door mijn volk te laaten onderzoeken, en te verneemen dat zij eene zeer geſchikte plaats voor ſchepen opleverde (*).

De hooge berg met eene dubbele ſpitſe top, die

(*) Zie eene Kaart van het eiland *Bolabola* in het II. Deel. N°. III. Schoon wij geene afzonderlijke aftekening van de haven hebben, is derzelver ligging egter aldaar duidlijk getekend.

die in het midden des eilands ligt, vertoonde zig als dor aan de oost-zijde, maar aan de west-zijde had hij boomen of ſtruiken op de ſteilſte plaatſen. De laage gronden rondom, naar de zee, zijn met kokos-palmen en broodvrugt-boomen bedekt, gelijk de andere eilanden van deezen oceaan, en de veele kleine eilandjens, die het binnen het rif omringen, vermeerderen het aantal van deszelfs groeijende voortbrengzelen en de bevolking.

Doch deszelfs kleine uitgeſtrektheid in aanmerking genoomen, zijnde niet meer dan agt mijlen in middellijn; is het egter zonderling dat het volk van dat eiland heeft durven onderneemen en in ſtaat is geweest de eilanden *Ulietea* en *Otaha* te veroveren, welk eerſte eiland ten minſten eens zoo groot is. Wij hadden op elke van mijne drie reizen veel gehoord van den oorlog, die deeze groote omwenteling had teweeg gebragt. De vrugt van ons onderzoek omtrent de omſtandigheden, die bij denzelven plaats gehad hebben, zal den leezer misſchien vermaaken, en ik zal dezelve mededeelen als een ſtaaltjen van de historie van onze vrienden in dit gedeelte van de waereld, gelijk zij ons door henzelven verhaald is.

Ulietea en *Otaha*, dat daar digt bij ligt, leefden langen tijd in vriendſchap, of, gelijk de inboorlingen het uitdrukten, zij wierden beſchouwd als twee broeders, onafſcheidelijk door wederzijdsch eigenbelang. Zij beſchouwden het eiland *Huaheine*, ook

ook als hunnen vriend, ſchoon minder naauw met hetzelve in vriendſchap verbonden. *Otaha* ſpande egter, als een verraader, met *Bolabola* aan, en zij beſlooten gezamenlijk *Ulietea* aantetasten, welks volk zijne vrienden van *Huaheine* inriep om het tegens deeze twee Staaten bij te ſtaan. De mannen van *Bolabola* wierden aangezet door eene priesteres, of liever prophetes, die voorzeide dat zij wel ſlaagen zouden, en, als een bewijs van de zeekerheid van haare voorzegging, verzogt zij dat 'er een man naar de zee, op eene bijzondere plaats, mogt gezonden worden, daar uit eene groote diepte een ſteen zoude opkoomen. Hij ging dan in eene kano naar de aangewezen plaats, en zou gaan duiken, om te zien waar de ſteen lag, maar, ziet, hij kwam van zelf naar boven in zijne hand! Het volk was verbaasd op dit gezigt: de ſteen wierd als heilig in het huis van den *Eatooa* geplaatst, en wordt nog heden te *Bolabola* bewaard, als een bewijs van den invloed van deeze vrouw bij de Godheid. Toen hun moed aldus met de hoop op de overwinning was opgewonden, vertrokken de kanos van *Bolabola*, om die van *Ulietea* en *Huaheine* te bevegten, die ſterk met touwen aan elkanderen gebonden waren: de ſlag duurde lang, en zou waarſchijnlijk, ondanks de voorzegging en het mirakel, geëindigd hebben met de overhoopwerping van de *Bolabola*-vloot, zoo de *Otaha*-vloot niet in het beſliſſend

tijdſtip ware opgekoomen. Dit deed het geluk wenden en hunne vijanden wierden verſlagen met eene groote ſlagting. Die van *Bolabola* vervolgden hunne overwinning, vielen twee dagen daarna in *Huaheine*, hetwelk zij wisten dat zwak verdedigd zou worden, alzoo de meeste krijgslieden afwezig waren. Zij maakten zig ook meesters van dat eiland; maar veele der vlugtelingen naar *Otahiti* gegaan zijnde, vertelden aldaar hunne beklaaglijke geſchiedenis, die hunne landslieden, die zij op dat eiland ontmoeteden, en die van *Ulietea* zoo ſterk bedroefde, dat zij enige hulp van hun ontvingen. Zij wierden met ſlechts tien oorlogs-kanos uitgerust; doch, ſchoon hunne macht zoo klein was, beſtierden zij den togt met zoo veel voorzigtigheid, dat zij, in den nacht, wanneer het donker was, op *Huaheine* landden, en de Bolabolaars bij verraſching overvallende, 'er veele van doodden en de overige op de vlugt joegen, zoo dat zij, op die wijze, hun eiland heroverden, dat thans onafhanglijk blijft onder de regeering van deszelfs eigen Opperhoofden. Onmiddelijk na het verſlaan van de vereenigde vlooten van *Ulietea* en *Huaheine*, wierd de Bolabolaars een voorſtel gedaan door hunne bondgenooten van *Otaha*, om tot een gelijk deel van de veroveringen te worden toegelaaten. De weigering hiervan verbrak hun onderling verbond, en in den loop van den oorlog wierd *Otaha* zelf,

zoo

zoo wel als *Ulietea*, veroverd, welke beiden eilanden thans *Bolabola* onderworpen blijven, zijnde de Opperhoofden, die 'er regeeren, ſlechts afgezondene van OPOONY, den Oppervorst van dat eiland. Bij de t'onderbrenging van die twee eilanden wierd 'er vijf maal op verſchillende plaatzen ſlag geleverd, waarin van beiden zijden veel volk ſneuvelde.

Zoodanig was het bericht, dat wij ontvongen. Ik heb reeds meer dan eens aangemerkt hoe onvolkoomen dat volk de naauwkeurige dagtekeningen van gebeurde zaaken onthoudt. Wat deezen oorlog belangt, ſchoon hij binnen weinige jaaren was voorgevallen, konden wij egter maar naar den tijd van deszelfs begin en einde raaden uit bijkoomende omſtandigheden, die onze eigen waarneemingen ons opleverden, alzoo de inboorlingen onze vraagen niet met juistheid konden beantwoorden. De volkoomen verovering van *Ulietea*, waar mede de oorlog eindigde, was, zoo wij weeten, geſchied voor ik in het jaar 1769 met *de Onderneeming* aldaar aanlandde; maar wij kunnen opmaaken dat het niet zeer lang geleden was dat de vrede was geſloten, alzoo wij toen verſche ſpooren van vijandlijkheden op dat eiland konden gewaar worden (*). Men kan nog enig licht over dit onderzoek verſpreiden, als men acht ſlaat

(*) Ziet de eerſte Reize II D. bladz. 14 *en verv.*

ſlaat op den ouderdom van TEEREETAREEA, het tegenwoordig Opperhoofd van *Huaheine*. Men kon aan hem zien dat hij niet boven tien of twaalf jaaren oud was, en men verhaalde ons dat zijn vader in een van de gevegten geſneuveld was. Omtrent den tijd wanneer de oorlog begonnen was hadden wij geene betere regel om te oordeelen dan deeze, dat de jonge lieden van omtrent twintig jaaren, die wij 'er naar vroegen, zig de eerſte gevegten naauwlijks herinneren konden, en ik heb reeds gezegd dat OMAIS landslieden, die wij te *Wateeoo* vonden, niets van deezen oorlog wisten, zoo dat hij na hun vertrek was begonnen.

Zedert de verovering van *Ulietea* en *Otaha* zijn de Bolabolaars bij hunne nabuuren altoos beſchouwd als onoverwinlijk, en zoo verre is hun roem verſpreid, dat zij zelfs op *Otahiti*, dat bijna buiten hun bereik is, zoo niet gevreesd, ten minſten geëerbiedigd worden om hunne dapperheid. Men zegt dat zij in het gevegt nooit vlugten, en dat zij een gelijk aantal van de andere eilanders altoos ſlaan. Maar, behalven deeze voordeelen, ſchijnen hunne nabuuren een groot deel toeteſchrijven aan de meerderheid van hunnen God, die zij geloofden dat ons door tegenwinden te *Ulietea* ophield, als niet willende dat wij een eiland bezoeken zouden, dat onder zijne onmiddelijke beſcherming ſtaat.

Hoe

Hoe hoog de Bolabolaars thans in achting zijn op *Otahiti* kan men daar uit afneemen, dat het anker van den Heer DE BOUGAINVILLE hun is toegezonden. Aan dezelfde oorzaak moet men ook hun voorneemen toeſchrijven van den Spaanſchen ſtier naar hun eilanden te brengen, en zij waren reeds in het bezit geraakt van eene derde Europiſche merkwaerdigheid, het mannetjen van een ander dier, dat door de Spanjaards op *Otahiti* was aangebragt. Wij hadden niet geweeten wat te maaken uit de onvolkoomen beſchrijving, welke de inboorlingen ons van dat dier gaven; maar Kapitein CLERKES wegloopers verhaalden mij, toen zij weder aan boord gebragt waren, dat het dier hun daar getoond was, en dat het een ram was. Zelden koomt 'er uit het kwaad niet nog enig goeds; zoo onze twee mannen niet weggeloopen waren, zou ik dit niet geweeten hebben. Ingevolge van dit hun naricht, nam ik, toen ik naar land gong om OPOONY te ſpreeken, eene ooi mede naar land, die wij van de *Kaap de Goede Hoop* hadden medegebragt, en ik hoop dat ik door dit geſchenk den grondſlag zal gelegd hebben voor een ras van ſchaapen op *Bolabola*. Ik liet ook op *Ulietea*, onder het opzigt van OREO, een paar Engelſche varkens en twee geiten, zoo dat niet alleen *Otahiti*, maar alle de nabuurige eilanden, binnen weinig jaaren, hun ras varkens zeer aanmerklijk zullen verbeterd zien, en waarſchijn-

ſchijnlijk zullen voorzien wezen van alle de onſchatbaare dieren, die hier door hunne Europiſche bezoekers zijn aangebragt.

Als dit eens gebeuren zal, zal geene plaats in de waereld deeze eilanden evenaaren in verſcheidenheid en overvloed van ververſchingen voor zee-reizigers; ja zelfs in hunnen tegenswoordigen ſtaat weet ik geene plaats, die dezelve daarin te boven gaat. Na herhaalde proefneemingen in den loop van verſcheiden reizen, bevinden wij dat, als zij niet door inwendige onlusten ontrust worden, maar met elkanderen in vriendſchap leeven, dat nu enige jaren lang het geval geweest is, hunne voortbrengzelen in den grootſten overvloed zijn, en bijzonderlijk het waerdigſte van alle hunne voortbrengzelen, de varkens.

Zoo wij eenen grooter voorraad van goederen, en eene genoegzaame hoeveelheid zout aan boord gehad hadden, twijfel ik niet of wij zouden zoo veel ſpek hebben kunnen inzouten, als waaraan beiden de ſchepen voor twaalf maanden genoeg zouden gehad hebben; maar ons bezoek aan de *Vrienden-Eilanden*, en ons lang verblijf aan *Otahiti* en in de nabuurſchap, putteden onze handel-waaren geheel uit, in het bijzonder onze bijlen, waarmede, over het algemeen, de varkens alleen konden gekogt worden, en wij hadden naauwlijks zout genoeg om vijftien kleine vaten ſpek te zouten. Van deeze wierden 'er vijf bij on-

onze victualie opgelegd aan de *Vrienden-Eilanden*, en de andere tien aan *Otahiti*. Kapitein CLERKE zoutede ook eene evenredige hoeveelheid voor zijn ſchip.

Wij gongen in dat inzouten eveneens te werk als op mijne laatſte reis. De varkens wierden des avonds geſlagt; zoo dra zij ſchoon gemaakt waren, wierden zij open geſneden, de beenderen wierden 'er uit genoomen en het ſpek wierd gezouten terwijl het nog warm was; het wierd vervolgens zoo gelegd dat het ſap 'er uit kon droogen tot des anderendaags 's morgens, wanneer het weder wierd gezouten, in een vat gepakt en met pekel bedekt. Dus bleef het vier of vijf dagen, of eene week lang, wanneer het weder uit het vat wierd genoomen, ſtuk voor ſtuk nagezien, en zoo 'er onder waren, die in het minst waren aangeſtooken, gelijk ſomtijds gebeurde, wierden die ter zijde gelegd, en het overige in een ander vat gepakt, dat met goede pekel gevuld en toegekuipt wierd. Omtrent agt of tien dagen daarna ondergong het een tweede onderzoek; maar dit ſcheen onnodig, alzoo het gemeenlijk alles in goeden ſtaat bevonden wierd. Een mengzel van graauw en van wit zout voldoet best; maar het een of ander alleen is ook goed. Men moet wel zorg draagen dat 'er geene groote bloed-vaten in blijven; ook moet 'er niet te veel bij elkander gepakt worden bij het eerſte inzouten, opdat de ſtukken in

het

het midden niet zouden broeijen, en daardoor beletten dat zij door het zout doortrokken worden. Dit gebeurde ons eens wanneer wij eene grooter hoeveelheid ſlagteden dan gewoonlijk. Regenachtig warm weder is ongunſtig om ſpek in te zouten in luchtſtreeken tuſſchen de keerkringen.

Misſchien zullen de menigvuldige bezoeken, die de Europeaanen zedert enige jaaren aan deeze eilanders gegeeven hebben, eene groote aanmoediging voor hun wezen om eenen grooten voorraad van varkens te houden, alzoo zij ondervinding genoeg gehad hebben om te weeten dat zij, als wij koomen, zeeker kunnen zijn daarvoor van ons te krijgen hetgeen in hun oog de meeste waardij heeft. Op *Otahiti* verwagten zij de Spanjaarden alle dagen, en zij zullen nog twee of drie jaaren lang, niet alleen daar, maar ook op de andere eilanden, naar de Engelſchen uitkijken. Het helpt niet dat men hun zegge dat men niet weder zal koomen, zij denken dat men moet, ſchoon geen hunner de reden van uwe komst weet, of zig de moeite wil geeven om 'er naar te onderzoeken.

Ik beken dat ik mij niet kan onthouden alhier te verklaaren dat ik van gedagten ben dat het veel beter voor dit arme volk zoude geweest zijn onze meerderheid in de gerieflijkheden en konſten, die het leven aangenaam maaken, nimmer te hebben leeren kennen, dan, die eens gekend heb-

hebbende, weder aan hunne oorſpronglijke onbekwaamheid tot verbetering overgelaaten te worden. Zij kunnen nu indedaad niet weder gebragt worden tot die gelukkige middelmaatigheid, waarin zij leefden, voor wij hen ontdekten, zoo de gemeenſchap tuſſchen hen en ons afgebrooken blijfc. Het koomt mij voor dat het enigermaate de plicht van de Europeaanen geworden is hen om de drie of vier jaaren eens te bezoeken, om hun van die gerieflijkheden te voorzien, die wij onder hen hebben ingevoerd, en voor welke wij hen eene vooringenoomenheid gegeeven hebben. Het gebrek aan zulken toevoer zal bij hen waarſchijnlijk zeer ſterk gevoeld worden, wanneer het misſchien te laat zal zijn om tot hunne oude minder volmaakte uitvindingen terug te keeren, die zij nu verachten, en welke zij hebben laaten vaaren, zedert den invoer van de onze; want als het ijzer gereedſchap, dat zij nu bezitten, zal verſleten zijn, zullen zij de kennis van hun eigen gereedſchap bijna verloren hebben. Eene ſteenen bijl is thans onder hen iets zoo zeldzaams als eene ijzeren over agt jaaren was, en een beitel van ſteen of been is 'er niet meer te vinden. Groote ſpijkers vervullen de plaats van de laatſte, en zij zijn dwaas genoeg om zig te verbeelden dat zij 'er eenen onuitputlijken voorraad van hebben bekoomen, want zij waren thans in het geheel niet gezogt. Somtijds egter namen zij veel kleine ſpij-

kers voor vrugten aan. De messen waren thans in veel achting op *Ulietea*, en de groote en kleine bijlen bleeven altoos den voorrang behouden boven alle onze andere waaren, op alle de eilanden. Met opzigt tot zaaken van opschik, is dit volk zoo veranderlijk als eene van de beschaafde natieën van Europa, zoo dat hetgeen hun behaagt, als eene mode in zwang is, door hen zal verworpen worden, als het weder door eene andere gril vervangen is. Maar ons ijzer gereedschap is van zulk een treffend nut, dat zij, mogen wij gerust zeggen, hetzelve altoos hoog zullen achten, en dat zij volkoomen ongelukkig zullen zijn, als zij, de stoffe niet bezittende en niet geleerd hebbende dezelve te maaken, geen toevoer meer zullen ontvangen van hetgeen men nu kan beschouwen als noodzaaklijk tot de aangenaamheid van hun leven (*).

Naar-

(*) Als men bedenkt dat de uitrusting van een paar schepen tot dit van COOK voorgeslagen menschlievend oogmerk bezwaarlijk meer dan 5000 ponden sterling, en veelligt, met behoorlijke spaarzaamheid, niet half zoo veel zoude kosten, dan ziet men wel dat het hart van hun, die aan het roer zitten, bij het ontwerpen van deeze ontdekking-reizen gezwegen heeft. De edele man, die hier zoo vaderlijk voor zijne aangenoomen kinderen op de Zuid-zee-eilanden spreekt, verdiende dat men, hem ter eere, zijne roerende voorslagen ter harte genoomen, en ter uitvoer gebragt hadde. Zulk een gedenkteken zou daur-

Naardien *Otahiti*, ſchoon niet behoorende onder de eilanden, die wij de *Societeit-Eilanden* genoemd hebben (*), bewoond wordt door hetzelfde ras van menſchen, en in de hoofdtrekken van karakter en zeden met dezelve overeenkoomt, was het gelukkig dat wij toevallig dit voornaam eiland voor de andere ontdekten, alzoo het vriendlijk en gastvrij onthaal, dat wij aldaar ontvongen, natuurlijk dat eiland tot de voornaamſte plaats van ons verblijf maakte in onze bezoeken in dit gedeelte van den Stillen Oceaan. Door deeze menigvuldige gemeenſchap hebben wij betere gelegenheden gehad om iets van hetzelve en deszelfs inwooneren te weeten dan van de andere diergelijke, maar minder aanmerklijke, eilanden in deszelfs nabuurſchap. Wij hebben van deeze ook

duurzaamer zijn dan legpenningen en lof-ſpraaken; doch het is ligter te ſpreeken dan te handelen.

G. FORSTER.

(*) Daar de Natuur zelve hier grenzen getrokken en groepen van eilanden gevormd heeft, is het ook beter de groepen, waarvan de eigenlijke van COOK, den eerſten ontdekker zoo genaamde *Societeit-Eilanden* ſlechts een deel uitmaaken, deezen algemeenen naam te geeven dan de benaamingen noodloos te vermenigvuldigen; daarom kunnen ook *Otahiti*, *Matea*, *Tapoamanao* en *Maurua* bij de overige *Societeit-Eilanden*, *Huaheine*, *Ulietea*, *Toha* en *Bolabola* gerekend worden.

G. FORSTER.

ook. evenwel genoeg gezien om overtuigd te wezen dat alles wat wij van *Otahiti* waargenoomen en verhaald hebben, met weinig verandering, ook op dezelve kan toegepast worden.

Daar ſchijnt reeds maar al te veel bekend gemaakt te zijn in onze voorige berichten omtrent zeden en gewoonten, die *Otahiti* voor veelen aan boord van onze ſchepen een zoo aangenaam verblijf maakten, en, al konde ik nu nog enige uitvoeriger trekken in een tafereel brengen, welks ſchets reeds met genoegzaame naauwkeurigheid is getrokken geworden, zou ik nog geaarſeld hebben om in deeze mijne reis-beſchrijving zoodanig een van losbandige zeden optehangen, welke diegeenen, voor welker onderrigting ik ſchrijve, ſlechts zouden kunnen walgen. Daar zijn egter menige van de huislijke, ſtaatkundige en godsdienſtige inſtellingen van dit volk, die, na alle onze bezoeken, nog zeer onvolkoomen begrepen worden. Het verhaal van de voorvallen, die geduurende ons verblijf aldaar gebeurden, zal waarſchijnlijk nog enig nieuw licht over dezelve verſpreiden, en tot verder naricht zal ik den leezer naar de aanmerkingen van den Heer ANDERSON verwijzen.

Onder de verſchillende mindere bezigheden, terwijl wij aan deeze eilanden waren, wierden de groote voorwerpen van onzen dienst altoos in acht genoomen. Daar wierd geene gele-

legenheid verzuimd om ſterrekundige en ſcheepvaartkundige waarneemingen te doen, uit welke de volgende tafel omtrent de breedte en lengte en de afwijking en duiking van de kompas-naald is opgemaakt:

	Z. B.	O. L.
Matavai-punt aan *Otahiti*	17° 29½′	210° 22′ 28″
Owharre-Haven aan *Huaheine*	16 42½	208 52 24
Ohamaneno Haven aan *Ulietea*	16 45½	208 25 22

	afwijk.	duiking.
Matavai-punt aan *Otahiti*	5° 34′ O.	29° 12
Owharre-Haven aan *Huaheine*	5 13½	28 28
Ohamaneno-Haven aan *Ulietea*	6 19	29 5

De Lengte van de drie onderſcheiden plaatſen is afgeleid uit het gemiddelde van honderd vijf en veertig reekſen waarneemingen, aan land gedaan, ſommige op de eene plaats, en ſommige op de andere, en op elke der anker-plaatſen overgebragt door den tijd-wijzer. Alzoo de ligging dier plaatſen, op mijne voorige reizen, zeer naauwkeurig bepaald was, wierden de bovenſtaande waarneemingen voornamelijk gedaan met inzigt om te bepaalen in hoe verre men op een aantal waarneemingen op de maan zoude kunnen rekenen, en hoe nabij zij zouden overeenſtemmen met die, welke in het jaar 1769 op dezelfde plaats gedaan zijn, die *Matavai-Punt* bepaalden op 210° 27′ 30″. Het verſchil is, naar het blijkt,

ſlechts 5′ 2″, en misſchien is 'er geene handelwijze, die eene volkoomener overeenſtemming zoude kunnen voortgebragt hebben. Zonder te willen beſliſſen welke van de twee berekeningen de waarheid meest nabij koome, zal de Lengte van 210° 22′ 28″, of, dat hetzelfde is, 208° 25″ 32′ de Lengte zijn, van welke wij met den tijd-wijzer zullen rekenen, terwijl wij zullen ſtellen dat hij op den middelbaaren tijd elken dag 1, ″69 verliest, gelijk wij bevonden hebben door het gemiddelde uit alle de waarneemingen, die wij tot dat einde aan deeze eilanden gedaan hebben.

Bij onze aankomst aan *Otahiti* was de miswijzing van den tijd-wijzer in Lengte, volgens den gang te *Greenwich*, 1° 18′ 58″, en volgens den gang te *Tongataboo* 0° 16′ 40″.

Wij deeden ook enige waarneemingen op de getijen, voornamelijk aan *Otahiti* en *Ulietea*, met inzigt om het hoogſte water aan het eerſte deezer eilanden te bepaalen. Toen wij aldaar op mijne tweede reis waren, meende de Heer WALES ontdekt te hebben dat het hooger rees dan ik het waargenoomen had, toen ik *Otahiti* in 1769 voor de eerſte reis bezogt. Dan de waarneemingen, die wij thans deeden, beweezen van neen, dat is dat het nooit hooger rijst dan ten hoogſten twaalf of veertien duimen. En, wij namen waar dat het, zoo wel bij kwartier-maanen als bij volle

en

en nieuwe maanen, omtrent op den middag hoog water was.

Om dit met zeekerheid te weeten wierden de volgende waarneemingen aan *Ulietea* gedaan:

Nov.	Stil water.		Gemidd. tijd van hoog water.	Hoogdrijving in duimen.
6 van	11" 15' tot	12" 20'	11" 48	5, 5
7	11 40	1 00	12 20	5, 2
8	11 35	12 50	12 12	5, 0
9	11 40	1 16	12 28	5, 5
10	11 25	1 10	12 18	6, 5
11	12 00	1 40	12 20	5, 0
12	11 00	1 05	12 02	5, 7
13	9 30	11 40	10 35	8, 0
14	11 10	12 50	12 00	8, 0
15	9 20	11 30	10 25	9, 2
16	10 00	12 00	11 00	9, 0
17	10 45	12 15	11 30	8, 5
18	10 25	12 10	11 18	9, 0
19	11 00	1 00	12 09	8, 0
20	11 30	2 00	12 45	7, 0
21	11 00	1 00	12 00	8, 0
22	11 30	1 07	12 18	8, 0
23	12 00	1 30	12 45	6, 5
24	11 30	1 40	12 35	5, 5
25	11 40	1 50	12 45	4, 7
26	11 00	1 30	12 15	5, 2

Thans alles afgehandeld hebbende wat mij is voorgekoomen omtrent deeze eilanden, die zulk een aanzienlijk figuur in de lijst onzer ontdekkingen maaken, zal de leezer mij wel toeſtaan het vervolg van mijn dagverhaal voor eene wijl af te breeken, terwijl hij het volgend hoofdſtuk zal doorleezen, hetwelk ik aan den Heer ANDERSON verſchuldigd ben.

NEGENDE HOOFDSTUK.

De berichten omtrent Otahiti *zijn nog onvolkoomen. Heerſchende winden aldaar. Schoonheid van het land. Deszelfs bebouwing. Natuurlijke merkwaerdigheden. De perſoonen der inboorlingen. Hunne ziekten. Hun algemeen karakter. Hunne zugt tot vermaak. Hunne Taal. Hunne Genees- en Heelkunde. Hunne ſpijzen. De uitwerkingen van het* ava *drinken. Tijd en wijze van eeten. Hunne verbindtenisſen met de vrouwen. Beſnijdenis. Hun godsdienst-ſtelzel. Hunne denkbeelden omtrent de ziel en een toekoomend leven. Verſchillende bijgeloovigheden. Overleveringen omtrent de ſchepping. Eene hiſtoriſche legende. Eerbewijzingen aan den Koning. Onderſcheid van rangen. Straffen voor misdaaden. Bijzonderheden van de nabuurige eilanden. Naamen van hunne Goden. Naamen van de eilanden, die zij bezoeken. Uitgeſtrektheid van hunne ſcheepvaart.*

Het zal in den eerſten opſlag overbodig ſchijnen nog meerder te voegen bij hetgeen in de beſchrijvingen van de reizen van Kapitein WALLIS,

den Heer DE BOUGAINVILLE en Kapitein COOK van *Otahiti* gezegd is, alzoo men ligtlijk zoude onderſtellen dat men thans weinig zoude kunnen voor den dag brengen dan eene herhaaling van hetgeen reeds te vooren gezegd is. Ik ben egter verre van dit te willen toeſtemmen, en ik ſchroom niet te zeggen dat, ſchoon 'er reeds, bijzonderlijk door Kapitein COOK, eene zeer naauwkeurige beſchrijving van het land en van de meest in het oog loopende gewoonten van deszelfs inwooneren gegeeven is, 'er egter nog veel onaangeraakt overblijft, dat 'er, omtrent enige omſtandigheden, dwaalingen begaan zijn, welke laatere en herhaalde waarneemingen hebben kunnen verbeteren, en dat wij, zelfs nu nog, onkundig zijn van veele van de gewigtigſte inſtellingen, die onder dit volk heerſchen. De waarheid is dat onze bezoeken, ſchoon menigvuldig, egter maar kort geweest zijn; veele van ons hadden geen' zin in het doen van onderzoek; meer van ons waren niet in ſtaat onze onderzoekingen wel te beſtieren, en wij verkeerden alle, ſchoon niet in denzelfden graad, onder het nadeel, dat eene onvolkoomen kennis van de taal van hun, van welke alleen wij onderrigting ontvangen konden, verzelt. De Spanjaards hadden het meer in hun vermogen deeze hinderpaal te boven te koomen; alzoo enige van hun veel langer dan andere Europiſche bezoekers op *Otahiti* ge-

gebleven zijn. Naardien zij, met deeze meerdere voordeelen, gelegenheid moeten gehad hebben om de volkoomenſte onderrigting over de meeste voorwerpen, dit eiland betreffende, te erlangen, zou hun verſlag omtrent hetzelve waarſchijnlijk echter en naauwkeuriger onderrigting geeven dan wij met alle onze poogingen hebben kunnen verkrijgen. Dan, alzoo ik het als zeer onzeeker, zoo niet zeer onwaarſchijnlijk aanzie dat wij immer enig naricht van dien kant zullen ontvangen, heb ik hier alles willen bijeen brengen wat ik nog omtrent *Otahiti* en de nabuurige eilanden heb kunnen te weeten koomen, hetzij van OMAI, terwijl hij aan boord was, hetzij uit de geſprekken met de andere inboorlingen, terwijl wij onder hen verkeerden.

De wind waait hier het grootſte gedeelte van het jaar van tuſchen O. Z. O. en O. N. O. Dit is de waare paſſaat-wind of dien de inboorlingen *Maaraec* noemen, en ſomtijds waait hij met vrij groote kracht. Als dit gebeurt, is het weder dikwijls betrokken met regen-buien; maar als de wind maatiger is, is het weder helder, vast en ſtil. Als de wind meer naar het Zuiden loopt, en Z. O. of Z. Z. O. wordt, waait hij zagter met eene effen zee, en wordt *Maoai* genoemd. In de maanden als de zon bijna in het toppunt is, dat is in December en Januarij, zijn wind en weder zeer onbeſtendig; maar de wind waait dikwijls

wijls uit het W. N. W. of N. W. Deezen wind noemen zij *Toerou*, en hij is gemeenlijk verzeld van donker betrokken weder, en dikwijls van regen. Hij waait ſomtijds ſterk, ſchoon gemeenlijk maatig; maar duurt zelden langer dan vijf of zes dagen agter een, en is de eenigſte wind, met welken het volk van de eilanden onder den wind met kanos naar dit eiland koomt. Als hij nog Noordlijker is, waait hij met minder kracht, en wordt *Erapotaia* genoemd, welke zij verdichten de vrouw van *Toerou* te zijn, die, volgens hunne fabelkunde, van het manlijk geſlacht is.

De *Z.* W. en W. Z. W. winden waaien nog meer dan de voorige, en ſchoon zij, over het algemeen, zagt en door ſtilte of koeltjens uit het Oosten afgebrooken zijn, waaien zij egter ſomtijds met hevige buien. Het weder dat dezelve verzelt, is gemeenlijk donker, betrokken en regenachtig, met eene drukkende heete lucht, en dikwijls veel donder en weêrlicht. Hij wordt *Etoa* (*) genoemd, en volgt dikwijls op den *Toerou*, gelijk ook de *Farooa* doet, die nog Zuidlijker is, en door zijne hevigheid huizen en boo-

(*) *Etoa*, of liever *E·toa*, betekent *den oorlog*, en bij gevolg wordt dat woord, met zinſpeeling op den ſtrijd der elementen bij donder-weder. hier zinnebeeldig gebruikt.

G. FORSTER.

boomen omverre werpt, bijzonderlijk kokospalmen, ter oorzaak van hunne hoogte; maar deeze wind is van korten duur.

De inboorlingen ſchijnen geene naauwkeurige kennis van deeze veranderingen te hebben (*), en willen egter enige algemeene beſluiten uit derzelver uitwerkingen opgemaakt hebben; want zij zeggen dat, als de zee een hol geluid geeft, en zagt op het ſtrand, of liever op het rif ſlaat, zulks goed weder beduidt; doch dat, als zij een ſcherp geluid geeft en de golven elkanderen digt opvolgen, het tegendeel zal plaats hebben.

Misſchien is 'er geen' plaats in de waereld, die een rijker gezigt oplevert dan het Zuid-Oostlijk gedeelte van *Otahiti*. De bergen zijn hoog en ſteil, en, op veele plaatſen, hobbelig; maar zij zijn tot op de toppen met boomen en heesters bedekt, zoo dat de aanſchouwer zig naauwlijks kan onthouden van te denken dat de rotſen zelve de eigenſchap bezitten van haar groenend bekleedzel voorttebrengen en te onderhouden. Het vlak land, dat deeze bergen naar den zee-kant begrenst, en de tusſchen beiden liggende valeien krielen van verſchillende voortbrengzelen, die allerweeldrigst groei-

(*) Ook worden de ſtreeken, volgens FORSTER, ſomtijds anders genoemd als hier wordt opgegeeven. *Touroe* heet bij hem het Noorden, *Toa* het Zuiden.

G. FORSTER.

groeijen, en den geest van den aanschouwer eensklaps vervullen met het denkbeeld dat geene plaats op aarde deeze in kracht en schoonheid van de groeijing kan te boven gaan. De Natuur is niet minder mild geweest in het toedeelen van riviertjens, die in alle de valeien gevonden worden, en die zig dikwijls, als zij de zee naderen, in twee of drie takken verdeelen, de vlakke landen, door welke zij loopen, vrugtbaar maakende. De wooningen van de inboorlingen staan zonder orde op deeze vlakke gronden verspreid, en veele, die digt aan strand stonden, leverden een bevallig tooneel op, als zij uit onze schepen gezien wierden, vooral naardien de zee, binnen het rif, dat de kust bezoomt, volkoomen stil is, en te alle tijden voor de inboorlingen een veilig vaarwater oplevert, die men dikwijls lui ziet voorbij roeijen, als zij van de eene plaats naar de andere, of uit visschen gaan. Deeze bekoorlijke tooneelen ziende, heb ik dikwijls spijt gevoeld buiten staat te zijn om hun, die geene gelegenheid gehad hebben die te beschouwen, zulk eene beschrijving van dezelve te geeven, als hun enigermaate een diergelijken indruk zoude kunnen mededeelen als gevoeld moet worden door ieder, die het geluk heeft van zig op de plaats zelve te bevinden.

Het is ongetwijfeld de natuurlijke vrugtbaarheid van het land, gevoegd bij de zagtheid en stilheid der luchtstreek die de inboorlingen zoo zorg-

zorgloos in hunnen landbouw maakt, dat 'er op veele plaatſen, ſchoon overvloeiende van de rijkſte voortbrenzelen, de minſte ſpooren niet van kunnen gezien worden. De doek-plant, die gezaaid wordt met zaad, dat van de bergen gebragt wordt, en de *ava* of dronkenmaakende peper, die zij voor de zon beſchutten, als zij nog zeer jong is, door dezelve met bladeren van den brood-boom te bedekken, zijn bijna de eenigſte gewasſen, op welke zij enige acht ſchijnen te ſlaan, en deeze houden zij ook zeer zuiver.

Ik heb zeer zorgvuldig onderzoek gedaan naar de wijze waarop zij den broodvrugt-boom behandelen, maar men antwoordde mij altoos dat zij dien nooit planteden. Dit is ook klaar te zien op de plaatſen daar de jonge boomtjens opſchieten. Men zal altijd zien dat zij uit de wortelen van de oude opkoomen, die langs de oppervlakte van den grond loopen, zoo dat de broodvrugtboomen natuurlijk de vlakten zouden bedekken al ware het eiland niet bewoond, op dezelfde wijze als de witte boomen (*) op *van Diemens Land* aldaar de bosſchen vormen; en dan moeten wij aanmerken dat de bewooner van *Otahiti*, in plaats van verpligt te zijn zijn brood te planten, eerder in de noodzaaklijkheid is om deszelfs

(*) *Melaleuca Leucadendron.*

zelfs voortplanting tegen te gaan, hetgeen ik denk dat somtijds geschiedt om plaats te maaken voor boomen van eene andere soort, om hem enige verscheidenheid in voedzel te verschaffen (*).

De voornaamste zijn de kokosnooten-boom en de plataan, of kleine bananen, van welke de eerste geene moeite kan geeven, als hij eens een voet of twee boven den grond is opgeschoten, maar de plataan vereischt wat meerder zorg; want als hij geplant is, schiet hij op, en begint in omtrent drie maanden vrugten te draagen, geduurende welken tijd hij jonge scheuten geeft, die eene opeenvolging van vrugten leveren, want de oude stammen worden afgehouwen, als 'er de vrugt af geplukt is (†). De

(†) Hier is baarblijkelijk iets overdrevens. Vooreerst wederspreekt het andere berichten. Ten anderen is het besluit niet wettig: daar ik geen' spoor van bebouwing gewaar worde, daar heeft zij ook geen plaats gehad. Rondom eenen broodboom, die voor vijftig jaaren geplant is, mag het 'er wild uitzien, en daar mag een jong boschjen uit zijne wortelen opslaan. Maar die jonge stammen moeten tog verplant worden, wijl zij niet onder de takken van den ouden stam kunnen opwassen. En heeft de Heer A. nooit gehoord dat men, om jonge spruiten te teelen, de wortelen inkerft?

G. FORSTER.

(*) De minste verscheidenheden van de pisangs worden zoo vroeg rijp. De meeste eisschen zes of agt maanden, enige nog langer' tijd.

G. FORSTER.

De voortbrengzelen van dit eiland zijn egter niet zoo aanmerklijk wegens hunne verſcheidenheid als wegens hunnen overvloed, en daar zijn maar weinige merkwaerdigheden. Onder deeze mag men tellen een vijver of meir van zoet water, op de kruin van eenen der hoogſte bergen; men heeft drie of vier dagen nodig om 'er naar toe te gaan en weêrom te koomen. Het is aanmerklijk om zijne diepte, en daar zijn ontzagchelijk groote palingen in, die ſomtijds door de inboorlingen gevangen worden, welke op dit water met kleine vlotjens, van twee of drie aan elkanderen gebonden wilde plataanboomen, vaaren. Dit wordt voor eene van de grootſte natuurlijke merkwaerdigheden van het land gerekend, zoo dat bij reizigers, die van de andere eilanden koomen, bij hunne terugkomst eene van de eerſte vraagen van hunne vrienden is, of zij dat meir gezien hebben? Daar is ook eene ſoort van water, van welk maar een enkele kleine vijver op het eiland is, even zoo verre af gelegen als het meir, en, naar allen ſchijn, zeer goed, met een geel bezinkzel op den grond; maar het is ſlegt van ſmaak, en doet degeene, die 'er van drinken, kwaad, en bij hen, die 'er zig in baaden, doet het gezwellen en zweeren uitbreeken (*).

Niets

(*) Het ware der moeite waerdig geweest zoo wel dit wa-

Niets kon ons, bij onze aankomst alhier, op het eerſte gezigt, ſterker treffen dan het aanmerklijk verſchil tuſſchen de ſterke geſtalte en de donkere kleur van het volk van *Tongatäboo* en eene ſoort van tederheid en witheid, die de inwooneren van *Otähiti* onderſcheidt. Het leed zelfs enigen tijd voor dat verſchil de ſchaal ten voordeele van de Otahitiers konde overhaalen, en dan misſchien nog alleen omdat wij aan hun gewoon wierden, en de hoedanigheden, die ons in de andere behaagd hadden, uit ons geheugen begonnen gewischt te worden. Hunne vrouwen troffen ons egter, als in alle opzigten den voorrang verdienende, en als alle die tedere kenmerken bezittende, die haar in veele landen van de andere ſexe onderſcheiden. De baard, welken de mannen alhier lang draagen, en het hair, dat niet zoo kort wordt afgeſneden als de manier op *Tongataboo* is, maakte ook een groot verſchil, en wij konden ons niet onthouden van te denken dat zij, bij alle gelegenheden, eenen grooter graad van beſchroomdheid en ligtvaerdigheid lieten blijken. De welgeſpierde geſteldheid, bij de

water als de ſtoffen in den grond in de nabuurſchap naauwkeuriger te onderzoeken; misſchien zou men daar uit iets omtrent de formeering van het eiland hebben kunnen beſluiten.

G. FORSTER.

de Vrienden-Eilanders zoo gemeen, en die een gevolg ſchijnt van hunne gewoonheid aan veele lighaamsbeweegingen, is hier weg; daar de grootere vrugtbaarheid van het land de inwooneren in ſtaat ſtelt om een luier leven te leiden; en derzelver plaats is vervuld door eene vetheid en gladheid van huid, die, ſchoon misſchien meer overeenkomſtig met onze denkbeelden van ſchoonheid, indedaad niet voordeelig is, alzoo zij verzeld ſchijnt van eene ſoort van ſlapheid in alle hunne beweegingen, die bij de andere niet gezien wordt. Deeze waarneeming wordt volkoomen bevestigd in hun worſtelen en vuist-vegten, dat weinig beter naam verdient dan de zwakke poogingen van kinderen, vergeleken met de ſterkte, waarmede deeze oefeningen op de *Vrienden-Eilanden* geſchieden.

Naardien perſoonlijke begaafdheden onder hen in groote achting zijn, neemen zij hunne toevlugt tot verſcheiden middelen om dezelve, overeenkomſtig hunne denkbeelden van ſchoonheid, te verbeteren. Zij hebben dan ook eene gewoonte, die voornamelijk onder de *Erreoes*, of ongetrouwde mannen van enigen rang, in zwang is, van eene bewerking te ondergaan om zig fraai te maaken. Dit geſchiedt door een paar maanden in huis te blijven, geduurende welken tijd zij eene groote menigte klederen draagen en niets eeten dan broodvrugt, aan welke zij eene bij-

zondere eigenſchap toeſchrijven van hen blank te maaken. Zij ſpreeken ook als of hunne zwaarlijvigheid en kleur op andere tijden van hun voedzel afhange, alzoo zij, naar de verandering der jaargetijden, op verſchillende tijden verſchillende ſoorten van voedzel moeten gebruiken.

Hun gewoon voedzel beſtaat voor ten minſten negen tienden uit ſpijzen uit het planten-rijk, hetwelk, en bijzonder de *mahee*, of gegiste brood-vrugt, die op bijna alle maaltijden koomt, eene aanmerklijke uitwerking op hen heeft, open lijf houdt, en eene merklijke frisheid bij hen voortbrengt, die bij ons, die dierlijke ſpijzen gebruikten, niet kon beſpeurd worden; en misſchien is het aan deeze maatige levenswijze toetеſchrijven dat 'er zoo weinige ziekten onder hen gevonden worden.

Zij tellen ſlechts vijf of zes ziekten, die volksziekten kunnen genoemd worden, onder welke de waterzugt en de *fefai*, of de weeke gezwellen, die wij reeds gezegd hebben dat op *Tongataboo* gemeen zijn. Maar dit was zoo voor de aankomst van de Europeaanen, want wij hebben bij deeze korte lijst nog eene ziekte gevoegd, die de plaats van alle de andere rijklijk vervult en die nu bijna algemeen is. Voor deeze ſchijnen zij geen geneesmiddel te hebben. De priesters geeven hun ſomtijds wel een mengzel van kruiden; maar zij bekennen dat het nimmer geneest,

en

en egter beweeren zij dat, in enige weinige gevallen, de natuur, zonder hulp van eenen geneesmeester, het vergift van deeze noodlottige kwaal uitroeit, en dat 'er eene volkoomen geneezing volgt. Zij zeggen dat, als een man 'er mede besmet is, hij die dikwijls aan andere in hetzelfde huis zal mededeelen, door met hun uit dezelfde schotels te eeten, of dezelve te behandelen, en dat deeze somtijds sterven terwijl hij geneest, schoon wij geene reden zien hoe dit zoude kunnen gebeuren.

Hun gedrag bij alle gelegenheden schijnt eene zeer groote openhartigheid en edelmoedigheid te kennen te geeven. Omai, die men zoude kunnen onderstellen dat hunne gebreken eerder zoude hebben willen verbergen, heeft ons egter dikwijls gezegd dat zij somtijds wreed zijn in het straffen van hunne vijanden; volgens hem pijnigen zij dezelve zeer koelbloedig, dan kleine stukjens vleesch van verschillende deelen van hun lighaam afscheurende, dan hunne oogen uitsteekende, op andere tijden hunne neuzen afsnijdende, en hen eindelijk doodende door hun den buik open te snijden. Maar dit gebeurt slechts bij bijzondere gelegenheden. Zoo vrolijkheid eene bewustheid van onschuld te kennen geeft, zou men denken dat hun leven zelden door misdaaden bevlekt wordt. Dit schrijf ik egter eer toe aan hun gevoel, dat, schoon levendig en sterk, egter niet

langduurig is; want nooit zag ik hen, in enig ongeluk, den ſchijn van benaauwdheid toonen, als het hachlijk oogenblik voorbij was. Geene zorgen rimpelen ook immer hun voorhoofd; integendeel ſchijnt de nadering van den dood hunne gewoone levendigheid niet te ſtooren. Ik heb hen door ziekte op den rand van het graf gebragt gezien; ik heb hen gezien als zij op het punt waren van ten ſtrijd te gaan; maar in geene van deeze beiden gevallen zag ik hun gelaat door droefheid of door ernſtige overdenking verduisterd.

Zulk een karakter doet hen alleen zoeken hetgeen hun vermaak en gemak kan geeven. Hunne tijdkortingen ſtrekken alle om hunne verliefde driften optewekken of te onderhouden, en hunne gezangen, waarop zij onmaatig verzot zijn, dienen tot hetzelfde einde; dan naardien eene aanhoudende opvolging van zinlijke genieringen verveelt, bevonden wij dat zij die dikwerf afwisſelden door verfijnder voorwerpen, en dat zij veel vermaak hadden in het bezingen van hunne overwinningen in den oorlog en hunne bezigheden in den vrede, hunne reizen naar andere eilanden en hunne gevallen aldaar, en de bijzondere ſchoonheden en voordeelen van hun eigen eiland boven de overige, of van verſchillende deelen van hetzelve boven andere minder begunſtigde diſtricten. Dit toont dat zij groot vermaak ſcheppen in de mu-

muzijk, en ſchoon zij geen' ſmaak hadden in onze zaamgeſtelde muzijk-ſtukken, hoorden zij egter gaerne de welluidender toonen van enkele onzer ſpeeltuigen, als nader koomende bij de eenvoudigheid van hunne eigene (*).

Zij houden ook veel van zekere lighaamsbeweegingen, die, onder zekere omſtandigheden, alle gemoeds-aandoeningen met een even goed gevolg als de muzijk kunnen ſtillen. Hiervan zag ik eens een aanmerklijk voorbeeld; want op eenen dag omtrent *Matavai-punt* wandelende, daar onze tenten opgeſlagen waren, zag ik eenen man in eene kleine kano zoo ſnel roeijen, en met zoo veel oplettendheid naar alle zijde rond zien, dat het mijne aandacht naar zich trok. In het eerst dagt ik dat hij iets van een der ſchepen geſtoolen had, en dat hij vervolgd wierd; maar, wat gewagt hebbende, zag ik hem zijn ſpel herhaalen. Hij voer van het ſtrand af tot hij ter plaatſe kwam daar de golf begint optekoomen, gaf zeer naauwkeu-

(*) De Tahitiſche muzijk is zeeker eenvoudig genoeg, want zij beſtaat uit eene verveelende herhaaling van drie, of ten hoogſten vier, ſlaaperige toonen. De Nieuw-Zeelanders, de inwooners van de *Vrienden-Eilanden* en de zwarte volkeren van de *Nieuwe Hebriden* hebben veel meer ſmaak in de muzijk, en hun eigen gezang is veel welluidender.

G. FORSTER.

keurig acht op derzelver beweeging, en roeide haar met grooten ſpoed vooruit, tot hij zag dat zij hem agterhaalde en kracht genoeg gekregen had om zijne kano voortteſtuuwen, zonder 'er onder door te gaan; dan zat hij ſtil en liet zig met dezelfde ſnelheid als de golf voortdrijven, tot zij hem op ſtrand zettede; dan ſprong hij 'er uit, hoosde het water uit zijne kano en voer weder af om eene nieuwe golf te zoeken. Deeze man ſcheen het grootſte vermaak te gevoelen als hij zoo ſnel en zoo glad door de zee wierd voortgedreven, te meer, daar hij, ſchoon de ſchepen en de tenten zoo nabij waren, in het geheel geen acht ſcheen te ſlaan op den toeloop van zijne landslieden, die bijeen ſchoolden om dezelve als zeldzaame en merkwaerdige voorwerpen te bekijken. Terwijl ik daar ſtond, kwamen 'er twee of drie van de inboorlingen, die deel aan zijn genoegen ſcheenen te neemen, en altijd juichten als 'er waarſchijnlijkheid was dat 'er eene gunſtige golf kwame, alzoo hij die ſomtijds miste, omdat hij 'er met zijn' rug naar gewend zat en terwijl hij 'er naar omzag. Ik verſtond van hun dat deeze oefening, die *ehoroee* genaamd wordt, veel bij hen in gebruik is; en waarſchijnlijk hebben zij nog meer diergelijke tijdkortingen, die hun ten minſten zoo veel vermaak geeven als ons het ſchaatſenrijden, die de eenigſte is, waarbij ik dezelve kan vergelijken.

De

De Otahitiſche taal, ſchoon waarſchijnlijk in den grond dezelfde met die op *Nieuw-Zeeland* en de *Vrienden-Eilanden*, wordt egter niet zoo uit de keel geſprooken, en mist enige medeklinkers, welke in de laatſte menigvuldig gehoord worden. De ſtaaltjens, die wij 'er reeds van gegeeven hebben, zijn genoegzaam om te toonen waarin het onderſcheid voornamelijk beſtaat, en om te bewijzen dat zij, gelijk de zeden der inwooneren, zagt en teder geworden is. Geduurende mijne voorige reis had ik eene rijke woorden-lijst verzameld, die mij in ſtaat ſtelde om te beter deezen tongval met dien van de andere eilanden te vergelijken, en op deeze reis nam ik alle gelegenheden waar om mijne kundigheid in dezelve te vermeerderen, door met OMAI te ſpreeken, alvorens wij aldaar aankwamen, en door mijnen dagelijkſen omgang met de inboorlingen, terwijl wij aldaar vertoefden. De taal heeft veele fraaie en zinnebeeldige uitdrukkingen, die, zoo zij volkoomen gekend wierden, haar, twijfel ik niet, gelijk zouden ſtellen met veele der taalen, die meest in achting zijn om hunne ſtoute en ſterke beelden. Bij voorbeeld, de Otahitiers drukken hunne denkbeelden van den dood zeer krachtig uit, door te zeggen dat *de ziel in de duisternis ingaat*, of liever *in den nacht*. En als men met enige twijfeling vraagt of zoo iemand hunne moeder zij, antwoorden zij onmiddellijk met

verwondering: *ja, de moeder die mij gedraagen heeft.* Zij hebben eene uitdrukking die naauwkeurig overeenkoomt met de bijbelſche ſpreekwijze van het *rommelen der ingewanden.* Zij gebruiken die bij alle gelegenheden als de hartstochten hen ontrusten, alzoo zij altoos de droefheid, het angſtig verlangen en andere aandoeningen tot de ingewanden, als derzelver zetel, betrekken, daar zij ook onderſtellen dat alle bewerkingen van het verſtand geſchieden. Hunne taal duldt die verzetting van woorden, die het latijn en grieksch zoo zeer van de meeste onzer Europiſche taalen onderſcheidt, welker onvolmaaktheid eene ordelijker ſchikking vereischt om twijfelachtigheden te vermijden. Zij is zoo rijk, dat zij voor de brood-vrugt alleen in haare verſchillende ſtaaten meer dan twintig naamen hebben, even zoo veele voor de arons-wortel of *taro*, en omtrent tien voor de kokos-noot (*). Voeg hier nog

(*) De Tahitiers ſpreeken, gelijk alle volkeren, die nog op den eerſten trap van beſchaaving ſtaan, eene beeldſpraak, die in den grond de armoede en onbeſtemdheid hunner begrippen verraadt en ons naar de oorſprong der taalen in het algemeen verwijst, die een werk der verbeelding-kracht zijn, welke beelden aan beelden knoopt. Van daar de vroege dichtkunst, van daar de zinlijke figuurlijke bekleeding van afgetrokken begrippen, of liever het geheel gebrek aan dezelve en het enkel vasthouden aan de uitwerking, in plaats van de oorzaak aantewijzen. Zoo lang men

nog bij dat zij, behalven den gewoonen ſpreekſtijl, dikwijls in eene ſoort van recitatif met elkanderen ſtrijden, waarin zij elkaêr beurtelings beantwoorden.

Hun-

men hartstocht niet anders dan door *buik-rommelen* uitdrukken kan, kent men hoogstwaarſchijnlijk het afgetrokken denkbeeld nog in het geheel niet, maar daar wordt ſlechts eene natuurlijke verandering van een bijzonder voorwerp opgegeeven. De loop der Otahitiſche denkbeelden is misſchien dus: Als men mij mijne liefſte ontrooft, dan heb ik eene gewaarwording in het onderlijf (en terſtond daarop loopen mij traanen uit de oogen). Zoo dikwijls de Otahitier nu iemand bedroefd ziet, denkt hij aan buik-rommelen en aan verlies; onbepaaldheid der *conſtructie* is ook niet altijd het gevolg van den rijkdom eener taal; integendeel blijkt hier derzelver kindsheid en armoede, want de Otahitiſche taal heeft, gelijk bekend is, nog geene *conjugatieën* of *declinatieën*. Wil men de menigvuldige naamen, die, bij voorbeeld, eene vrugt in eene taal heeft, als bewijs voor derzelver rijkdom aanvoeren, dan moet men tuſſchen verſcheiden ſoorten van rijkdom onderſcheiden. De Tahitiſche taal is arm, wanneer het in het algemeen op menigvuldigheid van woorden en denkbeelden aankoomt, want de denkbeelden der inwooneren zijn zeer beperkt. Bij dingen, daarentegens, die hun onderhoud meest betreffen, en dus bij levensmiddelen van allerleiën aart, vindt men elke kleine verandering van derzelver toeſtand met een eigen woord aangeduid; want in deeze dingen ſtellen zij het meest belang, en deeze zijn de eenigſte voorwerpen, waarop zij eene enigzints ingeſpannen aandacht vestigen, en die zij naauwkeuriger gade ſlaan.

G. FORSTER.

Hunne kunſten zijn weinige in getal en eenvoudig, en egter verrigten zij, zoo men hen gelooven mag, heelkundige geneezingen, welke onze uitgeſtrekte kundigheid in dat vak ons nog niet heeft kunnen doen navolgen. Eenvoudige been-breuken binden zij op met ſplinters hout; maar is 'er een gedeelte van de zelfſtandigheid van het been verloren, ſteeken zij een ſtukjen hout tusſchen de gebrooken einden, dat hol gemaakt is, gelijk het ontbreekend ſtuk. In vijf of zes dagen beziet de *rapaoo* (*) of heelmeester de wond, en vindt het hout gedeeltelijk bedekt met het groeiend vleesch. In nog zoo veele dagen is het gemeenlijk geheel bedekt, waarna de lijder, zoo hij enige krachten gekregen heeft, zig in het water baadt en herſtelt. Wij weeten dat wonden over looden kogels zullen heelen, en ſomtijds, ſchoon zelden, over andere vreemde lighaamen; doch dat mij enigzints aan de waarheid van zulk eene buitengewoone bekwaamheid als in het bovengemeld voorbeeld zou doorſtraalen, doet twijfelen, is dat zij in andere gevallen, die onder mijn oog zijn voorgevallen, op verre na zoo behendig niet zijn. Ik heb den ſtomp van een' arm gezien, die afgezet was, na dat hij door eenen val van

(*) Zoo heet ook een *geneesmiddel*; dit is dan een beeld van dengeenen, die hetzelve toedient.

G. FORSTER.

van een' boom verpletterd was, doch hij droeg geene tekenen van door eene bekwaame hand behandeld te zijn, ſchoon men iets aan hunne gebrekkige werktuigen moet toegeeven. Ik heb ook eenen man ontmoet, die met eenen ontwrigten ſchouder liep, enige maanden na dat hij dien uit het lid gevallen had, omdat zij niet wisten hoe die in het gewrigt te zetten, ſchoon deze bewerking voor eene van de eenvoudigſte onzer heelkunde gehouden wordt (*). Zij weeten dat breuken of ontwrigtingen van de rugge-ſtreng doodlijk zijn, maar de breuken in de hersſenpan niet, en zij weeten ook bij ondervinding in welke deelen van het lighaam wonden doodlijk zijn. Zij toonden ons ſomtijds wonden door ſpeeren veroorzaakt, die, zoo zij in de rigting gegeeven waren, die zij ons beduidden, bij ons zeekerlijk voor doodlijk zouden gehouden zijn, en egter waren zij 'er van geneezen.

Hunne geneeskundige kennis ſchijnt meer beperkt, en wel waarſchijnlijk omdat hunne ziekten min-

(*) De ontwrigting van den ſchouder te herſtellen is ſomtijds vrij moeijelijk; men kan ten minſten deeze bewerking niet eene van de eenvoudigſte noemen. Ik heb meer dan eenen gezien, die eenen ontwrigten ſchouder hadden en houden moesten, omdat men dien niet in het gelid had kunnen krijgen.

VERTAALER.

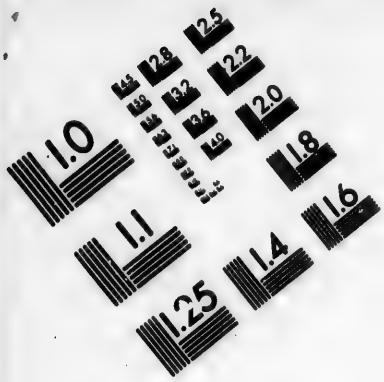
1.0
1.1
1.25
1.4
1.6
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0
4.5
5.0
5.6
6.3
7.1
8.0
9.0
10
11
12
13
14
16
18
20
22
25
28
32
36
40
45
50
56
63
71
80
90
100
110
125
140
160
180
200
220
250
280
320
360
400
450
500
560
630
710
800
900
1000
1100
1250
1400
1600
1800
2000
2200
2500
2800
3200
3600
4000
4500
5000
5600
6300
7100
8000
9000
10000
11000
12500
14000
16000
18000
20000
22000
25000
28000
32000
36000
40000
45000
50000
56000
63000
71000
80000
90000
100000
110000
125000
140000
160000
180000
200000
220000
250000
280000
320000
360000
400000
450000
500000
560000
630000
710000
800000
900000
1000000
1100000
1250000
1400000
1600000
1800000
2000000
2200000
2500000
2800000
3200000
3600000
4000000
4500000
5000000
5600000
6300000
7100000
8000000
9000000
10000000
11000000
12500000
14000000
16000000
18000000
20000000
22000000
25000000
28000000
32000000
36000000
40000000
45000000
50000000
56000000
63000000
71000000
80000000
90000000
100000000
110000000
125000000
140000000
160000000
180000000
200000000
220000000
250000000
280000000
320000000
360000000
400000000
450000000
500000000
560000000
630000000
710000000
800000000
900000000
1000000000
1100000000
1250000000
1400000000
1600000000
1800000000
2000000000
2200000000
2500000000
2800000000
3200000000
3600000000
4000000000
4500000000
5000000000
5600000000
6300000000
7100000000
8000000000
9000000000
10000000000
11000000000
12500000000
14000000000
16000000000
18000000000
20000000000
22000000000
25000000000
28000000000
32000000000
36000000000
40000000000
45000000000
50000000000
56000000000
63000000000
71000000000
80000000000
90000000000
100000000000
110000000000
125000000000
140000000000
160000000000
180000000000
200000000000
220000000000
250000000000
280000000000
320000000000
360000000000
400000000000
450000000000
500000000000
560000000000
630000000000
710000000000
800000000000
900000000000
1000000000000
1100000000000
1250000000000
1400000000000
1600000000000
1800000000000
2000000000000
2200000000000
2500000000000
2800000000000
3200000000000
3600000000000
4000000000000
4500000000000
5000000000000
5600000000000
6300000000000
7100000000000
8000000000000
9000000000000
10000000000000
11000000000000
12500000000000
14000000000000
16000000000000
18000000000000
20000000000000
22000000000000
25000000000000
28000000000000
32000000000000
36000000000000
40000000000000
45000000000000
50000000000000
56000000000000
63000000000000
71000000000000
80000000000000
90000000000000
100000000000000
110000000000000
125000000000000
140000000000000
160000000000000
180000000000000
200000000000000
220000000000000
250000000000000
280000000000000
320000000000000
360000000000000
400000000000000
450000000000000
500000000000000
560000000000000
630000000000000
710000000000000
800000000000000
900000000000000
1000000000000000
1100000000000000
1250000000000000
1400000000000000
1600000000000000
1800000000000000
2000000000000000
2200000000000000
2500000000000000
2800000000000000
3200000000000000
3600000000000000
4000000000000000
4500000000000000
5000000000000000
5600000000000000
6300000000000000
7100000000000000
8000000000000000
9000000000000000
10000000000000000
11000000000000000
12500000000000000
14000000000000000
16000000000000000
18000000000000000
20000000000000000
22000000000000000
25000000000000000
28000000000000000
32000000000000000
36000000000000000
40000000000000000
45000000000000000
50000000000000000
56000000000000000
63000000000000000
71000000000000000
80000000000000000
90000000000000000
100000000000000000
110000000000000000
125000000000000000
140000000000000000
160000000000000000
180000000000000000
200000000000000000
220000000000000000
250000000000000000
280000000000000000
320000000000000000
360000000000000000
400000000000000000
450000000000000000
500000000000000000
560000000000000000
630000000000000000
710000000000000000
800000000000000000
900000000000000000
1000000000000000000
1100000000000000000
1250000000000000000
1400000000000000000
1600000000000000000
1800000000000000000
2000000000000000000
2200000000000000000
2500000000000000000
2800000000000000000
3200000000000000000
3600000000000000000
4000000000000000000
4500000000000000000
5000000000000000000
5600000000000000000
6300000000000000000
7100000000000000000
8000000000000000000
9000000000000000000
10000000000000000000
11000000000000000000
12500000000000000000
14000000000000000000
16000000000000000000
18000000000000000000
20000000000000000000
22000000000000000000
25000000000000000000
28000000000000000000
32000000000000000000
36000000000000000000
40000000000000000000
45000000000000000000
50000000000000000000
56000000000000000000
63000000000000000000
71000000000000000000
80000000000000000000
90000000000000000000
100000000000000000000
110000000000000000000
125000000000000000000
140000000000000000000
160000000000000000000
180000000000000000000
200000000000000000000
220000000000000000000
250000000000000000000
280000000000000000000
320000000000000000000
360000000000000000000
400000000000000000000
450000000000000000000
500000000000000000000
560000000000000000000
630000000000000000000
710000000000000000000
800000000000000000000
900000000000000000000
1000000000000000000000
1100000000000000000000
1250000000000000000000
1400000000000000000000
1600000000000000000000
1800000000000000000000
2000000000000000000000
2200000000000000000000
2500000000000000000000
2800000000000000000000
3200000000000000000000
3600000000000000000000
4000000000000000000000
4500000000000000000000
5000000000000000000000
5600000000000000000000
6300000000000000000000
7100000000000000000000
8000000000000000000000
9000000000000000000000
10000000000000000000000
11000000000000000000000
12500000000000000000000
14000000000000000000000
16000000000000000000000
18000000000000000000000
20000000000000000000000
22000000000000000000000
25000000000000000000000
28000000000000000000000
32000000000000000000000
36000000000000000000000
40000000000000000000000
45000000000000000000000
50000000000000000000000
56000000000000000000000
63000000000000000000000
71000000000000000000000
80000000000000000000000
90000000000000000000000
100000000000000000000000
110000000000000000000000
125000000000000000000000
140000000000000000000000
160000000000000000000000
180000000000000000000000
200000000000000000000000
220000000000000000000000
250000000000000000000000
280000000000000000000000
320000000000000000000000
360000000000000000000000
400000000000000000000000
450000000000000000000000
500000000000000000000000
560000000000000000000000
630000000000000000000000
710000000000000000000000
800000000000000000000000
900000000000000000000000
1000000000000000000000000
1100000000000000000000000
1250000000000000000000000
1400000000000000000000000
1600000000000000000000000
1800000000000000000000000
2000000000000000000000000
2200000000000000000000000
2500000000000000000000000
2800000000000000000000000
3200000000000000000000000
3600000000000000000000000
4000000000000000000000000
4500000000000000000000000
5000000000000000000000000
5600000000000000000000000
6300000000000000000000000
7100000000000000000000000
8000000000000000000000000
9000000000000000000000000
10000000000000000000000000
11000000000000000000000000
12500000000000000000000000
14000000000000000000000000
16000000000000000000000000
18000000000000000000000000
20000000000000000000000000
22000000000000000000000000
25000000000000000000000000
28000000000000000000000000
32000000000000000000000000
36000000000000000000000000
40000000000000000000000000
45000000000000000000000000
50000000000000000000000000
56000000000000000000000000
63000000000000000000000000
71000000000000000000000000
80000000000000000000000000
90000000000000000000000000
100000000000000000000000000
110000000000000000000000000
125000000000000000000000000
140000000000000000000000000
160000000000000000000000000
180000000000000000000000000
200000000000000000000000000
220000000000000000000000000
250000000000000000000000000
280000000000000000000000000
320000000000000000000000000
360000000000000000000000000
400000000000000000000000000
450000000000000000000000000
500000000000000000000000000
560000000000000000000000000
630000000000000000000000000
710000000000000000000000000
800000000000000000000000000
900000000000000000000000000
1000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000
1250000000000000000000000000
1400000000000000000000000000
1600000000000000000000000000
1800000000000000000000000000
2000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000
2500000000000000000000000000
2800000000000000000000000000
3200000000000000000000000000
3600000000000000000000000000
4000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000
5000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000
6300000000000000000000000000
7100000000000000000000000000
8000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000
14000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50

minder in getal zijn dan hunne wonden. De priesters dienen hun egter in sommige gevallen het sap van kruiden toe, en vrouwen, die met naweeën of andere ongemakken na het kinderbaaren gekweld worden, gebruiken een geneesmiddel, dat men in een heet land onnodig zou rekenen. Zij gloeien, namelijk, steenen als of zij eeten willen gaan braaden, en leggen 'er een dik kleed over, waarop een weinig van eene kleine soort van mostaart-plant gelegd wordt, hetwelk dan weder met een ander kleed bedekt wordt. Hierop gaan zij zitten en zweeten overvloediglijk om haare geneezing te bevorderen. De mannen hebben hetzelfde tegens de venus-smet beproefd, maar het kragteloos bevonden. Zij hebben geene braak-middelen.

Ondanks de groote vrugtbaarheid van het eiland is 'er dikwijls hongersnood, waarin men zegt dat veele omkoomen. Of dezelve veroorzaakt worde door misgewas, door eene te groote bevolking, die somtijds bijna noodzaaklijk moet plaats grijpen, of door oorlogen, ben ik niet in staat geweest te bepaalen, schoon de waarheid van de zaak kan opgemaakt worden uit de groote spaarzaamheid, welke zij met opzigt tot hun voedzel in acht neemen, zelfs als 'er overvloed is. In tijden van schaarschheid, als de broodvrugt en de yams verteerd zijn, neemen zij hunne toevlugt tot verscheiden wortelen, die in het wild op de ber-

bergen groeijen. Eerst gebruiken zij de *patarra*, die 'er in groote menigte gevonden wordt. Zij gelijkt niet kwalijk naar eenen grooten aardappel of yam, en is goed als zij in haaren groeijenden ſtaat is, maar, als zij oud is, is zij vol van harde vezelachtige draaden. Dan eeten zij twee andere wortelen, eenen die niet kwalijk naar de *taro* of arons-wortel gelijkt, en laatſtlijk de *ehoee*. Deeze is van tweeërleie ſoort; de eene heeft ſchadelijke eigenſchappen, zoo dat zij die, in ſchijven geſneden, eenen nacht in water moeten laaten weeken voor zij dien bakken en eeten. In dit opzigt gelijkt zij naar de *caſſava*-wortel van de West-Indieën; maar zij maakt een ſmaakloos vogtig deeg; ik heb hen die egter ook zien eeten als 'er geene ſchaarſchheid was. Deeze plant en de *patarra* zijn beiden kruipende planten, de laatſte met gevingerde bladeren.

Van dierlijk voedzel valt de laagere klaſſe des volks, te alle tijden, maar zeer weinig ten deel, en dan nog ſlechts viſch, zee-appelen of andere zee-dieren, want zelden of nooit eeten zij varkens-vleesch. De *Eree de hoi* (*) alleen is in ſtaat om alle dagen ſpek te eeten, en mindere Opper-

hoof-

(*) De Heer ANDERSON ſchrijft onveranderlijk in zijn handſchrift *Eree de hoi*. Volgens COOKS ſchrijf-wijze is het *Eree rahie*, hetwelk een van de veele voorbeelden op-

hoofden, naar zij rijk zijn, eens in eene week, eens in de veertien dagen, of eens in de maand. Somtijds krijgen zij dat nog niet eens, want als het eiland door den oorlog of andere oorzaaken verarmd is, verbiedt het Opperhoofd zijnen onderdaanen varkens te ſlagten, en dit verbod duurt ſomtijds verſcheiden maanden, of zelfs een jaar of twee. Geduurende dat verbod vermenigvuldigen de varkens zoo ſterk, dat 'er voorbeelden zijn dat zij van huisdieren wild geworden zijn. Als men nodig oordeelt het verbod optehеffen, vergaderen alle de Opperhoofden in het verblijf des Konings, en elk brengt een geſchenk van varkens mede. Dan beveelt de Koning dat 'er enige geſlacht worden, waarop zij zig vergasten, waarna ieder naar huis keert met vrijheid om 'er zoo veele te ſlachten als hij wil, tot eigen gebruik. Zulk een verbod had daadlijk plaats toen wij hier laatst aankwamen, ten minſten in alle die diſtricten van het eiland, die onmiddelijk onder het beſtuur van OTOO ſtaan; en, opdat zulks ons

oplevert dat ons volk dezelfde woorden verſchillend ſchreeven (†).

(†) De Heer ANDERSON was een Schot en ſprak het Engelsch zelf onverſtaanbaar uit; misſchien had dit zijne oorzaak in eene gebrekkige bewerktuiging van het zintuig des gehoors, want zeeker is het dat geen Otahitier zegt *Eree de hoi*, als hij van zijnen Koning ſpreekt.

G. FORSTER.

ons niet zoude beletten naar *Matavai* te gaan, na wij *Oheitepeha* zouden verlaaten hebben, zond hij eenen boodſchapper, om ons te verzeekeren dat het opgeheven zou worden, zoo dra de ſchepen aldaar zouden aangekoomen zijn. Met opzigt tot ons vonden wij het ook dus; doch wij maakten 'er zulk eene ſlachting onder, dat ik niet twijfel of het zal 'er weder op gelegd zijn geweest, zoo dra wij afgezeild waren. Zulk een verbod word ſomtijds ook tot de hoenderen uitgeſtrekt.

Het is ook onder de voornaamere klaſſe dat de *aya* meest gebruikt wordt; maar deeze drank wordt enigzints anders bereid dan wij op de *Vrienden-Eilanden* gezien hadden; want hier gieten zij eene zeer kleine hoeveelheid water op den wortel, en ſomtijds braaden, of bakken, en kneuzen zij de ſtengels, zonder die te kaauwen eer zij die laaten weeken (*). Zij gebruiken hier ook de bladeren van de plant, die zij kneuzen en waarop zij water gieten, even als op den wortel. Hier verzamelen zig geene groote gezelſchappen om op die gezellige wijze te drinken als op *Tongataboo* gebruikelijk is; maar deszelfs verderflijke uitwerkzelen zijn hier duidlijker zigtbaar, dat misſchien is toetеſchrijven aan de wijze, waarop de

(*) Dit is niet algemeen, want ik heb ook op de *Societeit-Eilanden* gezien dat men den wortel kaauwde, eer men 'er den drank van bereidde. G. FORSTER.

de drank wordt toebereid, alzoo wij dikwijls voorbeelden van deszelfs dronken maakende of liever verdoovende eigenſchappen zagen. Sommige onzer, die te vooren op deeze eilanden geweest waren, ſtonden verwonderd veele perſoonen, die, toen wij hen laatst zagen, zoo dik en vet waren dat zij in het oog liepen, nu bijna tot geraamten vermagerd te zien, en, toen wij naar de oorzaak van deeze verandering vroegen, erkende men algemeen dat zij van het *ava* drinken kwam. Het vel van deeze menſchen was ruim, droog en met ſchubben bedekt, die, naar zij zeggen, nu en dan afvallen, wanneer hunne huid, als het ware, vernieuwd wordt. Tot ontſchuldiging van een zoo verderflijk gebruik, zeggen zij dat zij het doen om te beletten dat zij al te vet worden; maar het is klaar dat het hen ontzenuwt, en het verkort naar alle waarſchijnlijkheid hun leven. Alzoo deszelfs uitwerkzelen, bij onze voorige bezoeken, niet zoo zigtbaar waren, is het niet onwaarſchijnlijk dat dit artijkel van weelde nimmer zoo ſterk was misbruikt geweest als nu. Als het zoo ſterk in zwang gaat, is 'er kans dat 'er eene menigte menſchen de ſlagtoffers van zullen wezen.

De tijden waarop men op *Otahiti* zijne maaltijden houdt, zijn zeer menigvuldig. Hun eerſte maaltijd, of (gelijk hij genoemd kan worden) hun laatſte, alzoo zij na denzelven gaan ſlaapen, geſchiedt omtrent ten twee uuren in den morgenſtond,

ſtond, en de tweede ten agt uuren. Ten elf uuren neemen zij het middagmaal, en dan nog eens, gelijk OMAI zeide, ten twee uuren, en nog eens ten vijf uuren, en het avondmaal houden zij ten agt uuren. In dit gedeelte van het huislijk leven hebben zij enige gewoonten aangenoomen, die zeer grillig zijn. De vrouwen, bij voorbeeld, hebben niet alleen den ſpijt van alleen en in een ander vertrek te moeten eeten dan de mannen; maar men verbiedt haar ook de beste ſoorten van ſpijzen. Zij mogen geene ſchildpad proeven en ook geene ſoorten van thonijnen, die zeer geacht zijn, ook ſommigen van de beste piſang-ſoorten niet, en het gebeurt zeer zelden dat men zelfs de vrouwen van den eerſten rang toelaat varkens-vleesch te eeten. De kinderen van beiden kunnen eeten ook afzonderlijk, en de vrouwen zetten gewoonlijk haare eigen' ſpijzen op, want zij zouden van honger ſterven eer enig volwasſen man haar dien dienst zoude bewijzen. In deeze, zoo wel als in enige andere gewoonten betreklijk hun eeten, is iets geheimzinnigs, dat wij nooit volkoomen konden begrijpen. Als wij naar de reden vroegen, kreegen wij geen ander beſcheid dan dat het billijk was en noodzaaklijk zoo wezen moest.

In andere gewoonten, omtrent hunne vrouwen, heerscht zoo veel duisterheid niet, bijzonderlijk wat haare gemeenſchap met de mannen betreft. Als een jongman en eene jonge dogter uit onder-

linge verkiezing te zaamen leeven, geeft de man den vader van het meisjen allerleië geſchenken, als varkens, doek, of kanos, naar den tijd dien zij te zaamen zijn; en als de vader denkt dat hem niet genoeg voor zijne dogter betaald is, maakt hij geene zwarigheid om haar te dwingen haaren vriend te verlaaten en met eenen anderen te verkeeren, die milder is. De man is van zijne zijde altoos vrij om eene nieuwe keuze te doen; maar wordt zijne geliefde zwanger, dan mag hij het kind dooden, en vervolgens of met de moeder blijven leeven, of haar verlaaten. Doch neemt hij het kind aan, en laat hij het leeven, dan worden zij beſchouwd als in eenen getrouwden ſtaat, en dan blijven zij gemeenlijk vervolgens altijd bij malkanderen. Het wordt egter den man niet tot eene misdaad gerekend bij zijne eerſte vrouw nog eene jongere te neemen en met beiden te leeven. Doch het is veel algemeener dat zij van vrouw veranderen, en dit is zoo gemeen dat zij er met groote onverſchilligheid van ſpreeken. De *Erreoes* zijn alleen lieden van de betere klaſſe, die, uit ligtzinnigheid en omdat zij de middelen hebben van geduurig nieuwe verbindingen met vrouwen te koopen, aanhoudend rond zwerven, en die, geene bijzondere verknogtheid hebbende, zelden de regelmaatiger verbindtenisſen, hier boven opgegeeven, aangaan. En deeze losbandige levenswijze is zoo zeer naar hunnen ſmaak, dat de

ſchoon-

ſchoonſte van beiden ſexen gemeenlijk hunne jeugd verſpillen in het dagelijks pleegen van ſchandelijkheden, die de wildſte volkeren oneer zouden aandoen (*); maar die bijzonder afſchuwelijk zijn bij een volk, welks algemeen karakter, in andere opzigten, baarblijklijke ſpooren vertoont van heerſchende menschlievende en tedere neigingen (†). Als een *Erreoe* vrouw van een kind ver-

(*) Laatere reizigers hebben hen ook beſchuldigd van het pleegen van onnatuurlijke wellust; doch, naar alle waarſchijnlijkheid zijn zij door de Engelſchen tot deeze buitenſpoorigheden gebragt: De Engelſchen hebben hen, zeggen zij, door het verleidend ijzer tot dingen overgehaald, van welke zij te vooren geen denkbeeld hadden.

VERTAALER.

(†) Dat de *Carolina-Eilanden* door dezelve natie of denzelfden ſtam van menſchen bewoond worden, welken Kapitein COOK, op zulke groote afſtanden, door den Zuider Stillen Oceaan verſpreid vond, is reeds in enige voorgaande aantekeningen voldoende bewezen. De ligging van de *Ladrones* of *Marianne-Eilanden*, nog verder noordwaarts dan de *Carolina-Eilanden*, maar op geenen grooten afſtand van dezelve liggende, begunſtigt in den eerſten opſlag de giſſing dat die groep insgelijks door hetzelfde ras bevolkt is, en, als men Vader GOBIENS geſchiedenis van dezelve leest, ſchijnt deeze giſſing volkoomen bewezen te worden. Eene van de zonderlingſte gewoonten op *Otahiti* is die maatſchappij van jonge lieden *Erreoes* genaamd. Nu leeren wij aldaar dat 'er onder de inwooneren van de *Ladrones* ook zulk eene maatſchappij beſtaat. Zijne woorden zijn: *Les Urritoes ſont parmi eux les jeunes gens qui vivent avec des maitreſſes, ſans vouloir s'engager dans les liens du mariage.* Dat 'er op de *Ladrones* zoo wel als op *Otahiti* jonge lieden zijn

verlost is, wordt het een ſtuk doek, dat in water gedoopt is, op den mond en den neus gelegd, om het te verſtikken. Al-

die met meisjens leeven zonder te willen trouwen zou geene ſchaduw van eene bijzondere gelijkenis tusſchen deeze twee natieën opleveren; doch dat die jonge lieden en op de *Ladrones* en op *Otahiti* als eene onderſcheiden broederſchap beſchouwd, en met eenen bijzonderen naam benoemd worden, en dat die naam in beiden die landen dezelfde is ſchijnt een onwederlegbaar bewijs te zijn dat de bewooners van beiden die landen dezelfde natie zijn. Wij weeten dat het eene algemeene eigenſchap van de Otahitiſche taal is de uitſpraak der woorden te verzagten. En het is aanmerklijk dat door de weglaating van eene enkele letter (de *t*) onze *Arreoes* of *Erreoes* en de *Urritoes* van de *Ladrones* tot zulk eene gelijkheid van uitſpraak, de eenigſte regel om twee taalen, die niet geſchreven worden, te vergelijken, gebragt worden, dat wij veilig kunnen beſluiten dat zij hetzelfde woord zijn.

Men kan nog een of twee bewijzen uit de gelijkheid van taal in veel betekenende woorden bijbrengen. LE GOBIEN zegt ons dat het volk van de *Ladrones* de dooden vereeren, die zij *Anitis* noemen. Hier hebben wij, als wij de *n* weglaaten, weder een woord, dat zeer veel gelijkt naar dat, hetwelk zoo dikwijls in de reizen van COOK voorkoomt, als hij van de Godheden van dat eiland ſpreekt, die hij *Eatooas* noemt. En het zal misſchien wel der moeite waerdig zijn aantemerken dat hetgeen op de *Ladrones* een *Aniti* genoemd wordt op de *Carolina-Eilanden*, daar ook de doode Opperhoofden vereerd worden (gelijk wij van CANTOVA *Lettr. edif. t.* XV, *p.* 309, 310 leeren) een *Tahutup* genoemd wordt, en dat, door het verzagten of weglaaten van de ſterk luidende letteren, aan het begin en het eind van dit laatſte woord, de *Ahutu* van de *Carolina-Eilanden* de *Aiti* van de *Ladrones*, en de *Eatooa* van de *Zuid-zee-Eilanden* zulk eene

ge-

Alzoo bij zulk eene levens-wijze de vrouwen zeer veel tot hun geluk moeten toebrengen, is het

gelijkheid in uitſpraak (want wij kunnen geenen anderen leidsman hebben) aanneemen, dat zij een ſterk bewijs voor eene gemeene oorſprong opleveren (waarbij nog koomt dat de *o* in de Otahitiſche taal vermoedelijk enkel een voorzetſel is, waardoor de gelijkheid nog grooter wordt). Nog eens, wij leeren van GOBIEN dat het volk van de *Marianne-Eilanden* zijne Opperhoofden *Chamorris* of *Chamoris* noemt. Als men nu de *ch* in *t* en de hardheid van de *r* in *l* verzagt (waarvan de woorden-lijsten der verſchillende eilanden ons herhaalde voorbeelden opleveren) dan hebben wij de *Tamole* van de *Carolina-Eilanden* en de *Tamolao* of *Tamaha* van de *Vrienden-Eilanden*.

Indien deeze ſtaaltjens van gelijkheid van taal niet genoeg mogten gerekend worden, zullen enige zeer aanmerklijke voorbeelden van gelijkheid in gewoonten en inſtellingen alle twijfelingen wegneemen. 1. Vond Kapitein COOK dat 'er en op de *Vrienden-* en op de *Societeit-Eilanden* eene verdeeling in drie klaſſen, edelen, de middenſtand, en het gemeen volk of de bedienden plaats had. Vader GOBIEN zegt ons uitdrukkelijk dat hetzelfde onderſcheid op de *Ladrones* plaats heeft. *Il y a trois etats parmi les insulaires, la nobleſſe, le moyen & le menu.* 2. Daar zijn ontelbaare voorbeelden in COOKS reizen, die bewijzen dat het volk van zijne eilanden in groote onderwerping onder de Opperhoofden ſtaan. Van GOBIEN leeren wij dat het op de *Ladrones* eveneens is. *La nobleſſe eſt d'une fierté incroyable & elle tient le peuple dans un abaiſſement qu'on ne pourroit imaginer en Europe*, &c. 3. De tijdkortingen op *Wateeoo*, de *Vrienden-* en *Societeit-Eilanden* zijn door Kapitein COOK omſtandig beſchreven. Hoe zeer gelijken 'er die naar, van welke GOBIEN in de volgende woorden,

het te verwonderen dat zij, behalven het vernederende verbod, waaronder zij met opzigt tot het

als op de *Ladrones* in zwang zijnde, spreekt: *Ils se divertissent à danser, courir, sauter, lutter, pour s'exercer & éprouver leur forces. Ils prennent grand plaisir à raconter les avantures de leurs ancêtres & à reciter les vers de leurs poetes.* 4. Op Kapitein COOKS eilanden speelen de vrouwen eene voornaame rol in hunne tijdkortingen, zoo ook op de *Ladrones*. *Dans leurs assemblées elles se mettent douze ou treize femmes en rond, debout, sans se remuer. Dans cette attitude elles chantent les vers fabuleux de leurs poetes avec un agrement & une justesse qui plairoit en Europe. L'Accord de leur voix est admirable & ne cède en rien à la musique concertée. Elles ont dans les mains de petites coquilles, dont elles se servent avec beaucoup de précision; elles soutiennent leurs voix & animent leurs chants avec une action si vive & des gestes si expressifs, qu'elles charment ceux qui les voient & les entendent* &c. 5. Wij leezen in Kapitein COOKS reizen, dat op *Otahiti* slingers van de vrugten van den palm-boom en kokos-bladeren met andere bijzonderlijk aan lijk-plechtigheden toegewijde dingen nedergelegd worden op de plaatsen, daar zij hunne dooden leggen, en dat men op eenen kleinen afstand daarvandaan ook levensmiddelen en water brengt. Hoe zeer koomt eene diergelijke gewoonte op de *Ladrones*, gelijk zij door LE GOBIEN beschreven is, daarmede niet overeen! *Ils font quelques repas autour du tombeau, car on en élève toujours un sur le lieu où le corps est enterré, ou dans le voisinage; on le charge de fleurs, de branches de palmiers, de coquillages, & de tout ce qu'ils ont de plus precieux.* 6. Het is de gewoonte op *Otahiti* de doodshoofden van de Opperhoofden niet met de overige been-

de-

het voedzel liggen, dikwijls met zoo veel hardheid, of liever onbeschoftheid behandeld worden als

deren te begraaven, maar dezelve in daartoe vervaerdigde doozen te doen. Wij vinden dezelfde vreemde gewoonte op de *Ladrones*, want LE GOBIEN zegt ons uitdruklijk dat zij de doods-hoofden in hunne huizen bewaaren, dat zij die in korfjens doen, en dat deeze doode Opperhoofden de *Anitis* zijn, tot welke de priesters hunne aanroepingen rigten. 7. Het volk van *Otahiti* maakt, gelijk wij bij COOK in zijn bericht omtrent het gebalzemd lijk van TEE gezien hebben, gebruik van kokomooten-olie en andere dingen om de doode lighaamen daarmede te wrijven. Het volk van de *Ladrones* doet, volgens LE GOBIEN, hetzelfde. *d'Autres frottent les morts d'huiles odoriférantes.* 8. De bewooners van *Otahiti* gelooven de onsterflijkheid der ziel, en dat 'er na den dood twee standen zijn, die enigzints naar onze hemel en hel gelijken, maar zij denken niet dat hunne daaden hier beneden den minsten invloed hebben op hunnen toekomstigen staat. En in het bericht, in deeze reisbeschrijving gegeeven van de godsdienstige denkbeelden op de *Vrienden-Eilanden*, vinden wij juist dezelfde leer. Het is opmerklijk hoe zeer het geloof van de inwooneren van de *Ladrones* daarmede overeenstemt. *Ils sont persuadés*, zegt LE GOBIEN, *de l'immortalité de l'âme: ils réconnoisſent même un paradis & un enfer, dont ils ſe forment des idées aſſez bizarres. Ce n'eſt point, ſelon eux, la vertu ni le crime qui conduit dans ces lieux là: les bonnes & les mauvaiſes actions n'y ſervent de rien.* 9. Nog een zonderling voorbeeld van overeenstemming zal deeze lange lijst besluiten. Wij vinden in Kapitein COOKS bericht van de Nieuw-Zeelanders, dat, volgens hun gevoelen, de ziel van iemand, die gedood en

als men naauwlijks zou kunnen onderſtellen dat iemand zoude kunnen gebruiken tegens een voorwerp, voor welk hij geene de minſte genegenheid had. Niets is egter gemeener dan de mannen haar onbarmhartig te zien ſlaan, en, tenzij deeze behandeling uit jaloersheid ſpruite, welke beiden de ſexen voorgeeven ten minſten ſomwijlen te gevoelen, zal het moeijelijk zijn 'er reden van te geeven. Te

wiens vleesch gegeeten is, tot een eeuwig vuur gedoemd is; terwijl de zielen van alle die eenen natuurlijken dood ſterven, naar de wooningen der Goden oprijzen. En uit LE GOBIEN leeren wij dat ditzelfde denkbeeld bij zijne eilanders is aangenoomen. *Si on a le malheur de mourir de mort violente, on a l'enfer pour partage.*

Voorzeeker kan zulk een zaamenloop van zeer kenſchetſende overeenkomſten niet enkel het uitwerkzel van het geval zijn, en als men die voegt bij de voorbeelden van overeenkomst in taal, in het begin van deeze aantekening opgegeeven, ſchijnt het dat wij met onwederſpreeklijke zeekerheid mogen beſluiten, dat de bewooners van de verſchillende eilanden, door Kapitein COOK in den Zuider Stillen Oceaan ontdekt, en die, welke de Spanjaarden op de *Ladrones* (de *Dieven-Eilanden*) of de *Mariannes* in het noorder halfrond vonden, dezelfde taal, gewoonten en denkbeelden uit een gemeen middenpunt, van waar zij zijn uitgegaan, ontleend hebben, en dat zij dierhalven mogen beſchouwd worden als verſtrooide deelen van eene zelfde natie. Zie *hiſtoire des Isles Mariannes du Pére* LE GOBIEN *Lib.* II. of het uittrekzel 'er van in de *Hiſtoire des Navigations aux Terres auſtrales t.* II, *pag.* 492—512 waaruit dit getrokken is.

Te ligter kan men de jaloezij voor de beweegreden aanneemen, omdat ik verſcheiden voorbeelden gezien heb daar de vrouwen perſoonlijke ſchoonheid boven haar belang ſtelden, ſchoon ik bekennen moet dat zij, zelfs in deeze gevallen, naauwlijks vatbaar ſchijnen voor die kieſche gevoelens, die uit onderlinge liefde ſpruiten, en ik geloof dat 'er minder Platoniſche liefde op *Otahiti* is dan in enig ander land op de waereld.

Zij hebben ook de gewoonte van eene inſnijding in de voorhuid te maaken om de zindelijkheid, en zij hebben in hunne taal eenen ſcheldnaam voor hun, welke die gewoonte niet in acht neemen. Als 'er vijf of zes jongens in eene buurt vrij groot geworden zijn, gaat de vader van eenen hunner naar eenen *Tahoua* of wijzen man, en doet het hem weeten. Deeze begeeft zig met de jongens naar den top van de bergen, van eenen bediende verzeld, en, eenen van hun in eene voeglijke geſtalte hebbende doen nederzitten, ſteekt hij een houtjen onder de voorhuid, en zegt hem dat hij ter zijde zie naar iets, dat hij voorgeeft te koomen. Dus des jongens aandacht op eene andere zaak afgetrokken hebbende, ſnijdt hij het vel met eenen haaien tand, gemeenlijk met eene enkele ſnede, op het hout door. Dan ſcheidt hij, of liever ſchuift hij de doorgeſneden deelen naar agteren, en verbindt den jongen, waarna hij dezelfde bewerking aan de andere jongens gaat verrig-

rigten. Vijf dagen daarna baaden zij zig, het verbandt wordt weggenoomen en de etter afgewasſchen. Vijf dagen laater baaden zij zig andermaal, en dan zijn zij geneezen; maar als 'er eene dikte op de opperhuid, daar zij doorgeſneden is, overblijft, gaan zij weder naar de bergen met de *Tohoua* en den bediende, die, een vuur aangeſtooken, en enige ſteenen gegloeid hebbende, de voorhuid tusſchen twee ſteenen plaatst en haar zagtlijk drukt, dat de dikte doet verdwijnen. Dan keeren zij naar huis, hunne hoofden en andere deelen van hun lighaam met welriekende bloemen verſierd, en de *Tahoua* wordt door de vaders voor zijn werk beloond, naar gelang van ieder zijn vermogen, met geſchenken van varkens en doek; en, zijn zij arm, dan betoonen hunne bloedvrienden hunne mildheid bij deeze gelegenheid.

Hun godsdienst-ſtelzel is uitgeſtrekt, en, in veele opzigten, zonderling; maar weinige van het gemeen volk verſtaan het volkoomen, alzoo het bijna alleen onder hunne priesters bekend is, die vrij talrijk zijn. Zij ſchijnen geenen eerbied te betoonen aan eenen God, die boven alle zij, maar gelooven in veelerleie Goden, die alle zeer machtig zijn, en, alzoo dan ook verſchillende ſtreeken van de eilanden, en de eilanden in de nabuurſchap, verſchillende Goden hebben, denken de inwooners van elk ongetwijfeld dat zij den uitmuntendſten gekozen hebben, of ten minſten eenen, die

met

met macht genoeg bekleed is om hen te beſchermen en in hunne behoeften te voorzien. Zoo hij aan hunne verwagting niet beantwoordt, rekenen zij het geene zonde van God te veranderen, gelijk nog maar zeer onlangs op *Tiaraboo* gebeurd was, daar, in plaats van de twee Godheden, die aldaar voorheen vereerd wierden, *Oraa* (*), de God van *Bolabola*, was aangenoomen, ik denk omdat hij de beſchermer is van een volk, dat overwinnaar in den oorlog geweest is, en, alzoo zij, zedert die verandering, zelve zeer gelukkig tegens de inwooneren van *Otahiti-nooe* geoorloogd hebben, ſchrijven zij zulks geheel aan *Oraa* toe, die, gelijk zij letterlijk zeggen, voor hun ſtrijdt.

Hunne naarſtigheid in het dienen van hunne Goden is waarlijk aanmerkenswaerdig. Niet alleen zijn de *whattas* of offer-plaatſen van de *morais* gemeenlijk met vrugten en dieren beladen; maar daar zijn weinige huizen daar men niet een plaatsjen van dien aart nabij vindt. Sommige hunner zijn zoo ſtipt en naauwgezet, dat zij geenen maaltijd zullen beginnen zonder eerst een ſtukjen voor den *Eatooa* ter zijde te leggen, en wij hadden, geduurende deeze reis, gelegenheid te zien tot welk eene verderflijke hoogte hun bijgeloovige ijver gedreven wordt, in de menschlijke offerhanden, om welke te offeren de gelegenheden, twij-

(*) Kapitein COOK noemt hem *Olla*.

twijfel ik niet, maar al te menigvuldig zijn. Mogelijk neemen zij hunne toevlugt tot dezelve als 'er zwaare rampen koomen, want zij vroegen of een van ons volk, die juist in de boeijen zat toen wij door tegenwind wierden opgehouden, *taboo* ware? Zij doen ook zeer veele gebeden, die zij zingen omtrent als hun gezang bij hunne feesten. Ook zijn de vrouwen, gelijk in andere gevallen, verplicht haare minderheid in godsdienstige plichten te toonen, want men eischt van haar dat zij, als zij voorbij de *morais* gaan, zig gedeeltelijk ontblooten, of eenen aanmerklijken omweg neemen, om dezelve te vermijden. Schoon zij niet in het denkbeeld ſtaan dat hun God altijd weldaaden moet bewijzen, zonder hen ſomtijds te vergeeten of hun kwaad te laaten wedervaaren, ſchijnen zij zig zulks minder te bekreunen dan de poogingen van een ander kwaader wezen om hen te benadeelen. Zij zeggen dat *Etee* een kwaade geest is, die hun ſomtijds kwaad doet, en welken zij, zoo wel als hunnen God, offerhanden bieden. Maar het kwaad, dat zij van hoogere onzigtbaare wezens vreezen, is tot dingen bepaald, die enkel tijdlijk zijn (*).

Zij

(*) De godsdienst-begrippen van dit volk draagt mijn vader in zijne *Waarneemingen op zijne Reizen* bl. 656 *en verv.* enigzints anders voor. Hij zegt, zij neemen eenen hoogſten God aan, die boven alles verheven is, *Eatoua-rahai*, den

Zij gelooven dat de ziel onſtoflijk en onſterflijk is. Zij zeggen dat zij op de lippen blijft zweeven geduurende de doods-angſten, en dat zij dan opvaart en zig met de Godheid vermengt, of, gelijk zij het uitdrukken, door haar wordt opgeden grooten God, en onder deezen ſtaat de beſcherm-god van elk eiland. Hoe zeer ook het veelgodendom op deeze wijze nader bij eene verſtandige leer zoude koomen, geloof ik evenwel dat onze taal-kennis hier te weinig en onze ijver voor de goede zaak te veel gedaan zal hebben. Denklijk moet men beiden narichten daarin vereenigen, dat elk eiland zijnen beſcherm-god voor den *Eatooa-rahai*, den grooten God, houdt, waarmede dan eigenlijk niets meer gezegd wordt dan dat hij op zijn eiland voornamelijk geëerd en voor de beste en ſterkſte gehouden wordt, zonder eene waare ondergeſchiktheid en afhanglijkheid der andere van hem toeteſtaan, of hem nog onder eenen nog hoogeren te ſtellen. De Zuid-zee eilanders verdiepen zig te weinig in bepeinzingen om zelve een begrip uittevorſchen, dat zoo veele bovennatuurkundige kundigheden vereischt, gelijk dat van de eenheid van het hoogſte Wezen, en aanteneemen dat zij het reeds uit Aſia hebben medegenoomen is even verkeerd, daar het in Aſia tot laate tijden toe nergens beſtaan heeft, en in de landen, uit welke deeze volkeren afſtammen, noch heden ten dage of in het geheel niet, of enkel onder de weinige zig daar bevindende Mohammedaanen beſtaat. Onder het woord *E-tee* wordt waarſchijnlijk de ziel van eenen verſtorvenen verſtaan, want de Tahitiers hebben geen ander woord, waarmede zij het na den dood voortduurend wezen betekenen.

G. FORSTER.

gegeeten. In deezen ſtaat blijft zij enigen tijd, waarna zij naar eene zekere plaats vertrekt, die beſtemd is om de zielen der menſchen te ontvangen, daar zij in eenen eeuwigen nacht, of, gelijk zij ſomtijds zeggen, in de ſchemering blijft. Zij hebben geen denkbeeld van eene voortduurende ſtraf na den dood voor misdaaden, die zij op aarde begaan hebben; want de zielen van goede en kwaade menſchen worden zonder onderſcheid door God opgegeeten. Maar deeze vermenging met de Godheid beſchouwen zij voorzeeker als eene ſoort van zuivering, die zij noodzaaklijk ondergaan moeten voor zij tot eenen ſtaat van zaligheid koomen, want, volgens hunne leer, gaat een man, die zig geduurende enige maanden voor zijn' dood van alle gemeenſchap met vrouwen onthouden heeft, onmiddelijk naar zijn eeuwig verblijf over, zonder zulk eene voorloopige vereeniging, als of hij door deeze onthouding reeds zuiver genoeg ware om van het algemeen lot ontheven te wezen (*).

Zij

(*) Opgegeeten te worden is in alle geval geen geluk al is het een' God, dien men tot een maaltijd wordt opgedischt. Om zuiver te worden moet een God de ziel verteeren. De vuiligheid blijft bij hem, en de gelukzaligheid der ziel beſtaat niet in derzelver vereeniging met God, maar daarin dat zij weder gereinigd van hem gaat, en in eene eeuwige nacht of ſchemering woont. Dit denkbeeld heeft iets verwards, dat, als de inwooners werk-

Zij zijn egter verre van die verheven begrippen van gelukzaligheid te hebben, welke onze godsdienst,

werklijk zoo dagten, bewijzen zoude dat hunne godsdienstige begrippen onzinniger zijn dan enig onbeschaafd volk die immer had. Doch, zonder den Tahitiers eene hand breedte meerder verstand dan hunnen broederen toetezchrijven, is 'er egter een weg om het vonkjen, waarop zij misschien enig recht hebben, te redden, en deeze is weder geen ander dan de oude klagte over de onvolkoomenheid der taal-kennis, welke zelfs de bekwaamste Europeaan in een verblijf van slechts enige weeken kan opdoen, en de daaruit voortspruitende onmogelijkheid, deels om hetgeen verhaald wordt wel te verstaan, deels om de personen uittekiezen, welker denkbeelden de duidlijkste en juistste, welker begrippen de klaarste en welker kundigheden de volkoomenste zijn. Een bewijs dat wij bij zulke gelegenheden 'er altijd te veel van het onze onder mengen, geeft ons de Heer ANDERSON zelf, daar hij beweert dat deeze eilanders aan de onsterflijkheid der ziele gelooven. Ik zou wel eens willen weeten, hoe het hem mogelijk geweest zij een denkbeeld, waarbij zig onze wijsbegeerte in onoverzienbaare bovennatuurkundige wildernissen verliest, zonder ergens een vast punt te vinden, natespooren bij een' ruuw volk, dat nog slechts in eenvoudige leenspreuken spreekt, en de konst nog niet verstaat om uit louter ontkennende begrippen zig een stellend denkbeeld te verschaffen. Doch alles wordt begrijplijk, als men aanneemt dat men hem niet meer gezegd heeft dan ons, namelijk dat het voortduurend gedeelte van den mensch *onzigtbaar* is. Hij verwisselt baarblijklijk de denkbeelden *onzigtbaarheid* en *onsterflijkheid*, die niets verder met elkanderen gemeen hebben dan dat zij beiden in onze zielen-leer voorkoomen. G. FORSTER.

dienst, en ook de reden ons aanleiding geeft hier namaals te hoopen. Het eenigst groot voorrecht, dat zij ſchijnen te denken bij den dood te zullen verkrijgen, is onſterflijkheid; want zij ſpreeken van geesten als in enige opzigten niet geheel vrij van de hartstochten, die hen bezielden, toen zij met ſtoffelijke wooningen vereenigd waren. Dus zullen zielen, die te vooren vijanden waren, als zij malkanderen ontmoeten, dikwijls vegten, ſchoon dit ſchijnen zou niets te beduiden te hebben, alzoo zij in deezen onzigtbaaren ſtaat voor onkwetsbaar gehouden worden. Even eens redeneeren zij omtrent de ontmoeting van man en vrouw. Als de man eerst ſterft, kent hij de ziel van zijne vrouw bij haare aankomst in het land der geesten. Zij maaken weder kennis in een groot huis, *Tourooa* genaamd, daar de zielen der geſtorvenen bijeenkoomen om zig met de Goden te vermaaken. Dan vertrekt zij met hem naar zijne afzonderlijke wooning, daar zij voor eeuwig woonen en zij krijgen een kind, dat egter geheel geest is, alzoo zij niet getrouwd zijn en hunne omhelzingen niet onderſteld worden dezelfde te zijn als van lighaamlijke wezens.

Sommige van hunne denkbeelden omtrent de Godheid zijn buitenſpoorig ongerijmd. Zij gelooven dat zij onderworpen is aan de macht van diezelfde geesten, welken zij het beſtaan gegeeven heeft, en dat zij haar op hunne beurt dikwerf

op-

opeeten of verſlinden, ſchoon zij de macht bezit van zigzelve weder te herſcheppen. Zij gebruiken ongetwijfeld deeze uitdrukking, omdat zij niet in ſtaat zijn omtrent onſtoflijke dingen te ſpreeken zonder geduurig hunne toevlugt tot ſtoflijke voorwerpen te neemen om hunne meening te kennen te geeven. En op deeze wijze gaan zij voort met te zeggen, dat de Godheid in de *zonroód* vraagt of zij voorneemens zijn hem te verdelgen of niet; en dat zij niet in ſtaat is hun beſluit te veranderen. Dit is den bewooneren der aarde zoo wel bekend als den geesten; want als de maan afneemt, zeggen zij dat zij bezig zijn hunnen *Eatooá* te verſlinden, en als zij weder wast, dat hij zig herſchept; en hieraan zijn niet alleen de laagere Goden, maar zelfs de hoogſte onderhevig. Zij gelooven ook dat 'er nog andere plaatſen zijn voor de zielen na den dood. Dus blijven degeene die in zee verdrinken aldaar, daar zij denken dat een fraai land, huizen, en alles is wat hen gelukkig kan maaken. Doch dat nog zonderlinger is, zij beweeren dat niet alleen alle andere dieren, maar ook boomen, vrugten, en zelfs ſteenen zielen hebben, die bij den dood, of als zij verteerd of gebrooken worden, tot de Godheid opvaaren, met welke zij zig eerst vermengen, waarna zij zig naar de voor hun beſtemde plaatſen begeeven.

Zij denken dat het ſtipt naarkoomen van gods-

dienſtige plichten voor hun eene bron van alle tijdlijke zegeningen is. En naardien zij gelooven dat de bezielende en machtige invloed van den godlijken geest overal verſpreid is, is het ook geen wonder dat zij hier veele bijgeloovige denkbeelden omtrent deszelfs werking bijvoegen. Zij gelooven dienvolgens dat een ſpoedige dood en alle andere toevallen door de onmiddelijke werking eener godheid worden teweeg gebragt. Als iemand flechts tegens een' ſteen ſtruikelt en zijnen teen bezeert, ſchrijven zij zulks aan eenen *Eatooa* toe, zoo dat men letterlijk, volgens hunne ſtelling, mag zeggen dat zij over betoverenden grond gaan. Zij ſchrikken als zij 's nachts eene *toopapaoo*, daar de dooden op gelegd worden, naderen op dezelfde wijze als veele van ons onweetend en bijgeloovig volk beangst zijn voor het verſchijnen van geesten, en op het gezigt van een kerkhof; en zij hebben veel vertrouwen in droomen, die zij aanzien voor mededeelingen of van hunne Goden, of van de zielen van hunne verſtorvene vrienden, welke degeene, die daarmede begunſtigd worden, in ſtaat ſtellen om toekoomende dingen te voorzeggen; maar deeze ſoort van kennis is egter tot bijzondere perſoonen bepaald. OMAI gaf voor deeze gave te bezitten. Hij zeide ons dat de ziel van zijn' vader hem den zes en twintigſten Julij 1776 in eenen droom had bekend gemaakt dat hij binnen drie dagen ergens

aan

aan land zoude gaan; maar hij flaagde ongelukkig in zijne eerſte pooging om ons te overtuigen dat hij een propheet was, want het was den eerſten Augustus voor wij te *Teneriffe* aankwamen. De droomers zijn egter bij hen niet minder vermaard dan hunne ingeblazene prieſters en prieſteresſen (*), aan welker voorzeggingen zij onbepaald gelooven, en door welke zij zig in alle onderneemingen van belang laaten beſtieren. De prieſteres, die OPOONY overhaalde om *Ulietea* aantevallen, wordt door hem zeer geëerbiedigd, en nooit gaat hij ten oorlog of hij pleegt met haar raad. Zij houden ook, in enig opzigt, onze oude leer van den invloed der planeeten ſtaande; ten minſten regelen zij zig ſomtijds in hunne openlijke raadsvergaderingen, naar zekere verſchijningen van de maan; vooral als zij ſchuinsch, of veel op de bolronde zijde legt; wanneer zij na nieuwe maan voor 't eerst weder verſchijnt, is dit voor hun eene aanmoediging om ten oorlog te gaan met vertrouwen op de overwinning.

Zij hebben overleveringen omtrent de ſchepping, die, gelijk men van zelf wel zal verwagten, verward en met duisterheid omhuld zijn. Zij zeg-

(*) De Heer ANDERSON wil zeggen *propheteſſen*, want boven heeft hij zelf aangemerkt dat de vrouwen niet met de godsdienst-oefening te doen hebben.

G. FORSTER.

zeggen dat eene Godin, een' klomp aarde in eene koord hebbende hangen, denzelven ſlingerde en wijd en zijd ſtukken land ſtrooide, en dat zij aldus *Otahiti* en de nabuurige eilanden daar ſtelde, die alle bevolkt wierden door eenen man en eene vrouw, welke eerst op *Otahiti* woonden. Dit betreft egter alleen hunne eigen onmiddelijke ſchepping; want zij hebben denkbeelden van eene algemeene ſchepping voor deeze, en van landen, van welke zij thans geene andere kennis hebben dan hetgeen in de overlevering gezegd wordt. Hun verst bericht reikt tot *Tatooma* en *Tapuppa*, manlijke en vrouwelijke ſteenen of rotſen, die de klomp van land en water of onzen aardbol onderſtutten. Deeze bragten *Totorro* voort, die gedood en in land verdeeld wierd; na hem wierden OTAIA en OROO geboren, die naderhand trouwden; en die eerst land en daarna een geſlacht van Goden voortbragten. OTAIA wierd gedood en OROO trouwde eenen God, haaren zoon, TEORRAHA genaamd, welken zij beval nog meer land te ſcheppen, als ook de dieren en alle ſoort van voedzel, dat op de aarde gevonden wordt, gelijk ook den hemel, die door mannen, *Teeforei* (*) genoemd, gedraagen wordt. De vlakken in de maan zien zij aan voor boschjens van eene ſoort van boomen, die weleer op *Otahiti* groeiden, en

(*) *Eree* beteekent den *hemel*.

en welker zaaden, toen zij door enig toeval vernield wierden, door duiven derwaards gebragt wierden, daar zij nu bloeiën.

Zij hebben ook veele godsdienstige en historische legenden, van welke ik eene, betrekking hebbende tot de gewoonte van het eeten van menschen-vleesch, hoofdzaaklijk als een staaltjen zal melden. Langen tijd geleden woonden 'er op *Otahiti* twee mannen, *Taheeai* genoemd, den eenigsten naam, dien zij nog voor menschen-eeters hebben. Niemand wist van waar zij gekomen, of hoe zij op dit eiland aangeland waren. Zij woonden in de bergen, uit welke zij te voorschijn kwamen, en veele der inwooneren doodden, die zij dan opaten, waardoor zij de vermeerdering der bevolking beletteden. Daar waren twee broeders, die het besluit opvatteden van hun land van zulke vreeslijke vijanden te verlossen, en eene list gebruikten om hen te dooden, die hun gelukte. Zij woonden nog verder naar boven dan de *Taheeai*, en op eene plaats daar zij met hun konden spreeken, zonder zig veel te waagen. Zij nodigden hen op een gastmaal, dat voor hun bereid zoude worden, hetgeen zij gereedlijk aannamen. De broeders gloeiden enige steenen in het vuur, staken die in stukken *mahee*, en verzogten eenen van de *Taheeai* zijnen mond te openen, waarop zij 'er een van die stukken in wierpen en water 'er op,

dat een fisfend geluid gaf in het lesfchen van den fteen, en hem doodde. Zij verzogten toen den anderen insgelijks zoo te doen, maar hij weigerde het, hun voor oogen ftellende welke de gevolgen geweest waren van het eeten van zijnen medgezel. Zij verzeekerden hem egter dat de kost zeer lekker was, en dat derzelver uitwerkingen flechts eenen korten tijd zouden duuren, want dat de ander weldra weder zoude bekoomen. Hij was zoo ligtgeloovig dat hij het lok-aas inflokte en het lot van den eerften ondergong. De inboorlingen fneeden hem in ftukken en begroeven dezelve, en ftelden de regeering van het eiland in handen van de twee broeders, als eene belooning voor dat zij hen van zulke monfters verlost hadden. Zij woonden in het diftrict *Whapaeenoo* genaamd, en tot den huidigen dag ftaat 'er nog een broodvrugt-boom, die den *Taheeais* heeft toebehoord. Zij hadden ook eene vrouw, die bij hen woonde en die twee tanden van eene ontzaghelijke grootte had. Nadat zij gedood waren, woonde deeze op het eiland *Otaha*, en zij wierd, toen zij geftorven was, onder hunne godheden geplaatst. Zij at geen menfchen-vleesch gelijk de mannen; de inwooners noemen nog alle dieren, die een wreed voorkoomen hebben of met groote flagtanden verbeeld worden, met den naam van *Taheeai*.

Ieder zal bekennen dat deeze historie even zoo na-

natuurlijk is als die van Hercules, die den Hydra dood, of de nieuwere historie van Duimtjen (*). Maar ik vind niet dat 'er eene zedenles onder verborgen ligt zoo min als onder de meeste oude fabelen van die aart, die als waarheden zijn aangenoomen geworden, zoo lang dezelfde onweetendheid heerschte, die de eeuwen, waarin zij waren uitgevonden, kenmerkten. Het was egter wel der moeite waerdig het aantevoeren om te toonen in welk een afgrijzen en verfoeijing degeene alhier gehouden worden, die menschen-vleesch eeten. En egter heb ik uit sommige omstandigheden aanleiding gekregen om te denken dat de inboorlingen van deeze eilanden weleer menschen-eeters geweest zijn. Toen ik OMAI daar naar vroeg, ontkende hij het stijf en sterk, doch hij sprak van iets, dat binnen het bereik van zijn geheugen gebeurd

(*) Het koomt mij egter zeer waarschijnlijk voor dat onder deeze legende, gelijk onder meest alle oude fabelen, een historiesch feit verborgen ligt. In de gebergten zullen weleer twee of meer menschen-eeters hun verblijf gehouden hebben, hetzij zij zig aan dat voedzel gewend hadden door gebrek aan ander vleesch, hetzij zij van andere eilanden, daar deeze gewoonte in gebruik was, waren aangekoomen, welk laatste het waarschijnlijkst is, omdat de legende zegt dat men niet wist van waar zij gekoomen waren, en deeze zullen door twee broeders, of onder de aanvoering van twee broeders, met hunne medestanders zijn uitgeroeid.

VERTAALER.

beurd was, dat zulk eene gedagte bijna zoude bevestigen. Op eenen tijd toen het volk van *Bolabola* dat van *Huaheine* sloeg, wierden 'er veele van zijne maagen gedood; maar een van zijne nabestaanden kreeg daarna gelegenheid om zig te wreeken, toen de Bolabolaars op hunne beurt het onderspit delfden, en hij sneed een stuk uit de dije van eenen van zijne vijanden, braadde het en at het op. Ik heb het offeren van een oog van den man, die tot slagtoffer dient, aan het Opperhoofd, reeds meer dan eens beschouwd als een spoor van eene gewoonte, die eens wezenlijk in grooter maate heeft bestaan, en die men door deeze zinnebeeldige plegtigheid nog gedenkt.

Het bekleed zijn met de *maro* en het voorzitten bij menschlijke offerhanden schijnen de bijzondere kenmerken van de opperheerschappij te zijn. Hierbij moet misschien nog gevoegd worden het blaazen op een kinkhoorn, die een zeer sterk geluid voortbrengt. Zoo dra zijne onderdaanen dit hooren, zijn zij alle verplicht allerleie eetwaaren naar zijn koninglijk verblijf te brengen, naar maate van hun vermogen. Bij andere gelegenheden drijven zij hunnen eerbied voor zijnen naam alleen tot eene buitenspoorige en zeer verderflijke hoogte; want, indien bij zijne aanvaerding van den *maro* enige woorden in hunne taal bevonden worden enige gelijkenis met denzel-

selven te hebben, worden zij voor andere verruild; en zoo iemand ſtout genoeg is om hierin niet te gehoorzaamen, en deeze woorden te blijven gebruiken, worden niet alleen hij, maar zelfs alle zijne nabeſtaanden, onmiddelijk ter dood gebragt. Men gebruikt dezelfde geſtrengheid tegens degeene, die zig verſtouten om deezen geheiligden naam aan een dier te geeven (*). En volgens deeze gewoonte van zijne landslieden, kon OMAI zijne verontwaerdiging niet inhouden dat de Engelſchen den naam van Prins en Prinſes aan hunne geliefde paerden en honden geeven. Maar terwijl de dood op het misbruiken van den naam van hunnen koning ſtaat, geraakt hij, die zig vrijheden tegens zijne wijze van regeering veroorlooft, vrij met verbeurte van zijn land en zijne huizen.

Nooit koomt de koning in een huis van eenen zijner onderdaanen, maar hij heeft in alle diſtricten, die hij bezoekt, eigen huizen. En zo hij t'enigen tijd door enig toeval mogt genoodzaakt worden van deeze regel aftewijken, wordt het huis, dat dus door zijne tegenswoordigheid vereerd

(*) OTOO is evenwel de naam van eene ſoort van reigers, die op de *Societeit-Eilanden* tamelijk gemeen is, en ik heb niet bemerkt dat iemand ſchroomde deezen vogel zoo te noemen, ſchoon dit de naam van den koning van *Otahiti* was.

G. FORSTER.

eerd is, met al het huisraad verbrand. Zijne onderdaanen ontblooten zig niet alleen voor hem tot aan den middel; maar als hij op de eene of andere plaats is, wordt 'er ergens in de nabijheid een paal met een ſtuk doek 'er aan gebonden opgezet, welke zij dezelfde eer bewijzen. Zijne broeders hebben ook recht op de eerſte van deeze eerbewijzingen; maar de vrouwen behoeven zig ſlechts te ontblooten voor de vrouwen van het koninglijk geſlacht. In kort, zij ſchijnen zelfs bijgeloovig in hunnen eerbied voor hem, en achten zijnen perſoon weinig minder dan heilig. En het is misſchien aan deeze omſtandigheden dat hij het gerust bezit van zijne heerſchappij verſchuldigd is; want zelfs bewijst het volk van *Tiaraboo* hem dezelfde eer, als hem wettig toekoomende, ſchoon zij evenwel hun eigen Opperhoofd als machtiger beſchouwen, en zeggen dat hij in de regeering van het geheel eiland zoude opvolgen, zoo het tegenswoordig regeerend geſlacht mogt uitſterven. Dit is nog des te waarſchijnlijker omdat WAHEEADOOA niet alleen *Tiaraboo* bezit, maar ook veele diſtricten van *Opooreanoo*. Zijn grondgebied is dan bijna zoo uitgeſtrekt als dat van OTOO, en hij heeft daarenboven het voordeel van een volkrijker en vrugtbaarer gedeelte van het eiland te bezitten. Zijne onderdaanen hebben ook blijken van hunne meerderheid gegeeven door het behaalen van menig eene overwinning over die

die van *Otahiti-nooe*, van welke zij ſpreeken als van verachtlijke krijgslieden, die gemaklijk te overwinnen zijn, zoo hun Opperhoofd ſlechts mogt wenſchen 'er de proef van te neemen.

De rangen onder het volk zijn, behalven de *Eree de hoi* en zijn geſlacht, de *Erees* of machtige Opperhoofden, de *Manahoone* of vaſallen, en de *Teou* of *Toutou*, bedienden, of liever ſlaaven. De mannen onder elk' deezer rangen verbinden zig, volgens regelmaatige inſtellingen, niet dan met vrouwen van hunne eigen rangen; doch doen zij het met eene van eenen laageren rang, dat dikwijls gebeurt, en wordt 'er een kind van geboren, dan wordt het in 't leven gelaaten en heeft den rang van den vader, tenzij hij een *Eree* is, wanneer het wordt omgebragt. Als eene vrouw van rang eenen man van eenen minderen rang verkiest om haar in plaats van echtgenoot te dienen, worden de kinderen, welke hij bij haar teelt, omgebragt. En als een *Teou* op eenen minnehandel met eene vrouw van koninglijk bloed betrapt wordt, wordt hij ter dood gebragt. De zoon van den *Eree de hoi* volgt zijnen vader op in zijnen tijtel en eerbewijzingen zoo dra hij geboren is; doch als hij geene kinderen heeft, neemt zijn broeder bij zijn overlijden de regeering in handen. In andere geſlachten vervallen de bezittingen altijd op den oudſten zoon; maar hij is verplicht zijne broeders en zusters te on-

onderhouden, die huizen op zijne landgoederen krijgen.

De grensscheidingen van de districten, waarin *Otahiti* verdeeld is, bestaan gemeenlijk of in riviertjens, of in laage heuvelen, die op veele plaatsen in de zee uitspringen. Maar de onderverdeelingen van de bijzondere eigendommen zijn getekend door groote steenen, die daar van het een geslacht tot het ander gelegen hebben. Het wegneemen van zulke steenen geeft gelegenheid tot geschillen, die door de wapenen beslist worden, wanneer elke partij zijne vrienden in het veld brengt; maar als iemand aan den *Eere de hoi* klaagt, schikt hij het in het vriendlijke. Dit is egter een ongelijk dat niet dikwijls voorvalt, en eene lange gewoonte schijnt hier den eigendom zoo krachtig te beschermen als in andere landen de gestrengste wetten. Volgens hun aloud gebruik worden de misdaaden van eenen minder algemeenen aart ter straffing overgelaaten aan dengeenen, wien ongelijk is aangedaan, zonder dat die tot eenen hoogeren rechter koomen. Zij schijnen dan te denken dat de verongelijkte zoo rechtvaerdig zal vonnisen als zij, die 'er niet in betrokken zijn, en, alzoo de langduurige gewoonte voor misdaaden van verschillenden aart zekere straffen heeft bepaald, mag hij die den schuldigen aandoen, zonder tot verantwoording geroepen te kunnen worden. Dus, als iemand op steelen wordt

wordt betrapt, dat gemeenlijk bij nacht geſchiedt, mag de eigenaar van de goederen den dief onmiddelijk ter dood brengen, en als iemand hem naar den overledenen vraagt, is het genoeg om hem vrij te ſpreeken dat hij hem zegge welke reden hij gehad heeft om denzelven te dooden. Doch zelden worden de dieven zoo zwaar geſtraft, tenzij de dingen, die zij geſtoolen hebben, voor zeer kostbaar gehouden worden, als borſtplaaten en gevlogten hair; maar is 'er ſlechts doek, of zijn 'er ſlechts varkens geſtoolen, en ontſnapt de dief, dan ontvangt hij, naderhand ontdekt wordende, als hij ſlechts belooft hetzelfde aantal ſtukken doek, of hetzelfde getal varkens weder te zullen geeven, geene andere ſtraf. Somtijds krijgt hij, als hij zig enige dagen ſchuil houdt, vergiffenis, of koomt met een ligt pak ſlagen vrij. Als iemand eenen anderen in een geſchil doodt, vergaderen de vrienden van den overledenen en gaan op den overgeblevenen en zijne aanhangeren los. Overwinnen zij, dan neemen zij bezit van het huis, de landen en goederen van de andere partij (*); doch worden zij over-

wor-

(*) Hier is dan egter het geval dat men zijnen eigendom niet zoo zeeker is als in landen, daar de wetten elk eenen in zijne bezitting beſchermen. Eenen Engelschman zou het ook niet ingevallen zijn eene zoo paradoxe ſtel-

wonnen, dan heeft het omgekeerde plaats. Als een *Manahoone* den *Toutou* of ſlaaf van een Opperhoofd doodt, zendt de laatſte volk om de landen en het huis van den eerſten in bezit te neemen, die naar een ander gedeelte van het eiland of naar een der nabuurige eilanden vlugt. Enige maanden daarna keert hij terug, en, zijne kudde varkens veel aangegroeid vindende, biedt hij een groot geſchenk van dezelve met enige roode vederen en andere dingen van waerde aan des *Toutous* meester, die gemeenlijk de vergoeding aanneemt en hem toelaat zijn huis en zijne landen weder in bezit te neemen. Dit gebruik is het toppunt van omkooping en onrechtvaerdigheid, en de vermoorder van den ſlaaf ſchijnt niet genoodzaakt zig ſchuil te houden dan om de laage klaſſe des volks, dat ongelijk lijdt, zand in de oogen te werpen; want het Opperhoofd ſchijnt de minſte macht niet te hebben om deezen *Manahoone* te ſtraffen; maar de geheele zaak heeft het voorkoomen van eene zaamenſpanning tuſſchen hem en zijnen opperſte om de wraak van den eerſten, en de gierigheid van den laatſten te voldoen. Wij behoeven ons ook niet te verwonderen

ſtelling te verdedigen; doch de Heer ANDERSON was, gelijk reeds aangemerkt is, een Schot.

G. FORSTER.

ren dat het dooden van een' mensch voor zoo eene geringe misdaad gehouden wordt onder een volk, dat het in het geheel niet als eene misdaad beschouwt zijne eigen kinderen te vermoorden. Als ik met hun over zulke voorbeelden van onnatuurlijke wreedheid sprak, en hen vroeg of de Opperhoofden of de voornaame 'er niet verstoord over waren, en hen niet zouden straffen? zeide men mij dat het Opperhoofd zig met die dingen niet mogt, noch zoude bemoeijen, en dat iedet het recht had om met zijn eigen kind te doen wat hem behaagde.

Schoon de voortbrengzelen, het volk, en de zeden en gewoonten van alle de eilanden in de nabuurschap over het algemeen dezelfde mogen gerekend worden als op *Otahiti*, zijn 'er egter enige weinige verschillen, die ik niet met stilzwijgen kan voorbijgaan, alzoo dit naderhand aanleiding kan geeven tot een onderzoek naar sterker verscheidenheden, zoo 'er nog zijn, die wij nu nog niet kennen.

Wat het klein eiland *Mataia* of *Osnabrugs-Eiland* belangt, dat twintig mijlen ten Oosten van *Otahiti* ligt en een Opperhoofd van daar toebehoort, die 'er eene soort van schatting van trekt, men spreekt 'er eenen anderen tongval dan op *Otahiti*. De mannen van *Mataia* draagen hun hair ook zeer lang, en bedekken, als zij vegten, zig den arm met eene zelfstandigheid met

haalen tanden bezet, en hunne lighaamen met eene ſoort van chagrin, zijnde de huid van viſchen. Zij zijn dan ook opgeſchikt met gepolijste paerlemoer-ſchelpen, die in de zon zeer ſterk ſchitteren, en zij hebben eene zeer groote voor de borst, die hen als een ſchild of eene borst-plaat bedekt.

De Otahitiſche taal heeft veele woorden en zelfs ſpreekwijzen, die geheel verſchillen van die van de eilanden ten Westen van hetzelve, die alle in taal overeenkoomen, en dat eiland is aanmerklijk in het voortbrengen van eenen grooten overvloed van die lekkere vrugt, die wij appelen noemen, die op geen der andere gevonden wordt, behalven op *Eimeo* (*). Het heeft ook het voordeel van een welriekend hout voorttebrengen, *eahoi* genaamd, dat op de andere eilanden zeer hoog geſchat wordt, daar het niet wordt gevonden; het is zelfs niet te vinden in het zuid-oostlijk ſchiereiland, of *Tiaraboo*, ſchoon aan het ander vast zijnde. *Huaheine* en *Eimeo* zijn weder aanmerklijk door het voortbrengen van eene grooter hoeveelheid yams dan de andere eilanden. En op *Mourooa* is een bijzondere vogel op de ber-

(*) Het is eigenlijk eene ſoort van myrobalan-pruim, die van de inwooneren *Evee* genoemd wordt. *Spondias dulcis* FORSTER *prodr. fl. auſtr.* 198.

G. FORSTER.

bergen te vinden, die zeer geacht wordt om zijne witte vederen; men zegt dat aldaar ook enige appelen gevonden worden, schoon het van alle de *Societeit-Eilanden* het verst van *Otahiti* en *Eimeo* ligt, daar deeze vrugten vallen.

Schoon de godsdienst van alle de eilanden dezelfde is, heeft elk zijnen bijzonderen, of beschermgod, welker naamen, naar de beste berichten, die ik heb kunnen bekoomen, in de volgende lijst vervat zijn.

Goden van de Eilanden.

Op *Huaheine* de God	*Tanne.*
Ulietea	*Ooro.*
Otaha	*Tanne.*
Bolabola	*Oraa.*
Mourooa	*Otoo ee weidhoo.*
Toobaee	*Tamouee.*
Tabooymanoo of *Saunders-Eiland* dat *Huaheine* onderworpen is	*Taroa.*
Eimeo	*Oroo hadoo.*
Otahiti-nooe	*Oroo*
Otahiti-Tiaraboo	*Opoonooa* en *Whatootteeree*, dien zij onlangs verwisfeld hebben voor *Oraa*, God van *Bolabola.*

Op *Mataia* of *Osnabrugs-Eiland* — *Tooboo*, *Toobooai*, *Ry maraiva*.

De laage Eilanden ten Oosten — *Tammaree*.

Behalven de groep hooge eilanden van *Mataia* tot *Mouroa* ingefloten, kent het volk van *Otahiti* nog een laag onbewoond eiland, dat zij *Mopeeha* noemen, en dat *Howes-Eiland* ſchijnt te zijn, dat op onze laatſte kaarten van deezen Oceaan ten Westen van *Mouroa* geplaatst is. De bewooners van de eilanden verst onder den wind, gaan 'er ſomtijds naar toe. Daar zijn ook verſcheiden laage eilanden ten Noord-Oosten van *Otahiti*, die zij ſomwijlen bezogt hebben, maar egter niet op den duur; men zegt dat zij ſlechts op den afſtand van twee dagen zeilens, met eenen voordeeligen wind, liggen. Zij wierden mij aldus opgegeeven:

Mataeeva.
Oanaa.
Taboohoe.
Awehee.
Kaoora.
Orootoa.
Otavaoo, daar groote paerlen zijn.

De bewooners deezer eilanden koomen meermaalen naar *Otahiti* en de andere nabuurige hooge eilanden, van welker inboorlingen zij verſchil-

ſchillen door hunne donkerer kleur, met een fierer uitzigt, zijnde ook anders beprikt. Men berichtte mij dat het op *Mateeva*, en andere van die eilanden, de gewoonte was dat de mannen hunne dogters aan vreemdelingen, die bij hen aankoomen, aanbieden; maar de paaren moeten vijf nachten bij malkanderen liggen, zonder verder te mogen gaan. Den zesden avond onthaalt de vader van het meisjen zijnen gast op voedzel en zegt zijne dogter dat zij hem dien nacht als haaren echtgenoot moet ontvangen. De vreemdeling moet egter geen' den minſten tegenzin toonen, hoe onaangenaam de bedgenoote, die men hem gegeeven heeft, ook zij; want dit wordt voor eene onvergeeflijke belediging aangezien en met den dood geſtraft. Veertig mannen van *Bolabola*, die, door nieuwsgierigheid gedreven, met eene kano tot *Mataeeva* gevaaren waren, wedervoer deeze behandeling, omdat een hunner onvoorzigtiglijk zijn' tegenzin tegens het meisjen, dat hem ten deel viel, had laaten blijken, hetwelk gehoord was door eenen jongen, die 'er haaren vader kennis van gaf. Dit was van dat gevolg dat de Mataeevaars op hen aanvielen, maar deeze krijgshaftige kaerels doodden 'er driemaal zoo veele als zij ſterk waren, ſchoon zij 'er alle het leven bij in ſchooten, uitgezonderd vijf. Deeze verborgen zig in de bosſchen, en namen de gelegenheid waar, terwijl de andere bezig waren

met hunne dooden te begraaven, om in enige huizen te gaan, daar zij zig van levensmiddelen en water voorzagen, en dezelve aan boord van eene kano bragten, waarmede zij ontkwamen, en, na *Mataia* voorbijgevaren te zijn, dat zij niet konden aandoen, eindelijk behouden te *Eimeo* aankwamen. De Bolabolaars begreepen evenwel dat hunne reizigers ongelijk hadden; want toen 'er kort daarna eene kano van *Mataeeva* te *Bolabola* kwam, waren zij zoo verre van den dood hunner landslieden op hen te wreeken, dat zij erkenden dat zij hun lot verdiend hadden en hunne bezoekers vriendlijk behandelden.

Deeze laage eilanden zijn ongetwijfeld de verſte, welke die van *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden* tegenswoordig bevaaren. De onderſtelling, welke de Heer DE BOUGAINVILLE doet dat zij ſomtijds tot op den afſtand van meer dan drie honderd zee-mijlen reizen, ſchijnt zonder grond te zijn, want ik bevond dat het voor eene ſoort van wonder wierd gehouden dat eene kano, die op een tijd door ſtorm van *Otahiti* was afgedreven, aan *Mopeeha* of *Howes-Eiland* gekoomen was, ſchoon zoo nabij en regt onder den wind gelegen. De kennis, die zij van andere verre afgelegen eilanden hebben, hebben zij ongetwijfeld ſlechts bij overlevering, en is hun medegedeeld geworden door de inboorlingen van deeze eilanden, die bij toeval op hunne kusten gedreven waren, die hun,

hun, behalven de naamen, ook de ſtreek konden opgeeven, waarin de eilanden liggen, van waar zij kwamen, en het getal dagen, die zij op zee geweest waren. Men kan ook onderſtellen dat de inboorlingen van *Wateeo* op deeze wijze door het volk, dat wij aldaar vonden, hunne naam-lijst vermeerderd hebben met *Otahiti* en de nabuurige eilanden en ook met die eilanden, van welke dit volk had hooren ſpreeken. Dus kan men reden geeven van de uitgeſtrekte kennis, welke de reizigers van *de Onderneeming* aan TUPIA in zulke zaaken hebben toegeſchreven. En behoudens alle achting voor zijne opregtheid vermoed ik dat het door hetzelfde middel van onderrigting was dat hij zig in ſtaat bevond om het ſchip naar *Oheteroa* te ſtuuren, zonder 'er zelf ooit geweest te zijn, gelijk hij voorgaf, dat, om veele redenen, zeer onwaarſchijnlijk is.

(*) Ziet II Deel bladz. 46.

TIENDE HOOFDSTUK.

Voortzetting van de reis na het verlaaten van de Societeit-Eilanden. Kersmis-Eiland *ontdekt, en ligging van de ſchepen aldaar. De ſtoepen vaaren naar land. Veele ſchildpadden gevangen. Eene zon-eclips waargenoomen. Verlegenheid van twee matroozen, die verdwaald geraakten. Opſchrift in eene flesch gelaaten. Beſchrijving van het eiland. Deszelfs grond. Boomen en planten. Vogelen. Deszelfs grootte, gedaante en ligging. Ankerplaats.*

Bolabola verlaaten hebbende, ſtuurde ik Noordwaarts, digt aan den wind, met den wind tuſſchen N. O. en O., die bijna niet eens ten Z. van het O. liep, tot wij de linie gepaſſeerd en in Noorder Breedten gekoomen waren, zoo dat de ſtreek die wij zeilden altijd ten W. van het N. was, en ſomtijds niet meer dan N. W.

Schoon 'er nu zeventien maanden verloopen waren zedert ons vertrek uit Engeland, geduurende welke wij over het geheel onzen tijd niet onvoordeelig beſteed hadden, begreep ik egter dat, met opzigt tot het voornaamſte voorwerp van mijne inſtructieën, onze reis nu eerst een aanvang

ung
15

KERSMIS-EI
N.B. 1° 58'. O.L. 20
Ontdekt door de Schepen de Resol
in het Jaar 1777. Anno
2
2
3
5
6
4
4
20
6
127
22
22
25
20
9
35
14
35
Zee - Mylen.
5

RSMIS – EILAND

.B. 1° 58'. O.L. 202° 28'.
Schepen de Resolutie en de Ontdekking
et Jaar 1777. Afw. 6°. 0'. Oost.

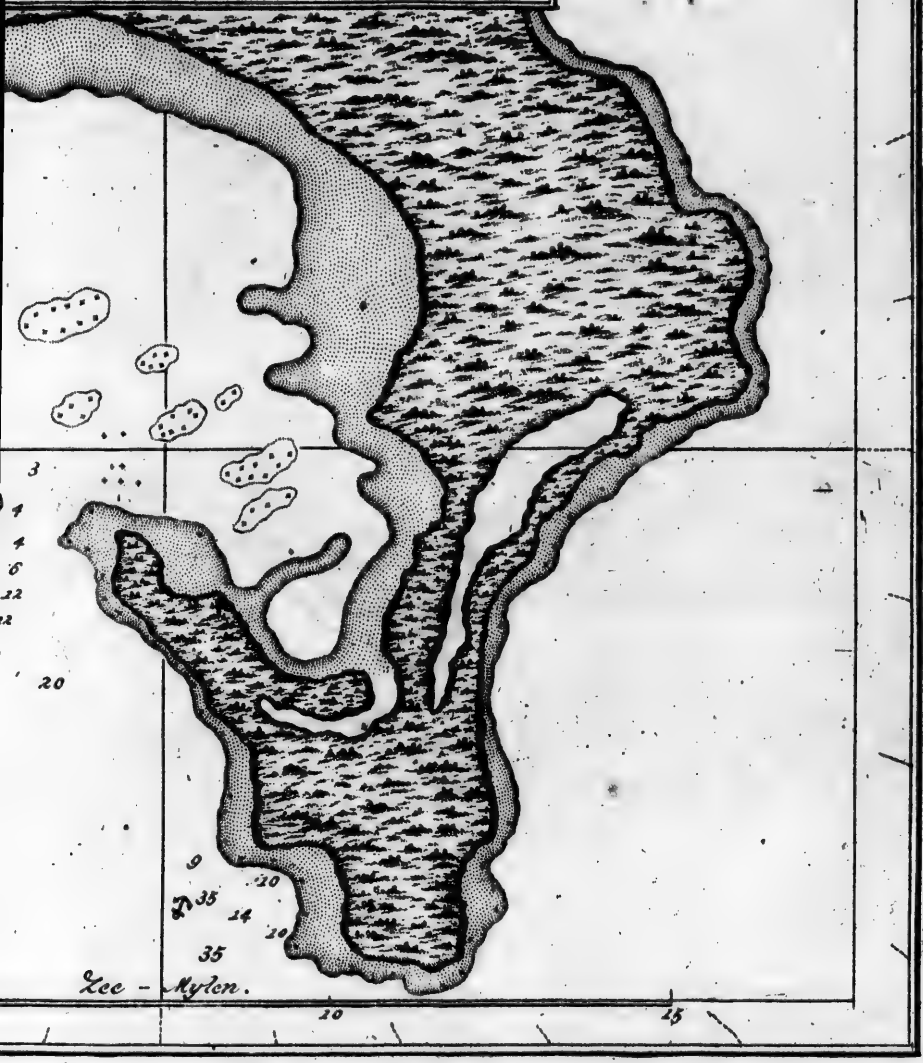

vang nam, en dierhalven eischte dit op nieuw mijne oplettendheid op alle omſtandigheden, die tot onze veiligheid en den goeden uitſlag van onzen togt zouden kunnen toebrengen. Met dat inzigt had ik den ſtaat van onze proviand op de eilanden, die wij laatst aangedaan hadden, nagezien, en, zoo dra ik dezelve verlaaten had, en buiten de paalen mijner voorige ontdekkingen gekoomen was, liet ik alle de bootsmans en timmermans goederen, in de twee ſchepen, opneemen, opdat ik volkoomen zoude onderrigt wezen van de hoeveelheid, en den toeſtand van alle de verſchillende artijkelen, en daardoor zoude weeten hoe dezelve op de voordeeligſte wijze te gebruiken.

Voor ik de *Societeit-Eilanden* verliet, verzuimde ik geene gelegenheid om bij de inwooneren te verneemen of 'er enige eilanden in eene Noorder of Noord-Wester ſtreek van hun lagen; maar ik bevond niet dat zij van enige wisten. Wij ontmoeteden ook niets dat de nabijheid van land te kennen gaf tot wij omtrent op 8° Zuider Breedte kwamen, daar wij vogelen begonnen te zien, als gekken, keerkring-vogelen, fregat-vogelen, zee-zwaluwen en enige andere ſoorten. Wij waren nu op 205° Ooster Lengte. MENDANA ontdekte op zijne eerſte reis in het jaar 1568 (*) een

(*) De verzameling van DAMRYMPLE vol. I, p. 45.

een eiland op 6° 45′ Zuider Breedte, en veertien honderd vijftig mijlen van *Callao*, dat 200° Oostor Lengte van *Greenwich* is, een eiland, dat bij *Isla de Jesus* noemde. Wij passeerden deeze breedte omtrent honderd mijlen ten Oosten van deeze lengte, en zagen aldaar veele van de bovengemelde vogelen, die zelden verre van land vliegen.

In den nacht tusschen den twee en twintigsten en drie en twintigsten December passeerden wij de linie op de Ooster Lengte van 203 45′. Hier was de afwijking van de kompas-naald ten naastenbij 6° 30′ O.

Den vier en twintigsten, omtrent een half uur na den dageraat, wierd 'er land ontwaard in het N. O. ten O. ½ O. Nader bij koomende, zagen wij dat het een van die eilanden was, die zoo gemeen zijn in deezen Oceaan, dat is, eene smalle strook lands, die de zee in zig besluit. Op twee of drie plaatsen zagen wij enige kokosnootenboomen, maar het land had over het algemeen een dor voorkoomen. Op den middag strekte het van N. O. ten O. tot Z. ten O. ½ O., op den afstand van omtrent vier Engelsche mijlen. De wind was O. Z. O., zoo dat wij in de noodzaaklijkheid waren van enige gangen te doen om aan lij of aan de westzijde van hetzelve te koomen, daar wij van veertig tot twintig en veertien vademen water vonden en eenen grond van fijn zand, zijn-

zijnde de minſte diepte omtrent eene halve Engelſche mijl van de branding en de grootſte omtrent eene Engelſche mijl. Grond peilende, beſloot ik te ankeren om te zien of ik enige ſchildpadden konde bekoomen; want het eiland kwam mij voor zeer geſchikt te zijn om die daar te vinden en zonder bewooneren te wezen. Wij lieten dan het anker vallen in dertig vademen, en toen wierd 'er eene ſloep afgezonden om te zien of het mogelijk ware te landen, waaraan ik enigzints twijfelde, alzoo de zee met eene vreeslijke branding langs de kust op het ſtrand brak. Toen de ſloep terug kwam, berichtte de officier, wien ik dit onderzoek had toevertrouwd, dat hij geene plaats konde vinden daar eene ſloep landen konde; maar dat 'er groote overvloed van visch was in het ſtil water, buiten de branding.

Den volgenden morgen, met den dageraat, zond ik twee ſloepen af, van elk ſchip eene, om naauwkeuriger naar eene landing-plaats te zoeken, en twee andere, om digt aan ſtrand voor eene dreg te viſchen. Deeze laatſte keerden omtrent ten agt uuren weder, met meer dan twee honderd ponden visch. Door deeze goede vangst aangemoedigd, zond ik haar naar het ontbijt andermaal af, en voer zelf met eene andere ſloep om de kust opteneemen, en te trachten te landen; maar dit vond ik geheel ondoenlijk. Omtrent den middag keerden de twee ſloepen, die tot datzelfde

on-

onderzoek uitgezonden waren, terug. De ſtuurman, die in de ſloep van *de Reſolutie* was, berichtte mij dat, omtrent anderhalve mijl noordwaarts het land afgebrooken en een doortogt in het meir was, dat 'er dus eene goede plaats was om te landen, en dat hij dezelfde diepte voor den mond van deezen doortogt gevonden had als daar wij nu lagen. Ingevolge van dit bericht ligteden de ſchepen het anker, en kwamen, na twee of drie gangen, wederom ten anker in twintig vademen water, in eenen grond van fijn donkerkleurig zand, voor een klein eiland, dat voor den ingang van het meir ligt, en ter wederzijde van welk een kanaal is, dat 'er in loopt, maar dat alleen voor ſloepen bevaarbaar is. Het water in het meir is overal zeer ondiep.

Den zes en twintigſten, in den morgen, beval ik Kapitein CLERKE eene ſloep met eenen Officier aftezenden naar het zuid-oostlijk gedeelte van het meir om naar ſchildpadden te zoeken, en de Heer KING en ik voeren elk in eene ſloep naar het noord-oostlijk gedeelte. Ik was voorneemens tot aan het oostlijkst eind te gaan, maar de wind woei te ſterk om zulks toetelaaten, en noodzaakte ons meer aan lij te landen op eenen laagen zandigen grond, daar wij eene ſchildpad vongen, de eenigſte, die wij in het meir zagen. Wij gongen, of liever waadden door het water naar een eiland, daar wij niets vonden dan enige vogelen,

len, waarom ik het verliet en mij naar het land begaf dat ten N. W. aan zee grenst, den Heer KING agterlaatende om middaghoogte van de zon te neemen. Ik vond dat land zelfs nog dorrer dan het eiland, waarop ik geweest was, maar hetzelve overkruisfende tot de zee-kust, zag ik vijf fchildpadden digt aan ftrand. Wij vongen 'er eene van en de overige ontfnapten. Geene meer ziende, keerde ik naar boord, gelijk de Heer KING kort daarop ook deed zonder eene eenige fchildpad gezien te hebben. Wij wanhoopten egter niet nog wat voorraad optedoen, want enige van Kapitein CLERKES Officiers, die op het land ten zuiden van het kanaal, dat in het meir loopt, aan land geweest waren, waren gelukkiger geweest en hadden 'er enige gevangen.

In den morgen van den zeven en twintigften wierden de pinas en kotter, onder bevel van den Heer KING, naar het zuid-oostlijk gedeelte van het eiland afgezonden in het meir, en de kleine kotter naar het noordlijk gedeelte, daar ik daags te vooren geweest was, beiden benden met denzelfden last, namelijk om fchildpadden te vangen. Enig volk van Kapitein CLERKE, dat den geheelen nacht aan land geweest was, had het geluk gehad van tusfchen de veertig en vijftig fchildpadden op het zand omtekeeren, die deezen dag met allen fpoed aan boord gebragt wier-

wierden; en in den agtermiddag keerde de bende, die ik noordwaarts had afgezonden, met zes naar boord. Ik zond hen weder terug, en zij bleeven 'er tot wij van het eiland vertrokken, hebbende over het algemeen eene vrij goede vangst gehad.

Den agt en twintigsten landde ik, in gezelschap van den Heer BAYLEY, op het eiland, dat tusschen de twee kanaalen ligt, om de teleskoopen gereed te maaken om de naderende zoneclips waartenemen, dat eene van de grootste beweegredenen was geweest waarom ik hier ten anker gekoomen was. Omtrent den middag keerde de Heer KING terug met eene sloep, en agt schildpadden, nog zeven stuks agterlaatende, die de andere sloep zoude medebrengen, waarvan het volk bezig was nog meerdere te vangen, en in den avond wierd dezelfde sloep afgezonden met eeten en drinken voor hun. Nu gong de Heer WILLIAMSON om het opzigt over dat werk te hebben in plaats van den Heer KING, die aan boord bleef om op de waarneeming van de eclips te passen.

Den volgenden dag zond de Heer WILLIAMSON de twee sloepen naar het schip terug, met schildpadden gelaaden. Hij liet mij tegelijk verzoeken dat de sloepen ter zee om mogten vaaren, alzoo hij eene landing-plaats aan de zuidoostzijde van het eiland gevonden had, daar de mees-

meeste ſchildpadden gevangen waren, zoo dat, door het zenden van de ſloepen derwaarts, de moeite zoude geſpaard worden van dezelve over land naar de binnen-zijde van het meir te draagen, gelijk tot hier toe had moeten geſchieden. De ſloepen wierden dan naar de plaats gezonden, die hij had aangewezen.

In den morgen van den dertigſten, den dag van de eclips, gongen de Heeren KING, BAYLEY en ik aan wal op het bovengemeld eilandjen om de waarneeming te doen. De lucht was betrokken tot na negen uuren, wanneer de wolken omtrent de zon genoeg wegdreeven om derzelver hoogte te neemen, om den tijd te regelen op het uurwerk, dat wij gebruikten. Hierop betrok zij weder tot omtrent dertig minuuten over negen uuren, en toen vonden wij dat de verduistering een aanvang genoomen had. Wij maakten de micrometers aan de teleskoopen vast, namen het onverduisterd gedeelte van de zonneſchijf waar, en maten hetzelve. Ik hield met deeze waarneemingen aan omtrent drie vierde uurs voor het eind, wanneer ik uitſcheidde, vermits ik buiten ſtaat was om het langer uit te houden door de groote hitte van de zon, die nog door de terugkaatſing van het zand wierd vermeerderd.

De zon was bij tijden bewolkt; maar toen de

de eclips een eind nam, was het helder, welke tijd wierd waargenoomen als volgt, door

BAYLEY te - -	0u	26′	3″	} ſchijnbare
KING - - -	0	26	1	} ren tijd
COOK - - -	0	25	37	} N. M.

De Heer BAYLEY en ik namen waar met de groote acromatieke teleskoopen, en de Heer KING met een reflector. Alzoo de teleskoop van den Heer BAYLEY en de mijne even ſterk vergrooteden, moest ik niet zoo veel van hem verſchild hebben als ik deed. Misſchien was dit gedeeltelijk, zoo niet geheel, toeteſchrijven aan eene uitſteeking in de maan, die mijne aandacht ontſnapte, maar die door beiden de andere Heeren gezien wierd.

In den agtermiddag kwamen de ſloepen en het volk, dat op de ſchildpaddenvangst aan het zuidoostlijk gedeelte van het eiland was uit geweest, alle aan boord, uitgezonderd een matroos, op *de Ontdekking* behoorende, dien men reeds twee dagen gemist had. Zij waren in het eerst met hun beiden geweest en waren verdwaald geraakt, maar naardien zij het niet eens konden worden over den besten weg om weder bij hunne makkers te koomen, waren zij geſcheiden, en een hunner kwam weder bij zijne maats na vier en twintig uuren afwezig, en in groote verlegenheid geweest te zijn. Daar was geen druppel zoet wa-

water te bekoomen geweest, want daar is geen zoet water op het geheel eiland; en daar ſtond ook geen enkele kokosnooten-boom in dat gedeelte. Om den dorst te leſchen, nam hij zijne toevlugt tot het zonderling middel van ſchildpadden te dooden en hun bloed te drinken. Zijne wijze van zig te verfriſchen als hij moede was, en die hij zeide dat hem zeer veel goed deed, was ook even wonderlijk. Hij ontkleedde zig en legde zig enigen tijd op het ſtrand in ondiep water neder.

Niemand van ons kon begrijpen hoe deeze twee matroozen hadden kunnen verdwaalen. Het land, over hetwelk zij heen moesten, van de zee-kust tot het meir, daar de ſloepen lagen, was niet meer dan drie Engelſche mijlen dwarsch over, en daar was niets dat hun gezigt hinderen konde; want het land was plat met hier en daar enige ſtruiken, en van veele plaatſen konden de masten van de ſchepen gemaklijk gezien worden. Maar dit was een merk, waaraan zij niet eens gedagt hadden; zij hadden zig ook niet kunnen herinneren aan welk gedeelte van het eiland de ſchepen geankerd lagen; en zij waren zoo verlegen hoe weder bij de ſchepen, of bij het volk, van 't welk zij waren afgedwaald, te koomen, als of zij zoo even uit de wolken gevallen waren. Als men in aanmerking neemt, welke vreemde wezens de meeste matroozen zijn als zij aan land zijn, is het, in

plaats van te verwonderen dat deeze twee mannen dus verdwaald geraakten, eerder vreemd dat 'er niet meer van den troep gemist wierden. Een van degeene, die met mij aan land gongen, was ook in dien toeſtand geweest, maar hij had verſtand genoeg om te weeten dat de ſchepen aan lij waren, en hij kwam aan boord bijna zoo haast als men ontdekte dat hij was agtergelaaten.

Zoo dra Kapitein CLERKE vernam dat een van de afdwaalers nog in die verlegenheid was, zond hij volk af om naar hem te zoeken; doch noch de man, noch het volk des anderen daags 's morgens terug gekoomen zijnde, zond ik twee ſloepen in het meir verſchillende wegen uit om hen op te ſpeuren. Niet lang daarna kwam de bende van Kapitein CLERKE terug met hunnen verloren makker, en, alzoo mijne ſloepen 'er nu niets verder te doen hadden, riep ik haar met een ſein terug. Deeze arme kaerel moet veel meer ongemak geleden hebben dan de ander verlorene, niet alleen als langer tijd verloren geweest zijnde, maar ook omdat hij te vies was geweest om ſchildpadden-bloed te drinken.

Enige kokos-nooten en yams, die in eenen groeijenden ſtaat waren, aan boord hebbende, liet ik die op het eilandjen, daar wij de eclips hadden waargenoomen, in den grond planten, en op eene andere plaats wierden enige meloen-

zaa-

zaaden gezaaid. Ik liet ook op dat eilandjen eene flesch, die het volgend opſchrift in zig bevatte:

GEORGIUS TERTIUS, REX, 31 DECEMBRIS 1777.

NAVES { RESOLUTION, JAC. COOK, Pr.
DISCOVERY, CAR. CLERKE, Pr.

Den eerſten Januarij 1778 zond ik de ſloepen af om al ons volk met de ſchildpadden, die zij gevangen hadden, van land aftehaalen. Het was reeds laat in den agtermiddag voor dit volbragt was, zoo dat ik niet goed vond voor des anderendaags 's morgens af te zeilen. Wij bekwamen aan dit eiland voor beiden de ſchepen omtrent drie honderd ſchildpadden, weegende door malkanderen negentig of honderd ponden. Zij waren alle van de groene ſoort (*), en misſchien zoo goed als enige in de waereld. Wij vongen ook met den angel en de lijn zoo veel visch als wij geduurende ons verblijf aldaar gebruiken konden. Zij beſtonden hoofdzaaklijk in cavalhas (†) van ver-

(*) *Testudo Mydas.* LINN.

(†) *Cavallies.* Ik ben niet zeeker welken visch de ſchrijver met deezen naam, die zeeker de Engelſche naam van den visch niet is, bedoelt; FORSTER ſchijnt in dezelfde onzeekerheid te zijn geweest. De Portugeezen noemen den Thonijn *cavallo*; doch waarom zou de ſchrijver dan niet liever den Engelſchen naam *Tunnyfiſh* gebruikt hebben? VERTAALER.

verſchillende grootte, groote en kleine purper-braasſems (*), en enige van twee ſoorten van klip-viſchen, eene met veele blaauwe vlekken, en de andere met witte ſtreepen als bezaaid.

De grond is op dit eiland op ſommige plaatſen ligt en zwart, baarblijklijk beſtaande uit verrotte planten, mist van vogelen en zand. Daar zijn weder andere plaatſen daar niets te zien is dan zee-voortbrengzelen, als gebrooken koraal-ſteenen en ſchulpen. Deeze liggen in lange ſmalle ſtrooken in eene evenwijdige rigting met de zeekust, niet ongelijk aan een geploegd veld, en moeten door de golven zijn opgeworpen, ſchoon zij thans meer dan eene Engelſche mijl van die plaatſen af zijn. Dit ſchijnt een onbetwistbaar bewijs opteleveren dat het eiland door aanwinningen op de zee voortgebragt en in eenen ſtaat van

(*) In het Engelsch *Snappers*, dat de Heer FORSTER door *Schnapper* vertaalt, denklijk niet weetende welke visch hier bedoeld wordt. Ik noem hem purper-braasſem, zonder verzeekerd te zijn dat het deeze visch (de *Sparus ſynagris*) geweest zij; want ſchoon dezelve door PENNANT *Arct. Zoolog. ſuppl. p.* 122. *the ſnapper* genoemd wordt, wordt de graauwe Lipvisch *Labrus griſeus* door CATESBY *Car.* ook the *Mangrove ſnapper* genoemd; en in het hoogduitsch noemt men wederom *ſchnäper* den Neusvisch (of den *Cyprinus Naſus.*)

VERTAALER.

van aanwas is; want niet alleen de gebrooken ſtukken koraal, maar ook veele van de ſchulpen zijn te groot en te zwaar om door vogelen van het ſtrand naar de plaatſen daar zij nu liggen, gebragt te zijn. Daar wierd nergens een droppel zoet water gevonden, ſchoon 'er dikwijls naar wierd gegraaven. Wij vonden op verſcheiden plaatſen zout water, dat geene zigtbaare gemeenſchap met de zee had, en dat dus, naar alle waarſchijnlijkheid, daar moet koomen door hetgeen bij hooge getijen door het zand ſijpelt. Een van de verdwaalde matroozen vond enig zout aan het zuid-oostlijk gedeelte van het eiland; doch, ſchoon dit een artijkel was, waaraan wij gebrek hadden, was een man, die, gelijk hij, verdwaalen konde zonder te weeten of hij naar het Oosten, Westen, Zuiden of Noorden ging, een ſlegte gids om ons naar de plaats te brengen, waarom wij dit ook op hem niet durfden laaten aankoomen.

Daar waren geene de minſte ſpooren dat 'er ooit een menschlijk ſchepzel voor ons alhier geweest was, en indedaad, zoo iemand het ongeluk mogt hebben van bij toeval op dit eiland gedreven, of alhier agtergelaaten te worden, weet ik niet of hij wel in ſtaat zoude zijn zijn leven te onderhouden. Daar is wel overvloed van vogelen en visch, maar geen zigtbaar middel om den dorst te leſchen, noch enig gewas, dat

de plaats van brood kan vervullen of de ſlegte uitwerking van dierlijk voedzel tegengaan, dat naar alle waarſchijnlijkheid alleen weldra doodlijke gevolgen zou hebben. Aan de weinige kokos-boomen op het eiland, die het getal van dertig niet te boven gaan, waren weinige vrugten te vinden, en over het algemeen waren die, welke 'er nog aan hongen, of nog niet volgroeid, of met zout of brak ſap gevuld, zoo dat een ſchip, dat dit eiland aandoet, op niets anders moet rekenen dan op visch en ſchildpadden, maar van deeze kan het op eenen overvloedigen voorraad ſtaat maaken.

Daar ſtonden hier en daar op dit land enige weinige laage boomen. De Heer ANDERSON ſprak mij ook van twee kleine heesters en van twee of drie kleine planten, welke alle wij op *Palmerſtons-Eiland* en *Otakootaia* gezien hadden. Daar was ook eene ſoort van Hoorn-heemst (*Sida*) of Indiſche Maluwe, eene ſoort van porſelein, en eene andere kleine plant, die aan haare bladeren naar eene middag-bloem (*Meſembryanthemum*) geleek (*), en twee ſoorten van gras; maar elk van deeze gewaſſen was 'er in eene zoo kleine hoeveelheid, en groeide zoo kwijnende, dat men reden heeft om zig te verwonderen dat de ſoort niet te niet gaa.

On-

(*) Veelligt *Seſuvium portulacaſtrum.* LINN.

G. FORSTER.

Onder de bovengenoemde laage boomen zat eene ontzagchelijke menigte van eene nieuwe ſoort van zee-zwaluwen of eier-vogelen. Zij zijn van boven zwart en van onderen wit, met eene witte boog op het voorhoofd, en zij zijn wat grooter dan de gemeene Amerikaanſche Sternen. De meeste hadden hunne jongen zedert kort uitgebroeid, die onder de oude op den kaalen grond lagen; de andere hadden eieren; zij leggen 'er maar een, grooter dan dat van eene duif, blaauwachtig van kleur, met zwart geſpikkeld. Daar waren ook veele gemeene gekken, eene ſoort, omtrent veel naar een Ian van Gent gelijkende, en eene die roest- of chocolaad-kleurig is met eenen witten buik; hier bij moeten wij ook nog voegen fregat-vogelen, keerkring-vogelen, wulpen, hair-ſnepjens, een kleine landvogel als een bastaard-nagtegaal, land-krabben, kleine hagedisſen en rotten.

Naardien wij hier kersmis hielden, noemde ik dit nieuw ontdekt eiland *Kersmis-Eiland*; ik denk dat het omtrent vijftien of twintig mijlen omtreks heeft. Het ſcheen van eene half-ronde gedaante, of als de maan in het laatſte kwartier, zijnde de twee hoornen de noordlijke en zuidlijke punten, die vier of vijf mijlen omtrent N. ten O. en Z. ten W. van elkanderen liggen. Deeze west-zijde, of het eilandjen in den mond van den zee-boezem, waarop wij de eclips waar-

namen, legt op 1° 59′ Noorder Breedte en op 202° 30′ Ooster Lengte, die wij bepaald hebben door een groot aantal waarneemingen op de maan, die ſlechts 7′ van den tijd-wijzer verſchilden, zijnde de Lengte 7′ minder. De afwijking van het kompas was 6° 22½′ O. en de duiking van de noord-pool van de naald 11° 54′.

Kersmis-Eiland is, gelijk de meeste eilanden in deezen oceaan, van een rif van koraal-klippen omringd, dat zig niet verre van het ſtrand uitſtrekt. Nog verder van land ligt aan de westzijde eene bank van fijn zand, die eene Engelſche mijl in zee uitſteekt. Op deeze bank is goede anker-grond op alle diepten tusſchen agttien en dertig vademen. Op minder diepte dan de eerstgenoemde zou men te digt bij het rif zijn, en op meerder diepte dan de laatſte zou men niet verre genoeg van de kant van de bank liggen. De wind woei zoo lang wij hier waren altijd met eene friſſe koelte uit het O. of O. ten *Z.*, uitgezonderd een of twee dagen. Wij hadden altoos eene zwaare zee uit het Noorden, die met eene ontzagchelijke branding op het rif brak. Wij hadden deeze zwaare zee reeds gehad voor wij aan het eiland kwamen, en wij hielden die nog enige dagen na wij hetzelve verlaaten hadden.

ELFDE HOOFDSTUK.

Enige eilanden ontdekt. Beſchrijving van de inboorlingen van Atooi, *die naar de ſchepen koomen, en derzelver gedrag aan boord. Een hunner wordt dood geſchoten. Voorzorgen om het volk te beletten gemeenſchap met de vrouwen te hebben. Eene waterplaats gevonden. Onthaal bij de landing. Wandeling door het eiland. Eene* Morai *bezogt en beſchreven. Graffteden van de Opperhoofden en van de menſchlijke ſlagtoffers, aldaar begraaven. Het eiland* Oneeheow *bezogt. Plechtigheden, die de inboorlingen verrigteden, als zij naar de ſchepen kwamen. Redenen om te denken dat zij menſcheneeters zijn. Enig volk aan land gezonden, dat twee nachten uitblijft. Bericht van hetgeen 'er bij de landing voorviel. De ſchepen verlaaten deeze eilanden en ſtevenen noordwaarts.*

Den tweeden Januarij, met het aanbreeken van den dag, ligteden wij het anker en hervatteden onze koers noordwaarts, hebbende ſchoon weder en eene labber koelte uit het O. en O. Z. O. tot wij op de Noorder Breedte van 7° 45′ en op

205° Lengte kwamen, daar wij eenen dag ſtilte hadden. Deeze wierd gevolgd door eenen N. O. ten O. en O. N. O. wind. In het eerst was hij zwak, maar hij wakkerde aan naar maate wij noordwaarts vorderden. Wij bleeven dagelijks vogelen zien van de ſoorten, die ik heb opgenoemd, ſomtijds meer, ſomtijds minder, en tusſchen de Breedte van 10° en 11° zagen wij verſcheiden ſchildpadden. Alle deeze worden voor tekenen van de nabijheid van land gehouden; wij ontwaarden evehwel geen land voor den agttienden des morgens met den dageraat, wanneer 'er zig een eiland in het N. O. ten O. vertoonde, en kort daarop zagen wij nog meer land in het Noorden, geheel van het eerſte afgeſcheiden. Beiden hadden het voorkoomen van hoog land te zijn. Op den middag lag het eerſte N. O. ten O. ½ O. naar giſſing omtrent agt of negen mijlen van ons, en een hooge berg, aan het oostlijk eind van het ander, lag N. ½ W. Wij waren thans op 21° 12′ Noorder Breedte en op 200° 41′ Ooster Lengte. Wij hadden beurtelings ligte zugtjens en ſtilten, zoo dat wij ons, bij zonne-ondergang, niet minder dan negen of tien mijlen van het naaste land bevonden.

Den negentienden, met het opgaan van de zon, lag het eiland, dat wij eerst in het gezigt gekregen hadden, Oost, op verſcheiden mijlen afſtands. Naardien dit regt in den wind was, en

wij

wij 'er daarom niet bij konden koomen, ſtuurden wij naar het ander, dat wij konden bereiken, en ontdekten, niet lang daarna, een derde eiland in het W. N. W. zoo verre van ons als land gezien kon worden. Wij hadden nu een fraai koeltjen uit het O. ten N. en ik ſtuurde naar het oostlijk eind van het tweede eiland, dat zig op den middag van N. ½ O. tot W. N. W. ¾ W. uitſtrekte, zijnde het naast bij zijnde gedeelte omtrent twee mijlen van ons. Wij waren thans in enigen twijfel of het land, dat wij voor ons hadden, al dan niet bewoond ware; maar deeze twijfeling wierd ras weggenoomen door het zien van enige kanos, die van land naar de ſchepen roeiden. Ik hield terſtond op den wind, om haar tijd te geeven om bij ons te koomen. In elke zaten van drie tot zes mannen, en, toen zij nader kwamen, waren wij aangenaam verraſcht te hooren dat zij de taal van *Otahiti* en van de andere eilanden, die wij laatst bezogt hadden, ſpraken. Daar was niet veel moeite nodig om hen aan het ſchip te doen koomen; maar wij konden hen niet overhaalen om aan boord overteklimmen. Ik bond enige koperen penningen aan een touw, en gaf die aan het volk van eene van de kanos, dat enige kleine makereelen tot een tegengeſchenk aan het touw bond. Dit wierd andermaal herhaald, en wij gaven hun enige kleine ſpijkers of ſtukjens ijzer, die zij meer dan alles

waar-

waardeerden. Voor deeze gaven zij nog meer visch en eenen zoeten aardappel, een zeeker teken dat zij enig denkbeeld van mangelen hadden, of ten minſten van een geſchenk met een ander te betaalen. Zij hadden niets anders in hunne kanos behalven nog enige groote ſchillen van flesch-kalebasſen en eene ſoort van visch-net; maar een hunner bood het ſtuk doek, dat hij, naar de wijze van de andere eilanden, om zijn middel droeg, te koop. Dit volk was bruin van kleur, en, ſchoon van eene gewoone grootte, wel gemaakt. Daar was weinig verſchil in de tint van hunne kleur, maar eene aanmerklijke verſcheidenheid in hunne trekken; het gelaat van ſommige was niet ongelijk aan dat van Europeaanen. Het hair van de meeste was vrij kort afgeſneden, van andere hong het los neder, en bij enige weinige was het op de kruin van het hoofd in eene bos te zamen gebonden. Bij alle ſcheen het natuurlijk zwart te zijn; maar de meeste hadden het geverwd, gelijk de gewoonte van de Vrienden-Eilanders is, met eene ſtof, die het eene bruine of gebrande kleur gaf. Zij hadden over het algemeen hunne baarden. Zij droegen geene verſierzelen, en wij konden niet bemerken dat hunne ooren doorboord waren; maar ſommige waren beprikt op de handen, of omtrent de liezen, ſchoon niet ſterk, en de ſtukken doek, die zij droegen, waren aardig met rood

rood, zwart en wit gevlekt. Zij ſcheenen zeer zagt van aart, en hadden geene wapenen bij zig, uitgezonderd enige kleine ſteenen, die zij, naar allen ſchijn, tot hunne eigen verdediging hadden medegebragt, maar zij wierpen die over boord toen zij bevonden dat zij die niet nodig hadden.

Geene tekenen van eene anker-plaats aan dit oostlijk eind van het eiland ziende, ſtuurde ik naar lij van hetzelve, en ſtevende langs deszelfs zuid-oost-kust op den afſtand van eene halve mijl van land. Zoo dra wij onder zeil gongen, verlieten ons de kanos; maar terwijl wij de kust langs voeren, kwamen 'er andere van land, gebraaden biggen en enige zeer goede aardappelen medebrengende, die zij voor alles wat men hun aanbood vermangelden, gelijk de andere gedaan hadden. Wij kogten verſcheiden kleine biggen voor eene ijzeren bout van een ſchelling, zoo dat wij ons weder in een land van overvloed bevonden, en juist op een' tijd dat de ſchildpadden, die wij zoo gelukkig aan het *Kersmis-Eiland* bekoomen hadden, ten naastenbij verteerd waren. Wij voeren voorbij verſcheiden dorpen, ſommige aan zee, en andere dieper in het land gelegen. De bewooners van alle kwamen met troepen naar het ſtrand loopen, en verzamelden op de hoogten, om de ſchepen te zien. Het land rijst aan deeze zijde van het eiland zeer ſchuinsch op van de zee tot aan den voet van het gebergte, dat in

het

het midden van het land ligt, uitgezonderd op eene plaats omtrent het oostlijk eind, daar het regt uit zee oprijst en enkel uit steen of rotsen scheen te bestaan, die in horizontaale laagen liggen. Wij zagen geen hout dan verre binnen in het land, behalven enige boomen rondom de dorpen, bij welke wij ook enige plantagieën van plataanen en suiker-riet, en plekken, daar wortelen geteeld scheenen te worden, gewaar wierden.

Wij bleeven peilen met eene lijn van vijftig vademen zonder grond te vinden tot wij op de hoogte van eene laage punt kwamen, die omtrent in het midden van deeze zijde van het eiland ligt, of liever wat meer naar het noord-westlijk eind. Hier vonden wij twaalf en veertien vademen op eenen rotsachtigen grond. Deeze punt voorbij zijnde, van welke de kust meer noordwaarts strekte, peilden wij twintig, toen zestien, en eindelijk vijf vademen met eenen zandigen grond. De laatste peiling was omtrent eene Engelsche mijl van land. De nacht belettede ons verder te peilen, en wij besteedden denzelven met af en aan te laveeren. Des anderen daags 's morgens stuurden wij naar land en ontmoeteden verscheiden kanos vol volk, van welke enige moed schepten en het waagden aan boord te koomen.

In den loop van alle mijne voorige reizen vond ik nimmer inboorlingen van enig land, die

die zoo verwonderd waren als deeze, bij het koomen in een ſchip. Hunne oogen vloogen aanhoudend van het een voorwerp naar het ander, terwijl de wildheid van hun gezigt en hunne gebaerden volkoomen uitdrukten dat alles wat zij zagen hun geheel vreemd was, en ons vast overtuigden dat zij voor ons door geene Europeanen bezogt waren en geene kennis hadden aan enige van onze waaren, dan ijzer, waarvan het egter duidlijk bleek dat zij ſlechts hadden hooren ſpreeken, of van 't welk zij ſlechts eene kleine hoeveelheid gezien hadden, dat hun zeer lang geleden moet aangebragt zijn. Zij ſcheenen 'er niets meer van te weeten dan dat het eene ſtof was, die veel beter geſchikt was om te ſnijden of gaten te booren dan alles wat hun land voortbrengt. Zij vroegen 'er naar met den naam van *hamaite* (*), waarſchijnlijk zinſpeelende op het een of ander werktuig, waartoe het ijzer nuttig kon gebezigd worden; want zij gaven dien naam aan het lemmer van een mes, ſchoon wij verzeekerd konden zijn dat zij geen denkbeeld hadden van zulk een werktuig, en zij konden 'er ook in het ge-

(*) *A mitte* heet in *Nieuw-Zeeland* een werktuig, waarmede men den vijand den kop klooft, dat anders ook naar de daad, die 'er mede verrigt wordt, den naam van *Patoo-Patoo* voert, waarbij het bekend is.

G. FORSTER.

geheel niet mede omgaan. Om dezelfde reden noemden zij ijzer dikwijls met den naam van *toe*, die in hunne taal een hakmes, of liever eene ſoort van bijl betekent. Hen vraagende wat ijzer ware? antwoordden zij onmiddelijk: *wij weeten het niet; gij weet wat het is*, en wij kennen het ſlechts als *toe* of *hamaite*. Toen wij hun enige glazen koraalen lieten zien, vroegen zij eerst, wat zij waren, en of zij die op konden eeten? maar toen wij hen zeiden dat zij dezelve in de ooren moesten hangen, gaven zij die als nutloos terug. Zij waren even onverſchillig omtrent een ſpiegeltjen, dat hun wierd aangeboden, en gaven het om dezelfde reden weder, tegelijk hun verlangen genoegzaam te kennen geevende naar *toe* of *hamaite*, 't welk zij wenschten dat zeer groot mogt wezen. Borden van aarde-werk, porſeleine kopjens en diergelijke dingen waren hun zoo vreemd, dat zij vroegen of zij van hout gemaakt waren; maar zij wenschten 'er enige te hebben, om die mede te neemen en aan land te laaten zien. Zij waren, in ſommige opzigten, beleefd van aart, of ten minſten bedugt van iets te doen, dat ons mogt beledigen, want zij vroegen of zij zouden gaan zitten, of zij op het verdek ſpuuwen mogten, en diergelijke. Sommige ſpraken een lang gebed uit, alvorens zij aan boord kwamen, en andere zongen daarna en deeden beweegingen met de handen, gelijk wij gewoon

wa-

waren geweest te zien in de dansen op de eilanden, die wij laatst bezogt hadden. Daar was nog eene andere omstandigheid, waarin zij ook volmaakt naar deeze andere eilanders geleeken. In het eerst, toen zij in het schip kwamen, tragteden zij alles te stoelen, dat hun voorkwam, of liever het openlijk weg te neemen, als of zij begreepen dat wij zulks niet zouden verhinderen, noch kwalijk neemen. Wij overtuigden hen weldra dat zij zig hierin bedroogen, en zoo zij enigen tijd daarna minder driftig wierden om zig alles toe te eigenen wat hun aanstond, was het omdat zij bevonden dat wij een waakend oog op hen hielden.

Ten negen uuren, vrij digt bij land zijnde, zond ik drie gewapende sloepen, onder bevel van den Luitenant WILLIAMSON, om naar zoet water om te zien. Ik beval hem dat hij, zoo hij het nodig vond aan land te gaan om water te zoeken, niet meer dan een' man met zig uit de sloepen zoude medeneemen. Zoo als zij van het schip afstaken, sprong een van de inboorlingen, die des slagters groot hakmes gestolen had, 'er mede over boord, klom in zijne kano, en spoedde zig naar land, terwijl de sloepen hem te vergeefsch vervolgden.

Het bevel dat niemand van het volk van de sloepen aan land zoude gaan had ik gegeeven, ten einde alles te doen wat in mijn vermogen was

om voortekoomen dat eene noodlottige ziekte, waarmede ik wist dat enige van ons volk beſmet waren, en die ongelukkig reeds door ons aan andere eilanden in deeze zeeën was medegedeeld, ook niet op dit eiland gebragt wierde. Met hetzelfde oogmerk verbood ik vrouwen op de ſchepen toe te laaten. Daar waren anders veele in de kanos medegekoomen. Haare grootte, kleur en gelaatstrekken verſchilden niet veel van die der mannen, en, ſchoon haar gelaat aanmerklijk open en aanvallig was, waren 'er weinige ſpooren van kleeschheid of evenredigheid van trekken in haare aangezigten te beſpeuren. Het eenigst onderſcheid dat 'er in haare kleeding was beſtond ſlechts daarin, dat zij een ſtuk doek om het lijf gewonden hadden, dat van omtrent den middel tot half weg de dijen nederhong, in plaats van de *maro*, die door de andere kunne gedraagen wierd. Zij zouden ons even gaerne met haar gezelſchap aan boord begunſtigd hebben als de mannen; maar ik wilde allen omgang met haar voorkoomen, die haar maar al te waarſchijnlijk een onherſtelbaar nadeel zoude toebrengen, en door haar aan het geheele volk. Daar wierd nog eene andere nodige voorzorg genoomen; ik gaf, namelijk, een zeer geſtreng bevel uit dat niemand, welken men wist in eenen ſtaat te zijn om de beſmetting voortteplanten, uit de ſchepen zoude gezonden worden om dienst te doen.

Of

Of deeze maatregelen, uit menschlievendheid genoomen, al of niet de verlangde uitwerking hadden kan de tijd alleen ontdekken. Ik had even oplettend op dezelfde zaak geweest, toen ik de *Vrienden-Eilanden* eerst bezogt, en egter bevond ik naderhand, met wezenlijke droefheid, dat mij zulks niet gelukt was. En ik vrees zeer dat dit altijd het geval zal zijn op zulke reizen als de onze, als het nodig is een aantal volks aan land te hebben. De gelegenheden en aanlokzelen tot eenen naauwen omgang van de eene ſexe met de andere zijn dan te menigvuldig om 'er zig voor te wagten, en hoe zeer men overtuigd meent te zijn van de gezondheid van het volk, ziet men dikwijls dat men zig bedrogen heeft, als het te laat is. Ik twijfel zelfs of de bekwaamſte heelmeesters wel altijd met enige zeekerheid konnen zeggen of iemand, die, in zekere trappen van deeze ziekte, onder hunne behandeling geweest is, zoo in den grond geneezen zij, dat 'er geene mogelijkheid overblijft dat hij nog in ſtaat zoude zijn de beſmetting medetedeelen. Ik geloof dat ik enige voorbeelden zoude kunnen opgeeven, die mij zouden wettigen deeze gedagten te waagen. Het is ook wel bekend dat 'er onder het volk gemeenlijk enige gevonden worden, die laag genoeg zijn om hunne kwaal te verbergen, en daar zijn ook andere, die godloos genoeg zijn om 'er niet om te geeven aan

wie zij dezelve mededeelen. Van dit laatſte hadden wij een voorbeeld op *Tongataboo*, aan den conſtapel van *de Ontdekking*, die aan wal gezonden was om het opzigt over den handel van dat ſchip te houden. Na dat hij wist dat hij deeze ziekte had opgedaan, bleef hij egter omgang met verſchillende vrouwen houden, die men reden had te denken dat met dezelve niet beſmet waren. Zijne maats ſtelden hem dit te vergeefsch voor oogen, tot Kapitein CLERKE, deeze gevaarlijke buitenſpoorigheid verneemende, hem weder aan boord liet koomen.

Terwijl de ſloepen bezig waren de kust op te neemen, bleeven wij met de ſchepen af en aan houden, derzelver terugkomst afwagtende. Omtrent den middag kwam de Heer WILLIAMSON terug en berichtte dat hij eene groote plas had gezien, agter een kreupelbosch bij een van de dorpen, die, naar het zeggen van de inboorlingen, zoet water bevattede, en dat voor dezelve anker-grond was. Hij berichtte ook dat hij getragt had op eene andere plaats te landen, maar dat hij daarin verhinderd was door de inboorlingen, die in groot aantal naar de ſloepen gekoomen waren, en getragt hadden de riemen, de geweeren, in kort, alles wat zij grijpen konden wegteneemen, en die zoo ſterk op hem aangedrongen waren, dat hij genoodzaakt geweest was te vuuren, waardoor een man gedood was.

Dee-

Deeze ongelukkige omſtandigheid kwam ik egter eerst te weeten na wij het eiland verlaaten hadden, zoo dat alle mijne maatregelen wierden ingerigt als of 'er niets van dien aart gebeurd ware. De Heer WILLIAMSON zeide mij dat, toen de man gevallen was, zijne landslieden hem hadden opgenoomen en weggedraagen, en toen de ſloep verlaaten hadden; doch dat zij ons volk egter nog tekenen gedaan hadden van te landen, dat hij had afgeſlagen. Het ſcheen den Heer WILLIAMSON niet toe dat de inboorlingen enig voorneemen gehad hadden iemand van zijn volk te dooden of zelfs te beſchadigen; maar zij ſcheenen enkel door nieuwsgierigheid gedreven te worden om hun hetgeen zij hadden afteneemen, terwijl zij ook gereed waren om al wat zij hadden daar voor in de plaats te geeven.

Zoo dra de ſloepen weder aan boord waren, zond ik eene van dezelve om te gaan liggen daar de beste anker-grond was, en zoo dra zij aldaar gekoomen was, voer ik 'er met de ſchepen naar toe, en ankerde in vijf en twintig vademen water, in eenen grond van fijn graauw zand. De oostlijke punt van de reede, de laage punt, namelijk, van welke reeds geſprooken is, lag Z. 51° O; de westpunt N. 65° W., en het dorp, agter hetwelk men zeide dat het water was, N. O. ten O., eene Engelſche mijl van ons. Maar weinig meer dan een vierde van eene Engelſche mijl van ons

was branding, die ik niet gewaar wierd voor dat *de Reſolutie* reeds op haare plaats lag. *De Ontdekking* ankerde ten oosten van ons en verder van land. De ſchepen tuſſchen drie en vier uuren aldus gelegd hebbende, voer ik naar land met drie gewapende ſloepen en twaalf zee-ſoldaaten, om het water te proeven en om de neiging van de inwooneren te polſen, van welke enige honderden op een zandig ſtrand voor het dorp verzameld waren; agter hetzelve was eene ſmalle vallei, welker bodem door de water-plas bezet was.

Zoo dra ik aan land ſprong, viel de gantſche troep inboorlingen plat op hunne aangezigten en bleef in die zeer nederige houding tot ik hen door duidlijke tekenen overhaalde om opteſtaan. Toen bragten zij eene menigte kleine biggen, die zij mij aanbooden met plataan-boomen, omtrent dezelfde plechtigheden in acht neemende als wij, bij zulke gelegenheden, op de *Societeit-* en andere *Eilanden* hadden zien verrigten, terwijl een hunner een lang gebed uitſprak, waarbij andere van de verzameling zig ſomtijds voegden. Ik drukte mijne aanneeming van de aangeboden vriendſchap uit door hun daarentegens de geſchenken te geeven, welke ik tot dat einde van het ſchip had medegebragt. Toen deeze voorloopige handelingen geëindigd waren, ſtelde ik eene wagt op het ſtrand en nam enige van de inboorlingen aan,

aan, om mij naar het water te geleiden, dat zeer goed bevonden wierd en ook voor ons oogmerk zeer wel gelegen. Het was zoo groot dat het wel een meir genaamd mogt worden, en ſtrekte zig verder het land in dan wij met onze oogen konden bereiken. Mij nu van dit zeer wezenlijk punt verzeekerd hebbende, gelijk ook van de vreedzaame neiging der inwooneren, keerde ik weder naar boord, en gaf bevelen dat alles in gereedheid zoude gebragt worden om in den morgen onze water-vaten aan land te brengen en te vullen, wanneer ik aan land gong met het volk, dat in dat werk gebruikt wierd, hebbende eene wagt van ſoldaaten bij ons, die op het ſtrand post vatteden.

Zoo dra wij landden, wierd 'er een koophandel aan den gang gebragt van varkens en aardappelen, die de eilanders ons verkogten voor ſpijkers en ſtukjens ijzer, welken men omtrent het fatſoen van beitels gegeeven had. Wij vonden geene hindernisſen in het inneemen van water, integendeel hielpen de inboorlingen ons volk de vaten van en naar de plas rollen, en deeden gereedlijk alles wat wij van hun vergden. Alles dus naar mijn genoegen gaande, en mijne tegenswoordigheid op de plaats nu als onnut aanziende, liet ik het bevel aan den Heer WILLIAMSON, en deed eene wandeling landwaarts, de vallei in, verzeld van de Heeren ANDERSON en WEBBER, van welke

de eerſte alles wat wij merkwaerdigs mogten ontmoeten met zoo veel bekwaamheid met de pen kon beſchrijven als de ander het met zijn penſeel kon afbeelden. Wij wierden van eenen talrijken ſtoet inboorlingen gevolgd, onder welken ik eenen, welken ik had onderſcheiden aan de moeite, die hij aanwendde om de overige in orde te houden, tot mijnen gids uitkoos. Deeze riep van tijd tot tijd uit dat wij aannaderden, en elk, dien wij ontmoeteden, viel voorover op den grond en bleef liggen tot wij voorbij waren. Deeze is, zoo als ik naderhand verſtond, de wijze, waarop zij hunnen eigen grooten Opperhoofden hunnen eerbied betuigen (*). Terwijl wij met de ſchepen uit het Oosten de kust langs voeren, hadden wij bij elk dorp een of meer hooge witte voorwerpen als pyramiden, of liever obelisken beſpeurd, en een van deeze, die ik gis dat ten minſten vijftig voeten hoog was, vertoonde zig op de plaats daar het ſchip lag, en ſcheen niet verre in deeze vallei te zijn. Dezelve nader te beſchouwen was het voornaamst doel van mijne wandeling. Onze gids verſtond volmaakt wel dat wij derwaarts wenschten gebragt te worden; maar zij

(*) Iets diergelijks bejegende LE MAIRE en SCHOUTEN op het *Kokos-* en *Schouten-Eilanden*, die niet verre van de *Vrienden-Eilanden* af liggen.

G. FORSTER.

PL. XCIV.

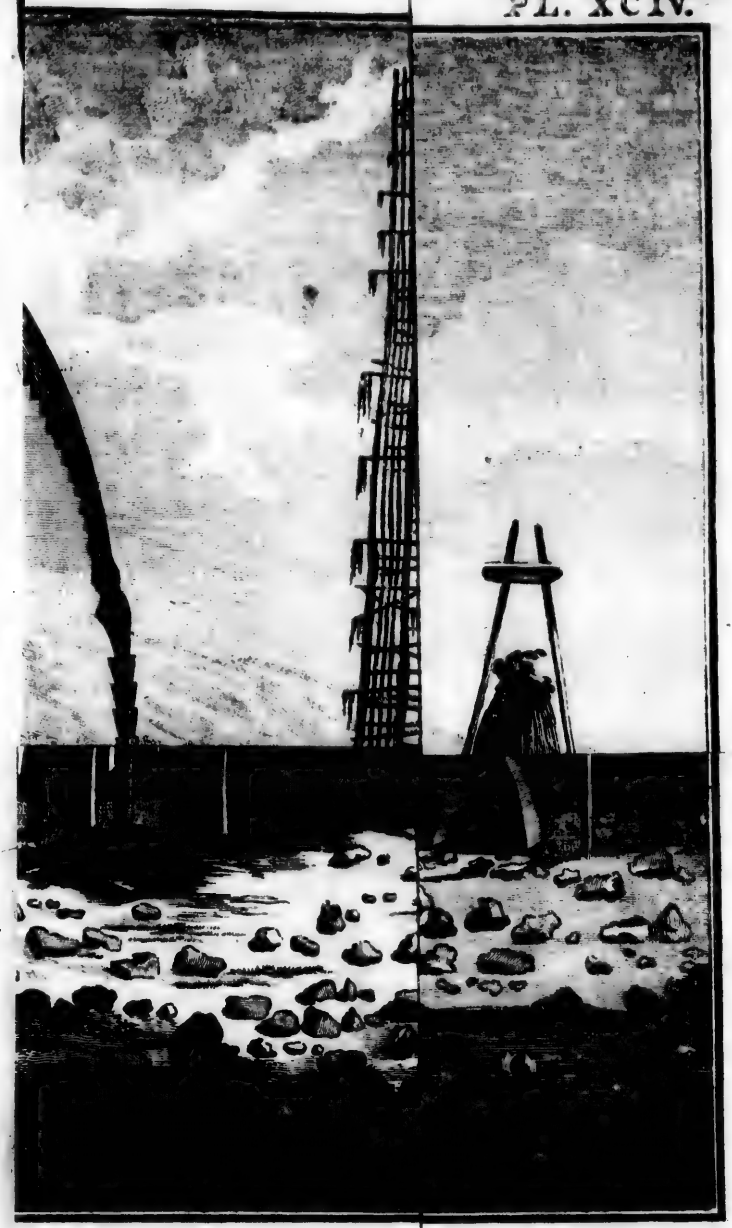

VAN ATOOI.

KERKHOF VAN

VAN ATOOX.

IOF

zij was juist zoo geplaatst, dat wij 'er niet bij konden koomen, alzoo zij door de water-plas van ons geſcheiden was. Naardien 'er egter nog eene andere van dat ſlag binnen ons bereik was, omtrent eene halve Engelſche mijl verre aan onze zijde van de vallei, begaven wij ons naar dezelve toe. Zoo dra wij 'er kwamen, zagen wij dat zij in eene begraafplaats of *Morai* ſtond, welker gelijkenis in veele opzigten met die, met welke wij op andere eilanden van deezen Oceaan, en bijzonderlijk op *Otahiti*, zoo wel bekend waren, niet kon nalaaten ons te treffen, en wij bevonden ook weldra dat de verſchillende deelen, waaruit zij beſtond, met dezelfde naamen benoemd wierden. Het was eene langwerpige ruimte van eene aanmerklijke uitgeſtrektheid, van eenen ſteenen muur omringd, die omtrent vier voeten hoog was. De ruimte van binnen was los met kleine ſteenen geplaveid, en aan het een eind ſtond hetgeen ik de pyramide noem, doch dat in de taal van het eiland *henanamoo* genoemd wordt, en die baarblijklijk een naauwkeurig model was van de grootere, die wij uit de ſchepen gezien hadden. Het was omtrent vier voeten in het vierkant aan het grondſtuk en omtrent twintig voeten hoog. De vier zijden waren gemaakt van dunne latten, met takken en rijzen doorvlogten, en dus een ſlegt teen-werk vormende, van boven tot beneden hol of van binnen open. Het ſcheen enigzints ver-

vallen te zijn; maar daar waren blijken genoeg overig dat het met een dun, ligt, graauw doek was bedekt geweest, dat dit volk, naar het ſchijnt, tot godsdienſtige gebruiken wijdt, alzoo wij eene menigte van hetzelve in verſchillende deelen van de *morai* zagen hangen, en mij, toen ik landde, een ſtuk was opgedrongen. Aan alle zijde van de pyramide waren lange ſtukken teenwerk, *hereanee* genoemd, in denzelfden vervallen ſtaat, met twee dunne paalen, die ſchuinsch naar elkanderen ſtonden, in eenen hoek, daar enige plataanen op eene plank lagen, die vijf of zes voeten boven den grond verheven was. Dit noemden zij *herairemy*, en zij zeiden ons dat de vrugten eene offerhande aan hunnen God waren, waardoor het dan naauwkeurig met de *whatta* van *Otahiti* overeenkoomt. Voor de *henananoo* ſtonden enige ſtukken hout, zoo uitgeſneden dat zij enigzints naar menschlijke gedaanten geleeken, die, met eenen ſteen, omtrent twee voeten hoog, met ſtukken doek bedekt, *hoho* genaamd, en aan *Tongarooa*, den God van dit volk, toegewijd, ons meer en meer herinnerde aan hetgeen wij gewoon waren op de *morais* van de eilanden, die wij laatst verlaaten hadden, te vinden. Bij deeze ſtukken hout, aan de buitenzijde van de *morai*, was een klein afdakjen, niet grooter dan een honden-hok, dat zij *hareepahoo* noemden, en voor hetzelve was een graf, daar,

HET HUIS IN DE MORAI OP ATOO

I OP ATOOI VAN 'BINNEN.

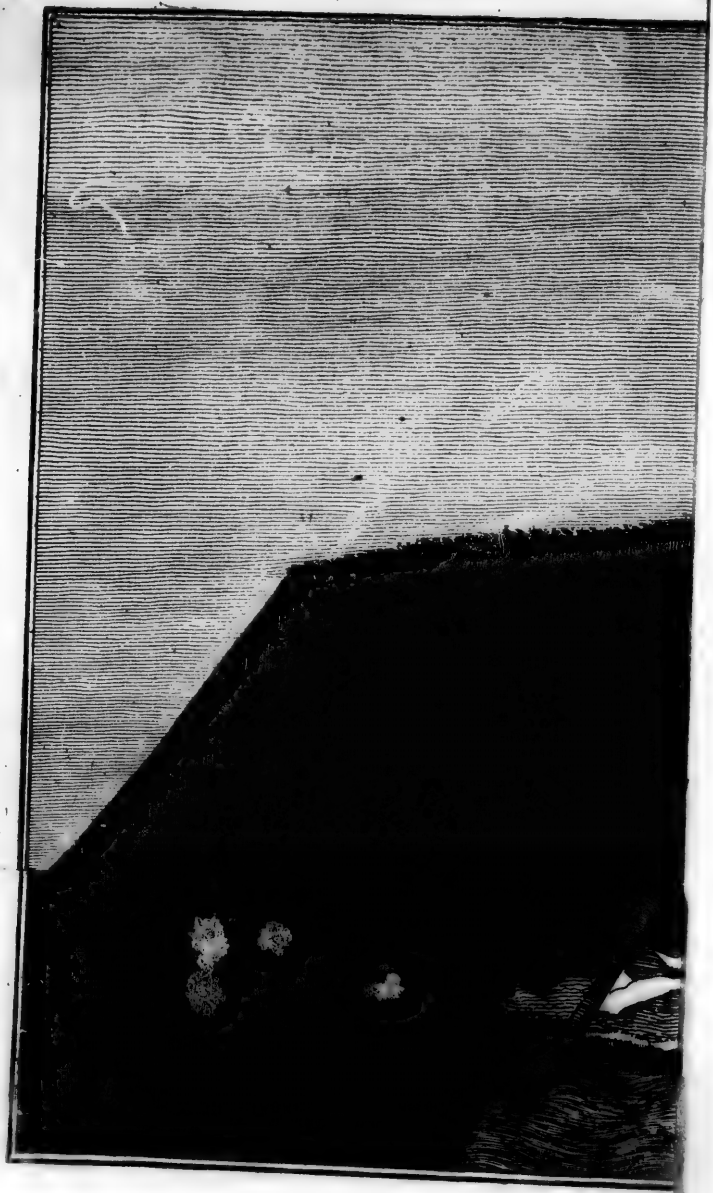

HET HUIS IN

daar, naar men ons zeide, de overblijfzelen van eene vrouw begraaven lagen.

Aan de overzijde van de ingefloten ruimte van de *morai* ſtond een huis of afdak, omtrent veertig voeten lang, en in het midden tien breed, zijnde aan beiden de einden ſmaller, en omtrent tien voeten hoog. Dit huis, dat, ſchoon veel langer, laager was dan hunne gemeene woon-huizen, was, naar men ons zeide, *hemanaa* genaamd. De ingang in hetzelve was in het midden van die zijde, welke in de *morai* was. Aan de andere zijde van dit huis, over den ingang, ſtonden twee houten beelden, uit een ſtuk geſneden, op voetſtukken, in alles omtrent drie voeten hoog, niet ſlegt getekend en uitgevoerd. Men zeide het waren *Eatooa no Veheina* of afbeeldingen van godinnen. Op het hoofd van de eene ſtond een geſneden helm, niet ongelijk aan die, welke de oude krijgslieden droegen, en op dat van de andere eene ronde muts, naar het hoofd-kapzel van *Otahiti*, *tamou* genaamd, gelijkende; beiden hadden ſtukken doek om de heupen gebonden, die vrij laag nederhongen. Ter zijde van elk ſtond ook een ſtuk geſneden hout, op dezelfde wijze met ſtukjens doek behangen, en tuſſchen of voor de voetſtukken lag eene menigte varen op een hoop. Het bleek klaar dat deeze daar ſtuk voor ſtuk, en op verſchillende tijden waren nedergelegd; want daar was van allerleien ou-

ouderdom, van dat reeds geheel vergaan tot dat nog versch en groen was.

In het midden van het huis en voor de twee beelden was eene langwerpige ruimte, ingesloten door eenen laagen steenen rand en met lappen van het zoo dikwijls genoemde doek bedekt. Dit bevonden wij, bij onderzoek, het graf van zeven Opperhoofden te zijn, wier naamen opgenoemd wierden, en de plaats wierd *Heneene* genoemd. Wij hadden reeds zoo veele treffende voorbeelden van gelijkheid gezien tusschen de begraaf-plaatsen, die wij hier bezogten, en de eilanden in de Zuider Stille Zee, van waar wij laatst gekoomen waren, dat wij weinig twijfelden of die gelijkheid zoude ook plaats hebben in de plechtigheden, die hier in gebruik waren, en bijzonderlijk in de afgrijslijke van menschlijke offerhanden te offeren. Onze gissingen wierden maar al te ras door duidlijke bewijzen bevestigd, want, uit het huis koomende, zagen wij, juist aan eene zijde van den ingang, eene kleine vierkante plaats, en daarbij eene nog kleinere, en vraagende waartoe die dienden, onderrichtede onze gids ons terstond dat in de eene een man begraaven was, die geofferd was, een *Taata* (*Tanata* of *Tangata* in dat land) *taboo*, dat hier uitgesprooken wordt *tafoo*, en in de andere een varken, dat ook als eene offerhande aan de Godheid geofferd was. Niet verre van deeze vier-

kante

kante plaatſen, omtrent het midden van de *morai*, waren nog drie van deeze vierkante ingeſloten vakken, met in elke twee ſtukken geſneden hout, en eene hoop varen 'er op. Deeze, zeide men ons, waren de graven van drie Opperhoofden, en voor dezelve was een langwerpig ingeſloten vak, dat onze gids ook den naam gaf van *Tangata taboo*, ons zoo duidlijk dat wij in zijne meening niet konden dwaalen, zeggende dat aldaar drie menschlijke ſlagtoffers begraaven waren, dat is, bij de begravenis van elk Opperhoofd een. Het was met de ernſtigſte droefheid dat ik, op zulke ontwijfelbaare getuigenisſen, moest beſluiten dat deeze bloedige plechtigheden overal door deezen wijden oceaan, heerschten, onder volkeren, die door zulke verre afſtanden van elkanderen geſcheiden, en zelfs onkundig waren van elkanderens aanwezen, ſchoon zulke duidlijke kenmerken draagende van oorſpronglijk van eene zelfde natie te zijn. Deeze droefheid wierd niet weinig vermeerderd door te bedenken dat alle omſtandigheden ons moesten doen gelooven dat deeze barbaarſche gewoonte hier zeer algemeen was. Daar ſcheenen op dit eiland zeer veele zulke offer-plaatſen te zijn als deeze, welke wij thans bezogten, en die eene van de kleinſte ſcheen, zijnde op verre na zoo aanzienlijk niet als verſcheiden andere, die wij gezien hadden, terwijl wij langs de kust zeilden, en bijzonderlijk

lijk dan die aan de overzijde van het water, in deeze vallei, welker witte *henanaoo* of pyramide wij nu bijna verzeekerd waren dat alleen haare kleur had van ſtukken van het gewijde doek, die 'er op lagen. Op verſcheiden plaatſen binnen het ingeſloten gedeelte van deeze begraafplaats waren boomen van de *Cordia ſebeſtina*, enige van de *Morinda citrifolia*, of de breedbladige Bancudie of Braamboozen-boom, en verſcheiden planten van de *ęete* of *jeejee* van *Tongataboo* (*), met welker bladeren de *hemænaa* gedekt was; en, alzoo ik opmerkte dat deeze plant niet gebruikt was om hunne woonhuizen te dekken, is het waarſchijnlijk dat dezelve alleen voor godsdienſtige gebruiken bewaard wordt.

Onze weg van en naar de *morai*, die ik beſchreven heb, lag door de plantagieën. Het grootst gedeelte van den grond was geheel plat, hier en daar doorſneden met ſlooten vol water, en wegen, die opgehoogd ſcheenen. De tuſſchenvakken waren, over het algemeen, met *taro* beplant, die hier zeer welig groeit, alzoo de velden laager zijn, zoo dat zij bevogtigd blijven. Het water, dat 'er op ſtaat, koomt waarſchijnlijk van dezelfde bron, die den grooten vijver voorziet, waar-

(*) Denklijk de *Dracaena terminalis*. LINNEI.
G. FORSTER.

TOOI.

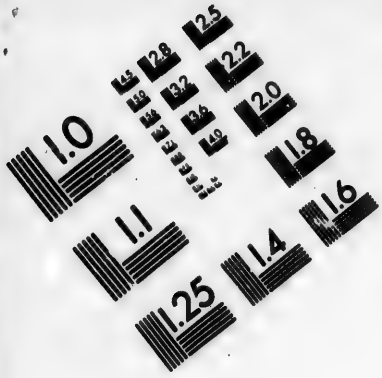

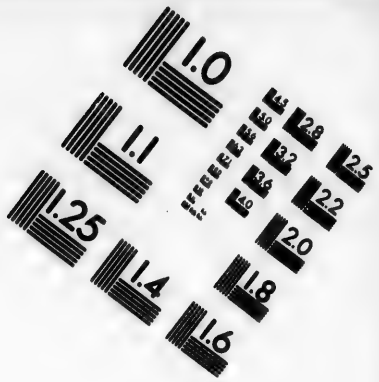

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

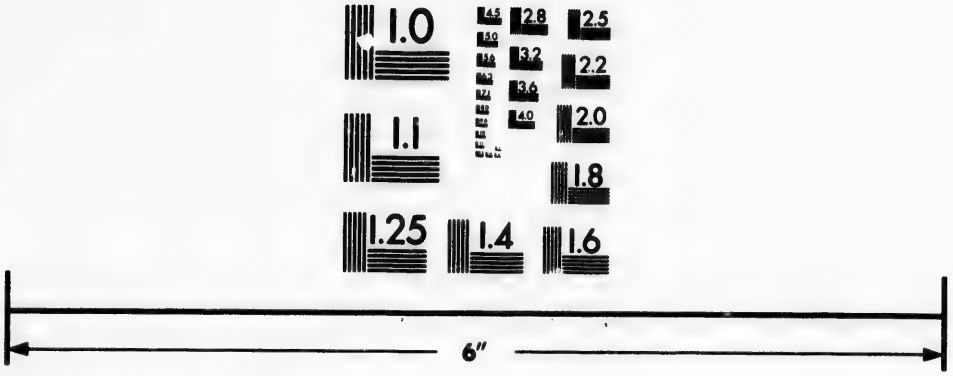

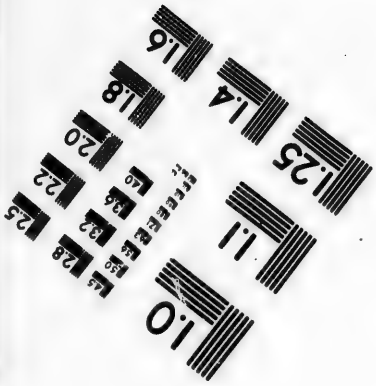

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

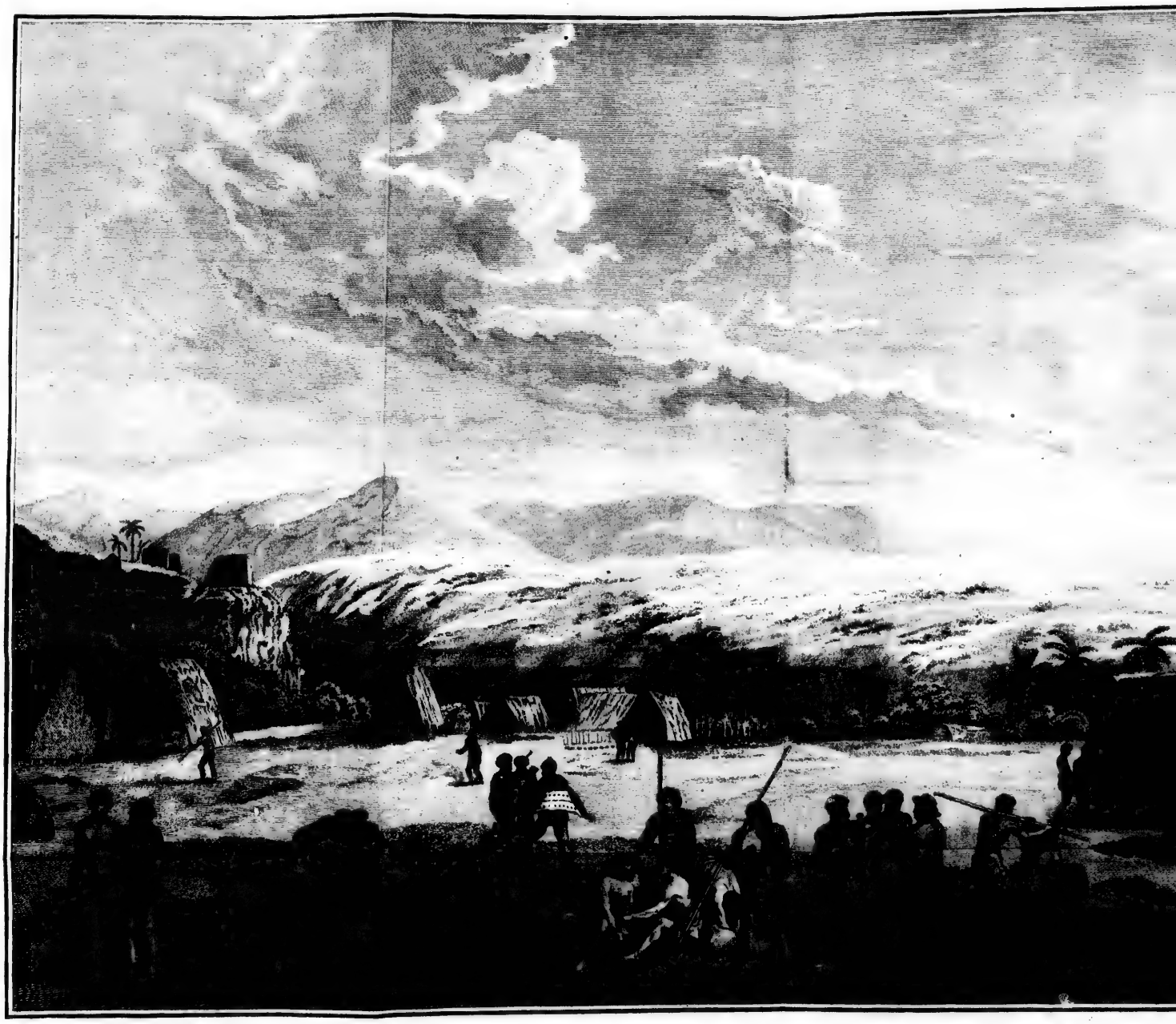

BINNENGEZICHT VAN HET EIL

VAN HET EILAND ATOOI.

ND A

waaruit wij onze vaten vulden. Op de drooge vakken waren verſcheiden plaatſen, daar de doekmoerbezie-boom in regelmaatige reien geplant was, die ook ſterk groeide en zeer net gehouden wierd. De kokos-boomen waren niet in eenen zoo bloeienden ſtaat en waren alle laag; maar de piſangs of plataan-boomen hadden een beter voorkoomen, ſchoon zij niet groot waren. Over het algemeen zagen wij om dit dorp, en om veele van die, welke wij, voor wij ankerden, voorbijgezeild waren, de *cordia ſebeſtina* ſtaan; maar deeze boom was 'er kleiner dan op de Zuidlijke Eilanden. Het grootſt gedeelte van het dorp ſtaat aan ſtrand, en beſtaat aldaar uit omtrent zestig huizen; maar daar ſtaan 'er nog omtrent veertig dieper het land in naar de begraafplaats.

Na dat wij alles wat 'er omtrent de *morai* te zien was zeer zorgvuldig hadden opgenoomen en de Heer WEBBER 'er eene tekening van gemaakt had, gelijk ook van de nabuurige landſtreek, keerden wij langs eenen anderen weg terug. Ik vond eene groote ſchaare op het ſtrand verzameld, en de handel in biggen, hoenderen en wortelen was zeer levendig en gong in de beste orde, ſchoon ik niet kon bemerken dat enig bijzonder perſoon voor zijne landslieden daaromtrent het opzigt had. Op den middag gong ik naar boord om te eeten en zond den Heer KING om het bevel

over

over het volk aan wal op zig te neemen. Hij moest reeds in den morgen deezen dienst verrigt hebben, maar hij wierd aan boord opgehouden om waarneemingen op de maan te doen. In den agtermiddag landde ik weder, van Kapitein CLERKE verzeld, met voorneemen om wederom eene wandeling in het land te doen; maar voor ik dit ter uitvoer konde brengen, was de dag te verre verloopen, zoo dat ik voor het tegenswoordige mijn voorneemen ter zijde ſtelde, en het viel zoo uit, dat ik naderhand geene gelegenheid meer had. Bij zonne-ondergang bragt ik al het volk aan boord, hebbende dien dag negen vaten water opgedaan, en, bij ruiling, meest voor ſpijkers en ſtukjens ijzer, omtrent zeventig of tagtig biggen, enige hoenderen, een hoop aardappelen en enige plataanen en *taro*-wortelen. Dit volk verdiende allen lof in dezen koophandel; het poogde ons niet te bedriegen aan wal noch aan boord. Sommige hunner verrieden, gelijk reeds gezegd is, in het eerst eenen diefachtigen aart, of liever zij dagten dat zij recht hadden op alles wat zij grijpen konden; maar zij lieten weldra een gedrag vaaren, hetwelk zij overtuigd wierden niet ſtrafloos te kunnen volgen.

Onder de dingen die zij deezen dag te koop bragten, viel ons bijzonder in het oog eene bijzondere ſoort van kleed en muts, die, zelfs in landen, daar men meer werk maakt van de kleeding,

ding, voor ſierlijk konden gehouden worden. De eerſte zijn omtrent van gedaante en grootte als de korte manteltjens, die de vrouwen in Engeland en de mannen in Spanje draagen, tot het midden van den rug reikende, en van vooren los toegemaakt. De grond is gevlogten, waarop de ſchoonſte roode en geele vederen zoo ſterk zijn vastgehecht, dat de oppervlakte bij het dikst en rijkst fluweel kan vergeleken worden, waarnaar zij en in zagtheid en in glans zeer gelijken. Deeze vederen zijn 'er op zeer verſchillende wijzen op geſchakeerd; op ſommige ziet men driehoekige vlakken, beurtelings van rood en geel, op andere eene ſoort van halve maan, en andere, die geheel rood waren, hadden eenen breeden geelen rand, die hen op enigen afſtand naar een ſcharlaken kleed met eenen rand van gouden paſſementen deeden gelijken. De ſchitterende kleur der vederen zettede die, welke nog nieuw waren, niet weinig luister bij, en wij bevonden dat zij, die dezelve bezaten, die zeer hoog in waerde hielden, want zij wilden 'er ons in het eerst geen afſtaan, wat wij 'er ook voor mogten bieden, en vroegen 'er niet minder voor dan een ſnaphaan. Wij kogten 'er egter naderhand enige voor zeer groote ijzeren bouten. De beste waren ſchaarsch, en het ſchijnt dat zij ſlechts bij enkele bijzondere plechtigheden of vermaaklijk-

heden gebruikt worden; want zij, die dezelve aan hadden, maakten altijd enige gebaerden, die wij te vooren hadden zien doen door degeene, die zongen.

De muts is bijna juist gevormd als een helm met het middenst gedeelte of de kam somtijds eene hand breed, en zij zit zeer vast op het hoofd, hebbende inkeepingen, waarin de ooren sluiten. Zij is van teenen gevlogten, die met een netwerk bedekt zijn, waarin vederen gewerkt zijn op dezelfde wijze als op de mantels, schoon wat digter en met minder verscheidenheid; zij zijn meest rood, met enige zwarte, geele of groene streepen, aan de zijden, die de kromte van de kam volgen. Zij maaken waarschijnlijk eene volledige kledij met de mantels, want de inboorlingen verscheenen somtijds in beiden te gelijk.

Wij konden ons in het eerst niet begrijpen van waar zij zulk eene menigte van die fraaie vederen bekwamen; maar wij wierden welhaast omtrent eene soort uit den droom geholpen, want zij bragten ons naderhand veele vellen van kleine roode vogeltjens te koop, die dikwijls in bossen van twintig of meer opgebonden waren, of welken eene kleine houten pen door de neusgaten gestooken was. In het eerst bestonden de vellen, die wij kogten, slechts uit het gedeelte van

van tusschen de vleugelen naar vooren, maar naderhand kogten wij 'er veele met het agterste gedeelte 'er aan, benevens den staert en de pooten. De eerste herinnerden ons egter eensklaps de oorsprong van de fabel, die men weleer geloofde, dat de paradijs-vogelen geene pooten hadden, en verklaarden die omstandigheid genoegzaam. Waarschijnlijk snijdt het volk van de eilanden ten oosten van de Molukken, van waar de vellen van paradijs-vogelen gebragt worden, hun de pooten af om dezelfde reden, die 'er het volk van *Atooi* voor gaf, namelijk, dat zij hen op die wijze gemaklijker kunnen bewaaren, zonder iets van die deelen te verliezen, die in hun oog eene groote waerde hebben. De roode vogel van ons eiland wierd door den Heer ANDERSON voor eene soort van *Merops* of Bijen-eeter gehouden, en was omtrent van de grootte van eene musch, van eene fraaie scharlaken kleur met zwarte staert en vleugelen, en eenen krommen bek, twee maal zoo groot als de kop, die, gelijk ook de pooten, roodachtig van kleur was. De kop was ontledigd, gelijk bij de paradijs-vogelen; maar het scheen niet dat zij enige andere voorzorgen gebruikten om dezelve te bewaaren dan hen enkel te laaten droogen; want de vellen, schoon nog vogtig zijnde, hadden geene reuk of smaak, die konden doen

denken dat zij van rottingweerende zelfſtandigheden gebruik maakten (*).

In

(*) Het is der moeite waerdig op te merken hoe verre de zugt naar roode vederen door alle de eilanden van de Stille Zee verſpreid is, en de omſtandigheid, van welke hier gewag gemaakt wordt, zal waarſchijnlijk bij hen, die zig vermaaken met de wonderlijke verhuizingen van een zelfde geſlacht of denzelfden ſtam nategaan, als eene beveſtiging van die ſtelling beſchouwd worden (die evenwel nog op andere voorbeelden van gelijkenis ſteunt) waarbij men *Nieuw-Guinea* en de nabuurige Oost-Indiſche Eilanden, van waar de Hollanders de paradijs-vogelen haalen, beſchouwen als oorſpronglijk bevolkt door hetzelfde ras van menſchen, dat Kapitein COOK op alle de eilanden vond van *Nieuw-Zeeland* af tot deeze nieuwe groep, tot welke *Atooi* behoort.

Dat de Heer SONNERAT ons van den paradijs-vogel zegt koomt volmaakt overeen met het bericht, dat hier van de bewaarde roode vogelen gegeeven wordt. Van de Papous ſpreekende, gaat hij dus voort: „ Zij bragten ons „ verſcheiden ſoorten van vogelen, zoo ſierlijk van ge„ daante als ſchitterende van luisterrijke kleuren. De vel„ len van vogelen dienen den Opperhoofden tot opſchik, „ die dezelve aan hunne mutſen draagen als pluimen. Maar „ als zij die vellen bereiden, ſnijden zij 'er de pooten af. „ De Hollanders, welke op die kusten handelen, koopen „ deeze bereide vellen, brengen die naar Perſie, naar „ Suratte en naar Indië, daar zij die zeer duur verkoopen „ aan de rijke inwooneren, die 'er pluimen voor hunne „ tulbanden van maaken en voor de helmen der krijgs„ lieden, die 'er hunne paerden ook mede verſieren. Daar „ van daan is het denkbeeld gekoomen dat eene van die

„ ſoor-

In den nacht en den geheelen morgen van den twee en twintigſten regende het bijna aanhoudend. De wind was Z. O., Z. Z. O. en Z., dat eene korte kabbelende zee veroorzaakte, en alzoo 'er weinig meer dan twee kabels lengte van den ſpiegel van ons ſchip branding was, lag het niet zeer veilig. De golf brak zoo hoog tegens het ſtrand,

„ ſoorten van vogelen (de paradijs-vogel) geene pooten
„ heeft. De Hollanders hebben die verdigtzelen bevestigd,
„ die, het voorwerp, waarin zij handelden, iets wonder-
„ baarlijks bijzettende, geſchikt waren om dezelve duurer
„ te maaken." *Voyage à la Nouvelle Guinée*, p. 154. (*)

(*) Het is thans genoegzaam bekend dat de zwarte Papouaanen zoo wel in gedaante als taal en zeden van de helderkleurige volkeren op de Zuid-Zee-Eilanden gantsch verſcheiden zijn, en alleen eene zugt om hypotheſen te maaken konde die volkeren vereenigen, daar de gantſche gelijkheid op de telwoorden der beiden volkeren berust, die elkanderen dan nog omtrent zoo gelijken als beiden naar de duitſche. Het bewijs dat hier van de zugt tot opſchik en van de bijzondere waerde der vederen bij die volkeren ontleend wordt, bewijst ten hoogſten ſlechts dat beiden tot het menſchen-geſlacht behooren, welk de neiging tot opſchik eigen is. Bij ons draagt men ook vederen; ook in Perſie zet men paradijs-vogelen op den tulband; maar daar uit volgt nog geenzints dat de Engelſche, Duitſche en Perſiaanen met de Otahitiers en Papouaanen eenerlei volk zijn. Men zou ten hoogſten de giſſing durven waagen dat zij oorſpronglijk eenen gemeenen ſtam kunnen gehad hebben. De bijzondere verwantſchap, die eene latere ſcheiding der volkeren bewijzen, of wel geheel daarſtellen zoude dat de Papouaanen en Tahitiers ſlechts in den grond als de Gothiſche familieën in ons Noorden van elkanderen onderſcheiden zijn, heeft in het geheel geen bewijs voor zig. Doch deeze zijn kleine dwaalingen, waarin men ligt vervalt, als men over volkeren ſpreekt, die men niet gezien heeft.

G. FORSTER.

ſtrand, dat wij met onze ſloepen niet landen konden; maar de dag was daarom niet geheel verloren, want de inboorlingen waagden het met hunne kanos varkens en wortelen naar de ſchepen te brengen, die zij als te vooren vermangelden. Een van onze bezoekers, die enige visch-hoeken te koop bragt, had een klein pakjen aan de lijn van eenen van dezelve gebonden, dat hij zeer zorgvuldig afzonderde en voor zig behield, toen hij den hoek verkogt had. Gevraagd zijnde wat het ware? wees hij op zijnen buik en zeide iets, dat betekende dat het dood was, 'er bij voegende dat het ſlegt was, als of hij niet gaerne meerdere vraagen daaromtrent wilde beantwoorden. Hem zoo bezorgd ziende om te verbergen wat dit pakjen bevattede, verzogten wij hem het te openen, dat hij dan eindelijk met grooten weêrzin deed, en ook met enige moeite, alzoo het in veele doeken gewonden was. Wij bevonden dat het eene dunne ſchijf vleesch bevatte, omtrent twee duimen lang, dat, naar allen ſchijn, was gedroogd geweest, maar nu nat was van zout water. Het viel ons in dat het misſchien menſchen-vleesch mogt wezen, en dat dit volk mogelijk zijne vijanden opat, alzoo wij wisten dat dit de gewoonte onder enige volkeren van de Zuid-zee-Eilanden was. Deeze vraag aan den man, die het had, gedaan zijnde, antwoordde hij dat het van een' mensch was. Een

ander van zijne landslieden, die bij hem ſtond, toen gevraagd zijnde of het bij hen de gewoonte ware degeene, die in een gevegt ſneuvelden, opteëeten? antwoordde hij onmiddelijk ja.

In den agtermiddag hadden wij enige tuſſchenpoozen van fraai weder en de wind liep Oostlijk en Noord-Oostlijk; maar in den avond kromp hij weder in naar het Z. Z. O. en het begon ook weder te regenen, dat den gantſchen nacht aanhield. Gelukkig was 'er geen ſterke wind bij; wij hadden ons egter tegens het ergſte gewapend door het klein boeg-anker te laaten vallen en onze bram-raas te ſtrijken.

Den volgenden morgen ten zeven uuren, wanneer 'er een koeltjen uit het N. O. opkwam, wond ik de ankers op, met oogmerk om het ſchip verder van land te leggen. Zoo dra het laatſte anker geligt was, liep de wind naar het Oosten, hetwelk ons noodzaakte alle zeilen die wij konden bijzetzetten, om van het land vrij te geraaken, zoo dat wij, voor wij ruimte hadden, enigzints naar lij afgedreven wierden. Wij deeden eenen gang naar buiten, met oogmerk om weder op de reede te koomen; maar zeer weinig wind, en eenen grooten ſtroom tegens ons hebbende, bevond ik dat dit niet te doen was. Ik zond dan de Heeren KING en WILLIAMSON naar land met drie ſloepen, om water en om ververſchingen te koopen. Ik zond tegelijk een

bevel aan Kapitein CLERKE om na mij in zee te ſteeken, als hij zien zoude dat ik de reede niet weder konde bereiken. Naardien ik hoop had eene reede, of misſchien eene haven, aan het westlijk eind van het eiland te zullen vinden, was ik te minder bezorgd om weder op mijne oude plaats te koomen; doch alzoo ik de ſloepen derwaarts gezonden had, hielden wij het zoo veel mogelijk loefwaart aan, en desniettegenſtaande waren wij op den middag drie mijlen aan lij afgedreven. Toen wij aan het westlijk eind van het eiland kwamen, vonden wij dat de kust trapswijze naar het N. O. rond liep, zonder eene eenige kreek of bogt te vormen om een ſchip tegens de kragt der baaren te beſchutten, die uit het Noorden kwamen aanrollen en met eene ontzagchelijke branding op het ſtrand braken, zoo dat alle hoop om eene haven te vinden nu verdwenen was.

Daar kwamen in den morgen verſcheiden kanos van land, en volgden ons terwijl wij naar zee zeilden, hunne wortelen en andere waaren vermangelende. Nog niet gaerne willende gelooven dat dit volk menſchen-vleesch at, ondanks de verdagte omſtandigheid, die den dag te vooren gebeurd was, namen wij thans de gelegenheid waar om 'er nader onderzoek naar te doen. Wij hadden een klein houten werktuig, met haaien tanden bezet, gekogt, en uit deszelfs gelijkenis

naar

naar de zaag of het mes, dat de Nieuw-Zeelanders gebruiken om de lighaamen van hunne vijanden in ſtukken te ſnijden, vermoedden wij dat het hier van hetzelfde gebruik zoude zijn. Een van de inboorlingen, daar naar gevraagd zijnde, gaf terſtond den naam van het werktuig op, en zeide ons dat het gebruikt wierd om het vleeſchig gedeelte van den buik uitteſnijden, als iemand gedood was. Dit bevestigde en verklaarde ons hetgeen ons gezegd was door dengeenen, die op zijn' buik had gewezen. De man, van welken wij nu deeze onderrigting ontvongen, gevraagd zijnde of zijne landslieden het dus uitgeſneden gedeelte opaten, ontkende het ſtijf en ſterk; doch, de vraag hem nog eens herhaald wordende, liet hij enige vrees blijken en zwom naar zijne kano. Even voor hij dezelve bereikte, deed hij tekenen, gelijk hij te vooren gedaan had, waartoe het werktuig gebruikt wierd; en een oud man, die voor in de kano zat, gevraagd zijnde of zij het vleesch aten, antwoordde bevestigenderwijze, en lachte, naar het ſcheen, om de onnozelheid van die vraag. Toen men het hem nog eens vroeg, bevestigde hij het andermaal, en voegde 'er bij dat het zeer goed voedzel, of, gelijk hij het uitdrukte, een lekker eeten was.

Des avonds ten zeven uuren keerden de ſloepen terug met twee vaten water, enige varkens, eene

menigte piſangs, en enige wortelen. De Heer KING berichtte mij dat 'er zeer veel volk aan de water- of landing-plaats was. Hij meende dat zij van alle deelen van het eiland waren te zaamen gekoomen. Zij hadden eene groote menigte ſchoone vette varkens te koop medegebragt; maar mijn volk had geene waaren genoeg bij zig om dezelve alle te koopen. Dit was egter geen groot verlies; want wij hadden 'er reeds zoo veele aan boord, als wij tot onze onmiddelijke verteering gebruiken konden, en geen zout hebbende, zouden wij die niet hebben kunnen inzouten. De Heer KING zeide mij ook dat 'er op het land zeer veel regen gevallen was, terwijl wij, in zee, maar enige buien gehad hadden, en dat de branding zoo ſterk geweest was, dat ons volk met groote moeite geland en weder in de ſloepen gekoomen was.

Wij hadden den geheelen nacht ligte zugtjens en ſtilte en nu en dan regen-buijen, en bij het aanbreeken van den dag, op den vier en twintigſten, bevonden wij dat de ſtroomen het ſchip N. W. en N. gedreven hadden, zoo dat het weſtlijk eind van het eiland, waarop wij geweest waren, bij de inboorlingen *Atooi* genaamd, eene mijl ten Oosten van ons was, een ander eiland, *Oreehoua* genaamd, W. ten Z., en het hoog land van een derde eiland, *Oneeheow* genaamd, van Z. W. ten W. tot W. Z. W. Kort daarop kwam

'er

'er een koeltjen uit het Noorden op, en, alzoo ik verwagtte dat *de Ontdekking* daarmede in zee zoude koomen, ſtuurde ik naar *Oneeheow*, om 'er een nader gezigt van te hebben en aldaar te ankeren, als ik 'er eene goede plaats zoude vinden. Ik bleef 'er naar toe ſtuuren tot over elf uuren, wanneer wij 'er omtrent twee mijlen van daan waren. Maar *de Ontdekking* niet ziende en niet weetende of zij ons zien konde, was ik bedugt dat het van ſlegte gevolgen mogt zijn dat wij zoo verre van malkanderen waren; ik liet dan mijn voorneemen van *Oneeheow* thans te bezoeken vaaren, en keerde naar *Atooi* terug, met voorneemen om aldaar weder op de reede te ankeren, om ons volkoomen van water te voorzien. Ten twee uuren in den agtermiddag gong de Noorden-wind leggen en wierd gevolgd van veranderlijke ligte zugtjens en ſtilten, hetgeen aanhield tot des avonds ten elf uuren, en waarmede wij zuid-oostwaarts ſtuurden tot den dageraat op den vijf en twintigſten, wanneer wij wendden en het naar de reede van *Atooi* hielden, die omtrent Noordlijk van ons lag, en kort daarop kwam *de Ontdekking* bij ons.

Wij naderden het land omtrent twee mijlen aan lij van de reede, die wij, ſchoon wij 'er zoo digt bij waren, niet konden bereiken, want dat wij op den eenen tijd wonnen verlooren wij op den anderen, zoo dat in den morgen van den

ne-

negen en twintigſten de ſtroomen ons westwaarts tot binnen drie mijlen van *Oneeheow* gedreven hadden. Moede zijnde zoo lang te laveeren zonder iets te vorderen, liet ik alle gedagten van weder naar *Atooi* terug te keeren vaaren, en kwam tot het beſluit van te beproeven of wij hetgeen wij nodig hadden niet op het ander eiland, dat binnen ons bereik was, zouden kunnen bekoomen. Met dit inzigt zond ik den ſtuurman met de ſloep af om de kust te peilen, naar eene landing-plaats te zoeken, en, zoo hij 'er eene vond, te zien of 'er in de nabuurſchap gemaklijk zoet water te bekoomen ware. Om hem tijd te geeven om zijnen last te volvoeren, volgden wij met de ſchepen onder klein zeil. Zoo dra wij voor of ten Westen van de zuidlijke punt van *Oneeheow* waren, vonden wij dertig, vijf en twintig en twintig vademen water, op eenen grond van koraal-zand, eene Engelſche mijl van wal.

Ten tien uuren kwam de ſtuurman weêrom en berichtte dat hij op eene plaats was geland, maar geen zoet water had kunnen vinden, en dat 'er overal langs de kust anker-grond was. Een weinig verder aan lij een dorp ziende, en van enige van de eilanders, die naar het ſchip gekoomen waren, verneemende dat aldaar zoet water te krijgen was, liet ik het 'er naar toe loopen, en kwam voor hetzelve ten anker in zes en twintig vademen water, omtrent drie vierde van eene

En-

Engelſche mijl van wal. De zuid-oostlijke punt van het eiland lag Z. 65° O. drie Engelſche mijlen van ons; het ander uiterſte van het eiland N. ten O. omtrent twee of drie Engelſche mijlen van ons, een ſpitſe berg binnen 's lands N.O. ½ O., en een ander eiland *Tahoora* genaamd, dat den voorigen avond ontdekt was, lag Z. 61° W. zeven mijlen van ons.

Daar waren, voor wij geankerd waren, zes of zeven kanos van land naar ons toe gekoomen, enige kleine biggen en aardappelen, en veele yams en matten medebrengende. Het volk in dezelve geleek naar dat van *Atooi* en ſcheen even wel bekend te zijn met het gebruik van ijzer, waar naar zij ook vroegen met de naamen van *hamaite* en *toe*, gretiglijk alle hunne waaren voor ſtukken van dit kostbaar metaal vermangelende. Na dat de ſchepen ten anker gekoomen waren, kwamen 'er welhaast meer kanos aan; maar de inboorlingen, die 'er in waren, ſcheenen geen ander doel te hebben dan ons een plegtig bezoek te geeven. Veele hunner klommen gereedlijk over, legden zig plat neder op het verdek, en verlieten deeze nederige houding niet voor wij hen verzogten op te ſtaan. Zij hadden verſcheiden vrouwen medegebragt, die in de kanos, welke tegens het ſchip lagen, bleeven en zig veel minder zedig gedroegen dan haare landgenooten van *Atooi*; zij hieven van tijd tot tijd gezamenlijk een gezang aan,

aan, dat niet zeer welluidend was, ſchoon het met groote ſtemming wierd gezongen, terwijl zij met haare handen de maat op haare borſten ſloegen. De mannen, die aan boord gekoomen waren, hielden zig aldaar niet lang op, en ſommige verzogten, voor zij vertrokken, verlof van ons om lokken van hun hair op het verdek te mogen nederleggen.

Deeze bezoekers gaven ons gelegenheid om andermaal de belangrijke vraag te onderzoeken of zij menſchen-eeters waren; de zaak kwam niet op het tapijt door de vraagen, die wij deeden, maar door eene omſtandigheid, die alle twijfeling ſcheen wegteneemen. Een van de eilanders, die door een ſchiet-poort in de konſtapels-kamer wilde inklimmen, wierd tegengehouden, en vroeg of hij, als hij desniettegenſtaande naar binnen klom, zoude gedood en opgegeeten worden, deeze vraag met zulke duidlijke gebaerden verzellende, dat wij aan zijne meening niet konden twijfelen. Dit gaf eene goede gelegenheid om hem op zijne beurt te vraagen of zij die gewoonte hadden; waarop iemand, die agter hem in de kano ſtond, en aandachtig luisterde naar hetgeen 'er omging, onmiddelijk antwoordde, dat, zoo wij aan wal gedood wierden, zij ons voorzeeker zouden opeeten. Hij ſprak zoo onverſchillig dat het klaar was dat hij wilde zeggen dat zij ons daarom niet dooden zouden, maar dat zij ons

zou-

zouden opeeten, indien wij in vijandſchap met hun waren. Ik heb de aantekeningen van den Heer ANDERSON omtrent de beſliſſing van deeze zaak geraadpleegd, en het ſpijt mij te moeten zeggen dat ik geene de minſte reden kan zien om te aarſelen van te verzeekeren dat het afgrijslijk eeten van menſchen-vleesch alhier, midden in overvloed, even zeer in ſmaak is als in *Nieuw-Zeeland.*

In den agtermiddag zond ik luitenant GORE met drie gewapende ſloepen af om naar de geſchiktſte landing-plaats om te zien, en aan wal naar zoet water te zoeken. Hij keerde in den avond terug, zijnde aan het bovengenoemd dorp aan land geweest, en berichtede mij dat men hem naar eene wel gebragt had, eene halve Engelſche mijl het land in; maar daar was te weinig water in voor ons oogmerk, en de weg, die 'er naar toe liep, was zeer ſlegt.

Den dertigſten zond ik den Heer GORE weder naar land met eene wagt van ſoldaaten, en enige van ons volk, om ververſchingen van de inboorlingen in te mangelen. Mijn voorneemen was hen kort agter op te volgen, en ik ſtak ten dien einde van het ſchip af. Maar de golven liepen nu zoo hoog dat ik vreesde dat ik, eens aan wal zijnde, niet weder terug zoude kunnen koomen. Dit gebeurde ook indedaad met ons volk, dat met den Heer GORE geland was, naardien de gemeenſchap

tus-

tusschen hen en de schepen door middel van onze eigen sloepen weldra wierd afgesneden. In den avond deeden zij sein om de sloepen, die hun dan ook toegezonden wierden, en kort daarop keerden zij terug met enige yams en wat zout. Wij hadden in den loop van den dag vrij veel van deeze twee artijkelen opgedaan; maar de branding was zoo sterk, dat het grootst gedeelte in den overtogt naar het schip verlooren was geraakt. De Officier en twintig mannen, afgeschrikt door het gevaar dat 'er was in van land te steeken, wierden den geheelen nacht aan land gelaaten, en door deeze ongelukkige omstandigheid had juist datgeene plaats, hetwelk ik, gelijk ik reeds gezegd heb, zoo gaerne wenschte voortekoomen, en tegens hetwelk ik mij vleide genoegzaame voorzorgen genoomen te hebben. De hevigheid der branding, tegens welke onze eigen sloepen niet op konden, belettede de inboorlingen niet met hunne kanos naar de schepen af te koomen. Zij bragten ververschingen mede, die door ons voor spijkers en stukken van ijzeren hoepels gekogt wierden, en ik deelde een goed aantal stukken lint en enige knoopen, als arm-ringen, onder de vrouwen in de kanos uit. Een van de mannen had de gedaante van eene hagedis op zijne borst geprikt, en andere vertoonden op die deelen de afbeelding van menschen, slegt getekend. Deeze bezoekers zeiden ons dat 'er geen

Op-

Opperhoofd of *Hairee* op dit eiland was, maar dat het aan TENEOONEOO, een Opperhoofd van *Atooi*, onderworpen was, welk eiland zij zeiden dat niet geregeerd wierd door een enkel Opperhoofd, maar daar 'er verſcheidene waren, welken zij de eer van *moe* of nederbuiging betoonden, en onder andere noemden zij OTAEAIO en TERAROTOA. Onder andere dingen, welke dit volk medebragt, was een trommeltjen, omtrent als die van *Otahiti*.

Des avonds tusſchen tien en elf uuren liep de wind naar het Zuiden en de lucht ſcheen een' ſtorm te voorſpellen. Oordeelende dat wij met zulk een vooruitzigt te na bij land lagen, beval ik dat men de ankers zoude ligten, en de ſchepen op twee en veertig vademen gebragt hebbende, lieten wij dezelve weder op die veiliger plaats vallen. Deeze voorzorg was evenwel onnodig geweest, want de wind liep kort daarna N. N. O., uit welke ſtreek hij eene friſe koelte woei met ruk-winden, van zeer ſterke regen-buien verzeld.

Dit weder hield den geheelen volgenden dag aan, en de zee liep zoo hoog, dat wij geene gemeenſchap met ons volk aan wal hebben konden; ja dat de inboorlingen zelve het niet durfden waagen met hunne kanos naar de ſchepen te koomen. In den avond zond ik den ſtuurman in eene ſloep naar de zuid-oostlijke punt van het eiland, om te

beproeven of hij aldaar konde landen. Hij keerde met een gunſtig bericht terug; het was egter nu te laat om ons volk te laaten haalen; wij moesten wagten tot den volgenden morgen, en dus waren zij nog eenen nacht vrij om hunnen omgang met de vrouwen van het eiland voortte-zetten.

Door het bericht van den ſtuurman aangemoe-digd, zond ik, zoo dra het dag wierd, eene ſloep naar de zuid-oostlijke punt met een bevel aan den Heer GORE, om, zoo hij het volk niet konde inſcheepen van de plaats, daar het nu was, het naar deeze punt te laaten trekken. Alzoo de ſloep niet aan het ſtrand kon koomen, zwom een van het volk naar land, om hem het bevel te brengen. Toen de ſloep terug kwam, voer ik zelf met de pinas en de groote ſloep naar de punt om het volk aftehaalen, eenen bok en twee geiten, en een beer-varken en eene zog van Engelsch ras met mij neemende, benevens de zaaden van meloenen, pompoenen en uien, alzoo ik zeer begeerig was dit arm volk goed te doen door hun enige nieuwe eetbaare dingen te verſchaffen. Ik landde met het grootſte gemak onder de west-zijde van de punt, en vond mijn volk reeds daar, met enige van de inboorlingen in hun gezelſchap. Aan eenen hunner, welke de Heer GORE had op-gemerkt dat enig bevel over de andere voerde, ſchonk ik de geiten, varkens en zaaden. Ik zoude

dee-

deeze wel gemeende geſchenken op *Atooi* gelaaten hebben, waren wij niet zoo onverwagt van dat eiland gedreven geworden.

Terwijl het volk bezig was de water-vaten uit een klein beekjen, dat door de gevallen regen gevormd wierd, te vullen, wandelde ik een eindjen weg het land in, van den bovengenoemden man verzeld, en door twee andere gevolgd, die de twee biggen droegen. Zoo dra wij op eenen rijzenden grond gekoomen waren, ſtond ik ſtil om rond te zien, en zag eene vrouw aan de andere zijde van de vallei daar ik geland was, haare landslieden, die bij mij waren, toeroepende. Hierop begon het Opperhoofd iets binnens monds te prevelen, dat ik onderſtelde een gebed te zijn, en de twee mannen, die de biggen droegen, bleeven allen dien tijd rondom mij henen wandelen, maakende ten minſten een dozijn omgangen, voor de ander zijn gebed geëindigd had. Deze plechtigheid verrigt zijnde, gongen wij weder voort, en ontmoeteden kort daarop volk, van alle kanten naderende, die, zoo dra degeene, die bij mij waren, hun toegeroepen hadden, op hunne aangezigten nedervielen, tot ik buiten het gezigt was. De grond, over welken ik gong, was in zijnen natuurlijken ſtaat, zeer ſteenachtig, en de aarde ſcheen arm. Hij was egter met heesters en planten bedekt, van welke enige de lucht met eene aangenaamer reuk vervulden dan ik ergens op de

andere eilanden in deezen oceaan was gewaar geworden. Ons volk, dat genoodzaakt geweest was zoo lang aan land te blijven, gaf mij hetzelfde bericht omtrent die ſtreeken van het eiland, die zij doorgewandeld waren. Zij vonden verſcheiden ziltige water-plaſſen, in ſommige van welke nog een weinig water ſtond, en in andere niets; het zout, dat 'er in overgebleven was, was zoo dun dat wij 'er niet veel van zouden hebben kunnen medeneemen. Daar was geen ſchijn van enige loopende beek, en ſchoon zij enige kleine wellen vonden, in welke het zoet water vrij goed was, ſcheen het echter ſchaarsch. De wooningen van de inboorlingen waren dun gezaaid, en daar konden, naar allen ſchijn, niet meer dan vijf honderd menſchen op het geheel eiland zijn, alzoo de meeste op onze marktplaats gezien wierden, en degeene, die het land in gongen, weinige bij de huizen zagen. Zij hadden gelegenheid om de levenswijze der inboorlingen waartenemen, die ordentelijk en zindelijk ſcheen. Zij zagen egter nergens de mannen en vrouwen te zaamen eeten, en de laatſte ſcheenen gemeenlijk in gezelſchappen bij elkanderen te zijn. Zij brandden hier de olieachtige nooten van de *doóe dooe* (*) voor lichten in den nacht, gelijk op *Otahiti*, en braadden hunne varkens in ovens,

(*) *Aleurites triloba. r.*

ovens, maar zij ſpouwden die geheel overlangs open, dat men op de *Societeit-* en *Vrienden-Eilanden* niet doet. Zij zagen een ſtellig bewijs van het beſtaan van de *taboo* (of, gelijk zij het uitſpreeken, de *tafoo*) want daar was eene vrouw, die eene andere, welke onder dat verbod was, voederde. Zij zagen ook nog andere geheimzinnige plechtigheden, eene van welke door eene vrouw verrigt wierd, die eene kleine bigge nam en haar in de golven wierp tot zij verdronken was, waarop zij een bosjen hout bij' malkander bond, waarmede zij hetzelfde verrigtte. Dezelfde vrouw ſloeg, op eenen anderen tijd, met een ſtok op de ſchouderen van een' man, die tot dat einde gong nederzitten. Men ſcheen hier eenen bijzonderen eerbied te hebben voor uilen, die zij zeer tam hebben, en het ſcheen eene vrij algemeene gewoonte onder hen te zijn eenen van hunne tanden uittetrekken (*), en als men hen naar de reden van deeze aardige gewoonte vroeg, was het eenigst antwoord, dat men uit hun krijgen kon, dat het *teeha* was, aan welke reden zij

(*) Het is zeer opmerkelijk dat in deeze gewoonte, die men voor zoo onnatuurlijk zoude houden, dat men zoude denken dat zij nooit door twee verſchillende ſtammen, die geene gemeene oorſprong hadden, zoude hebben kunnen worden aangenoomen, het volk van dit eiland en DAMPIERS inboorlingen van de west-zijde van *Nieuw-Holland* op zulk eenen grooten afſtand overeenſtemmen.

zij ook eene andere gewoonte, het geeven namelijk van eene lok hair, toeſchreeven.

Na dat de water-vaten gevuld, en in de ſloep gebragt waren, en wij enige wortelen, wat zont en wat gezouten visch van de inboorlingen gekogt hadden, keerde ik met al het volk naar boord, voorneemens zijnde den volgenden dag het eiland te bezien, maar des avonds omtrent zeven uuren gong het anker van *de Reſolutie* door en hij dreef van de bank. Alzoo wij eenen geheelen kabel gevierd hadden, leed het enigen tijd eer het anker voor den boeg was, en toen hadden wij nog de groote ſloep in te hijsſen, eer wij onder zeil konden gaan. Door dit ongelukkig toeval vonden wij ons den volgenden morgen, bij het aanbreeken van den dag, drie mijlen aan lij van onze laatſte legplaats, en voorziende dat 'er meer tijds vereischt zoude worden om die weder te bereiken dan ik verkoos te beſteeden, deed ik ſein aan *de Ontdekking* het anker te ligten en bij ons te koomen. Dit was omtrent den middag ter uitvoer gebragt, waarop wij onmiddelijk Noordwaarts ſtevenden, om onze reis voortte zetten. Na dus meer tijds bij deeze eilanden verſpild te hebben dan nodig was geweest om alles te doen wat wij nodig hadden, waren wij nog genoodzaakt dezelve te verlaaten voor wij al ons water hadden ingenoomen, en zoo veele ververſchingen van dezelve bekoomen hadden als de in-

inwooners in ſtaat en gewillig waren ons te verſchaffen. Doch, zoo als het nu was, verkreeg ons ſchip genoeg voorraad van dezelve voor ten minſten drie weeken, en Kapitein CLERKE, die gelukkiger was dan wij, kreeg eenen voorraad van hunne levensmiddelen uit het plantenrijk, die voor zijn volk meer dan twee maanden ſtrekte. De waarneemingen, welke ik gelegenheid had te doen, met die van den Heer ANDERSON vereenigd, die bij zulke gelegenheden een nuttig medehelper was, zullen het onderwerp van het volgend hoofdſtuk uitmaken.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Ligging van deeze nieuw ontdekte Eilanden. Derzelver naamen. Zij worden de Sandwich-Eilanden *genoemd. Beſchrijving van* Atooi. *Deszelfs grond, luchtſtreek, gewaſſen, vogelen, viſchen en huisdieren. De inwooners; hunne aart, kleeding, opſchik, wooningen, voedzel, kookerij, tijdkortingen, handarbeid en gereedſchap. Van waar zij het ijzer kennen. Hunne vaartuigen en hun landbouw. Een van hunne Opperhoofden beſchreven, hunne wapenen. Gewoonten met die van* Tongataboo *en* Otahiti *overeenkoomende. Hunne taal is dezelfde. Uitgeſtrektheid van deeze natie door de Stille Zee. Aanmerkingen over de nuttige ligging van de* Sandwich-Eilanden.

Het is opmerkingswaerdig dat de eilanden in de Stille Zee, met welke onze laatſte reizen de aardrijkskunde verrijkt hebben, gemeenlijk in groepen of bij hoopjens bij elkanderen liggen, zijnde de afzonderlijke eilanden, die tuſſchen beiden liggen en tot heden ontdekt zijn, weinige in evenredigheid van de andere, ſchoon 'er waarſchijnlijk nog veele onbekende zijn, die als trap-

trappen tusschen de verschillende groepen dienen. Uit welk aantal deeze nieuw ontdekte Archipel bestaa moet aan een nader onderzoek overgelaaten worden. Wij zagen 'er vijf, welker naamen, gelijk zij ons door de inboorlingen wierden opgegeeven, waren *Woahoo*, *Atooi*, *Oneeheow*, *Oreehoua* en *Tahoora*. Het laatste is een klein hoog eiland, vier of vijf mijlen van de zuid-oostlijke punt van *Oneeheow* liggende in de streek van *Z.* 69° W. Men zeide ons dat 'er veele vogelen zijn, en dat deeze 'er de eenigste bewooners waren. Wij kreegen ook enig naricht van een laag onbewoond eiland in de nabuurschap, welks naam *Tammata pappa* is. Behalven deeze zes, welke wij met naamen kunnen opgeeven, bleek het dat de bewooners van die, met welke wij omgang hadden, nog enige andere eilanden kenden en oostwaarts en westwaarts gelegen. Ik noemde de geheele groep de *Sandwich-Eilanden*, ter eere van den Graaf VAN SANDWICH. Die, welke ik zag, liggen tusschen 21° 30′ en 22° 15′ Noorder Breedte en 199° 20′ en 201° 30′ Ooster Lengte.

Van *Woahoo*, het oostlijkst van deeze eilanden dat wij gezien hebben, dat op 21° 36′ Breedte lag, konden wij niets meer verneemen dan dat het hoog land, en onbewoond is.

Wij hadden gelegenheid om enige bijzonderheden te weeten te koomen omtrent *Oneeheow*, welke reeds opgegeeven zijn. Het ligt zeven

mijlen ten Westen van onze anker-plaats te *Atooi*, en het is niet meer dan vijftien mijlen in omtrek groot. Deszelfs voornaamſte voortbrengzelen van het groeijend rijk zijn yams, zoo wij mogen oordeelen naar hetgeen de inboorlingen ons bragten. Zij hebben zout, dat zij *patai* noemen, en uit zoute plasſen haalen. Zij zouten 'er visch en ſpek mede in; enige zouten visch, dien wij van hun kogten, bleef vrij goed, en wierd zeer goed bevonden. Dit eiland beſtaat meest uit laag land, uitgezonderd het gedeelte, dat naar *Atooi* ziet, dat regt uit zee oprijst tot eene goede hoogte, gelijk ook de zuid-oost punt, die in eenen ronden berg eindigt. Het was aan de west-zijde van deeze punt dat onze ſchepen ten anker lagen.

Van *Oreehooua* weeten wij niets meer dan dat het een klein hoog eiland is, digt bij de noordzijde van *Oneeheow* liggende.

Naardien *Atooi*, dat het grootſte is, het voornaamst tooneel van onze werkzaamheden was, zal ik thans alle de bijzonderheden opgeeven, die ik in ſtaat ben geweest omtrent hetzelve te verzamelen, hetzij door eigen waarneeming, terwijl ik aan wal was, hetzij uit geſprekken met de inwooneren, die, terwijl wij ten anker lagen, geſtadig aan boord van de ſchepen waren, en die over het algemeen vrij wel verſtaan konden worden door degeene van ons, die enige kennis van

de

de tongvallen van de Eilanden in de Zuid-zee verkregen hadden. Het is ondertusſchen jammer dat wij genoodzaakt waren zoo dra eene plaats te verlaaten, die, voor zoo verre wij gelegenheid hadden zulks te weeten te koomen, een naauwkeuriger onderzoek ten hoogſten waerdig ſcheen te zijn.

Atooi heeft, naar hetgeen wij 'er van zagen, ten minſten tien mijlen in lengte van het Oosten naar het Westen, waaruit deszelfs omtrek ten naastenbij kan gegist worden, ſchoon het veel breeder aan de oostlijke punt dan aan de westlijke is, zoo wij mogen oordeelen naar de dubbele keten bergen, welke zij aldaar vertoonde. De reede of anker-plaats daar wij lagen, is aan de zuid-westzijde van het eiland, omtrent zes Engelſche mijlen van het westlijk eind, voor een dorp, dat *Wymoa* heet. Voor zoo verre wij peilden bevonden wij dat de grond op de bank uit een fijn graauw zand beſtaat en vrij is van klippen, uitgezonderd een weinig ten oosten van het dorp, daar eene ondiepte uitſteekt, waarop enige klippen en branding zijn; maar deeze zijn niet verre van den wal. Deeze reede zou geheel gedekt zijn voor den pasſaat-wind, zoo de hoogte van het land, waarover hij waait, deszelfs rigting niet veranderde en hem die van de kust deed volgen, zoo dat hij aan eene zijde van het eiland uit het Noord-Oosten en aan de andere zijde uit het

het O. Z. O. of Z. O. waait, ſchuinsch op het ſtrand aankoomende. Dus is de reede, ſchoon aan lij van het eiland gelegen, een weinig aan den pasſaat-wind blootgeſteld; doch niettegenſtaande dit gebrek is hij verre van eene ſlegte legplaats te zijn, en veel beter dan die, welke de ſchepen dagelijks genoodzaakt zijn uit noodzaaklijkheid te kiezen in ſtreeken, daar de winden veranderlijker en ſtormachtiger zijn, gelijk op Teneriffe, Madera, de Azores en elders. De landing is 'er ook gemaklijker dan op de meeste van deeze plaatſen, en altijd doenlijk, tenzij bij zeer ſlegt weder. Het water, dat in de nabuurſchap te krijgen is, is uitmuntend en gemaklijk naar de ſloepen te brengen. Maar daar kan geen hout gehakt worden op enigen afſtand, die gemaklijk genoeg is om het af te brengen, tenzij de inboorlingen konden overgehaald worden om de weinige *etooa*-boomen (want zoo noemen zij de *cordia ſebestina*) die om hunne dorpen groeien, of eene ſoort, *doe doe* genaamd (*), die verder in het land groeit, overtegeeven.

Het land gelijkt, in algemeen aanzien, in het minst niet naar een van de eilanden, die wij tot nog toe binnen de keerkringen, aan de zuidzijde van den evenaar, bezogt hebben, uitgezonderd deszelfs bergen in het midden, die hoog zijn,

(*) *Aleurites.* R.

zijn, maar naar de zee of het laag land zagtlijk afloopen. Schoon de aangenaame zoomen van *Otahiti* niet bezittende, noch de weelderige vlakten van *Tongataboo*, met boomen bedekt, die en eene aangenaame beſchutting tegens de brandende zon, en een betoverend gezigt, en voedzel voor de inboorlingen, dat waarlijk mag gezegd worden hun van de boomen in den mond te vallen, zonder dat zij de moeite behoeven te doen van het te kweeken, opleveren, ſchoon *Atooi*, zeg ik, van deeze voordeelen verſtooken is, doet de grootere uitgeſtrektheid van zagt oploopend land het enigermaate de bovengenoemde aangenaame eilanden overtreffen, als zijnde meer voor verbetering vatbaar.

De hoogte van het land naar binnen, de menigte wolken, welke wij, geduurende allen den tijd, dien wij aldaar vertoefden, over hetzelve zagen hangen, ſchijnt het buiten twijfel te ſtellen dat 'er een genoegzaame voorraad van water zij, en dat 'er enige loopende beeken zijn, die wij niet zagen, bijzonderlijk in de diepe valleien, aan welker ingangen de dorpen gemeenlijk gebouwd zijn. Van het met hout bewaſſen gedeelte tot de zee is de grond met eene uitmuntende ſoort van gras bedekt, omtrent twee voeten hoog, dat ſomtijds in boſſen groeit, en, ſchoon niet zeer dik op de plaatſen, daar wij waren, geſchikt ſcheen om in eenen overvloedigen oogst

van

van ſchoon hooi veranderd te worden. Maar daar groeit op deeze uitgeſtrekte ruimte zelfs geen heester.

In de enge vallei, door welke wij naar de *Morai* gongen, is de grond van eene bruinzwarte kleur, wat los; doch naarmaate wij op den hoogen grond kwamen, veranderde hij tot een roodachtig bruin, en wierd vaster en kleiachtiger, ſchoon thans broos door de droogte. Hetzelfde heeft allerwaarſchijnlijkst plaats in alle de bebouwde ſtreeken, want alles wat aan de meeste aardappelen, die wij kogten, kleefde, dat ongetwijfeld van zeer verſchillende plaatſen kwam, was van deze ſoort. Deszelfs hoedanigheid kan egter beter opgemaakt worden uit de voortbrengzelen dan uit deszelfs voorkoomen. Want de vallei of de vogtige grond brengt *taro* voort, die veel grooter is dan wij ooit gezien hadden, en de hooger grond levert zoete aardappelen (*), die dikwijls tien en ſomtijds twaalf en veertien ponden weegen, terwijl 'er weinige zijn, die minder dan twee of drie ponden zwaar zijn.

De luchtsgeſteldheid kan gemaklijk opgemaakt wor-

(*) Denklijk de ſoort van patatten, die op de eilanden van de Stille Zee gewoonlijk gevonden wordt, *Convolvulus chryſorhizus.*

G. FORSTER.

worden uit de ligging van het eiland. Zoo wij 'er volgens eigen ondervinding over moesten oordeelen, zouden wij kunnen zeggen dat zij zeer veranderlijk is, want, volgens het algemeen gevoelen, was het nu het jaargetijde wanneer men rekent dat het weder het geregeldst is, alzoo de zon op haaren grootſten jaarlijkſen afſtand was. De warmte was thans zeer maatig, en weinige van de ongemakken, waaraan veele van de landen tusſchen de keerkringen, hetzij van hitte, hetzij van vogtigheid, onderhevig zijn, ſchijnen hier gevoeld te worden, alzoo de wooningen van de inboorlingen geheel toe zijn, en zij zouten visch en ſpek in, die goed blijven, hetgeen gemeenlijk anders bevonden is in andere warme landen, daar men dit beproefd heeft. Wij vonden 'er ook geenen daauw van enig aanbelang, waarvan men enigermaate die reden kan geeven, dat het laager gedeelte van het land van boomen ontbloot is.

De rots, die de vallei bezoomt en die dezelfde ſchijnt te zijn met die, welke wij op verſchillende plaatſen van de kust zagen, is een graauwachtige zwarte zwaare ſteen, maar doorboord als eene honigraat, met enige zeer kleine blinkende deeltjens, en enige roestkleurige vlekken doorzaaid. De laatſte geeven denzelven dikwijls van verre eene roode tint. Hij ligt tot eene ontzagchelijke diepte, maar ſchijnt in laagen verdeeld,

deeld, tusschen welke egter niets anders ligt; want de groote stukken braken altijd af tot eene bepaalde dikte, en scheenen niet vastgehecht geweest te zijn aan die, welke 'er onder lagen. Behalven deezen steen, wordt hier waarschijnlijk eene grooter verscheidenheid van andere soorten gevonden dan op de zuidlijker eilanden; want wij zagen geduurende ons kort verblijf aldaar, behalven den toetssteen, die door de geheele Zuid-zee gemeen schijnt, eene soort van roomkleurigen slijp-steen, somtijds met zwarter of witter aderen getekend, als marmer, of in stukken, als de *Brecciæ*, en gemeene lei, als die, daar men op schrijft, gelijk ook eene grover soort; maar wij zagen 'er geene in haaren natuurlijken staat, en de inboorlingen bragten enige stukken van eenen groven witachtigen puimsteen. Wij kreegen ook eene bruine soort van *hæmatites* of bloedsteen, die, sterk door den zeilsteen aangetrokken wierd en daardoor ontdekte hoe veel metaal 'er in was; zij scheen te behooren tot de tweede soort van CRONSTEDT, schoon LINNÆUS haar onder zijne *intractabilia* geplaatst heeft. Maar men kon niet ontdekken tot welke verscheidenheid zij behoorde, alzoo alles wat wij 'er van zagen, zoo wel als de leien en wetsteenen, door konst gesneden waren (*).

Be-

(*) Mijnstofkundigen zullen zig met deeze opgaven, die denk-

Behalven de vrugten, die ons tot ververſchingen gebragt wierden, onder welke ten minſten vijf of zes verſcheidenheden van piſangs waren, bragt het eiland ook broodvrugt voort, ſchoon zij ſchaarsch ſchijnt, alzoo wij ſlechts eenen enkelen boom zagen, die groot was en enige vrugten droeg. Daar zijn ook enige weinige kokospalmen, ook yams, naar hun zeggen, want wij zagen 'er geene, de *kappe* van de *Vrienden-Eilanden*, of Virginiſche arons-wortel (*), de *etooa*-boom (*cordia ſebeſtina*) en de welriekende *Gardenia* of Kaapſche jasſemijn. Wij zagen verſcheiden boomen van de *dooe dooe*, zoo nuttig op *Otahiti*, als de olieachtige nooten draagende, die op houten pennen geſtooken en als kaarsſen gebrand worden. Ons volk zag dezelve op de eigen wijze op *Oneeheow* gebruiken. Te *Atooi* waren wij niet aan land dan bij dag, en dan zagen

denklijk van den Heer ANDERSON koomen, bezwaarlijk vergenoegen kunnen, en hem ook niet ligt op zijn woord gelooven dat men uit de kracht, waarmede een zeilſteen eenen ijzer-ſteen aantrekt, kan beoordeelen hoe veel métaal 'er in vervat zij.

G. FORSTER.

(*) Dit ſchijnt een misſlag te zijn. De *Kappe* van de *Vrienden-Eilanden* is waarſchijnlijk niet anders dan de *Ape* der *Societeit-Eilanden*, namelijk de *arum macrorhizon* LINNEI.

G. FORSTER.

gen wij de inboorlingen deeze nooten aan ſtrengen om den hals draagen. Daar is eene ſoort van *ſida* of Indiaanſche Maluwe, door de luchtſtreek enigzints verſcheiden van die wij op de *Kersmis-Eilanden* zagen, de *Morinda citrifolia*, die *mone* genoemd wordt, eene ſoort van *convolvulus* of winde, de ava of dronkenmaakende peper (*) en eene groote menigte flesch-kalebasſen. Deeze laatſte groeijen tot eene zeer aanmerklijke grootte en zijn zeer verſchillende van gedaante, dat denklijk door konst wordt teweeg gebragt. Op het droog zand, bij het dorp, groeide eene plant, die wij nooit in deeze zeeën gezien hadden, van de gedaante van eene gemeene distel en even zoo ſtekelig, doch eene fraaie bloem draagende, die veel naar eene witte papaver geleek. Deeze, en nog eene andere kleine, waren de eenigſte ongemeene planten, welke onze korte wandeling ons gelegenheid gaf optemerken.

De ſcharlakene vogels, welke ik reeds beſchreven heb, en die te koop gebragt wierden, zagen wij nooit levendig, maar wij zagen een kleinen omtrent van de grootte van eenen kanarie-vogel, van eene donker karmozijn-roode kleur, eenen grooten uil, twee groote bruine havikken of kiekendieven en eene wilde eend. De inboorlin-

(*) *Piper methyſticum.* P.

lingen noemden de naamen van verſcheiden andere vogelen op, onder welke wij de *otoo* of blaauwen reiger kenden, en de *torata*, eene ſoort van wulp, die op *Otahiti* dezelfde naamen voeren, en het is waarſchijnlijk dat 'er zeer veele ſoorten zijn, naar de menigte van fraaie geele, groene, en zeer kleine fluweelachtige zwarte vederen, die de inwooners op hunne mantels en anderen opſchik draagen.

De visch en andere zee-voortbrengzelen waren 'er, naar allen ſchijn, niet in groote verſcheidenheid, alzoo wij 'er, behalven de kleine makereel, niet anders zagen dan gemeene barbeelen of roodbaarden (*), eene ſoort van eene doode witte of krijtachtige kleur, eenen kleinen bruinachtigen klip-visch, met blaauw gevlekt, eene ſchildpad, die men in eenen vijver gevangen hield, en drie of vier ſoorten van gezouten visch. De weinige ſchulp-visſchen, die wij zagen, waren meest tot verſierzelen verwerkt, en waren noch fraai, noch ongemeen.

De honden, varkens en hoenders, die de eenigſte tamme of huis-dieren waren, die wij hier

(*) *Mullet*; hier is het weder twijfelachtig of de ſchrijver de harder *mugil* of de Barbeel *mullus* bedoelt. FORSTER denkt den laatſten, wijl hij het *roodbaard* vertaalt, waarom ik hem liefst gevolgd heb.

VERTAALER.

hier vonden, waren alle van dezelfde ſoorten, die wij op de Eilanden in de Zuid-zee gevonden hadden. Daar waren ook hagedisſen, en enige rotten, naar die gelijkende, welke wij op alle de eilanden, waarop wij geweest waren, gevonden hadden.

De inwooners zijn van eene middenmaatige geſtalte, ſterk geſpierd, waaromtrent egter enige uitzonderingen zijn, niet aanmerklijk om hunne fraaie leest, noch om treffende gelaatstrekken, die eer openhartigheid en goedaartigheid, dan ſcherpzinnigheid en verſtand uitdrukken. Hun gelaat, bijzonderlijk bij de vrouwen, is ſomtijds rond; maar andere hebben het langwerpig, ook kunnen wij niet zeggen dat zij zig als natie door enige bijzondere nationaale trekken onderſcheiden. Hunne kleur is ten naastenbij kaſtanjenbruin, en men zal die bezwaarlijk beter kunnen noemen, als men 'er alle de verſchillende tinten van die kleur onder begrijpt, maar ſommige zijn donker. Ik heb reeds gezegd dat de vrouwen weinig tederer van maakzel zijn dan de mannen, en ik kan zeggen dat zij, zeer weinige uitgezonderd, weinig aanſpraak kunnen maaken op die hoedanigheden, welke de ſchoone kunne in andere landen bijzonder eigen zijn; ja daar is eene aanmerklijker gelijkheid in grootte, kleur en gedaante bij beiden de kunnen dan op de meeste plaatſen, die ik bezogt heb. Zij zijn egter

over

over het geheel verre van lelijk, en ſchijnen weinige natuurlijke mismaaktheden te hebben. Haar vel is niet zeer zagt noch blinkende, misſchien bij gebrek van met olie beſtreken te worden, gelijk op de zuidlijke eilanden geſchiedt; maar haare oogen en tanden zijn over het algemeen vrij fraai. Hun hair is voor het grootſte gedeelte ſluik, ſchoon bij ſommige gekroest, en ſchoon deszelfs natuurlijke kleur gemeenlijk zwart is, is het egter geverwd, gelijk op de *Vrienden-Eilanden*, en andere. Wij zagen ſlechts weinige voorbeelden van zwaarlijvigheid, en deeze meer onder de vrouwen dan onder de mannen; doch de meeste perſoonlijke gebreken waren onder de mannen te vinden, ſchoon, zoo enige op ſchoonheid aanſpraak hebben, zulks meest onder de jonge mansperſoonen te zien was.

Zij zijn ſterk, werkzaam en zeer ervaren zwemmers, bij de minſte gelegenheid uit hunne kanos ſpringende, onder dezelve duikende, en naar andere zwemmende, ſchoon op eenen verren afſtand. Zeer dikwijls zagen wij vrouwen, met kinderen aan de borst, als de branding zoo zwaar was dat zij met de kanos niet aan land konden koomen, over boord ſpringen, en door eene zee, die een verſchriklijk voorkoomen had, naar land zwemmen, zonder haare kindertjens te beſchadigen.

Zij ſchijnen met eenen openhartigen en vro-

lijken aart gezegend te zijn, en als ik enige vergelijking wilde maaken, zou ik zeggen dat zij even verre verwijderd zijn van de vlugtige ligtzinnigheid, die de inboorlingen van *Otahiti* onderſcheidt als van den bedaarden ernst, die onder veele op *Tongataboo* is op te merken. Zij ſchijnen in zeer vriendſchaplijken omgang met elkander te leeven, en, behalven hunne geneigdheid tot ſteelen, die den meesten volkeren, welke wij in deezen oceaan bezogt hebben, aangeboren ſchijnt, behandelden zij ons zeer vriendſchaplijk. En het ſtrekt niet weinig tot lof van hun verſtand dat zij, onze Europiſche waaren ziende, hunne verwondering niet konden verbergen, en blijdſchap en ſpijt lieten blijken, als of zij met demoediging op zigzelve nederzagen, terwijl zij bij alle gelegenheden een diep gevoel ſcheenen te hebben van hunne eigen minderheid, een gedrag dat hun nationaal karacter even zeer van den kwalijk geplaatſten hoogmoed van de beſchaafder Japanneezen en van de ruuwer Groenlanders vrijſpreekt. Het was een vermaak te zien met hoe veel liefde de vrouwen haare kinderen behandelden, en hoe gereedlijk de mannen hunne hulp tot dien tederen plicht leenden, zig dus genoegzaam onderſcheidende van die Wilden, die eene vrouw en een kind eer voor noodzaaklijke dan wenschlijke dingen houden, en haar hunne aandacht bijna niet waerdig keuren.

Uit

Uit het aantal volks, dat wij bij elk dorp, terwijl wij 'er voorbij zeilden, verzameld zagen, kunnen wij onderſtellen dat het eiland vrij volkrijk is. Wij kunnen het getal niet anders dan bij giſſing begrooten. Om 'er egter enig denkbeeld van te geeven, dat niet veel te hoog of te laag zal wezen, zou ik denken dat 'er, de hier en daar verſpreid liggende huizen 'er onder gerekend, op het geheel eiland zestig zulke dorpen kunnen zijn als dat, voor hetwelk wij ankerden, en dat 'er, als men voor elk huis vijf perſoonen rekent, in elk dorp vijf honderd menſchen zouden zijn, of dertig duizend op het geheel eiland. Dit getal is voorzeeker niet te hoog opgegeeven; want wij hadden ſomtijds ten minſten drie duizend menſchen op het ſtrand, wanneer men egter niet kon onderſtellen dat een tiende gedeelte van de inwooneren aldaar tegenswoordig waren.

De gewoone kleeding, zoo van de vrouwen als mannen, is alreeds beſchreven. De eerſte hebben dikwijls veel grooter ſtukken doek om haar lijf gewonden, die van onder de borſten tot de knieën of laager reiken, en men zag verſcheiden met ſtukken los over de ſchouderen geſlagen, die het grootst gedeelte van het lighaam bedekten, maar de kinderen zijn, als zij zeer jong zijn, moeder naakt. Zij draagen niets op haar hoofd; maar het hair is bij beiden de ſexen op

verſchillende wijzen geſneden, en de algemeene gewoonte, bijzonderlijk onder de vrouwen, is het van vooren lang, en van agteren kort te hebben. De mannen hadden het dikwijls ter wederzijden op zoodanig eene wijze geſneden of geſchoren, dat het overblijvend gedeelte enigermaate naar de kam van hunne mutſen of helmen, zoo als die boven beſchreven zijn, gelijkt. Beiden kunnen ſchijnen egter haar hair zeer te verwaarloozen en hebben niets dat naar kammen gelijkt, om het optemaaken. Wij zagen ſommige mannen, die het op eene zonderlinge wijze in verſcheiden afzonderlijke bundels gevlogten droegen, als een paruik met ſtaerten, elk omtrent zoo dik als een vinger, ſchoon de meeste van die ſtaerten, die zoo lang zijn dat zij laag op den rug nederhangen, op het hoofd over hun eigen hair waren vastgemaakt (*).

Het is aanmerkenswaerdig dat het volk van de *Sandwich-Eilanden* hunne ooren niet doorboord hebben, gelijk anders de algemeene gewoonte is op de eilanden, die wij in den Zuider Oceaan ont-

(*) De plaat van het Eiland *Hoorn*, die men in DALRYMPLES naricht van *Le Maires en Schoutens reize* vindt, vertoont enige van de inboorlingen van dat eiland met zulke lange ſtaerten aan hunne hoofden hangende. Zie DALRYMPLES *Voyages, to the South Pacific.* vol. II. p. 58.

ontdekt hebben; zij hebben zelfs het minſte denkbeeld niet van verſierzelen in de ooren te draagen. Beiden ſexen verſieren zig egter met halskettingen van bosſen klein zwart koord als ons hoeden-koord gemaakt, dat dikwijls honderdvoud verdubbeld is, even als die van *Waeeoo*, behalven dat zij 'er, in plaats van de twee kleine balletjens voor in het midden, een klein ſtukjen hout, ſteen of ſchulp, omtrent twee duimen lang, met eene breede haak, aan het onderst gedeelte naar vooren gekeerd, en wel gepolijst, aan vast maaken. Zij draagen ook hals-kettingen van veele ſnoeren van zeer kleine hoorntjens, of van de gedroogde bloemen van de Indiaanſche maluwe, en ſomtijds een klein menſchen-beeldjen van been, omtrent drie duimen lang, net gepolijst, aan den hals. De vrouwen draagen ook arm-ringen uit eenen enkelen hoorn, ſtukken zwart hout, met ſtukjens van yvoir 'er tusſchen (*) en wel gepolijst, met een touw vastge-

(*) Men zal hier ligtlijk van zelf bemerken dat hier een misſlag is, alzoo de Zuid-zee-Eilanden geene Olyphanten bezitten en men 'er geene verſteende dingen heeft opgegraaven. Waarſchijnlijk heeft men witte ſchulpen voor yvoir aangezien (†).

G. FORSTER.

(†) Zouden het geene tanden van zee-kalveren of walruſſen kunnen zijn?

VERTAALER.

gemaakt, dat 'er zeer ſtrak door wordt gehaald, of andere van varkens tanden, naast elkanderen geſchikt, met de holle zijde naar buiten, en de punten afgeſneden, als de voorige aan malkaêr vastgemaakt, waarvan ſommige, ſlechts van groote ſlagtanden van beer-varkens gemaakt, zeer ſierlijk zijn (*). De mannen draagen ſomtijds pluimen van de vederen van de keerkring-vogelen, in hun hair geſtooken, of haanen-vederen, om net gepolijste ſtokjens gebonden van twee voeten lang, gemeenlijk van onderen met *oora* verſierd; ook wordt tot dat einde het vel van den ſtaert van eenen witten hond over een ſtok genaaid met de kwast aan het eind. Zij draagen ook dikwijls op het hoofd eene ſoort van verſierzel van de dikte van een vinger of meer, met roode en geele vederen aardig geſchakeerd en van agteren te zaamen gebonden, en op den arm boven den elleboog eene ſoort van breed ſchulpwerk op eenen grond van net-werk.

De mannen zijn dikwijls beprikt, ſchoon niet op bijzondere plaatſen, gelijk de Otahitiers en die van *Tongataboo;* ſomtijds zijn 'er enige tekenen op hunne handen, armen en lendenen; maar dikwijls zagen wij 'er in het geheel geene, ſchoon enige weinige meer van deeze ſoort van verſierzelen hadden dan wij gemeenlijk op andere plaat-

(*) Ziet Pl. CXXIII.

plaatſen gezien hadden, en vernuftig uitgevoerd in eene groote verſcheidenheid van lijnen en figuuren op de armen en het voorst gedeelte van het lighaam, waarop ſommige de afbeelding van de *taame* of de borst-plaat van *Otahiti* hadden, ſchoon wij die zelve onder hen niet vonden. Zij ſplijten de voorhuid niet of ſnijden 'er geen ſtuk af, gelijk op de *Societeit-* en *Vrienden-Eilanden* de gewoonte is, maar hebben die algemeen over het hoofd getrokken en met een touw vastgebonden, gelijk enige van de inboorlingen van *Nieuw-Zeeland* doen.

Schoon zij in dorpen ſchijnen te woonen, is 'er egter geen ſchijn van verdediging of verſterking, bij dezelve; de huizen ſtaan hier en daar verſpreid zonder orde, met opzigt tot den afſtand van elkanderen, of hunne plaatſing; daar is ook geene evenredigheid in hunne grootte; want ſommige zijn groot en gemaklijk, van vijftig tot veertig voeten lang, en twintig of dertig breed, terwijl andere niet meer dan hutten zijn. Derzelver gedaante is niet ongelijk aan langwerpige koren- of hooi-ſtapels, of misſchien zal men 'er een beter denkbeeld van krijgen, als men onderſtelt dat het dak van een ſchuur op den grond geplaatst is, zoo dat het eenen hoogen ſcherp toeloopenden nok vormt met twee zeer laage zijdemuuren, die op eenigen afſtand naauwlijks zigtbaar zijn. De gevels aan elk eind,

eind, die tegens de zijde-muuren ſluiten, maaken deeze wooningen rondom volkoomen geſloten, en zij zijn wel gedekt met lang gras, dat op dunne latten ligt, welke met enige regelmaatigheid geplaatst zijn. De ingang is of aan het eind of op zijde, en beſtaat in een langwerpig gat, zoo laag, dat men 'er eerder in moet kruipen dan gaan, en wordt dikwijls geſloten door een bord van planken, die aan malkanderen vasgehecht zijn, en dat voor deur dient, doch dat, geene hengzels hebbende, moet weggenoomen worden, als men 'er uit of in wil. Daar koomt geen licht in het huis dan door deeze opening. Schoon zulke digt geſloten wooningen eene goede ſchuilplaats verleenen bij ſlegt weder, ſchijnen zij egter ſlegt geſchikt voor de warmte van de luchtſtreek. Zij worden egter zeer zindelijk gehouden, en de vloeren zijn met veel gedroogd gras bedekt, over welk zij matten ſpreiden om op te zitten en op te ſlaapen. Aan een eind ſtaat eene ſoort van bank, omtrent drie voeten hoog, waarop hun huisraad geplaatst is. De lijst van hetzelve is niet groot. Het beſtaat uit kalebasſenſchillen, die zij tot flesſchen gebruiken om water in te bewaaren, en tot korven om hunne ſpijzen en andere dingen in te doen, met dekzels van dezelfde ſtoffe, en in enige weinige houten bakken en borden van verſchillende grootte. Naar hetgeen wij op het veld zagen ſtaan en naar het-

geen

geen ter markt gebragt wierd te oor[illegible]en, kan 'er geen twijfel zijn of hun voedzel uit het planten-rijk beſtaat voor het grootst gedeelte uit zoete aardappelen, *taro*, en plataanen, terwijl broodvrugt en yams eerder onder de zeldzaamheden moeten gerekend worden. Aan dierlijk voedzel kunnen zij geen gebrek hebben, alzoo zij veele varkens hebben, die los om de huizen loopen, en, zoo zij honden eeten, dat niet onwaarſchijnlijk is, hebben zij 'er ook eenen zeer aanmerklijken voorraad van. Het groot aantal visch-hoeken, die wij onder hen zagen, toont dat zij geen onaanzienlijken toevoer van dierlijk voedzel uit de zee trekken; maar uit hunne gewoonte van visch intezouten zou men kunnen opmaaken dat de open ligging van hunne kust hunne visſcherij dikwerf moet ſtooren, alzoo men natuurlijk zoude onderſtellen dat geen volk 'er ooit aan zoude denken om eenen voorraad van voedzel door konst te bewaaren, als het op een verſchen, regelmaatigen dagelijkſen toevoer van hetzelve konde ſtaat maaken. Deeze redeneering kan egter geene reden geeven waarom zij hun varkens-vleesch zoo wel inzouten als hunne visch, die in kalebasſen-ſchillen bewaard wordt. Het zout, van welk zij eene groote hoeveelheid tot dit oogmerk gebruiken, is rood van kleur, niet zeer grof, en ſcheen van dezelfde

ſoort

ſoort te zijn als hetwelk ons volk op het *Kersmis-Eiland* vond. Zijne kleur verkrijgt het ongetwijfeld uit een mengzel van de ſlijk op den grond, daar het gevormd wordt, want ſommige ſtukken, die aan klompen waren, waren vrij wit en zuiver.

Zij braaden hunne ſpijzen uit het planten-rijk met heete ſteenen, gelijk op de zuidlijke eilanden, en uit de groote hoeveelheid, die wij op eenen zelfden tijd klaar gemaakt zagen, gisten wij dat het geheele dorp, of ten minſten eene aanmerklijke menigte volks het gebruik van eenen gemeenen oven hadden. Wij zagen op dit eiland geen dierlijk voedzel klaar maaken; maar het volk van den Heer GORE had, gelijk reeds gezegd is, gelegenheid om te zien dat het op *Oneeheow* in dezelfde ſoort van oven wordt gebraaden, hetgeen geen twijfel over laat of het zal ook op *Atooi* in gebruik zijn, vooral daar wij hier geen huisraad vonden, dat tot kooken of ſtooven gebruikt kon worden. Het eenigst konſtig geregt, dat wij vonden, was een *taro*-podding, die, ſchoon een onaangenaam eeten om de zuurheid, door de inboorlingen gretig wierd opgegeeten. Zij eeten van eene ſoort van houten ſchotels of borden, en zoo de vrouwen niet met de mannen van denzelfden ſchotel mogen eeten, gelijk op *Otahiti*, is het haar egter,

voor

voor zoo verre wij uit een voorbeeld konden oordeelen, geoorloofd op dezelfde plaats bij hen te ſpijzen.

Hunne tijdkortingen ſchijnen vrij menigvuldig te zijn; want geduurende ons kort verblijf ontdekten wij 'er verſcheidene. De danſen, bij welke zij de mantels en mutſen van vederen droegen, zagen wij niet; maar uit de beweegingen, welke zij, bij andere gelegenheden, als zij zongen, met hunne handen maakten, konden wij oordeelen dat dezelve ten minſten enigermaate naar die gelijken, welke wij op de zuidlijke eilanden gevonden hadden, ſchoon zij niet met zoo veel bekwaamheid uitgevoerd worden. Zij hadden noch fluiten noch rietjens, en de twee eenigſte ſpeeltuigen, die wij zagen, waren uitermaate ruuw. Een derzelve geeft geen beter geluid dan de rateltjens, waarmede de kinderen ſpeelen. Het beſtaat uit een werktuig, gelijkende naar eene omgekeerde kegelvormige muts, maar naauwlijks van onderen een voet hoog uitgehold, van eene grove riet-plant gemaakt; het bovenſte en de randen zijn met fraaie roode vederen verſierd, en aan de punt of het onderſt gedeelte is eene kalebas-ſchil, grooter dan een vuist, vastgemaakt; men doet 'er iets in dat ratelt, hetwelk geſchiedt door het werktuig bij het dunst eind vast te houden en het te ſchudden, of liever ſnel heen en weder te beweegen,

het-

hetzij ter zijden, of voorwaarts en agterwaarts regt voor het aangezigt, terwijl zij met de andere hand op de borst ſlaan (*). Het ander ſpeeltuig (zoo een van dezelve deezen naam verdient) was een hol houten vat, als een ſchotel, waarop men met twee ſtokken ſpeelt, gelijk een van onze heeren zag. De ſpeeler hield eenen van de ſtokken, omtrent twee voeten lang, met de eene hand, gelijk wij eene fiool houden, en ſloeg 'er met den anderen op, die kleiner was, en naar een' trommel-ſtok geleek, in eenen ſneller of traager maat, terwijl hij met zijnen voet op het hol vat, dat het onderſte boven op den grond lag, de maat ſloeg, en aldus eene wijs ſpeelde, die geenzints onaangenaam was. Deeze muzijk wierd verzeld van de ſtemmen van enige vrouwen, welker gezang eene aangenaame en aandoenlijke uitwerking had.

Wij zagen veele kleine gepolijste roedjens, omtrent vier of vijf voeten lang, wat dikker dan de laadſtok van een ſnaphaan, met eene bos lang wit honden-hair aan het dun eind. Deeze worden waarſchijnlijk bij hunne vermaaklijkheden gebruikt. Wij zagen iemand een van dezelve in de hand neemen, het in de hoogte houden, het een kleinen ſlag geeven tot hij het in eene horizontaale ligging bragt, terwijl hij met zijn voet aan

(*) Ziet Pl. CXXIII.

aan dezelfde zijde op den grond ſtampte, en met zijne andere hand op zijne borst ſloeg. Zij ſpeelen met ballen van ſtukken van den wetſteen, van welken reeds geſprooken is, gemaakt, omtrent een pond zwaar, in gedaante enigzins naar eene kleine kaas gelijkende, maar aan de zijden en randen afgerond, en aldaar zeer net gepolijst, en zij hebben nog andere ballen van dezelfde ſoort, van eene zwaare roodachtig bruine klei gemaakt, net overglaasd met een mengzel van dezelfde kleur, of van eene grove donker graauwe lei. Zij gebruiken ook op dezelfde wijze als wij met de werp-ſchijven werpen, kleine, platte, ronde ſtukken lei van grootte als de ballen, maar naauwlijks een vierde duim dik, en ook wel gepolijst. Uit deeze omſtandigheden zou men moeten opmaaken dat hunne ſpelen eerder proeven van behendigheid dan van ſterkte zijn.

In alles wat dit volk maakt blijkt een ongemeene graad van netheid en vernuft. Hun doek, dat hunne voornaamſte manufactuur is, wordt van den papier-moerbezieënboom gemaakt en ongetwijfeld op dezelfde wijze als op *Otahiti* en *Tongataboo*; want wij kogten enige van de gegroefde ſtokken, waarmede het geklopt wordt. Deszelfs zaamenweefzel, ſchoon dikker, is egter niet zoo goed als dat van het doek van die twee andere plaatſen, maar in het te kleuren of

te verwen toont het volk van *Atooi* eene meerderheid van ſmaak door de oneindige verſcheidenheid van figuuren, welke zij 'er op brengen. Als men een aantal van hunne ſtukken doek ziet, zou men zeggen dat zij hunne patroonen uit een ſtoffen-winkel hadden overgenoomen, waarin de fraaiſte zijden van Indië en Europa verzameld waren geweest, en dat zij die nog met enige patroonen van hunne eigen vinding vermeerderd hadden. Hunne kleuren, behalven het rood, zijn wel niet zeer levendig, maar de regelmaatigheid van figuuren en ſtreepen is waarlijk verwonderenswaerdig, want, voor zoo verre wij weeten, hebben zij niets dat naar ſtempels of plaaten gelijkt, om het te drukken. Hoe zij hunne kleuren maaken hadden wij geene gelegenheid te verneemen, maar behalven de beſchilderde ſoorten hebben zij ook enige ſtukken effen wit doek en andere van eene enkele kleur, bijzonderlijk donker bruin en ligt blaauw. De ſtukken, die zij ons bragten, waren in het gemeen omtrent twee voeten breed en vier of vijf ellen lang, zijnde de gedaante en hoeveelheid, die zij voor hunne gemeene kledij of de *maro* gebruiken, en zelfs deeze vonden wij ſomtijds uit twee ſtukken te beſtaan, die aan elkanderen genaaid waren, eene konst, die wij zuidwaarts niet gevonden hadden, maar die hier geoefend wordt, ſchoon het werk niet net, maar ſterk is. Daar is ook nog eene bijzondere dun-

dunne ſoort, die veel naar geolied doek gelijkt, en wezenlijk ook of geolied of in enig vernis gedoopt is, en die de werking van het water vrij wel ſchijnt te kunnen wederſtaan.

Zij maaken zeer veele witte matten, die ſterk zijn, met veele witte ſtreepen, ruiten en andere figuuren aan de eene zijde 'er in geweeven, en ſomtijds vrij groot. Deeze maaken waarſchijnlijk, als het nodig is, een gedeelte van hunne kleeding uit; want zij legden die over hun lijf, toen zij die te koop aanbooden. Maar zij maaken nog andere, grooter, effen en ſterk, welke zij over de vloeren ſpreiden, om op te ſlaapen.

Zij weeten hunne kalebasſen-ſchillen aardig met gegolfde lijnen, driehoeken en andere figuuren van eene zwarte kleur te verſieren, dat wij ook op *Nieuw-Zeeland* zagen verrigten. Zij ſchijnen de konst van vernisſen te verſtaan, want ſommige van deeze beſchilderde kalebasſen zijn met eene ſoort van lakwerk bedekt, en bij andere gelegenheden gebruiken zij eene ſterke lijm of kleverige zelfſtandigheid om hunne dingen aan malkanderen te hechten. Hunne houten ſchotels en ſchaalen, waaruit zij hunne *ava* drinken, zijn van den *etooa*-boom of van de *cordia*, zoo net als of zij op onze draai-banken gemaakt waren, en misſchien beter gepolijst. En onder hunnen hand-arbeid mag men ook kleine vierkante waaiërs van mat- of teen-werk rekenen, met

ſpits afloopende handvatzels van hetzelfde werk of van hout, die net bewerkt zijn, met kleine touwtjens van hair en vezelen van den bast van den kokos-noot 'er tusſchen. De groote verſcheidenheid van visch-hoeken is vernuftig gemaakt, ſommige van been, andere van hout met punten van been en veele van paerlemoêr. Van de laatſte gelijken ſommige naar die wij op *Tongataboo* gezien hadden, andere waren enkel gekromd als de gemeene ſoort op *Otahiti*, zoo wel als de houten. Die van been zijn meest klein en beſtaan uit twee ſtukken, en alle de verſchillende ſoorten hebben eene weêrhaak of aan de binnen-zijde, gelijk de onze, of aan de buiten-zijde; doch andere hebben 'er twee, eene aan de binnen- en eene aan de buiten-zijde, en dan ſtaat die aan de buiten-zijde verst van de punt. Van deze laatſte bekwamen wij eenen van negen duimen lengte van een enkel ſtuk been, dat ongetwijfeld eenen grooten visch had toebehoord. Geen Europiſche konſtenaar zou de fierlijke gedaante en het gepolijste van deeze hebben kunnen overtreffen, al voegde hij alle zijne kennis in de tekenkunde bij het aantal en de gemaklijkheid van zijn gereedſchap. Zij polijsten hunne ſteenen door lang wrijven met puimſteen in water, en hunne werktuigen of hun gereedſchap, dat ik zag, geleek naar dat van de zuidlijke eilanden. Hunne bijlen waren van dezelfde gedaante

en

en of van dezelfde ſoort van zwartachtigen, of van eenen klei-kleurigen ſteen gemaakt. Zij hebben ook kleine werktuigjens van eenen enkelen haaien tand gemaakt, van welke ſommige aan het voorst gedeelte van het kaakbeen van eenen hond zijn vastgemaakt, en andere aan een dun houten handvatzel van dezelfde gedaante, en aan het ander eind is een ſtukjen touw door een klein gaatjen vastgemaakt. Deeze dienen des noods als meſſen, en worden misſchien tot het ſnijden van figuuren in hout gebruikt.

De eenigſte ijzeren gereedſchappen, of liever ſtukjens ijzer, die wij bij hen zagen en die zij reeds voor onze aankomst hadden, waren een ſtuk van een' ijzeren hoepel, omtrent twee duimen lang en in een houten handvatzel gezet (*), en een ander ſnijdend gereedſchap, dat ons volk giste van de punt van een' ſabel gemaakt te zijn. Uit het bezit van deeze en uit hunne zoo algemeene kennis van het gebruik van dit metaal waren ſommige aan boord geneigd te denken dat wij de eerſte Europeaanen niet waren, die dit eiland bezogten; maar mij koomt het voor dat hunne groote verwondering op het zien van onze ſchepen en hunne volkoomen onkunde van het gebruik van ſchiet-geweer met zulk een denkbeeld niet kan overeengebragt worden. Daar zijn

(*) Kapitein KING kogt dit en bezit het thans.

zijn veele wegen, langs welke zulk volk ſtukken ijzer kan krijgen, of aan de kennis van het beſtaan van zulk een metaal kan koomen, zonder ooit eene onmiddelijke gemeenſchap gehad te hebben met natieën, die het gebruiken. Men kan naauwlijks twijfelen of het was bij alle de inwooneren in deeze zee onbekend, voor MAGELHAENS den weg in dezelve baande; want geen ontdekker kort na zijne reis vond immer iets van dat metaal in hunne handen, ſchoon wij in den loop van onze laatſte reizen hebben aangemerkt dat deszelfs gebruik op verſcheiden eilanden bekend was, aan welke, zoo veel wij weeten, te vooren geen Europiſch ſchip geweest was. Op alle de plaatſen, die MENDANA op zijne twee togten aandeed, moet ijzer gezien en agtergelaaten zijn, en dit zou ongetwijfeld de kennis van hetzelve uitgeſtrekt hebben tot alle de verſchillende eilanden, met welke die, welke hij bezogt, enige onmiddelijke gemeenſchap hielden. Het kan zelfs nog verder gebragt zijn, en daar men geene ſtukken van deeze zoo gewilde waare konde bekoomen, kon de beſchrijving van dezelve het egter enigermaate bekend maaken, en het doen herkennen als men het naderhand zag. De volgende reis ten zuiden van de linie, waarop men enigen omgang met de inboorlingen van deezen oceaan had, was die van QUIROS, die op *Sagittaria*, het eiland van het fraai volk,

volk, en op *Terra del Espiritu ſanto* landde, op welke plaatſen, gelijk ook op die, met welke zij enige gemeenſchap hielden, het, bij gevolg, ook bekend moet geworden zijn. Hem volgden op deeze vaart LE MAIRE en SCHOUTEN, welker gemeenſchap met de inboorlingen veel verder oostwaart begon, en aan het *Kokos-* en *Hoorn-Eiland* eindigde. Het was niet te verwonderen dat ik, toen ik *Tongataboo* in het jaar 1773 bezogt, aldaar een ſtuk ijzer vond, alzoo wij wisten dat TASMAN het voor mij bezogt had; maar laaten wij eens onderſtellen dat hij de *Vrienden-Eilanden* nooit ontdekt hadd', dan zou het vinden van ijzer onder hen veele beſpiegeling veroorzaakt hebben, ſchoon wij in een vorig deel hebben opgegeeven hoe zij aan de vernieuwing van hunne kennis aan dit metaal kwamen, hetgeen mijne ſtelling bevestigt (*). Want *Neeootaboo taboo* of *Boſcawens-Eiland*, daar Kapitein WALLIS ſchepen het lieten, en van waar PONLAHO het ontvong, ligt enige graaden ten Noord-Westen van *Tongataboo*. Het is wel bekend dat ROGGEVEEN een van zijne ſchepen aan de *Verderſtijke-Eilanden* verloor, die, volgens hunne ligging, waarſchijnlijk den inwooneren van *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden* niet onbekend, ſchoon niet dikwijls bij hen bezogt zijn.

Het

(*) Ziet IX Deel bladz. 303.

Het is even zeeker dat dit laatſte volk kennis aan ijzer had, en het met de grootſte gretigheid kogt, toen Kapitein WALLIS *Otahiti* ontdekte, en deeze kennis konden zij alleen verkregen hebben door middel van die nabuurige eilanden, daar het eerst was agtergelaaten. Zij erkennen ook dat dit waarlijk het geval is geweest, en zij hebben ons zedert gezegd dat zij het in zulk eene groote waerde hielden voor de aankomst van Kapitein WALLIS, dat een Opperhoofd op *Otahiti*, dat twee ſpijkers in zijn bezit had, geen klein voordeel deed met dezelve aan zijne nabuuren te verhuuren om gaten te booren, als zij het op hunne wijze niet doen konden of het hun te langwijlig was (*). De mannen van de *Societeit-Eilanden*, die wij op *Wateeoo* vonden, waren daar henen gedreven lang na dat de kennis en het gebruik van ijzer dus onder hunne landslieden was ingevoerd, en, ſchoon zij waarſchijnlijk niets van hetzelve bij zig hadden, zullen zij natuur-

(*) Vader CANTOVA maakt ook gewag van zulk eene voordeelige inkomſte, welke de Opperhoofden van de *Carolina-Eilanden* van het gebruik van ſpijkers trokken. *Si par hazard un vaiſſeau étranger laiſſe dans leurs iſles quelques vieux morceaux de fer, ils appartiennent, de droit, aux Tamoles, qui en font faire des outils, le mieux qu'il eſt poſſible. Ces outils ſont un fond, dont le Tamole tire un revenu conſiderable, car il les donne à louage & ce louage ſe paye aſſez cher*, p. 114.

tuurlijk en gemaklijk op dat eiland hunne kennis van deeze kostbaare ſtof door beſchrijving van dezelve hebben medegedeeld. Door het volk van *Wateeoo* konden die van *Herveys-Eiland* wederom dat verlangen zijn ingeboezemd om iets van hetzelve te bezitten, waarin wij geduurende onzen korten omgang met hun bewijzen hadden.

De beſchouwing van deeze feiten verklaart genoegzaam hoe de kennis van het ijzer door deezen oceaan verſpreid is tot eilanden, die nooit eene onmiddelijke gemeenſchap met Europeaanen gehad hebben, en men kan ligtlijk begrijpen dat daar ſlechts de historie van hetzelve is verhaald, of maar een klein ſtukjen van hetzelve is agtergelaaten, 'er zoo veel te meer graagheid door de inboorlingen zal betoond worden om 'er overvloedigen voorraad van te bekoomen. De toepaſſing van deeze bijzonderheid op het tegenswoordig geval is baarblijklijk. Het volk van *Atooi* of *Oneeheow* kan, zonder ooit door Europeaanen voor ons bezogt te zijn, het bekoomen hebben van tusſchen beiden liggende eilanden, tusſchen hen en de *Dieven-Eilanden*, welke door de Spanjaarden bijna altijd zijn bevaaren geworden (*) zedert den tijd van MAGELHAENS

(*) De Spanjaarden hebben die eilanden niet alleen bezogt, maar 'er zig zelfs op nedergezet om de inboorlingen tot

HAENS togt. Of, zoo de verre afſtand van de *Dieven-Eilanden* westwaarts deeze oplosſing min waarſchijnlijk mogt maaken, is 'er dan nog niet de uitgeſtrekte kust van Amerika boven den wind, daar de Spanjaards meer dan twee honderd jaaren zijn gezeten geweest, geduurende welken langen tijd 'er dikwijls ſchipbreuken op de kusten moeten voorgevallen zijn? Het kan in het geheel niet zonderling ſchijnen dat 'er van tijd tot tijd ſtukken van wrakken, die ijzer bevatteden, door den oostlijken pasſaat-wind op eilanden, die door deezen uitgeſtrekten oceaan verſpreid liggen, zijn aangeſpoeld. De afſtand van *Atooi* van Amerika ſtrijdt niet tegens deeze onderſtelling; doch al ware dit zoo, zou zulks dezelve niet omverre werpen. Deeze oceaan wordt alle jaaren door Spaanſche ſchepen bevaaren, en het is klaar dat 'er, geduurende eenen zoo langen overtogt, behalven het toevallig verliezen van eene mast met zijn toebehooren, vaten met ijzeren hoepels en veele andere dingen, die ijzer bevatten, over boord kunnen vallen, of geworden

Christenen te maaken. Dit is niet gelukt, maar zij hebben 'er zoo wel huis gehouden, dat de bevolking in twee honderd jaaren van zestig duizend tot agt of negen honderd zielen verminderd is. Zie *Nouveau voyage à la mer du ſud, commencé ſous les ordres de* M. MARION, *par* M. CROZET, *Par.* 1783. p. 180.

G. FORSTER.

worpen worden, en dus aan land drijven. Maar dit zijn geene enkele gisſingen of mogelijkheden; want een van mijn volk zag werklijk enig hout in een van de huizen van *Wymoa*, dat hij voor dennen hout aanzag. Het was door de wormen doorknaagd, en de inboorlingen gaven hem te verſtaan dat het door de baaren van de zee aan land was gedreven, en wij hadden hun eigen uitdruklijk getuigenis dat zij de weinige ſtukken ijzer, die onder hen gevonden wierden, van eene plaats naar het Oosten ontvangen hadden.

Van deeze uitweiding (zoo zij al zoodanig genoemd mag worden) keer ik terug tot de waarneemingen, geduurende ons verblijf op *Atooi* gedaan, en zal nu enig verſlag van hunne vaartuigen geeven. Deeze zijn, over het algemeen, omtrent vier en twintig voeten lang, en hebben den bodem meestendeels uit een enkel ſtuk of blok houts gemaakt, tot de dikte van een' duim of anderhalven duim uitgehold, en aan beiden de einden in eene punt uitloopende. De boorden beſtaan uit drie planken, elke omtrent een duim dik, net op een gevoegd en aan het onderst gedeelte vastgebonden. De einden, zoo van vooren als van agteren, loopen een weinig krom naar boven, en belden loopen ſcherp uit, omtrent als eene wigge, maar zij worden meer eensklaps plat, zoo dat de twee boorden in meer dan een voet lengte plat tegens elkanderen koomen; doch

de

de tekening van den Heer WEBBER (*) zal derzelver gedaante naauwkeuriger verklaaren dan ik met woorden doen kan. Alzoo zij niet meer dan vijftien of agttien duimen breed zijn, hebben die, welke alleen bevaaren worden (want somtijds voegen zij 'er twee aan een, gelijk op de andere eilanden) uitleggers, die met meer oordeel gevormd en aangebragt zijn dan alle die ik te vooren gezien had. Zij worden geroeid met roei-ſpaanen, zoo als wij over het algemeen gezien hadden, en ſommige hebben een ligt driehoekig zeil, gelijk dat van de *Vrienden-Eilanden*, aan een mast en ſpriet vastgemaakt. De touwen, die zij in hunne booten gebruiken, en de dunner koorden voor hun visch-tuig, zijn ſterk en goed gemaakt.

Dat wij van hunnen landbouw zagen leverde genoegzaam bewijs op dat zij geene nieuwlingen in deeze konst zijn. De grond in de vallei was, gelijk reeds gezegd is, eene doorgaande plantagie van *taro* en enige weinige andere dingen, die, naar allen ſchijn, wel behandeld wierden. De aardappelen-velden en de velden met ſuiker-riet of plataanen op de hooger gronden zijn even regelmaatig beplant, en altijd in de eene of andere

(*) Ziet de Plaat verbeeldende TERREBOOO *Koning van Owhyhee Kapitein* COOK *geſchenken brengende* en die, waarop een *vaartuig van de Sandwich-Eilanden*, *welks roeijers gemaskerd zijn*, die in een der volgende deelen zullen voorkoomen.

dere bepaalde figuur, gemeenlijk in een gelijk of in een langwerpig vierkant; doch geene van alle zijn door enige afſchutzels ingeſloten, tenzij men de greppels in de laage gronden daar voor wil rekenen, welke het meer waarſchijnlijk is dat beſtemd zijn om water aan de *taro* te brengen. De groote hoeveelheid en goede hoedanigheid van deeze artijkelen mogen misſchien al zoo veel worden toegeſchreven aan eenen kundigen landbouw dan aan natuurlijke vrugtbaarheid van den grond, die beter voor dezelve geſchikt ſchijnt dan voor brood-vrugt of kokosnooten-boomen, zijnde de weinige, die wij van deeze laatſte zagen, niet in eenen bloeienden ſtaat, hetgeen genoegzaame reden zal geeven waarom men den aanbouw van de andere artijkelen den voorrang gaf, ſchoon zij meer arbeid kosten. Doch ondanks deeze bekwaamheid in den landbouw, toonde egter het algemeen voorkoomen van het eiland dat het voor veel uitgeſtrekter verbetering vatbaar was en ten minſten driemaal zoo veele inwooneren als 'er thans op leeven, zoude kunnen voeden, want verre het grootſte gedeelte, dat nu geheel woest ligt, ſcheen zoo goede grond te zijn als die gedeelten, welke bebouwd worden. Wij moeten dan daaruit beſluiten dat dit volk, uit eene oorzaak, welke wij door ons te kort verblijf onder hen niet in ſtaat waren uittevorſchen, niet zoo ſterk ver-

vermenigvuldigt, dat het nodig vindt de uitgeſtrektheid van het eiland te baat te neemen om eene grooter hoeveelheid veld-vrugten tot hun onderhoud te teelen.

Schoon ik geen Opperhoofd van enig aanzien te zien kwam, waren 'er egter, naar het bericht van de inboorlingen, verſcheidene, die op *Atooi* woonen, en voor welken zij, tot teken van hunne onderwerping, op hun aangezigt vallen, hetgeen zoo veel ſchijnt te zijn als de *moe moea*, die men den hoofden van de *Vrienden-Eilanden* bewijst, en die hier *hamoea* of *moe* genoemd wordt. Of zij in het eerst zig niet durfden vertoonen, dan of zij bij geval afwezig waren kan ik niet zeggen; maar toen ik het eiland verlaaten had, kwam 'er een van deeze Grooten te voorſchijn en gaf den Heer CLERKE een bezoek aan boord van *de Ontdekking*. Hij kwam af in eene dubbele kano, en ſloeg, gelijk de Koning van de *Vrienden-Eilanden*, geen acht op de kleine vaartuigen, die hem in den weg lagen, maar voer 'er tegens aan, of 'er over heen, zonder zig in het minst te bekommeren om hen te mijden; het was ondertusſchen dien armen menſchen niet mogelijk hem uit den weg te gaan, want zij konden hunne kanos niet beſtieren, alzoo het een noodzaaklijk blijk van hunne onderdanigheid was dat zij in dezelve gongen nederleggen tot hij voorbij was. Zijne bedienden hielpen hem in het ſchip klimmen

men en plaatſten hem op de loop-plank. Hier eindigde egter hunne zorg voor hem niet; want zij bleeven rondom hem ſtaan, elkanderen bij de handen houdende, en wilden niet toelaaten dat iemand hem zoude naderen dan Kapitein CLERKE zelf. Hij was een jong man, van het hoofd tot de voeten gekleed, en verzeld van eene jonge vrouw, die men onderſtelde zijn wijf te zijn. Men noemde hem TAMAHANO. Kapitein CLERKE deed hem enige voeglijke geſchenken, en kreeg daar tegens van hem eene groote bak, die door twee menſchen-beelden onderſtut wierd, waarin, zoo met opzigt tot de tekening als tot de uitvoering, enige bekwaamheid zigtbaar was. Deeze bak wierd, naar men ons volk zeide, gewoonlijk met *kava* of *ava* gevuld, welk vogt zij hier even als op de andere eilanden in deezen oceaan bereiden en drinken. Kapitein CLERKE kon deezen grooten man niet overhaalen om beneden te koomen, of van de plaats te gaan, daar zijn gevolg hem eerst had nedergezet. Na dat hij enigen tijd in het ſchip vertoefd had, wierd hij weder in zijne kano gedraagen, en keerde naar het eiland terug, dezelfde eerbewijzingen van alle de inboorlingen ontvangende als toen hij aan boord kwam. Den volgenden dag kreeg Kapitein CLERKE verſcheiden boodſchappen, waarbij men hem verzogt een tegenbezoek aan wal afteleggen, en hem te kennen gaf dat het Opper-

hoofd

hoofd een groot geſchenk tot die gelegenheid had gereed gemaakt. Doch verlangende zijnde om in zee te loopen en zig bij *de Reſolutie* te voegen, vond de Kapitein niet raadzaam deeze uitnodiging aanteneemen.

De zeer korte en onvolkoomen omgang, dien wij met de inboorlingen hadden, belette ons een naauwkeurig oordeel te vellen over de regeeringvorm, die bij hen is vastgeſteld; doch uit de algemeene gelijkenis van hunne gewoonten en bijzonderlijk uit hetgeen wij zagen van de eerbewijzingen, die zij hunnen Opperhoofden aandeeden, ſchijnt men met reden te kunnen opmaaken dat hij van denzelfden aart is met die, welke over alle de eilanden, die wij tot nog toe bezogt hadden, heerſchende is, en waarſchijnlijk zijn hunne oorlogen onder elkanderen even menigvuldig. Ten minſten moest men dit opmaaken uit het aantal wapenen, welke wij hen zagen hebben, en uit den zeer goeden ſtaat, waarin dezelve gehouden wierden. Maar wij hadden een regtſtreeks bewijs hiervan uit hunne eigen bekentenis; en, naar wij verſtonden, vallen deeze oorlogen voor tusſchen de verſchillende diſtricten van hun eigen eiland, zoo wel als tusſchen hetzelve en hunne nabuuren van *Oneeheow* en *Orrehoua*. Wij behoeven naauwlijks naar eene andere reden te zoeken dan deeze om de omſtandigheid, die wij reeds opgegeeven hebben, te verklaa-

klaaren, dat hunne bevolking niet evenredig is aan de uitgeſtrektheid van bebouwbaaren grond, dien zij bezitten.

Behalven hunne ſpeeren of lansſen, van een fraai kaſtanjekleurig hout gemaakt, dat ſchoon gepolijst is, van welke enige aan het een eind van weêrhaaken voorzien, en aan het ander gepunt zijn, hebben zij nog eene ſoort van wapentuig, dat wij nog niet gezien hadden, en van hetwelk door geen een' reiziger gewag wordt gemaakt als bij de inboorlingen van de Zuid-zee gebruikt wordende. Het gelijkt enigzints naar een ponjaard; het is gemeenlijk anderhalven voet lang, aan eene of beiden zijden ſcherp gepunt, en wordt met een touw aan de hand vastgemaakt. Het wordt gebruikt om in een gevegt van digt bij te ſteeken, en ſchijnt daar ook wel toe geſchikt (*). Enige van dezelve zouden dubbele ponjaards genoemd kunnen worden, hebbende een handvatzel in het midden, door welk zij beter in ſtaat zijn naar verſchillende kanten te ſteeken. Zij hebben ook boogen en pijlen; maar uit derzelver ſchijnbaare ſchaarschheid en dun maakzel zou men moeten opmaaken dat zij die nooit in het gevegt gebruiken. Het mes, of de zaag, hier boven opgenoemd, waarmede zij de doo-

(*) Ziet de plaat waarop verſcheiden werktuigen van de *Sandwich-Eilanden* verbeeld ſtaan, die bij het XII Deel zal gegeeven worden.

dooden in ſtukken ſnijden, kunnen ook onder hunne wapenen gerekend worden, alzoo zij met dezelve ſteeken en ſnijden, als zij van nabij in gevegt zijn. Het is een klein hout werktuig, van eene langwerpige gedaante, omtrent een voet lang, aan de hoeken afgerond, met een handvatzel, omtrent als de eene ſoort van *patoo* van *Nieuw-Zeeland*; maar de kanten zijn geheel bezet met haaien tanden, die 'er ſterk in vast zijn en met de punten naar buiten uitſteeken; daar is gemeenlijk een gat in het handvatzel, door welk een lang touw gaat, dat verſcheiden maalen om de vuist gewonden wordt (*). Wij vermoedden ook dat zij bij ſommige gelegenheden ſlingers gebruiken; want wij bekwamen enige ſtukken van den *hæmatites* of bloed-ſteen, door konst tot eene eironde gedaante gemaakt, overlangs verdeeld, met eene ſmalle groef in het midden van de bolronde zijde. Hier bij had degeen, die den ſteen bezat, eene koord, die niet zeer dik was, die hij egter niet wilde afſtaan, offchoon hij den ſteen niet weigerde, die veel nadeel moet doen, als hij met kracht geworpen wordt, alzoo hij een pond woog. Wij zagen ook enige eironde ſtukken wel gepolijsten wetſteen, aan beiden einden wat gepunt, in gedaante veel gelijkende naar enige ſteenen, die wij in het jaar

(*) Dezelfde Plaat.

jaar 1774 op *Nieuw-Caledonia* gezien hadden; en die aldaar in hunne ſlingers gebruikt wierden.

Dat wij van hunne godsdienſtige inſtellingen en van hunne wijze om over de dooden te beſchikken konden te weeten koomen; welke beiden artijkelen met recht als naauw met elkanderen verbonden kunnen beſchouwd worden, is reeds opgegeeven. En alzoo niets ſterker de overeenkomst tuſſchen de zeden van dit volk en van die van de *Vrienden-* en *Societeit-Eilanden* aantoont, moet ik nog enige andere omſtandigheden vermelden, om dit in nog ſterker oogpunt te plaatſen, en om te gelijker tijd te toonen hoe enige weinige van de oneindige wijzigingen, waarvoor enige hoofd-beginzelen vatbaar zijn, eene bijzondere natie kunnen onderſcheiden. Het volk van *Tongataboo* begraaft zijne dooden op eene zeer betamelijke wijze, en begraaft ook zijne menschlijke offerhanden; maar het offert noch legt enig ander dier, noch zelfs vrugt, zoo veel wij weeten, voor zijne Goden. Die van *Otahiti* begraaven hunne dooden niet, maar leggen hen te rotten, en begraaven naderhand de beenderen, en, daar dit geſchiedt, is het zeer zonderling dat zij de geheele lighaamen van hunne menschlijke offerhanden begraaven. Zij offeren ook andere dieren en vrugten aan hunne Goden; maar zijn geenzints bezorgd om de heilige plaatſen, daar deeze plechtigheden worden verrigt, in eenen

goeden ſtaat te onderhouden, zijnde de meeste hunner *morais* in eenen ſtaat van verval, en baarblijklijk tekenen van verwaarloozing draagende. Het volk van *Atooi* begraaft weder hunne gemeene dooden en hunne menschlijke offerhanden, gelijk op *Tongataboo;* maar zij gelijken die van *Otahiti* in den ſlordigen ſtaat van hunne godsdienſtige plaatſen en in het offeren van vrugten en dieren aan hunne Goden.

De *taboo* heerscht ook op *Atooi* in zijne volle uitgeſtrektheid, en, naar het ſchijnt, met veel meer geſtrengheid dan zelfs op *Tongataboo;* want het volk alhier vroeg altijd met veel nadruk en als of het in vrees ware van ons te zullen beledigen, of enig bijzonder ding, dat zij bezien wilden, of dat wij hun wilden toonen, *taboo*, of, gelijk zij het woord uitſpraken, *tafoo* ware? De *maia*, *raä*, of de verboden artijkelen van de *Societeit-Eilanden*, ſchoon ongetwijfeld hetzelfde, ſcheen niet zoo geſtreng bij hen in acht genoomen te worden, behalven met opzigt tot de dooden, omtrent welke zij ons voorkwamen bijgelooviger te zijn dan alle de andere. Maar deeze zijn omſtandigheden, met welke wij nog niet genoegzaam bekend zijn om 'er over te beſliſſen, en ik zal alleenlijk aanmerken, om de gelijkheid in andere zaaken, die met den godsdienst verknogt zijn, te toonen, dat de prieſters of *Tahounas* hier zoo talrijk zijn als op de

andere eilanden, zoo wij dit mogen opmaaken uit het aantal, dat wij, geduurende ons kort verblijf, hun *poore* of gebed zagen opzeggen.

Doch welke gelijkenis wij ook mogten ontdekken in de zeden van het volk van *Atooi* in het algemeen met die van *Otahiti*, was zij egter minder treffende dan de overeenkomst tusſchen hunne taalen. De taalen van deeze twee plaatſen mogen met recht gezegd worden woord voor woord dezelfde te zijn. Het is waar, wij merkten ſomtijds op dat bijzondere woorden even zoo uitgeſprooken wierden als wij die op *Nieuw-Zeeland* en de *Vrienden-Eilanden* gevonden hadden; doch ſchoon alle vier de tongvallen onbetwistbaar dezelfde zijn, heeft dit volk noch de ſterke uitſpraak uit de keel van de eerſte, noch die uitſpraak in eenen minderen graad, die de laatſte onderſcheidt, en zij hebben niet alleen de zagte wijze van ſpreeken van de Otahitiers met het vermijden van harde woorden aangenoomen, maar zelfs den geheelen tongval van hunne taal, niet alleen dezelfde bijvoegzels en voorzetzels bij hunne woorden gebruikende, maar ook dezelfde maat en toon in hunne gezangen, ſchoon op eene wat onaangenaamer wijze. Daar ſchijnt, als men het eerst hoort, enig onderſcheid in voor het oor van eenen vreemdeling; maar men moet ook in aanmerking neemen dat het volk van *Otahiti* uit hunnen geduurigen om-

gang met de Engelſchen geleerd had zig enigermaate te ſchikken naar onze weinige kennis van hunne taal, door niet alleen de gemeenſte, maar zelfs bedorven uitdrukkingen te bezigen, als zij met ons in geſprek waren, daar zij, als zij onder elkanderen ſpraken, en alle die ſpreekwijzen gebruikten, welke nodig zijn om naar den aart te ſpreeken, naauwlijks enigermaate verſtaan wierden door diegeene onder ons, die de grootſte vorderingen in hunne taal gemaakt hadden. Daar wierd eene lijst van woorden op *Atooi* verzameld door den Heer ANDERSON, die geene gelegenheid liet voorbijgaan om onze reis nuttig te maaken voor hun, die zig vermaaken met de verhuizingen van de verſchillende ſtammen of geſlachten, die den aardbol bevolkt hebben, nategaan, door het overtuigendst van alle bewijzen, dat hetwelk uit de gelijkheid van hunne talen ontleend is.

Hoe zal men het verklaaren dat deeze natie zig over zoo veele afzonderlijke eilanden, zoo verre van elkanderen gelegen, in alle gedeelten van de Stille Zee, verſpreid heeft? Wij vinden het van *Nieuw-Zeeland* in het Zuiden tot de *Sandwich-Eilanden* naar het Noorden, en in eene andere rigting van het *Paasch-Eiland* tot de *Hebrides*, dat is over eene uitgeſtrektheid van zestig graaden Breedte of twaalf honderd mijlen Noord en Zuid, en drie en tagtig graaden Lengte of zestien honderd en zestig mijlen Oost en West! Hoe veel

veel verder in beiden rigtingen derzelver volkplantingen loopen is nog niet bekend; maar dat wij reeds door deeze en onze voorgaande reis weeten geeft ons recht om te zeggen dat zij, ſchoon misſchien niet de talrijkſte, voorzeeker verre de uitgeſtrektſte natie op aarde is (*).

Waren de *Sandwich-Eilanden* in vroeger tijden door de Spanjaarden ontdekt, dan kan men weinig twijfelen of zij zouden hun voordeel gedaan hebben met eene zoo uitmuntende ligging, en gebruik hebben gemaakt van *Atooi* of enig ander eiland als eene ververſching-plaats voor de ſchepen, die jaarlijks van *Acapulco* naar *Manilla* ſtevenen. Zij liggen omtrent halverweg tusſchen de eerſte plaats en *Guam*, een van de *Dieven-Eilanden*, daar thans hunne eenigſte haven is in het overſteeken van deezen uitgeſtrekten oceaan, en het zou hun geene week zeilens uit hunne gewoone koers geweest zijn dezelve aan te doen, dat geſchieden kon zonder het minst gevaar te loopen van de reis te verliezen, alzoo zij genoeg binnen den zoom van den Oostlijken pasſaat liggen. De kennis van de *Sandwich-Eilanden* zou even voordeelig geweest zijn voor de Vrijbuiters, die gewoon waren ſomtijds van de kust van Amerika

(*) Vergelijk over de groote uitgeſtrektheid van de volkplantingen deezer natie, de inleiding voor deeze Reis, VIII Deel.

rika naar de *Dieven-Eilanden* te vaaren met een voorraad van proviand en water, naauwlijks genoegzaam om het leven optehouden. Hier zouden zij altijd overvloed gevonden hebben, en zij zouden altijd binnen eene maand zeeker zeilens van dat gedeelte van *Californía* geweest zijn, welk het ſchip van *Manilla* genoodzaakt is aantedoen, of anders zouden zij, na twee maanden afwezigheid, geheel ververſcht, naar de kust van Amerika hebben kunnen terugkeeren. Hoe gelukkig zou *Lord* ANSON geweest zijn, en welke ongemakken zou hij vermijd hebben, hadd' hij geweeten dat 'er halverweg, tusſchen *Amerika* en *Tinian*, eene groep eilanden lag, daar hij zig van alle zijne benodigdheden genoegzaam had kunnen voorzien, en met welker beſchrijving de ſierlijke historie-ſchrijver van dien togt den leezer een aangenaamer tafereel zoude aangeboden hebben dan ik in ſtaat ben geweest in dit hoofdſtuk te ſchetſen.

DER-

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Waarneemingen op de Sandwich-Eilanden *gedaan omtrent de Lengte, de afwijking van de Kompas-naald en de Getijen. Voortzetting van de reis. Aanmerkingen over de zagtheid van het weder tot* 44° *Noorder Breedte. Schaarschheid van zee-vogelen in het Noorder Halfrond. Kleine zee-dieren beſchreven. Aankomst op de kust van* Amerika. *Voorkoomen van het land. Tegenwinden en ſtormachtig weder. Aanmerkingen over* MARTIN DE AGUILARS *rivier en* JUAN DE FUCAS *gewaande ſtraat. Een inloopend kanaal ontdekt, waarin de ſchepen het anker laaten vallen. Gedrag der inboorlingen.*

Zoo dra *de Ontdekking* ons had ingehaald, ſtevenden wij Noordwaarts met de zeilen digt aan den wind gehaald, en eene labber koelte uit het Oosten; alzoo hier niets voorkwam, dat eene plaats in mijn reisverhaal verdient, zal de leezer mij wel willen veroorlooven hier de ſcheepvaartkundige waarneemingen intelaſchen, welke ik gelegenheid had te doen met betrekking tot de

eilanden, die wij nu verlaaten hadden, en waarmede wij gelukkig genoeg geweest waren de aardrijkskunde van dat gedeelte van den Stillen Oceaan te verrijken.

De Lengte van de *Sandwich-Eilanden* wierd bepaald door twee en zeventig reekſen waarneemingen op de Maan, van welke enige gedaan wierden terwijl wij ten anker lagen op de reede van *Wymoa*, andere voor wij aldaar aankwamen, en na wij van daar vertrokken waren, en door het uurwerk of den tijdwijzer daarop overgebragt. Volgens de gemiddelde uitkomst van deeze waarneemingen is de Lengte van de reede . . . . 200° 13′ 0″ O.

Volgens het uurwerk naar den gang te *Greenwich* . . 202 0 0

Volgens den gang te *Ulietea* . 200 21 0

De Lengte van de reede door het gemiddelde van twee middaghoogten van de zon . . 21 56 15 N.

De waarneemingen van de afwijkingen van de kompas-naald kwamen niet zeer met malkanderen overeen. Het is waar, zij wierden niet alle op dezelfde plaats gedaan. Het onderſcheid van plaatſen kon egter maar zeer weinig verſchil te weeg brengen. Maar alles zal het best gezien worden als men het oog ſlaat op de volgende tafel:

Jan.	Breedte	Lengte	Kompas	O. Afw.	Gem. afw.
18 V. M.	21° 12′	200° 41	van Gregory	10° 10′ 10″	9° 51′ 38″
			— Knight	9 20 5	
			— Martin	10 4 40	
19 N. M.	21 51	200 20	— Knight	10 2 10	10 37 20
			— Gregory	11 12 30	
28 V. M.	21 22	199 56	— Gregory	9 1 20	9 26 57
			— Knight	9 1 25	
			— Martin	10 18 5	
28 N. M.	21 36	199 50	— Gregory	11 21 15	11 12 50
			— Knight	10 40 0	
			— Martin	11 37 50	
Gemiddelde van de bovenſtaande	21 29	200 12	. . . .		10 17 11
18 Jan.	21 12	200 41	dook het noordlijk eind van de naald .		42 1 7

De getijen zijn aan de *Sandwich-Eilanden* zoo weinig aanmerklijk, dat het, met de zwaare branding, die 'er tegens de kust was, niet wel mogelijk was te enigen tijd te zeggen of wij hoog of laag water hadden, en of het ebde of vloeide. Aan de zuid-zijde van *Atooi* vonden wij gemeenlijk een ſtroom, naar het Westen of Noord-Westen loopende. Maar als wij voor *Oneeheow* ten anker lagen, liep de ſtroom omtrent N. W. en Z. O., zes uuren naar den eenen weg, en zes uuren naar den anderen, en zoo ſterk dat hij de ſchepen deed zwaaien, ſchoon de wind fris woei. Dit was voorzeeker een regelmaatig getij, en, voor zoo verre ik kon oor-

oordeelen, kwam de vloed uit het Noord-Westen.

Thans keer ik tot onze reis terug. Den zevenden, wanneer wij op 29° Noorder Breedte en op 200° Ooster Lengte waren, liep de wind naar het Z. O. Dit ſtelde ons in ſtaat om N. O. en O. te ſtuuren, welke koers wij hielden tot den twaalfden, wanneer de wind door het Z. en W. naar het N. O. en O. N. O. was omgeloopen. Toen wendde ik en ſtuurde Noorwaarts, zijnde op de Noorder Breedte van 30° en op 206° 15′ Ooster Lengte. Ondanks onze gevorderde breedte, en ſchoon het nu in den winter was, hadden wij ſlechts zedert enige dagen begonnen in de morgens en avonden eene gewaarwording van koude te gevoelen. Dit is een teken van den gelijken en voortduurenden invloed van de zonne-warmte in alle jaargetijden tot 30° ter wederzijde van de linie. Men weet dat de onevenredigheid verder op zeer groot wordt. Dit moet bijna geheel worden toegeſchreven aan de rigting van de zonne-ſtraalen, onafhanglijk van den enkelen afſtand, die geenzints genoegzaam is om die uitwerking voorttebrengen.

Den negentienden, wanneer wij op 37° Noorder Breedte en op 206° Ooster Lengte waren, liep de wind Z. O., en ik was weder in ſtaat Oostwaarts wat Noordlijk te ſtuuren. Den vijf en twintigſten hadden wij de Breedte van 42° 30′

en

en de Lengte van 219° bereikt, en toen begonnen wij het rots-wier te ontmoeten, waarvan de beſchrijver van ANSONS Reize ſpreekt onder den naam van zee-look, dat de ſchepen van *Manilla* gemeenlijk ontmoeten. Nu en dan vertoonde 'er zig ook een ſtuk hout. Doch, zoo wij niet geweeten hadden dat het vast land van *Amerika* niet verre af was, zouden wij, uit de weinige tekenen van de nabijheid van land, die wij tot nog toe ontmoet hadden, beſloten hebben dat 'er geen land was binnen enige duizend mijlen van ons. Wij hadden naauwlijks eenen vogel of enig ander zee-dier gezien, zedert wij de *Sandwich-Eilanden* verlaaten hadden.

Den eerſten Maart, wanneer wij op 44° 49′ Noorder Breedte, en op 228° Ooster Lengte waren, hadden wij eenen dag kalmte. Deeze wierd gevolgd door eenen wind uit het Noorden, met welken ik oostwaarts ſtuurde, digt bij den wind, om het land in het gezigt te krijgen. Volgens de kaarten moest het niet verre van ons zijn. Het was aanmerklijk dat wij zulk maatig en zagt weder hielden, zoo verre Noordwaarts en zoo digt bij de kust van een uitgeſtrekt vast land, in deezen tijd van het jaar. Het tegenswoordig jaargetijde moest ongemeen zagt zijn, of men kan geene reden geeven waarom de Heer FRANCIS DRAKE, omtrent deeze breedte, in de maand Junij, zulk eene geſtrenge koude ontmoe-

moetede (*). VISCAINO, die in het midden van den winter ook hier omtrent was, zegt wel niets van de koude, en ſpreekt van eene keten van met ſneeuw bedekte bergen, ergens op de kust, als iets zonderlings (†). Het zien van zoo weinige vogelen, in vergelijking van die wij op dezelfde breedte, ten zuiden van de linie, ontmoeteden, is ook eene zonderlinge omſtandigheid, die of van eene ſchaarschheid van de verſchillende ſoorten van vogelen, of van een gebrek aan rust-plaatſen moet koomen. Hieruit mag men beſluiten dat buiten 40° in het Zuider Halfrond de ſoorten veel talrijker zijn, en de eilanden, die zij bewoonen, ook in grooter aantal verſpreid liggen dan ergens tuſschen de kusten van *Californía* en *Japan* in of omtrent die breedte (§).

In den morgen van den tweeden, geduurende eene kalmte, ſcheen de zee hier en daar met eene ſoort

(*) Zie FRANCIS DRAKES reisbeſchrijving in CAMPBELLS uitgave van HARRIS vol. I, p. 18 en in andere verzamelingen.

(†) Zie TORQUEMADA beſchrijving van den togt van VISCAINO in 1602 en 1603, in VANEGAS *historie van Californía*, Eng. Overz. p. 229 tot 308.

(§) Egter is 'er tuſschen *Nieuw-Zeeland* en *Amerika* in de Zuider Breedte van 40° nog geen een eilandjen ontdekt geworden.

G. FORSTER.

ſoort van ſlijm bedekt, waarin enige kleine diertjens zwommen, van welke de aanzienlijkſte van het geſlacht van de *Meduſa* of kwallen waren en bijna klootrond, en nog eene andere kleiner ſoort, die eene witte blinkende kleur had en 'er in zeer groote menigte in zwom. Wij vischten enige van deeze laatſte op, deeden die in een glas met wat zout water, waarin zij zig, als zij in rust waren en voorover lagen, als kleine ſchubbetjens of ſtukjens zilver vertoonden. Wanneer zij begonnen rond te zwemmen, dat zij even gemaklijk op hunnen rug, hunne zijden of hunnen buik deeden, vertoonden zij de helderſte kleuren van het kostbaarst geſteente, naar hunne plaatſing met betrekking tot het licht. Somtijds ſcheenen zij geheel doorſchijnende, op andere tijden namen zij verſchillende blaauwe tinten aan van een bleek ſapphir-blaauw tot eene donker paerſche kleur, die dikwijls vermengd waren met een robijnachtig of opaalachtig rood, en zoo ſterk gloeiden, dat zij het ſchip en water geheel verlichteden. Deeze kleuren vertoonden zig levendigst als het glas in een ſterk licht gehouden wierd, en verdweenen voor het grootſte gedeelte, als de diertjens naar den bodem zonken, wanneer zij eene bruine tint hadden. Doch bij het kaarslicht was de kleur voornamelijk een fraai bleek groen, met een' gebruineerden glans getint, en in donker had zij een flaauw voorkoomen van gloei-

gloeiend vuur. Zij bleeken eene nieuwe ſoort van *Oniscus* of pisſebed te zijn, en wierden door den Heer ANDERSON (wien wij deeze beſchrijving van dezelve verſchuldigd zijn) naar hunne eigenſchappen *Oniscus fulgens* of lichtende pisſebed genoemd; dit diertjen bragt waarſchijnlijk mede dat licht voort, dat men dikwijls bij nacht in zee om de ſchepen ziet. Denzelfden dag ſtreeken twee groote vogelen op het water bij het ſchip. De eene was de groote ſtormvogel of de *Quebrantahuesſos*, *Procellaria maxima*, en de ander, die weinig meer dan half zoo groot was, ſcheen van het albatrosſen geſlacht te zijn. Het bovenſt gedeelte van zijne vleugelen en de tip van zijn' ſtaert waren zwart en het overige wit; de ſnavel geelachtig; over het geheel geleek hij niet kwalijk naar den zee-meeuw, ſchoon hij grooter was.

Den zesden, op den middag, op 44° 10″ Noorder Breedte en op 234½ graaden Ooster Lengte zijnde, zagen wij twee zee-honden en verſcheiden walvisſchen, en den volgenden morgen, bij het aanbreeken van den dag, kreegen wij de kust van *Nieuw Albion* (*), waarnaar wij zoo lang reikhalzend uitgezien hadden, in het oog, zig op tien of twaalf mijlen afſtands van het N. O. naar het

(*) Dit gedeelte van de west-kust van Noord-Amerika is aldus door FR. DRAKE genoemd geworden.

GEZIGTEN DER WEST-KUST VAN AMERI

De Ber

Wanneer deze Kruin *blyft ten O¼. N.O½N.*

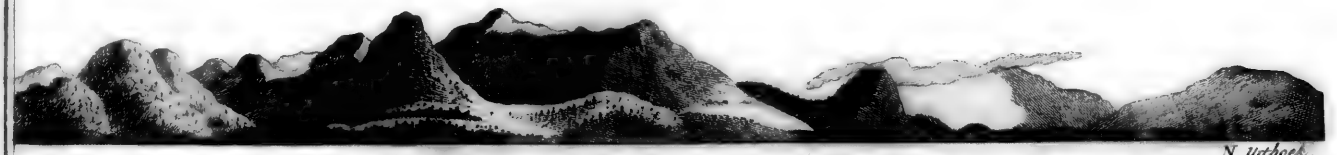

Gezigt van den ingang der haven van Nootka, *wanneer de N. uithoek blyft ten O. op 4 Mylen.*

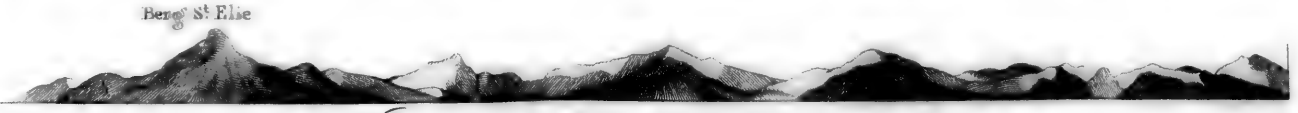

Wanneer de Berg St Elie *blyft ten N.W.¾W. op 20 Mylen.*

Gezigt van het Eiland Kaije, *wanneer het blyft ten* ZW.¼W. *van* NW

Gezigt van het Eiland Kaije, *wanneer de N. uithoek blyft ten N. op 2 Mylen*
A. is het eigtlyk Land, volgens de 2 daagsche gezigten.

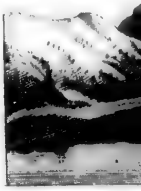

Gezigt van h

VAN AMERIKA.

Wanneer deze Berg *blyft ten N.W.¼N. op 8 Mylen.*

N. Uithoek.

Gezigt van den Berg Edgecumbe, *wanneer de* Kaap *blyft ten N.¼W. op 4 Mylen.*

Gezigt van het Eiland Kaije, *Wanneer de N. Uithoek blyft ten W.ZW. op 8 of 9 Mylen.*

blyft ten ZW.¼W. van NW.¼W. op 3½ Myl van het naaste Land.

Gezigt van het Land, by den ingang van het Eiland Prince William, *genomen van de N.e rhede ten N. van* Kaap Hinchingbrook.

Wa

Gezicht van den ingang der haven P

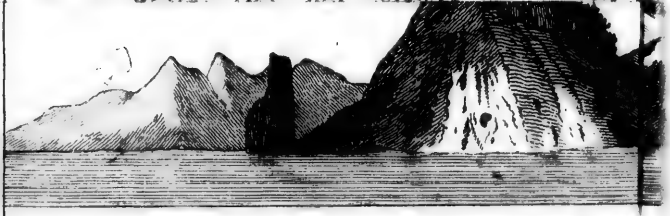

Gezigt van het Eiland Kaij

Nie is het zelfde Land, volgen

het Z. O. uitſtrekkende. Op den middag was onze Breedte 44° 33′ en onze Lengte 235° 20′, en het land ſtrekte zig uit van N. O. ½ N. tot Z. O. ten Z. op omtrent agt mijlen afſtands. Hier hadden wij drie en zeventig vademen water op eenen modderigen grond, en omtrent eene mijl verder van land vonden wij negentig vademen. Het land vertoonde zig tamelijk hoog, met bergen en dalen afgewisſeld, en bijna overal met houtgewas bedekt. Daar was egter nergens op hetzelve een uitſteekend voorwerp, uitgezonderd een berg, welkers hooge top plat was. Deeze lag op den middag ten Oosten van ons. Aan het noordlijk eind vormde het land eene punt, die ik *Slegt-Weder-Kaap* (*Cape Foulweather*) noëmde, naar het zeer ſlegt weder, dat wij kort daarop kreegen. - Ik denk dat zij op 44° 55′ Noorder Breedte, en op 235° 54′ Ooster Lengte ligt.

Wij hadden veranderlijke zugtjens en ſtilte tot des avonds ten agt uuren, wanneer 'er een koeltjen uit het Z. W. opkwam. Ik ſtuurde met hetzelve Noord-westwaarts met klein zeil, naar het dag-licht wagtende om de kust langs te zeilen; maar den volgenden morgen ten vier uuren ſchoot de wind in het N. W. en woei bij vlaagen met regen. Onze koers was N. O. tot omtrent tien uuren, wanneer ik, ziende dat ik over deezen boeg niet vorderen konde, en niets

beſpeurende dat naar eene haven geleek, het liet wenden en Z. W. van wal ſtuurde. Op deezen tijd lag *Slegt-Weder-Kaap* N. O. ten N. omtrent agt mijlen van ons. Omtrent den middag liep de wind meer Westlijk en het weder wierd fraai en helder, zoo dat wij in ſtaat waren waarneemingen op de maan te doen. Toen wij alle waarneemingen, welke wij zedert den negentienden der voorige maand gedaan hadden, door het uurwerk tot deeze hadden overgebragt, die in het geheel twee en zeventig reekſen bedroegen, wierd door de gemiddelde uitkomst van dezelve de Lengte op 235° 15′ 26″ Oost bepaald, zijnde 14′ 11″ minder dan het uurwerk opgaf. Deeze lengte hebben wij gebruikt om die van de kust te bepaalen, en ik twijfel niet of zij zal op maar zeer weinige mijlen na juist wezen.

Onze moeijelijkheden begonnen nu toeteneemen. In den avond liep de wind N. W., waaiende met vlaagen, vergezeld van hagel en regen met ſneeuw vermengd; het weder duister en dampig zijnde, koos ik de ruimte tot den volgenden dag omtrent den middag, wanneer ik wendde en wederom op het land aanhield, dat zig des agtermiddags ten twee uuren in het O. N. O. vertoonde. Wind en weder bleeven dezelfde; maar in den avond liep de wind westlijker en het weder wierd ſlegter, hetgeen het nood-

noodzaaklijk maakte te wenden en af te houden tot den volgenden morgen ten vier uuren, wanneer ik het waagde het land weder te naderen.

Des agtermiddags ten vier uuren zagen wij het land, dat zig ten zes uuren van N. O. ½ O. tot Z. O. ten Z. uitſtrekte, op den afſtand van omtrent agt mijlen. Hier wendden en peilden wij, maar wij vonden geen' grond met eene lijn van honderd zestig vademen. Ik hield af tot middernacht, wanneer ik weder naar het land ſtuurde, en ten half zeven uuren waren wij nog geene drie mijlen van land, dat zig van N. ten O. ½ O. tot Z. ½ O. uitſtrekte, zijnde elk verst eind omtrent zeven mijlen van ons. Geene tekenen van eene haven ziende, en het weder nog ongeſtadig zijnde, wendde ik en hield Zuid-Westlijk af, hebbende vijf en vijftig vademen water op eenen modderigen grond.

Dat gedeelte van het land, dat wij zoo nabij waren toen wij wendden, is tamelijk hoog, ſchoon het op ſommige plaatſen binnens lands hooger rijst. Het was afgewisſeld met veele rijzende gronden en kleine heuvelen, van welke veele geheel met lange regte boomen bedekt waren, en met andere, die laager waren en met vakken als kreupelhout groeiden; maar de tusſchen-vakken en de zijden van veele der heuvelen

waren kaal. Schoon dit over het geheel een aangenaam gezigt in den zomer kan zijn, had het thans een akelig voorkoomen, alzoo de kaale grond langs de kust geheel met ſneeuw bedekt was, die tuſſchen de heuveltjens en rijzende gronden tot eene aanmerklijke diepte ſcheen te liggen, en die op verſcheiden plaatſen aan den zeekant van verre gemaklijk voor witte klippen hadden kunnen aangezien worden. De ſneeuw lag op de rijzende gronden dunner, en verder binnens lands was 'er geen ſchijn van ſneeuw, waaruit wij misſchien konden beſluiten dat de ſneeuw, die wij langs de zee zagen, in den nacht gevallen was, die kouder was geweest dan wij nog eenen gehad hadden zedert onze aankomst op de kust, en ſomtijds hadden wij ſneeuwachtigen regen. De kust ſcheen overal bijna regt te loopen, zonder enige opening of inham, en ſcheen in eene ſoort van wit zandig ſtrand te eindigen, ſchoon ſommige aan boord dagten dat deeze ſchijn van de ſneeuw was toeteſchrijven. Elk eind van het land, dat nu voor ons lag, ſcheen in eene punt uitteloopen. De noordlijke punt was dezelfde, die wij op den zevenden de eerſte gezien hadden, en daarom noemde ik haar *Kaap Perpetua*. Zij ligt op 44° 6′ Noorder Breedte en op 235° 52′ Ooster Lengte. Het zuidlijk eind dat voor ons was noemde ik *Kaap Gre-*

Gregorius (*). Derzelver Breedte is 43° 30′ en de Lengte 235° 57′. Zij is eene aanmerkenswaardige punt; het land rijst 'er bijna regt tot eene tamelijke hoogte uit zee op, terwijl dat ter wederzijde van dezelve laag is.

Ik bleef van land af houden tot een uur na den middag. Toen wendde ik en ſtuurde weder naar land, in hoop van in den nacht de [illegible] van het land te zullen krijgen; maar hierin bedroog ik mij; want ten vijf uuren begon hij W. en Z. W. te loopen, dat mij noodzaakte weder de ruimte te kiezen. *Kaap Perpetua* lag nu N. O. ten N., en het verst land, dat wij ten zuiden van *Kaap Gregorius* zien konden, Z. ten O., misſchien tien of twaalf mijlen van ons. Zoo deeze mijne giſſing juist is, zal de Breedte 43° 10′ en de Lengte 235° 55′ O. zijn, dat omtrent de ligging van *Kaap Blanco* is, die den negentienden Januarij 1603 door MARTIN D'AGUILAR ontdekt of gezien is. Het is waerdig alhier aantemerken dat de aardrijksbeſchrijvers op deeze zelfde breedte, daar wij nu waren, goed gevonden hebben eenen grooten ingang of ſtraat te plaatſen, welker ontdekking zij op zig neemen aan denzelfden zee-reiziger toeteſchrijven, terwijl 'er in zijne reis-beſchrijving niets meer gezegd

(*) In onzen almanak is de zevende maart onderſcheiden door *Perpetua M.* en de twaalfde door *Gregorius B.*

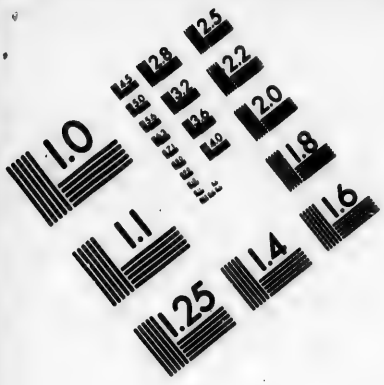

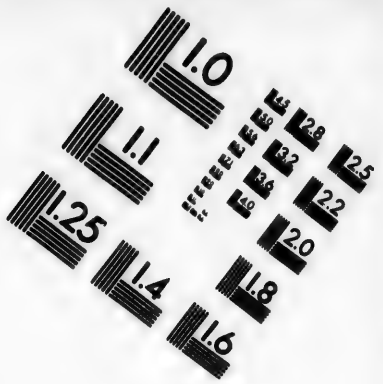

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

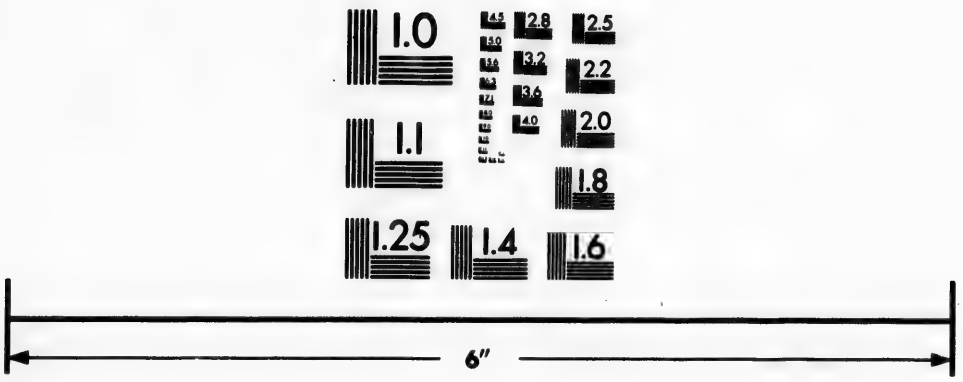

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

zegd wordt dan dat hij hier eene groote rivier zag, die hij ingevaaren zoude zijn, zoo hij door de ſtroomen daar niet in belet ware (*).

De wind was, gelijk ik reeds gezegd heb, in den avond naar het Z. W. geloopen; maar hij was zeer veranderlijk, en woei met vlaagen, verzeld van ſneeuw-buien. In eene van deeze liep hij, te middernacht, in eens naar het W. N. W. en groeide weldra tot eenen zeer ſterken ſtooker aan, met zwaare vlaagen, van ſneeuw met regen, of ſneeuw verzeld. Nu hadden wij geene keus, maar waren genoodzaakt Zuidwaarts te ſtevenen, om van de kust te geraaken. Dit geſchiedde met onze onder-zeilen en twee volkoomen gereefde topzeilen, zijnde wat meer zeil dan de ſchepen veilig voeren konden; maar wij moesten die wel voeren, om het dringender gevaar te ontwijken van op de kust geſlaagen te worden. Deeze wind bleef aanhouden tot den dertienden des morgens ten agt uuren, wanneer hij gong leggen, en ik hield wederom op het land aan. Wij waren nu een aanmerklijk eind terug gedreven; want toen wij wendden, waren wij op 42° 45′ Breedte en op 233° 30′ Lengte.

De wind bleef in het W. en N. W. terwijl ſtormen, bedaard weder en kalmten elkanderen bij beurten opvolgden, tot in den morgen van den

(*) Zie de *hist. van California* als boven Vol. II, p. 292.

den een en twintigſten, wanneer 'er, na enige uuren kalmte, een koeltjen uit het Z. W. opkwam. Dit koeltjen mooi weder aanbrengende, ſtuurde ik Noord Oostwaarts, om het land te naderen boven de plaats, daar wij de laatſte veertien dagen reeds zoo onvoordeelig heen en weder geſlingerd waren. In den avond liep de wind naar het Westen, en den volgenden morgen ten agt uuren zagen wij het land, zig op negen mijlen afſtands van het N. O. tot het O. uitſtrekkende. Wij waren thans op 47° 5′ Noorder Breedte en op 235° 10′ Ooster Lengte.

Ik bleef Noordwaarts ſtuuren met eene fraaie koelte uit het W. en W. N. W. tot omtrent zeven uuren 's avonds, wanneer ik wendde om het dag-licht aftewagten. Wij waren op deezen tijd op agt en veertig vademen water, en omtrent vier mijlen van land, dat zig van N. tot Z. O. ½ O. uitſtrekte, terwijl een kleine ronde berg, die naar een eiland geleek, N. ¼ O. lag, naar giſſing op den afſtand van zes of zeven mijlen: hij ſchijnt vrij hoog te zijn, en kon even van het verdek gezien worden. Tuſſchen dit eiland of deeze rots en het noordlijk eind van het land ſcheen eene kleine opening te zijn, die ons met de hoop vleide van aldaar eene haven te zullen vinden. Deeze hoop verminderde naarmaate wi nader kwamen, en eindelijk hadden wij reden om te denken dat de opening door laag land ge-

ſloten was. Hierom noemde ik de land-punt ten Noorden van dezelve *Vlei-Kaap* (*Cape Flattery*). Zij ligt op 48° 15′ Noorder Breedte en op 235° 3′ Ooster Lengte. Boven dezelve is een ronde berg van eene tamelijke hoogte, en al het land op dit gedeelte van de kust is van eene maatige en vrij gelijke hoogte, wel met hout bedekt, en had een zeer aangenaam en vrugtbaar voorkoomen. Het is op deeze zelfde breedte, daar wij nu waren, dat de aardrijkskundigen de gewaande *Straat van Juan de Fuca* geplaatst hebben. Maar wij zagen niets dat 'er naar geleek; en daar is ook geene de minſte waarſchijnlijkheid dat 'er ooit zoodanige ſtraat beſtaan hebbe (*).

Ik hield af naar het Zuiden tot middernacht, wanneer ik wendde en Noord-westwaarts ſtuurde met eene labber koelte uit het Z. W., met voorneemen om, zoo dra het dag zoude worden, het land te naderen. Maar op dien tijd konden wij niet meer dan twee onder-zeilen en top-zeilen met alle de reeven voeren, hebbende eenen zeer ſterken ſtooker, met regen, regt op den wal aan, zoo dat ik, in plaats van het land te naderen, blijde was het ruime ſop te kunnen kie-

(*) Ziet MICHAEL LOCKES onwaarſchijnlijk bericht van JUAN DE FUCA en zijne gewaande Straat in PURCHAS Vol. III, p. 849—852. en verſcheiden laatere verzamelingen.

kiezen, of zoo verre de ruimte te houden als wij die reeds gewonnen hadden. De Zuid-Westen wind was egter maar van korten duur; want in den avond liep hij weder naar het Westen. Dus hadden wij geſtadig tegens ſterke Westen en Noord-Westen winden te kampen; ſomtijds wierd de wind in den avond bedaard en liep naar het Zuiden; maar dit was altoos een zeeker voorteken van een ſtorm, die ſterkst uit het Z. Z. O. woei en van regen en regen met ſneeuw verzeld gong. Hij duurde zelden meer dan vier of zes uuren, wanneer hij opgevolgd wierd door eenen anderen ſtooker uit het N. W., die gemeenlijk mooi weder medebragt. Het was door middel van deeze zuidlijke vlaagen dat wij in ſtaat waren Noord-Westwaarts te vorderen.

Den negen en twintigſten, eindelijk, des morgens ten negen uuren, terwijl wij Noord-Oostwaarts ſtuurden, zagen wij het land weder, dat zig op den middag van N. W. ten W. tot O. Z. O. uitſtrekte, zijnde het naaste gedeelte omtrent zes mijlen van ons. Onze Breedte was thans 49° 29′ en onze Lengte 232° 29′. Het voorkoomen van het land verſchilde veel van dat, hetwelk wij te vooren gezien hadden, zijnde vol hooge bergen, welker toppen met ſneeuw bedekt waren; maar de valleien tusſchen dezelve en de gronden aan de zee-kusten, de hooge zoo wel als de laage, waren tot eene aanmerk-

lijke breedte, met hooge regte boomen bedekt, die een fraai gezigt, als van een enkel uitgestrekt bosch opleverden. Het zuid-oostlijk eind van het land vormde eene laage punt, voor welke veel branding is, die door blinde klippen veroorzaakt wordt. Om deeze reden wierd zij *Branding Punt* (*Point Breakers*) genaamd. Zij ligt op 49° 15′ Noorder Breedte en op 233° 20′ Ooster Lengte, en het ander eind op omtrent 50° Breedte en op 232° Lengte. Deeze laatste noemde ik *Boschrijke Punt* (*Woody Punt*). Zij steekt vrij verre naar het Z. W. uit en bestaat uit hoog land. Tusschen deeze twee punten vormt het strand eene ruime baai, die ik *Hoop Baai* noemde, omdat ik, naar het voorkoomen van het land, 'er eene goede haven meende te vinden. De uitkomst bewees dat wij ons niet bedrogen hadden.

Toen wij nader aan de kust kwamen, meende wij twee inloopende kanaalen te bespeuren, het een in den N. W. en het ander in den N. O. hoek van de baai. Alzoo ik de eerste niet bezeilen kon, loefde ik op naar de laatste en voer voorbij enige branding of blinde klippen, die eene mijl of meer van land lagen. Wij hadden eene halve mijl buiten dezelve negentien en twintig vademen water; maar zoo dra wij dezelve voorbij waren, vermeerderde de diepte tot dertig, veertig en vijftig vademen met eenen zandgrond, en verder naar binnen peilden wij geen'

grond

grond met de grootſte lengte van de lijn. Ondanks het voorkoomen, waren wij egter nog niet zeeker dat 'er kanaalen waren; doch alzoo wij in eene diepe baai waren, had ik beſloten te ankeren, om te zien of ik enig water konde bekoomen, waaraan wij thans groot gebrek hadden. Eindelijk, nog nader koomende, was het niet langer twijfelachtig dat 'er een kanaal was. Ten vijf uuren bereikten wij de westlijke punt van hetzelve, daar wij enigen tijd van ſtilte overvallen wierden. Terwijl wij hier lagen te drijven, liet ik alle de ſloepen uitzetten, om de ſchepen 'er in te boegzeeren; maar dit was naauwlijks ter uitvoer gebragt of daar kwam wederom een versch koeltjen uit het N. W. op, met welk wij in ſtaat waren eenen arm van het kanaal op te vaaren, die wij zagen dat Noord-Oostwaarts in liep. Daar kreegen wij wederom ſtilte en waren genoodzaakt op vijf en tagtig vademen water te ankeren, en zoo nabij den wal, dat wij dien met eenen paarden-lijn konden bereiken. *De Ontdekking* verloor den wind voor zij binnen den arm gekoomen was, daar zij ankerde en ſlechts zeventig vademen water vond.

Wij naderden niet zoo dra het kanaal of bevonden de kust bewoond te zijn, en ter plaatſe daar ons de eerſte kalmte overviel kwamen drie kanos af naar het ſchip. In de eerſte waren twee, in de tweede zes, en in de derde tien mannen.

nen. Toen zij ons vrij digt genaderd waren, ſtond een man in eene van de twee laatſte op, en deed eene lange aanſpraak, ons, naar wij aan zijne gebaerden gisten, nodigende om te landen. Hij bleef ondertuſſchen handen vol vederen naar ons toe ſtrooien (*), en ſommige van zijne makkers ſtrooiden op dezelfde wijze handen vol van eene roode ſtof of poeder. De man, die voor redenaar ſpeelde, droeg het vel van een dier, en hield in elke hand iets dat, als hij het ſchudde, ratelde. Na dat hij zig met zijne herhaalde uitnodigingen, van welke wij geen woord verſtonden, vermoeid had, zweeg hij ſtil, en toen begonnen andere bij beurten iets te zeggen, ſchoon zij hunne rol noch zoo lang, noch zoo ſterk ſpeelden als de ander. Wij merkten op dat twee of drie hun hair geheel met kleine witte vederen beſtrooid hadden, en andere hadden groote vederen op verſchillende plaatſen in het hair geſtooken. Toen het onſtuimig gedruis ophield, bleeven zij op eenen kleinen afſtand van het ſchip liggen, en ſpraken met elkanderen op eene zeer ongedwongen wijze; ook ſcheenen zij geene de minſte verwondering of wantrouwen te

(*) De inboorlingen van deeze kust, 12° Zuidlijker, bragten ook aan FR. DRAKE bij zijne aankomst vederen tot geſchenken. Zie een bericht van zijne reis in CAMPBELL's uitgave van HARRIS vol. I, p. 18.

te laaten blijken. Sommige ſtonden nu en dan op en zeiden iets op de wijze als hunne eerſte aanſpraaken, en een hunner zong een zeer aardig deuntjen met meer zagtheid en welluidendheid dan wij zouden hebben kunnen verwagten, waarin het woord *haela* dikwijls als de ſluitregel van het deuntjen herhaald wierd. Toen het opkoomend koeltjen ons kort daarop nader aan land bragt, begonnen de kanos in grooter aantal af te koomen, en wij hadden 'er eens twee en dertig te gelijk aan het ſchip, elke van drie tot zeven of agt perſoonen voerende, zoo mannen als vrouwen. Verſcheiden ſtonden regt op in hunne kanos te ſpreeken en gebaerden te maaken, gelijk onze eerſte bezoekers. Eene kano was aanmerklijk door eenen zonderlingen kop, met oogen als een vogel en een ſnavel van eene ontzagchelijke grootte, die 'er op geſchilderd was; en een man, die 'er in ſtond, en die een Opperhoofd geleek, was niet minder aanmerklijk wegens zijn ongemeen voorkoomen, hebbende veele vederen aan zijn hoofd hangen, en zijnde op eene zonderlinge wijze beſchilderd (*). Hij hield een van

(*) Viscaino ontmoette inboorlingen op de kust van *California*, terwijl hij in de haven van *San Diego* lag, die met zwart en wit geſchilderd of beſmeerd waren, en hunne hoofden met vederen bedekt hadden. *Hist. of California* Vol. II, p. 272.

van hout geſneden' vogel in zijne hand, die zoo groot als eene duif was, met welken hij ratelde, gelijk de eerſte gedaan had; en hij was niet minder luidrugtig in zijne aanſpraak, die van enige nadrukkende gebaerden verzeld gong.

Schoon onze bezoekers zig zeer vreedzaam gedroegen en van geene vijandlijke voorneemens konden verdagt gehouden worden, konden wij egter geene van hun overhaalen om aan boord te koomen. Zij ſcheenen egter zeer gereed om alles wat zij hadden afteſtaan, en namen alles van ons aan wat wij 'er hun voor booden; maar zij waren meer gezet op ijzer dan op enige andere van onze koop-waaren, ſchijnende volmaakt bekend te zijn met het gebruik van dat metaal. Veele van de kanos volgden ons naar onze anker-plaats, en tien of twaalf bleeven het grootſte gedeelte van den nacht aan *de Reſolutie* liggen.

Deeze omſtandigheden gaven ons reden om te hoopen dat wij hier eene aangenaame plaats gevonden zouden hebben om in alle onze behoeften te voorzien, dat ons alle de moeijelijkheden en tegenſpoeden zoude doen vergeeten, welke wij, bij aanhoudende tegenwinden, zedert onze komst aan de kust van Amerika, bijna altijd ondervonden hadden.

EINDE VAN HET TIENDE DEEL.

PLAATEN EN KAARTEN

kunnen aldus ingevoegd worden

IN HET TIENDE DEEL.

Plaat LXXXVIII**. Menschlijke offerhande in eene *Morai* op *Otahiti* verrigt. . . *bladz.* 50

—— LXXXIX**. Een Dans op *Otahiti*. 73

—— XC**. Een meisjen van *Otahiti*, dat geschenken brengt. . 77

—— XCI.** Een meisjen van *Otahiti* dansende. . . 78

—— XCII**. Het lijk van het Opperhoofd TEE, gelijk het op *Otahiti* bewaard wierd. . 78

—— XCIII**. Gezigt van *Huaheine*. . 138

—— XCIV**. Een *Morai* op het eiland *Atooi*. . . 312

Plaat

bladz.

Plaat XCV**. Het binnenſte van het Huis in de *Morai* op *Atooi*. . 315

—— XCVI**. Gezigt op het eiland *Atooi*. 319

Kaart N°. XXXIV**. Schets van het eiland *Wenooa-ette*, van *Wateeoo*, van *Mangea* en van *Toobouai*. . 6

—— N°. XXXV**. Schets van de Havenen aan de noord-zijde van *Eimeo*. . . 119

—— N°. XXXVI**. *Kersmis-Eiland*. . 280

—— N°. XXXVII**. Gezigten op de West-Kust van *Amerika* . . 401

bladz.
het Huis
tooi. . 315
d *Atooi.* 319
eiland
an *Wa-*
gea en
. 6
Havenen
jde van
. 119
. 280
West-
g . 401